VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

MÁSODIK KÖTET

1907—1913

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1949

Az orosz eredeti címe:

И. В. СТАЛИН

СОЧИНЕНИЯ. ТОМ 2. 1907—1913

ОГИЗ. МОСКВА 1946

Sztálin elvtárs müveinek magyar fordítása a tizenhat kötetes orosz kiadás nyomán készül, amelyet a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának határozata alapján a Marx—Engels—Lenin Intézet ad ki s amelyből 1946 óta a mai napig tizenkét kötet jelent meg.

A magyar kiadás a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

1949 december

ELŐSZÓ

I. V. Sztálin Műveinek második kötete azokat a műveket tartalmazza, amelyeket Sztálin elvtárs túlnyomórészt 1907 második felétől 1913 februárjáig írt, amikoris a turuhanszki határvidékre száműzték, ahol 1917 februárjáig volt kénytelen tartózkodni. Ezek a művek Sztálin elvtárs forradalmi tevékenységének főleg két időszakát, a bakui és pétervári időszakot ölelik fel.

Az 1907 első felében írt művek a bolsevikoknak az első orosz forradalomban követett taktikájával foglalkoznak („Előszó K. Kautsky «Az orosz forradalom mozgató erői és távlatai» című brosúrájának grúznyelvű kiadásához", „A pétervári választási küzdelem és a mensevikek" című cikk és mások). Az ez időben írt cikkek a „Csveni Czhovreba" és a „Dro" című grúz bolsevik ujságokban jelentek meg. Orosz nyelven most jelennek meg először.

Az 1907 júniusa után, Sztálin elvtárs forradalmi tevékenységének bakui időszakában írt művek azt a harcot világítják meg, amelyet a bolsevikok az illegális forradalmi marxista párt fenntartásáért a mensevik likvidátorok ellen vívtak. („A pártválság

és feladataink", „A Bakui Bizottság 1910 január 22-i határozatai", „Kaukázusi levelek".) A forradalmi munkásmozgalom és a szakszervezetek vezetésének kérdéseivel foglalkoznak a „Miről tanuskodnak legutóbbi sztrájkjaink?", „Az olajipari vállalkozók a gazdasági terrorról", „A tanácskozás és a munkások" és más cikkek. Az OSzDMP V. kongresszusának eredményeit ismerteti „Az OSzDMP Londoni Kongresszusa (Egy küldött jegyzetei)" című munka. Sztálin elvtárs ebben az időszakban írt és e kötetben újra kiadott cikkei eredetileg a „Bakinszkij Proletarij", „Gudok" és „Szociál-Demokrát" című lapokban jelentek meg.

1911 második felével kezdődik Sztálin elvtárs forradalmi tevékenységének pétervári időszaka (1911—1913). Mint a Központi Bizottság Orosz Irodájának vezetője, Sztálin elvtárs irányította Oroszországban a pártnak a Prágai Pártkonferencián elfogadott határozatok megvalósítása érdekében kifejtett munkáját. Sztálin elvtárs ebben az időben írt művei főleg a munkásmozgalom új forradalmi fellendülésével, a bolsevik pártnak a IV. Állami Duma-választásokkal kapcsolatos feladataival foglalkoznak. Ezekhez tartoznak: „A Pártért!" c. röpirat, „Új szakasz", „Jól dolgoznak . . .", „Megindult! . . .", „A pétervári munkások utasitása munkásképviselőjük számára", „A meghatalmazottak akarata", „A pétervári választások" és más cikkek. Ezek annak idején a „Zvezdá" és „Právda" című pétervári lapokban jelentek meg.

A második kötet keretébe tartozik I. V. Sztálin „Marxizmus és nemzeti kérdés" (1913) című ismert

munkája, amelyben a szerző a nemzeti kérdés bolsevik elméletét és programját fejti ki.

Mindeddig nem került elő Sztálin elvtársnak a turuhanszki száműzetésben írt munkája: „A kulturális nemzeti autonómiáról'' és több más műve:

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának
Központi Bizottsága mellett működő

MARX—ENGELS—LENIN INTÉZET

1907—1913

ELŐSZÓ K. KAUTSKY „AZ OROSZ FORRADALOM MOZGATÓ ERŐI ÉS TÁVLATAI" CÍMŰ BROSÚRÁJÁNAK GRÚZNYELVŰ KIADÁSÁHOZ[1]

Karl Kautsky neve nem új. Kautskyt régóta ismerik, mint a szociáldemokrácia érdemes teoretikusát. De Kautskyt nemcsak erről az oldaláról ismerik — híres úgy is mint a taktikai kérdések megbízható és alapos kutatója. Ebben a tekintetben nagy tekintélyre tett szert nemcsak az európai elvtársak körében, hanem nálunk is. És ez teljesen érthető is: ma, amikor az oroszországi szociáldemokráciát a taktikai nézeteltérések két frakcióra szakítják, amikor a kölcsönös kritika gyakran kiéleződik, civakodássá fajul és az igazság kiderítése rendkívül nehézzé válik — különösen érdemes meghallgatni egy olyan elfogulatlan és tapasztalt elvtársat, mint K. Kautsky. Ezért fogtak hozzá elvtársaink oly hévvel Kautsky „Az Állami Duma", „A moszkvai felkelés", „Az agrárkérdés", „Az orosz parasztság és a forradalom", „Az oroszországi zsidópogromok" és más taktikai cikkeinek tanulmányozásához. De hasonlíthatatlanul nagyobb figyelmet fordítottak az elvtársak erre a brosúrára, mégpedig azért, mert ez mindazokat a fő kérdéseket érinti, amelyek a szociáldemokráciát két frakcióra osztják. Ugyanis Plechánov, aki nem-

rég külföldi elvtársakhoz fordult időszerű kérdéseink tisztázása érdekében, nyilván ugyanezekkel a kérdésekkel Kautskyhoz is fordult, megfelelő választ kérve tőle is, amire Kautsky, mint szavaiból látható, ezzel a brosúrával válaszolt. Ez után az elvtársaknak természetesen még nagyobb érdeklődést kellett tanusitaniok az említett brosúra iránt. Világos, hogy ez még fokozza a brosúra jelentőségét számunkra.

Ezért nagyon hasznos lesz, ha legalább nagy vonásokban felidézzük nézeteltéréseink kérdéseit és egyúttal ismertetjük Kautsky nézeteit az egyik vagy a másik kérdésről.

Ki mellett foglal állást Kautsky, kiket támogat, a bolsevikokat-e, vagy a mensevikeket?

Az első kérdés, amely két részre szakítja az oroszországi szociáldemokráciát: forradalmunk általános jellegének kérdése. Hogy forradalmunk polgári-demokratikus, nempedig szocialista, hogy a hűbéri rend, nempedig a kapitalizmus szétzúzásával kell végződnie — ez mindenki előtt világos. Felvetődik azonban a kérdés, ki fogja vezetni ezt a forradalmat és ki fogja egyesíteni maga köré a nép elégedetlen elemeit: a burzsoázia-e, vagy a proletariátus? A proletariátus kullog-e majd a burzsoázia után, mint annakidején Franciaországban, vagy a burzsoázia követi-e majd a proletariátust? Ez a kérdés.

A mensevikek — *Martünov* szavaival — azt mondják, hogy forradalmunk polgári, hogy a francia forradalom megismétlése, és mivel a francia forradalmat, ezt a polgári forradalmat, a burzsoázia vezette, a mi forradalmunkat is a burzsoáziának kell vezetnie. „A proletariátus hegemóniája — káros

utópia . . .'' „A proletariátusnak a legszélsőbb polgári ellenzéket kell követnie'' (lásd *Martünov* „Két diktatúrá''-ját).

A bolsevikok viszont ezt mondják: igaz, forradalmunk polgári, de ez korántsem jelenti azt, hogy a francia forradalom megismétlése, hogy okvetlenül a burzsoáziának kell azt vezetnie, mint Franciaországban történt. Franciaországban a proletariátus nem eléggé tudatos, szervezetlen erő volt, aminek következtében a forradalomban a burzsoáziának jutott a vezetőszerep. Nálunk azonban a proletariátus viszonylag tudatosabb és szervezettebb erő, aminek következtében nem elégszik meg a burzsoázia függelékének szerepével és mint legforradalmibb osztály a mai mozgalom élére áll. A proletariátus hegemóniája nem utópia, hanem élő valóság, a proletariátus valóban egyesíti maga körül az elégedetlen elemeket. És aki azt tanácsolja neki, hogy „kövesse a polgári ellenzéket'', az megfosztja a proletariátust az önállóságtól, az a burzsoázia eszközévé változtatja az oroszországi proletariátust (lásd *Lenin* „Két taktiká''-ját).

Mi a nézete K. Kautskynak erről a kérdésről?

„A liberálisok sokat hivatkoznak a nagy francia forradalomra, és gyakran alaptalanul. A mai Oroszország viszonyai sok tekintetben egészen mások, mint Franciaország viszonyai 1789-ben'' (lásd a brosúra harmadik fejezetét) . . . „Az orosz liberalizmus teljesen másféle, mint a nyugateurópai liberalizmus, és már ezért is rendkívül nagy hiba a nagy francia forradalmat egyszerűen a mostani orosz forradalom mintaképének tekinteni. Nyugat-Európa forradalmi

mozgalmaiban a kispolgárság volt a vezető osztály, különösen a nagyvárosok kispolgársága" (lásd a negyedik fejezetet)... „A polgári forradalmaknak, vagyis azoknak a forradalmaknak ideje, amelyeknek a burzsoázia volt a mozgató ereje, lejárt, lejárt Oroszország számára is. A proletariátus már Oroszországban sem egyszerű függeléke és eszköze a burzsoáziának, ami a polgári forradalmak idején volt, hanem önálló osztály önálló forradalmi célokkal" (lásd az ötödik fejezetet).

Ezt mondja K. Kautsky az orosz forradalom általános jellegéről, így fogja fel Kautsky a proletariátus szerepét a mostani orosz forradalomban. A burzsoázia nem vezetheti az orosz forradalmat — következésképpen, a proletariátusnak kell a forradalom vezéreként fellépnie.

Nézeteltéréseink második kérdése: lehet-e a liberális burzsoázia legalább szövetségese a proletariátusnak a mostani forradalomban?

A bolsevikok azt mondják, hogy nem lehet. Igaz, a liberális burzsoázia a francia forradalomban forradalmi szerepet töltött be, de ez azért történt, mert az osztályharc ott nem volt annyira kiéleződve, a proletariátus nem volt eléggé tudatos, megelégedett a liberálisok függelékének szerepével, nálunk viszont az osztályharc rendkívül kiélezett, a proletariátus sokkal tudatosabb és nem érheti be a liberálisok függelékének szerepével. Ott, ahol a proletariátus tudatosan harcol, a liberális burzsoázia többé nem forradalmi. A proletariátus harcától megrémült kadet liberálisok éppen ezért keresnek oltalmat a reakció védőszárnyai alatt. Éppen ezért harcolnak inkább a forra-

dalom, mint a reakció ellen. Éppen ezért szövetkeznek a kadetok[2] inkább a reakcióval a forradalom ellen, mint a forradalommal. Igen, liberális burzsoáziánk és ügyvédei, a kadetok, a reakció szövetségesei, a forradalom „felvilágosodott'' ellenségei. Nem így a paraszti szegénység. A bolsevikok azt mondják, hogy csak a nagyon szegény parasztság fog kezet adni a forradalmi proletariátusnak és csak ő köthet tartós szövetséget a proletariátussal a mostani forradalom egész időszakára. A proletariátusnak tehát őt kell támogatnia a reakcióval és a kadetokkal szemben. És ha ez a két fő erő szövetkezik egymással, ha a munkások és parasztok támogatni fogják egymást, akkor a forradalom biztosan győzni is fog. Máskülönben a forradalom győzelme lehetetlen. Ezért nem támogatják a bolsevikok a választások első szakaszán a kadetokat sem a Dumában, sem a Dumán kívűl. Ezért támogatják a bolsevikok mind a választásokon, mind a Dumában csakis a parasztok forradalmi képviselőit a reakcióval és a kadetokkal szemben. Ezért egyesítik a bolsevikok a Dumának csak forradalmi *része* köré, nem pedig az *egész* Duma köré a széles néptömegeket. Ezért nem támogatják a bolsevikok azt a követelést, hogy kadetkormányt nevezzenek ki (lásd *Lenin*. „Két taktika'' és „A kadetok győzelme'').

Egészen másként érvelnek a mensevikek. Igaz, a liberális burzsoázia a reakció és a forradalom között ingadozik, de végül — a mensevikek véleménye szerint — mégis csatlakozni fog a forradalomhoz, mégis forradalmi szerepet fog játszani. Miért ? Mert Franciaországban a liberális burzsoázia forradalmi szerepet játszott, mert ellenzékben van a régi renddel

szemben, következésképpen kénytelen lesz a forradalomhoz csatlakozni. A mensevikek véleménye szerint a liberális burzsoáziát és kadet ügyvédjeit nem lehet a mostani forradalom árulóinak nevezni, ők szövetségesei a forradalomnak. Ezért támogatják őket a mensevikek mind a választásokon, mind a Dumában. A mensevikek azt hajtogatják, hogy az osztályharcnak soha sem szabad elhomályositania a közös harcot. Éppen ezért arra szólitják fel a néptömegeket, hogy az *egész* Duma köré egyesüljenek, nempedig csak forradalmi *része* köré, éppen ezért támogatják minden erejükkel a kadet kormány kinevezésének követelését, éppen ezért készek a mensevikek elfeledni a maximális programot, megnyirbálni a minimális programot és elvetni a demokratikus köztársaságot, csakhogy el ne riasszák maguktól a kadetokat. Egyik-másik olvasó ezt talán a mensevikek megrágalmazásának fogja tartani és tényeket követel. Nos, ha tények kellenek — tessék.

Malisevszkij, az ismert mensevik iró nemrég ezt irta:

„Burzsoáziánk nem akar köztársaságot, nálunk tehát szó sem lehet köztársaságról...", úgyhogy „... forradalmunk eredményeképpen alkotmányos rendnek kell létrejönnie, de semmiképpen sem demokratikus köztársaságnak". Malisevszkij ezért azt tanácsolja az „elvtársaknak", hagyjanak fel a „köztársasági ábrándokkal" (lásd „Első gyüjtemény"[3] 288. és 289. old.).

Ez az első tény.

A választások előestéjén *Csereványin*, a mensevikek egyik vezére, ezt irta:

„Ostobaság és oktalanság volna a proletariátus részéről, ha megkisérelné — amint ezt némelyek ajánlják —, hogy a parasztsággal együtt harcba szálljon mind a kormány, mind a burzsoázia ellen a teljhatalmú és az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlésért". Mi most arra törekszünk, hogy megegyezésre jussunk a kadetokkal és hogy kadetkormányt nevezzenek ki — mondja Csereványin (lásd „Nase Djeló"[4] 1. sz.).

Ez a második tény.

De mindezt csak írták. *Plechánov*, a mensevikek másik vezére, ezzel már nem érte be és a leírtakat meg is kívánta valósítani. Akkor, amikor a pártban késhegyre menő vita folyt a választási taktika kérdéséről, amikor mindenki azt kérdezte: megengedhető-e a kadetokkal való megegyezés a választások első szakaszán — Plechánov még a kadetokkal való *megegyezést* is elégtelennek tartotta és közvetlen blokkot, a kadetokkal való ideiglenes *egybeolvadást* kezdett hirdetni. Emlékezzenek a „Továriscs"[5] c. ujság 1906 november 24-i számára, amelyben Plechánov közzétette kis cikkecskéjét. A „Továriscs" egyik olvasója azt kérdezte Plechánovtól: lehetséges-e közös platform szociáldemokraták és kadetok között, és ha lehetséges, „milyen lehetne ... a közös választási platform ?" Plechánov azt felelte, hogy a közös platformra igenis *szükség van* és ilyen platformnak a „teljes hatalommal felruházott Dumának" kell lennie ... „Más válasz nincs és nem is lehet" (lásd a „Továriscs" 1906 november 24-i számát). Mit jelentenek Plechánov szavai? Csak azt jelentik, hogy a választások idején a proletárok pártjának,

vagyis a szociáldemokráciának, ténylegesen *csatlakoznia* kell a vállalkozók pártjához, vagyis a kadetokhoz, velük együtt kell kiadnia a munkásokhoz szóló agitációs röplapokat, ténylegesen le kell mondania az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlés jelszaváról, a szociáldemokrata minimális programról és ehelyett ki kell adnia a teljhatalmú Duma kadet jelszavát. A valóságban ez azt jelenti, hogy a kadetok kedvéért és azért, hogy tekintélyünket szemükben növeljük, lemondunk minimális programunkról.

Ez a harmadik tény.

De azt, amit Plechánov nem mondott ki elég bátran, elismerésre méltó merészséggel mondotta ki a mensevikek harmadik vezére, *Vasziljev*. Érdemes meghallgatni.

„Előbb hadd teremtse meg az egész társadalom, az állampolgárok összessége... az alkotmányos hatalmat. Ha ez a hatalom népi lesz, a nép, osztályok és érdekek szerinti tagozódásának megfelelően... hozzáfoghat valamennyi kérdés megoldásához. Akkor az osztályok és csoportok harca nemcsak helyénvaló, hanem szükséges is... Most azonban, az adott pillanatban, ez *gyilkos és bűnös* harc..." A különböző osztályoknak és csoportoknak ezért *„egy időre félre kell tenniök minden «legjobb programot» és egybe kell olvadniok egyetlen alkotmányos pártba...*" „Javaslatom lényege az, hogy közös platformra van szükség, amely elősegítheti a *teljhatalmú* társadalom minimális alapzatának lerakását, — csak ilyen társadalom adhat megfelelő Dumát..." „E platform tartalma... a népképviseletnek felelős kormány... a szólás- és a sajtó-

szabadság..." stb. (lásd „Továriscs", 1906 december 17). Ami az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlést és általában minimális programunkat illeti, ezt, Vaszíljev véleménye szerint, „félre kell tennünk"...

Ez a negyedik tény.

Igaz, hogy *Martov*, a mensevikek negyedik vezére nem ért egyet a mensevik Vaszíljevvel és fölényeskedve szidja az említett cikk miatt (lásd „Otkliki"[6] 2. sz.). Viszont Plechánov dícsérő hangon beszél Vaszíljevről, aki, véleménye szerint, a „svájci munkások lankadatlan és szeretett szociáldemokrata szervezője" és „sok szolgálatot tesz az orosz munkásügynek" (lásd „Mir Bozsij"[7], 1906 június). Melyiknek higgyünk a két mensevik közül: Plechánovnak vagy Martovnak? Meg aztán, maga Martov nem írta-e nemrég: „A burzsoázia és a proletariátus közötti viszály megerősíti az önkényuralom helyzetét és ezzel késlelteti a nép felszabadulásának sikerét"? (lásd *Elmar*. „A nép és az Állami Duma". 20. old.). Ki nem tudja, hogy éppen ez a nemmarxista nézet a Vaszíljev által felvetett liberális „javaslat" igazi alapja?

Mint látjuk, a mensevikek annyira el vannak ragadtatva a liberális burzsoázia „forradalmiságától", oly sok reményt fűznek „forradalmiságához", hogy a kedvéért még a szociáldemokrata programról is hajlandók megfeledkezni.

Mi a nézete liberális burzsoáziánkról K. Kautskynak, kit tart ő a proletariátus igazi szövetségesének, mit mond ő erről a kérdésről?

„Napjainkban (vagyis a mostani orosz for-

radalomban) a proletariátus többé nem egyszerű függeléke és eszköze a burzsoáziának, mint a polgári forradalmak idején volt, hanem önálló osztály önálló forradalmi célokkal. De ott, ahol a proletariátus így lép fel, *a burzsoazia megszűnik forradalmi osztály lenni.* Az orosz burzsoázia, amennyiben egyáltalán liberális és önálló osztálypolitikát folytat, kétségtelenül gyűlöli az abszolutizmust, de még jobban gyűlöli a forradalmat ... és amennyiben politikai szabadságot akar, azt leginkább azért akarja, mert benne látja az egyetlen eszközt arra, hogy véget vessen a forradalomnak. Ilyképpen *a burzsoázia nem tartozik a mai oroszországi forradalmi mozgalom mozgatóerői közé* ... Tartós érdekközösség a forradalmi harc egész időtartamára *csak a proletariátus és a parasztság között van.* Ennek kell tehát az orosz szociáldemokrácia egész forradalmi taktikája alapját alkotnia ... A parasztok nélkül most nem tudunk győzelmet aratni Oroszországban" (lásd az ötödik fejezetet).

Ezt mondja Kautsky.

Azt hisszük, ehhez nem kell magyarázat.

Nézeteltéréseink harmadik kérdése: miben áll forradalmunk győzelmének osztálylényege, vagy más szóval, mely osztályoknak kell forradalmunkban győzelmet aratniok, mely osztályoknak kell kivívniok a hatalmat?

A bolsevikok azt állítják, hogy mivel a mostani forradalomban a proletariátus és a parasztság a fő erők, mivel győzelmük kölcsönös támogatás nélkül lehetetlen — a hatalmat is éppen ők hódítják meg, s ezért a forradalom győzelme *a proletariátus és a*

parasztság diktatúrája lesz (lásd *Lenin*. „Két taktika" és „A kadetok győzelme").

A mensevikek viszont ezzel szemben tagadják a proletariátus és a parasztság diktatúráját, nem hiszik, hogy a hatalmat a proletariátus és a parasztság fogja meghóditani. Az ő véleményük szerint a hatalomnak a kadet Duma kezébe kell kerülnie. Ennek következtében szokatlan lelkesedéssel támogatják a felelős kormány kadet jelszavát. A mensevikek ilyképpen a proletariátus és a parasztság diktatúrája helyett a kadetok diktatúráját ajánlják nekünk (lásd *Martünov* „Két diktatúrá"-ját, valamint a „Gólosz Truda"[8], „Nase Djelo" stb. című lapokat).

Mi a nézete K. Kautskynak erről a kérdésről?

Kautsky erről kereken megmondja, hogy az „ipari proletariátus és a parasztság érdekközösségében rejlik az orosz szociáldemokrácia forradalmi ereje és győzelmének lehetősége" (lásd az ötödik fejezetet). Vagyis a forradalom csak abban az esetben győz, ha a proletariátus és a parasztság együtt fog harcolni a közös győzelemért, — a kadetok diktatúrája forradalomellenes.

Nézeteltéréseink negyedik kérdése: a forradalmi viharok idején természetesen magától létrejön az úgynevezett ideiglenes forradalmi kormány, — megengedhető-e a szociáldemokrácia részvétele a forradalmi kormányban?

A bolsevikok azt mondják, hogy az ilyen ideiglenes kormányban való részvétel nemcsak hogy elvi szempontból megengedhető, hanem gyakorlatilag szükséges is lesz, mégpedig azért, hogy a szociál-

demokrácia ott, az ideiglenes forradalmi kormányban, méltóképpen védelmezze a proletariátus és a forradalom érdekeit. Ha az utcai harcban a proletariátus a parasztokkal együtt dönti meg a régi rendet, ha velük együtt fogja vérét ontani, természetes, hogy ugyancsak velük együtt be kell lépnie az ideiglenes forradalmi kormányba, hogy a forradalmat továbbvigye és eljuttassa a kivánt eredményekig (lásd *Lenin* „Két taktiká''-ját).

A mensevikek viszont elutasítják az ideiglenes forradalmi kormányban való részvételt — szerintük ez a szociáldemokrácia számára megengedhetetlen, szociáldemokratához nem illik, szerintük ez pusztulásba viszi a proletariátust (lásd *Martünov* „Két diktatúrá''-ját).

Mit mond erről K. Kautsky?

„Nagyon lehetséges, hogy a forradalom további menetében a szociáldemokrata párté lesz a győzelem . . .'' De ez nem jelenti azt, hogy a „mostani oroszországi forradalom azonnal a szocialista termelési mód meghonosítására vezetne Oroszországban, még ha *ideiglenesen a szociáldemokrácia kezébe juttatná is a kormányhatalmat*'' (lásd az ötödik fejezetet).

Mint látjuk, Kautsky véleménye szerint, az ideiglenes forradalmi kormányban való részvétel nemcsak megengedhető, hanem még az is megtörténhetik, hogy „ideiglenesen'' az egész „kormányhatalom'' kizárólag a szociáldemokrácia kezébe kerül.

Megismertük Kautsky véleményét nézeteltéréseink legfontosabb kérdéseiről.

Mint látjuk, Kautsky, a szociáldemokrácia egyik

legkiválóbb teoretikusa, és a bolsevikok teljesen egyetértenek.

Ezt nem tagadják a mensevikek sem, kivéve természetesen egyes „kincstári" mensevikeket, akik nyilván színét sem látták Kautsky brosúrájának. Martov például nyiltan kimondja, hogy „végső következtetésében Kautsky *egyetért* Lenin elvtárssal és elvbarátaival, akik meghirdették a proletariátus és a parasztság demokratikus diktatúráját" (lásd „Otkliki" 2. sz. 19. old.).

Ez pedig azt jelenti, hogy a mensevikek *nem értenek egyet* K. Kautskyval, azaz helyesebben, Kautsky *nem ért egyet* a mensevikekkel.

Akkor tehát ki ért egyet a mensevikekkel és kivel értenek végül is egyet a mensevikek?

A történelem erről ezt mondja: A mult év december 27-én Szoljanoj Gorodokban (Pétervárott) vitagyűlés volt. A vita során P. Sztrúve, a kadetok vezére kijelentette: „Önök mindnyájan kadetok lesznek... A mensevikeket máris félkadetoknak nevezik. Plechánovot sokan kadetnak tartják, és valóban, abból, amit most Plechánov mond, a kadetok sok mindent üdvözölhetnek, csak az a kár, hogy ezt nem akkor mondta, amikor a kadetok egyedül voltak" (lásd „Továriscs", 1906 december 28).

Nos, ezek értenek egyet a mensevikekkel.

Mi csodálnivaló van hát azon, ha a mensevikek is egyetértenek velük és a liberalizmus útjára lépnek?..

1907 február 10-én.

Aláírás: K o b a.

Az eredeti nyelve: grúz.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSI KÜZDELEM ÉS A MENSEVIKEK

Sehol sem éleződött ki annyira a választási küzdelem, mint Péterváròtt. Sehol sem voltak olyan összeütközések a pártok között, mint Pétervárott. Szociáldemokraták, narodnyikok, kadetok, feketeszázasok, a szociáldemokrácián belül bolsevikok és mensevikek, trudovikok[9], a narodnyikok között eszerek és népi szocialisták, a kadetpárton belül baloldali és jobboldali kadetok — mindezek ádáz harcot vívtak egymással...

Viszont sehol sem mutatkozott meg olyan világosan a pártok arculata, mint Pétervárott. Ennek így is kellett lennie. A választási küzdelem — élő gyakorlat, a pártokat pedig csak a gyakorlatban lehet megismerni. Világos, hogy mennél elkeseredettebben folyt a harc, annál élesebben kellett kirajzolódnia a harcolók arculatának is.

Ebben a tekintetben igen érdekes a bolsevikok és a mensevikek magatartása a választási küzdelem idején.

Önök valószínűleg emlékeznek a mensevikek szónoklataira. Még a választások előtt kijelentették,

hogy az Alkotmányozó Gyűlés és a demokratikus köztársaság fölösleges teher, hogy mindenekelőtt Dumára és kadet kormányra van szükség, minek következtében választási megegyezésre kell lépni a kadetokkal. Ellenkező esetben, mondták, a feketeszázasok győznek. *Csereványin*, a mensevikek vezére a választások előestéjén ezt írta:

„Ostobaság és oktalanság volna a proletariátus részéről, ha megkísérelné — amint ezt némelyek ajánlják —, hogy a parasztsággal együtt harcbaszálljon mind a kormány, mind a burzsoázia ellen a teljhatalmú és az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlésért" (lásd „Nase Djelo" 1. sz.).

A mensevikek másik vezére, *Plechánov*, helyeslően bólogatott Csereványinnak, szintén elvetette az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlést és helyette „teljes hatalommal felruházott Dumát" javasolt — ennek a követelésnek kell a kadetok és a szociáldemokraták „közös platformjává" válnia (lásd „Továriscs", 1906 november 24).

Az ismert mensevik *Vasziljev* pedig még nyiltabbban azt mondotta, hogy az osztályharc „az adott pillanatban gyilkos és bűnös harc . . .", hogy a különböző osztályoknak és csoportoknak „félre kell tenniök minden «legjobb programot» és egybe kell olvadniok egyetlen alkotmányos pártba . . ." (lásd „Továriscs", 1906 december 17).

Igy beszéltek a mensevikek.

A bolsevikok már a kezdet kezdetétől elitélték a mensevikek efféle álláspontját. Azt mondották, hogy szocialistának nem való a kadetokkal való megegyezés — a szocialistáknak önállóan kell fel-

lépniök a választási küzdelemben. A választások első szakaszában a megegyezés csak mint kivétel engedhető meg, s akkor is csak olyan pártokkal, amelyek a nap jelszavául az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlést, minden föld elkobzását, a nyolcórás munkanapot stb. tűzik ki. Márpedig a kadetok mindezt elvetik. A „feketeszázas veszély" nem egyéb mint a liberálisok koholmánya némely naív ember megfélemlítésére. A feketeszázasok nem tudják „rabul ejteni" a Dumát. A mensevikek a liberálisok szavait ismételgetik, amikor „feketeszázas veszélyről" beszélnek. Van ellenben „kadet veszély" és ez valóban veszély. A mi kötelességünk — minden forradalmi elemet magunk köré tömöríteni és harcra kelni a kadetok ellen, akik a reakcióval a forradalom ellen szövetkeznek. Nekünk egyidejűleg kettős harcot kell folytatnunk : mind a reakció, mind a liberális burzsoázia és ügyvédjei ellen.

Igy beszéltek a bolsevikok.

Közeledett tehát a pétervári szociáldemokrata értekezlet[10] megnyitásának napja. Itt, ezen az értekezleten, a proletariátus színe előtt két taktikának kellett megjelenni : a kadetokkal való megegyezés taktikájának és a kadetok elleni harc taktikájának . . . A proletariátusnak most, ezen az értekezleten, ki kellett értékelnie mindazt, amit a bolsevikok és a mensevikek eddig beszéltek. A mensevikek azonban megszimatolták, hogy vereség vár rájuk, megérezték, hogy az értekezlet el fogja ítélni taktikájukat, és úgy döntöttek, hogy otthagyják az értekezletet és szakítanak a szociáldemokráciával. A kadetokkal való megegyezés kedvéért a mensevikek megkezdték a szakí-

tást. A kadetokkal való alku útján akarták bejuttatni a Dumába a „saját embereiket".

A bolsevikok határozottan elítélték ezt a jellemtelen eljárást. Számadatokkal bizonyították be, hogy nincs „feketeszázas veszély". Kíméletlen kritikával illették az eszereket és a trudovikokat, nyiltan felszólítva őket arra, hogy tömörüljenek a proletariátus köré az ellenforradalom és a kadetok ellen.

És ugyanakkor, amikor a bolsevikok azon fáradoztak, hogy a forradalmi elemeket a proletariátus köré egyesítsék, amikor hajthatatlanul megvalósították a proletariátus engesztelhetetlen taktikáját — a mensevikek a munkások háta mögött a kadetokkal tárgyalásokat folytattak.

A kadetok pedig fokozatosan jobbra hajlottak. Sztolüpin meghívta magához „tárgyalásokra" *Miljukovot*, a kadetok vezetőjét. A kadetok egyhangúlag megbízták Miljukovot, hogy a „párt nevében" folytasson tárgyalásokat a reakcióval. Világos, hogy a kadetok meg akartak egyezni a reakcióval a forradalom ellen. Ugyanakkor *Sztrúve*, a kadetok másik vezetője, nyiltan kijelentette, hogy a „kadetok megegyezést akarnak az uralkodóval, hogy alkotmányt kapjanak" (lásd „Récs"[11], 1907 január 18.). Nyilvánvaló volt, hogy a kadetok szövetségre lépnek a reakcióval.

A mensevikek azonban mégis tárgyaltak a kadetokkal, mégis keresték velük a szövetséget. Szerencsétlen emberek! Nem is gondoltak arra, hogy amikor megegyezésre léptek a kadetokkal, a reakcióval léptek megegyezésre!

Ugyanakkor megkezdődnek a hatóságok által

engedélyezett vitagyűlések. Itt, ezeken a gyűléseken világosan kitűnt, hogy a „feketeszázas veszély'' nem egyéb mint fantázia, hogy a fő harc a kadetok és a szociáldemokraták között folyik, és az, aki megegyezésre lép a kadetokkal, elárulja a szociáldemokráciát. A mensevikek többé nem láthatók a gyűléseken: kétszer, háromszor megpróbálták védelmükbe venni a kadetokat, de szégyent vallottak és elbújtak. A kadetok csatlósai — a mensevikek — már hitelüket vesztették. A bolsevikok és a kadetok maradtak a vita küzdőterén. Az ő harcuk töltötte be a gyűléseket. Az eszerek és a trudovikok elutasítják a kadetokkal való tárgyalásokat. A népi szocialisták ingadoznak. A bolsevikok állnak a választási harc élére.

Hol voltak ezalatt a mensevikek?

A kadetokkal értekeztek három képviselői mandátum ügyében. Ez hihetetlen, de tény, és nekünk kötelességünk nyiltan megmondani az igazságot.

A bolsevikok kijelentik: le a kadetok vezetőszerepével!

A mensevikek azonban *elvetik ezt a jelszót* és ezzel meghódolnak a kadetok vezetőszerepe előtt, a kadetok uszályában vonszolódnak.

Ezalatt lezajlanak a választások a munkáskúriákban. Kitűnt, hogy *a munkások a mensevik kerületekben majdnem mindenütt eszereket választottak meg meghatalmazottaknak*. „Nem szavazhatunk azokra, akik megegyeztek a kadetokkal, az eszerek mégis jobbak náluknál'' — ime így beszéltek a munkások. A munkások liberálisoknak nevezik a szociáldemo-

kratákat és inkább a polgári demokratákkal, az eszerekkel mennek együtt! Ezt érték hát el a mensevikek az ő opportunizmusukkal!

A bolsevikok folytatják engesztelhetetlen taktikájukat és felszólítanak minden forradalmi elemet, hogy tömörüljön a proletariátus köré. Az eszerek és a trudovikok nyiltan csatlakoznak a bolsevik jelszóhoz: le a kadetok vezetőszerepével! A népi szocialisták szakítanak a kadetokkal. Mindenki láthatja már, hogy a szociáldemokraták és eszerek-trudovikok megegyezése semmiesetre sem osztja meg annyira a szavazatokat, hogy a feketeszázasok győzzenek. Vagy a kadetoknak, vagy a szélső baloldaliaknak kell győzniök, — a „feketeszázas veszély" fantázia.

A kadetok eközben beszüntetik tárgyalásaikat a mensevikekkel. Nyilván eredménytelenül. A bolsevikok viszont megegyeztek az eszerekkel, trudovikokkal és népi szocialistákkal, elszigetelték a kadetokat és közös támadást indítottak a reakció és a kadetok ellen. Pétervárott három választási listát hirdettek ki: a feketeszázasokét, a kadetokét és a szélső baloldaliakét. Igy váltak valóra a mensevikek ellenére a bolsevikok szavai a három listáról.

A mensevikek, akiket a proletariátus elutasított, a kadetok cserben hagytak, az eszerek és trudovikok kigúnyoltak és a történelem megcsúfolt, lerakják a fegyvert és a szélső baloldaliak listájára szavaznak, a *kadetok ellen*. A mensevikek Vüborg-kerületi bizottsága nyiltan kijelenti, hogy a mensevikek a szélső baloldaliakra fognak szavazni, a kadetok ellen.

Ez azt jelenti, hogy a mensevikek elismerték, hogy nincs „feketeszázas veszély", elvetették a

kadetokkal való megegyezést és a bolsevik jelszót támogatták — le a kadetok vezetőszerepével!

Ez azt jelenti továbbá, hogy a mensevikek elvetették saját taktikájukat és nyiltan elismerték a bolsevikok taktikáját.

Ez azt jelenti végül, hogy a mensevikek nem kullognak már a kadetok után és most a bolsevikokat követik.

Végül, lezajlottak a választások és kitűnt, hogy Pétervárott egyetlen feketeszázast sem választottak meg!

Igy igazolódott be a bolsevik taktika Pétervárott.

Igy szenvedtek vereséget a mensevikek.

„Csveni Czhovreba" („Életünk")[12] *1. sz.*
1907 február 18.
Aláírás nélkül.

Az eredeti nyelve: grúz.

A KADETOK EGYEDURALMA VAGY A NÉP EGYEDURALMA?

Ki vegye kezébe a hatalmat a forradalom idején, mely osztályok álljanak a társadalmi és politikai élet kormánykerekénél? — A nép, a proletariátus és a parasztság! — felelték és felelik most is a bolsevikok. Az ő véleményük szerint a forradalom győzelme annyi mint a proletariátus és parasztság diktatúrája (egyeduralma) a nyolcórás munkanap kivívása, minden földesúri föld elkobzása és a demokratikus rend megteremtése céljából. A mensevikek elvetik a nép egyeduralmát és mindeddig nem adtak határozott választ arra a kérdésre, kinek kell kezébe vennie a hatalmat. Most azonban, amikor a mensevikek nyilvánvalóan a kadetok felé fordultak — merészebben kijelentik, hogy a hatalmat a kadetoknak kell átvenniök, nem pedig a proletariátusnak és a parasztságnak. Ime, mit mondanak:

„A proletariátus és parasztság diktatúrája ... paradoxon" (képtelenség) ... Ez „hajlamosság eszer nézetekre" (lásd a „Na Ocseregyi"[13] cimű mensevik lap 4. számában a 4—5. oldalon *Potrészov* cikkét).

Igaz, K. Kautsky, ez a kiváló marxista, világosan megmondja, hogy a proletariátus és parasztság

demokratikus diktatúrája szükséges, de hogyan vehetné fel K. Kautsky Potrészovval a versenyt: mindenki tudja, hogy Potrészov — igazi marxista, Kautsky pedig — nem!

Egy másik mensevik hozzáteszi:

„A felelős kormány jelszava annak a harcnak jelszavává lesz, melyet a hatalomért vívnak — azért, hogy a hatalom a bürokrácia kezéből a nép kezébe menjen át" (lásd ugyanott a 3. oldalon *Kolcóv* cikkét).

Amint látják, Kolcóv véleménye szerint a felelős kormány jelszavának a nép harci jelszavává kell válnia, vagyis a proletariátusnak és parasztságnak éppen e jelszó jegyében kell harcolnia és nem a demokratikus köztársaságért, hanem a kadet kormányért kell vérét ontania.

Lám, most megtudtuk, mire mondják a mensevikek, hogy a nép kivívja a hatalmat!

Ne felejtsük el: ezek szerint a proletariátus és parasztság diktatúrája káros, a kadetok diktatúrája pedig hasznos! Mi, úgymond, nem a nép egyeduralmát, hanem a kadetok egyeduralmát akarjuk!

Bizony, bizony! Nem ok nélkül dicsérik a mensevikeket a nép ellenségei, a kadetok!..

„Dro" („Idő")[14] *2. sz.*
1907 március 13.
Aláírás nélkül.

Az eredeti nyelve: grúz.

A PROLETARIÁTUS A KORMÁNY ELLEN HARCOL, A BURZSOÁZIA SZÖVETSÉGET KÖT VELE

„A porosz burzsoázia 1789 francia burzsoáziájától eltérően . . . valamiféle renddé süllyedt . . . amely eleve hajlott az árulásra a nép ellen s a kiegyezésre a régi társadalom koronás képviselőjével”.

Igy írt Marx K. a porosz liberálisokról.

És valóban, a forradalom még ki sem bontakozott igazán, amikor a német liberálisok megegyezésre léptek a „legfelsőbb hatalommal”. Ezt a megegyezést gyorsan meg is valósították és azután a kormánnyal együtt hadra keltek a munkások és parasztok ellen. Ismeretes, mily maró gúnnyal és milyen kitűnően leplezte le Marx a liberálisoknak ezt a kétszínűségét:

„Nem bízva önmagában, nem bízva a népben, felfelé morog, lefelé reszket, mindkét oldal felé csak saját érdekeit lesve és saját önzése tudatában, forradalmár a konzervatívok felé, konzervatív a forradalmárok felé, saját jelszavaiban is kételkedve, frázisokat hangoztatva eszmék helyett, megrémülve a világrengető vihartól, kiaknázva ezt a világrengető vihart — erő semerre, utánzás mindenfelé, közönséges, mert nem eredeti, eredeti a közönségességben, saját vágyaival kufárkodó, minden kezdeményezés nélkül,

önmagába vetett hit nélkül, a népbe vetett hit nélkül, világtörténelmi hivatottság nélkül — egy átkozott aggastyán... vakon, süketen! fogatlanul, tehetetlenül — ilyen állapotban került a porosz burzsoázia a márciusi forradalom után a porosz állam kormányára" (lásd „Neue Rheinische Zeitung")[15].

Ilyesvalami történik most nálunk, a mi forradalmunkban is.

A mi burzsoáziánk ugyanis szintén különbözik 1789 francia burzsoáziájától. A mi liberális burzsoáziánk még a német burzsoáziánál is gyorsabban és nyiltabban kijelentette, hogy „megegyezésre lép a legfelsőbb hatalommal", a munkások és parasztok ellen. A liberális burzsoázia pártja, az úgynevezett kadetok a nép háta mögött már régen titkos tárgyalásokba kezdtek Sztolüpinnal. Mi volt a céljuk ezeknek a tárgyalásoknak, mi értekezni valójuk volt a kadetoknak a „statáriumos" miniszterrel, ha valóban nem árulják el a nép érdekeit? A francia és angol lapok ezzel kapcsolatban nemrég azt írták, hogy a kormány és a kadetok szövetségre lépnek egymással, hogy megfékezzék a forradalmat. Ennek a titkos szövetségnek ezek a feltételei: a kadetoknak le kell mondaniok ellenzéki követeléseikről, viszonzásul a kormány miniszteri tárcát ad néhány kadetnak. A kadetok megsértődtek — ez, mondták, nem igaz. De valójában kiderült, hogy ez bizony igaz, hogy a kadetok *már* megkötötték a szövetséget a jobboldaliakkal és a kormánnyal.

Miről tanuskodik a Dumában lezajlott legutóbbi szavazás, ha nem a kadetok és a kormány szövetségéről? Idézzük emlékezetünkbe a tényeket. A szociál-

demokraták indítványt terjesztenek be, hogy alakítsanak bizottságot az éhező parasztságnak nyujtott segítség ügyében. Azt akarják, hogy az éhezők megsegítésének ügyében képviselőkön és bürokratákon kívül a nép maga vegye kezébe és maga leplezze le a Gurkók—Lidvalok[16] „hősi tetteit". Ez jó, ez kívánatos, mert mindez erősíti a képviselők kapcsolatát a néppel, mindez tudatos jelleget ad a nép fojtott zúgolódásának. Világos, hogy aki valóban a nép érdekeit szolgálja, annak okvetlenül támogatnia kell a szociáldemokraták indítványát, mint a népnek hasznos eszközt. De hogyan cselekedtek a kadetok, támogatták-e a szociáldemokratákat? Nem! Az októbristákkal[17] és a feketeszázasokkal teljes egyetértésben elvetették a szociáldemokraták indítványát. Indítványotok megvalósítása népmozgalmat idézne elő, ezért káros — felelte a szociáldemokratáknak *Gesszen*, a kadetok vezetője (lásd „Párusz"[18] 24. sz.). — Tökéletesen egyetértek önökkel, kadet uraim, önöknek igazuk van — ezzel az elismeréssel adózott *Sztolüpin* a kadetoknak (lásd ugyanott). Igy azután csak az eszerek, a népi szocialisták, valamint a trudovikok többsége támogatta a szociáldemokratákat.

A Duma ilyképpen két táborra oszlott: a népi mozgalom ellenségeinek táborára és a népi mozgalom híveinek táborára. Az elsőkhöz tartoztak: a feketeszázasok, az októbristák, Sztolüpin, a kadetok stb. Az utóbbiakhoz: a szociáldemokraták, az eszerek, a népi szocialisták, a trudovikok többsége stb.

Mit jelent ez, ha nem azt, hogy a kadetok *máris* szövetségre léptek a kormánnyal?

Ebből látható, hogy beigazolódik a bolsevikok taktikája, amely bizalmatlanságot hint el a nép árulóival, a kadetokkal szemben és harcot hirdet ellenük.

De ez még nem minden. Ugyanis a francia és angol lapok által terjesztett fentemlített hírek teljesen igaznak bizonyulnak. A fővárosi lapok az utóbbi napokban „megbízható forrásokból" jelentik, hogy a kadetok megegyezése a kormánnyal már létrejött. És képzeljék, ennek a megegyezésnek feltételei még részleteiben is kiderültek. Igaz, a kadetok mindezt cáfolják, de ez csupán farizeuskodás és semmi más. Figyeljék:

„A «Szevodnya»[19] a legmegbízhatóbb forrásból jelenti, hogy Sztolüpin tegnapi felszólalása az Állami Dumában egyáltalán nem volt meglepetés a kadetok és az októbristák számára. Erről egész nap előzetes tárgyalások folytak a miniszterelnök, Kutler ... és Fjódorov között, aki a jobboldali centrumot képviselte. A döntő megegyezés e személyek között a «Szlóvo»[20] szerkesztőségében jött létre, ahová Witte úr is készült elmenni ... Az egyezmény nagy vonásokban a következő: 1. A kadetok nyiltan megszakítanak minden kapcsolatot a baloldali pártokkal és szigorúan közbülső helyet foglalnak el a Dumában. 2. A kadetok lemondanak agrárprogramjuk egy részéről olymódon, hogy saját programjukat közelebb viszik az októbristákéhoz. 3. A kadetok egyelőre nem követelik a nemzetiségek egyenjogúságát. 4. A kadetok támogatják a külföldi kölcsönt. A kadetok cserébe a következő ígéreteket kapták: 1. A kadetpárt azonnali legalizálása. 2. ... A kadetoknak felajánlják majd a következő miniszteri tárcákat: a földbirtokrendezési és földművelésügyi, a közoktatásügyi, a kereskedelmi és ipari és az igazságügyi tárcát. 3. Részleges amnesztia. 4. A haditörvényszékek megszüntetéséről szóló kadet törvényjavaslat támogatása" (lásd „Párusz" 25. sz.).

Ez a helyzet.

A nép harcol, a munkások és parasztok vérüket ontják, hogy szétzúzzák a reakciót — s ezalatt a kadetok szövetséget kötnek ezzel a reakcióval, hogy megzabolázzák a népi forradalmat!

Ime, kik ezek a kadetok!

Ezért akarják hát „megóvni" a Dumát!

Ezért nem támogatták a szociáldemokratáknak az éhezők ügyével foglalkozó bizottság megalakítására vonatkozó inditványát! Igy mond csődöt a kadetok demokratizmusáról szóló mensevik tétel.

Igy mond csődöt a kadetok támogatásának mensevik taktikája: aki ezután is támogatja a kadetokat — a kormányt támogatja!

Beigazolódik a bolsevikok nézete, hogy komoly helyzetben csak a parasztok tudatos képviselői támogatnak bennünket, mint például az eszerek stb.

Világos, hogy nekünk is támogatnunk kell őket a kadetokkal szemben.

Avagy a mensevikek talán továbbra is támogatni szándékoznak a kadetokat? . .

„Dro" („Idő") 6. sz.
1907 március 17.
Aláírás nélkül.

Az eredeti nyelve: grúz.

G. TYELIJA[21] ELVTÁRS EMLÉKÉRE

A meghalt elvtársak túlzott magasztalása szokássá vált pártköreinkben. A gyenge oldalak elhallgatása és a jók túlzása — a mai búcsúztatók jellegzetessége. Ez természetesen nem helyes szokás. Ezt nem akarjuk követni. G. Tyelija elvtársról csak az igazat akarjuk mondani, azt akarjuk, hogy az olvasó olyannak ismerje meg Tyeliját, amilyen a valóságban volt. Nos, a valóság azt mondja nekünk, hogy G. Tyelija elvtárs mint élenjáró munkás és mint pártmunkás mindvégig feddhetetlen és felbecsülhetetlenül értékes ember volt a párt számára. Mindaz, ami legjobban jellemző a szociáldemokrata pártra : tudásszomj, önállóság, állandó előrehaladás, állhatatosság, munkaszeretet, erkölcsi erő — mindez egyesült Tyelija elvtárs személyében. Tyelija a proletár legnemesebb tulajdonságainak megtestesítője volt. Ez nem túlzás. Ezt mindjárt megmutatja rövid életrajza.

Tyelija elvtárs nem volt „tudós''. Önképzés útján tett szert műveltségre és lett tudatossá. Miután szülőfalujából eltávozott (Tyelija a Kutaiszi kerület Csagani falujában született), beállt háziszolgának egy tifliszi családhoz. Itt tanult meg oroszul és itt ked-

velte meg a könyvolvasást. De a szolgai állást csakhamar megunta és nemsokára belépett a vasúti főműhelybe asztalosnak. Ez a műhely nagy szolgálatot tett Tyelija elvtársnak. Ez volt az iskolája, itt vált szociáldemokratává, itt edződött és itt vált állhatatos harcossá, itt emelkedett ki mint tehetséges és öntudatos munkás.

Tyelija 1900—1901-ben már kitűnt a haladó munkások között mint az érdemes vezetők egyike. Tyelija elvtárs az 1901-es tifliszi tüntetés[22] óta nem ismert pihenést. Lelkes propaganda, szervezetek alakítása, részvétel felelősséggel járó összejövetelekben, kitartó munka a szocialista műveltség megszerzésére — erre áldozta minden szabadidejét. Üldözte a rendőrség, „lámpással" kereste, de ez csak megkétszerezte energiáját és harci kedvét. Tyelija elvtárs volt az 1903-as tifliszi tüntetés[23] lelke. Noha a rendőrség sarkában volt, magasra emelte a zászlót és beszédet mondott. E tüntetés után már véglegesen illegalitásba vonul. Ettől az évtől kezdve a szervezet megbízásából „bejárja" a Kaukázusontúl különböző városait. A szervezet megbízásából ugyanebben az évben Batumba utazott, hogy ott illegális nyomdát szervezzen. A batumi állomáson azonban letartóztatták. Nála volt az említett nyomda felszerelése. Rövid idő mulva a kutaiszi börtönbe vitték. „Nyugtalan" életének ekkor új szakasza kezdődik. A másfélévi börtönfogság nem múlt el nyomtalanul Tyelija életében. A börtön vált második iskolájává. Állandó tanulással, szocialista könyvek olvasásával és vitákon való részvétellel jelentősen gyarapította szellemi poggyászát. Ugyanitt alakult ki benne véglegesen az a hajthatatlan forra-

dalmi jellem, amelyért sok elvtársa írigyelte. De ugyanez a börtön nyomta rá a halál bélyegét, ugyanez a börtön hozta rá azt a halálos kórt (a tüdővészt), amely nagyszerű elvtársunkat sírba vitte.

Tyelija tudta, hogy egészségi állapota veszélyes, de nem ez aggasztotta. Csak egy nyugtalanította — „a kényszerű pihenés, a tétlenség''. „Mikor érem meg azt a napot, amikor kedvem szerint mozoghatok a szabadban, újra meglátom a néptömeget, keblére borulok és szolgálni kezdem'' — ez volt a börtönbe zárt elvtárs álma. És az álom valóra vált. Másfél év mulva átszállították a kutaiszi „kisbörtönbe'', ahonnan menten megszökött és megjelent Tifliszben. Ekkor történt a pártban a szakadás. Tyelija elvtárs akkor a mensevikekhez csatlakozott, de egyáltalán nem hasonlított azokra a „kincstári'' mensevikekre, akik „koránnak'' tekintik a mensevizmust, magukat igazhitűeknek, a bolsevikokat pedig gyauroknak. Tyelija nem hasonlított azokhoz a „haladó'' munkásokhoz sem, akik „született szociáldemokratáknak'' tüntetik fel magukat és mint műveletlen tökfilkók, nevetséges módon kiáltozzák: nekünk nincs szükségünk tudásra, mi munkások vagyunk. Tyelija jellemző tulajdonsága éppen az volt, hogy tagadta a frakciós fanatizmust, egész lényével megvetette a vak utánzást és mindent a saját fejével akart megérteni. Ezért, miután a börtönből megszökött, rögtön rávetette magát a könyvekre: „A második kongresszus jegyzőkönyvé''-re, Martov „Ostromállapot''-ára, Lenin „Mi a teendő?'' és „Egy lépés előre, két lépés hátra'' c. műveire. Látni kellett volna a lesoványodott, megsárgult Tyeliját, amint állhatatosan a köny-

vek felett görnyedve, mosolyogva mondta: „most látom csak, nem olyan könnyű eldönteni, hogy bolsevik vagy mensevik legyen-e az ember: amíg ezeket a könyveket át nem tanulmányozom, mensevizmusom homokra épül!" És Tyelija elvtárs, miután áttanulmányozta a szükséges irodalmat, átgondolta a bolsevikok és mensevikek közötti vitákat, mindent mérlegre tett és csak ez után mondotta: „Én elvtársak, bolsevik vagyok; azt hiszem, aki nem bolsevik, kétségtelenül elárulja a marxizmus forradalmi szellemét".

Ezután a forradalmi marxizmus (a bolsevizmus) apostolává válik. A szervezet határozata alapján 1905-ben Bakuba utazik. Nyomdát létesít, rendbehozza a kerületi szervezetek munkáját, résztvesz a vezető szervezetben, cikkeket ír a „Proletariátisz Brdzola"[24] számára — ezzel foglalkozott ott Tyelija elvtárs. Az emlékezetes lebukás idején őt is letartóztatták, de itt is „meglépett" és megint Tifliszbe sietett. Kis ideig a tifliszi vezető szervezetben dolgozott, majd 1905-ben résztvett a bolsevikok összoroszországi konferenciáján Tammerforsban. Érdekesek a konferencián szerzett benyomásai. Nagy reményekkel nézte a párt jövőjét és csillogó szemmel mondotta: utolsó erőmig harcolok ezért a pártért. Csakhogy az volt a szerencsétlenség, hogy Oroszországból visszatérve, rögtön ágynak dőlt és nem is kelt fel többé. Csak ekkor kezdődött komoly irodalmi munkássága. Betegsége alatt írta „Mi kell nekünk" (lásd „Ahali Czhovreba"[25]), „Régi és új holtak" (válasz Arcs. Dzsordzsadzénak), „Anarchizmus és szociáldemo-

krácia"*, „Miért neveznek minket blanquistáknak" stb. című munkáit.

Utolsó napjaiban azt írta nekünk, hogy egy brosúrán dolgozik — a kaukázusi szociáldemokrácia történetéről, de a könyörtelen halál időnek előtte kiragadta a tollat a fáradhatatlan elvtárs kezéből.

Ez Tyelija elvtárs rövid, de viharokkal teljes életének története.

Bámulatos képességek, kimeríthetetlen energia, önállóság, mély munkaszeretet, hősies szilárdság és apostoli tehetség — ezek Tyelija elvtárs jellemző vonásai.

Csak a proletariátus soraiban találhatók olyan emberek, mint Tyelija, csak a proletariátus szül olyan hősöket, mint Tyelija, és ugyancsak a proletariátus igyekszik bosszút állni az átkozott renden, amelynek *munkás* elvtársunk — *G. Tyelija* — áldozatul esett.

„Dro" („Idő") 10. sz.
1907 március 22.
Aláírás: K o . . .
Az eredeti nyelve: grúz.

* Az utóbbi két brosúra nem jelenhetett meg, mivel a rendőrség a házkutatás során lefoglalta azokat.

AZ ÉLENJÁRÓ PROLETARIÁTUS ÉS A PÁRT ÖTÖDIK KONGRESSZUSA

A kongresszus előkészületei végefelé járnak[26]. Lassanként kirajzolódnak a frakciók erőviszonyai. Kiderül, hogy az ipari vidékek nagyobbrészt a bolsevikokat támogatják. Pétervár, Moszkva, a központi iparvidék, Lengyelország, a Baltikum, Urál — ezek azok a területek, amelyeken bizalommal viseltetnek a bolsevikok taktikája iránt. A Kaukázus, a Káspi-tengerentúli határterület, Dél-Oroszország, a „Bund"[27] befolyása alatt álló vidékek néhány városa és a „Szpilka"[28] parasztszervezetei — innen merítenek erőt a mensevik elvtársak. Dél-Oroszország az egyetlen iparvidék, ahol a mensevikek bizalmat élveznek. A mensevizmus többi támaszpontjai nagyobbrészt a kistermelés központjai.

Kiderül, hogy a mensevikek taktikája főként azoknak az elmaradt városoknak taktikája, amelyekben ferde szemmel néznek a forradalom fejlődésére és az osztályöntudat növekedésére.

Kiderül, hogy a bolsevikok taktikája főként azoknak az élenjáró városoknak, ipari központoknak a taktikája, amelyekben a legnagyobb figyelmet

a forradalom elmélyítésére és az osztálytudat fejlesztésére fordítják...

Volt idő, amikor az oroszországi szociáldemokrácia maroknyi csoport volt csupán. Akkoriban értelmiségi jellege volt és nem tudta rányomni bélyegét a proletariátus harcára. A pártpolitikát akkor egy-két ember vezette, a párt proletár tömegének hangját elfojtották... Egészen más a helyzet ma. Ma hatalmas pártunk van — az *Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt*, amely 200.000 tagot számlál soraiban, rányomja bélyegét a proletariátus harcára, maga köré gyűjti egész Oroszország forradalmi demokráciáját és rémületbe ejti „e világ hatalmasait". És ez a hatalmas párt annál is inkább nagy és jelentékeny, mert kormánykerekét a párt tömege tartja kezében, nem pedig egy-két „felvilágosodott személy". Ez legjobban a dumaválasztásokon nyilvánult meg, amikor a párt tömege, elvetve a „tekintélyes" Plechánov javaslatát, nem óhajtott „közös platformot" a kadetokkal. Igaz, a mensevik elvtársak mégis értelmiséginek nevezik pártunkat, de bizonyára csak azért, mert ez a párt többségében nem mensevik. De ha a német szociáldemokrata párt, amely olyan országban, ahol 18 millió proletár van, csak 400.000 tagot számlál, ha ennek a pártnak joga van proletár pártnak nevezni magát — akkor az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt, amelynek 9 millió oroszországi proletár között 200.000 tagja van, szintén joggal tekintheti magát proletár pártnak!..

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt tehát azért is hatalmas, mert igazi proletár párt,

amely a maga útján tart a jövő felé és birálattal fogadja régi „vezéreinek" sugdosását.

Ebben a tekintetben jellemző a legutóbbi pétervári és moszkvai értekezlet.

Mindkét értekezleten a munkások voltak a hangadók, a küldöttek kilenctizedrésze itt is, ott is munkás volt. Mindkét értekezlet elvetette a Plechánov-féle „régi vezérek" elavult és nem helyénvaló „utasításait". Mindkét értekezlet nyomatékosan elismerte a bolsevizmus szükségességét. Moszkva és Pétervár ezzel kifejezte bizalmatlanságát a mensevik taktikával szemben, szükségesnek ismerte el a proletariátus vezetőszerepét a mostani forradalomban.

Pétervár és Moszkva szava az egész tudatos proletariátus szava. Moszkvát és Pétervárt követi a többi város. Moszkvától és Pétervártól indultak ki a direktívák a januári és októberi fellépések idején, ők vezették a mozgalmat a dicső decemberi napokban. Nem kétséges, hogy ugyanők adják majd meg a jelt a közelgő forradalmi előnyomulásra.

Pétervár és Moszkva azonban a bolsevizmus taktikáját követi. A bolsevizmus taktikája az egyetlen proletár taktika — ezt mondják Oroszország proletariátusának e városok munkásai...

„Dro" („Idő") 25. sz.
1907 április 8.
Aláírás nélkül.

Az eredeti nyelve: grúz.

ZŰRZAVAR...

A „Lahvari”[29] „publicistái” még mindig nem és sehogy sem tudják meghatározni, milyen taktikát is követnek. Az első számban azt írták: mi a kadetoknak csak a „progresszív lépéseit” támogatjuk, de nem magukat a kadetokat. Mi erre megjegyeztük, hogy ez mulatságos szofizma, mivel a mensevikek a Dumába választott kadetokra szavaztak, nem pedig csak „lépéseikre”; a Dumába a kadetokat mint kadetokat juttatták be, nem pedig csak a „lépéseiket”; a Duma elnöki székébe egy kadetot mint kadetot ültettek, nem pedig csak kadet „lépéseket” — mindez pedig vitathatatlanul megerősíti azt a tényt, hogy a mensevikek támogatják a kadetokat. Ez annyira világos, a mensevikek oly sokat beszéltek a kadetok támogatásáról, hogy e tény tagadása csak nevetést váltott ki...

Most egy kicsit „elgondolkodtak” és mást hajtogatnak: igaz, „a választásokon támogattuk a kadetokat” (lásd „Lahvari” 3. sz.), de csak a választásokon, a Dumában viszont nem a kadetokat támogatjuk, hanem csak a „lépéseiket”, ti ellenben, mondják, „nem tesztek különbséget a dumabeli

taktika és a választási taktika között". Először is, nagyon nevetséges az a „taktika", amely csak a Dumában óv meg téged az ostobaságoktól, a választásokon pedig ostobaságokat diktál neked. Másodszor, vajjon nem igaz-e, hogy a Duma elnöki székébe a mensevikek kadetot ültettek? Melyik taktikához kell sorolni azt, hogy kadetot tettek meg elnökül: a „dumabeli taktikához", vagy a Dumán kívüli taktikához? Azt hisszük, hogy Golovint a Dumában tették meg a Duma elnökévé, nem pedig az utcán — az utca elnökévé.

Világos, hogy a mensevikek a Dumában is ugyanazt a taktikát követték, mint a Dumán kívül. Ez a taktika a kadetok támogatásának taktikája. Ha ezt most tagadják, azért tagadják, mert zűrzavar áldozatául estek.

A kadetokat támogatni nem annyi mint népszerűsíteni a kadetokat, hiszen ha ez így volna, akkor ti is népszerűsítitek az eszereket, amikor támogatjátok őket — jelenti ki a „Lahvari". Tréfás emberek ezek a „lahvaristák"! Ők — lám — azzal sincsenek tisztában, hogy a szociáldemokrácia részéről jövő mindenféle támogatás igenis népszerűsíti azt a pártot, amelyet a szociáldemokrácia támogat! Ezért osztogatták oly bőkezűen az ígéreteket a messzemenő „támogatásról" . . . Igen, kedves elvtársak, amikor a szociáldemokrácia az eszereket támogatja, népszerűsíti az eszereket, emeli tekintélyüket a nép szemében, és az ilyen támogatás éppen ezért *csak mint kivétel és mint a kadetokra mérendő vereség eszköze* engedhető meg. Az eszerek támogatása korántsem eszmény, hanem szükséges rossz, amelyet

a kadetok megfékezésére használunk fel. Ti ellenben éppen azokat a kadetokat támogatjátok, akik a munkásokat és parasztokat elárulják, akikkel szemben az eszereknek megvan az az előnyük, hogy a forradalomhoz csatlakoznak...

„És amikor a kadetok általános választójogot követelnek? Ez, tiszerintetek, szintén rossz, nagyon rossz, mert kadet követelés" (lásd ugyanott).

Tréfás emberek! Az általános választójog — lám — „kadet követelés"! A tifliszi mensevikek — ki hitte volna — nem tudják, hogy az általános választójog nem kadet követelés, hanem a forradalmi demokrácia követelése, amelyért a szociáldemokrácia száll síkra a legkövetkezetesebben! Nem, elvtársak, ha még azt sem tudjátok megérteni, hogy a kadetok nem forradalmi demokraták; ha még azt sem tudjátok megérteni, hogy a proletariátus vezetőszerepének megszilárdítása érdekében ellenük vívott harc számunkra aktuális kérdés; ha még abban sem tudtok eligazodni, hogy mit mondottatok tegnap és mit mondtok ma — akkor jobb, ha egyelőre félreteszitek a tollat, először kikecmeregtek a zűrzavarból és csak azután fogtok hozzá a „kritikához"...

Esküszünk a Dumára, hogy így jobb lesz...

„Dro" („Idő") 26. sz.
1907 április 10.
Aláírás nélkül.

Az eredeti nyelve: grúz.

KAUKÁZUSI BOHÓCAINK

A „Lahvari" c. mensevik lap cikkeink miatt haragra lobbant — a vád nyilván célba talált. Ez természetesen, nagyon mulatságos látvány . . .

Miről van szó?

Azt írtuk, hogy a Duma jobbrafordulásán nem csodálkozunk. Miért nem? Azért, mert a Dumában a liberális burzsoázia uralkodik, ez a burzsoázia pedig szövetkezik a kormánnyal és szakít a munkásokkal és a parasztokkal. Ezért gyenge a Duma. És ha a munkások és a forradalmi parasztok nincsenek a forradalomellenes Duma járszalagján, ha ők is szakítanak a dumabeli többséggel — ez azt jelenti, hogy nálunk a nép tudatosabb, mint a tizennyolcadik században Franciaországban volt. Ezért is gyenge a Duma. Igy magyaráztuk meg a Duma gyengeségét és jobbrafordulását.

Mint kiderül, mensevikjeinknek e magyarázat után inukba szállt a bátorsága és szörnyűködve üvöltik:

„Nem, ha a bolsevikok magyarázata helyes volna, abban az esetben kénytelenek volnánk legyinteni egyet és azt mondani, hogy az orosz forradalom végét járja" (lásd „Lahvari" 6. sz.).

Szerencsétlenek! A saját forradalmiságukban kevésbbé bíznak, mint a kadetokéban! A liberálisok elárulják a forradalmat, tehát a forradalom meggyengült! A munkások és a forradalmi parasztok ezek szerint — semmi. Jaj nektek, ha csak ennyire vagytok éleselméjűek!

Nem hűek még önmagukhoz sem. Másfél évvel ezelőtt például — a „Szhivi"[30] c. lapban, ugyanezek a mensevikek valami mást írtak:

„A decemberi sztrájk eltaszította a burzsoáziát a forradalomtól és *konzervatívvá tette*. A forradalom további fejlődésének a *liberálisok ellen* kell irányulnia. Képes lesz-e erre a forradalom? Ez attól függ, ki lesz a forradalom hajtóereje. *A forradalom vezére természetesen itt is a proletariátus*. Egyedül azonban nem tudja végigvinni a forradalmat, ha nem lesz erős és hű szövetségese, ilyen szövetséges pedig *egyes egyedül a parasztság*" (lásd „Szhivi" 12. sz.).

Igen, így beszéltek a mensevikek, amíg a szociáldemokrácia álláspontján voltak...

De most, amikor hátat fordítottak a szociáldemokráciának, más hangnemben kezdtek énekelni és a liberálisokat kiáltották ki a forradalom tengelyének, a forradalom megmentőinek.

És mindezek után van merszük biztositani bennünket arról, hogy a kaukázusi mensevikek nem bohócok, hogy nem azért bújnak szociáldemokrata mezbe, hogy kadet mivoltukat leplezzék!

„Hogyan történt — mondják a mensevikek —, hogy a kadetok az első Dumában bátrabban dolgoztak, a Dumának felelős kormányt követeltek stb? Mivel magyarázható, hogy a kadetok a Duma szétkergetésének másnapján aláirták a vüborgi kiáltványt?

Miért nem cselekszenek igy ma?

A bolsevikok politikai filozófiája *erre a kérdésre nem ad és nem is adhat választ*" (lásd ugyanott).

Hiába vígasztaljátok magatokat, megszeppent elvtársak. Mi már régen megfeleltünk erre a kérdésre: a mostani Duma azért szürkébb, mert a proletariátus most tudatosabb és tömörebb, mint az első Duma időszakában, és éppen ez az, ami a liberális burzsoáziát a reakció oldalára hajtja. Egyszersmindenkorra jegyezzétek meg magatoknak, liberáliskodó elvtársak, hogy *mennél tudatosabban harcol a proletariátus, annál ellenforradalmibbá válik a burzsoázia*. Ez a mi magyarázatunk.

De hogyan magyarázzátok ti, drágalátos elvtársak, a második Duma szürkeségét?

A „Lahvari" 4. számában például azt írjátok, hogy a Duma gyengeségének, a Duma szürkeségének „a nép öntudatlansága és szervezetlensége" az oka. Az első Duma, mint magatok mondjátok, „bátrabb" volt — következésképpen, a nép akkor „tudatos és szervezett" volt. A második Duma szürkébb — következésképpen a nép az idén kevésbbé „tudatos és szervezett", mint a mult évben — következésképpen, a forradalom ügye és a nép tudatosodása hanyatlott! Nem ezt akartátok mondani, elvtársak? Nem ezzel akarjátok igazolni a kadetokhoz való vonzódástokat, drágalátosak?

Jaj nektek és zavaros „logikátoknak", ha továbbra is bohócok szándékoztok maradni . . .

„Dro" („Idő") 29. sz.
1907 április 13.
Aláírás nélkül.

Az eredeti nyelve: grúz.

A DUMA SZÉTKERGETÉSE ÉS A PROLETARIÁTUS FELADATAI

A második Dumát szétkergették[31]. Mégpedig nem is egyszerűen kergették szét, hanem nagy hűhóval — pontosan ugyanúgy, mint az első Dumát. Van itt „feloszlatási kiáltvány" is, amelyben a farizeus cár „őszinte sajnálatát" fejezi ki a Duma szétkergetése miatt. Van „új választási törvény" is, amely a semmivel teszi egyenlővé a munkások és parasztok választójogát. A cár még ígéretet is tesz, hogy „megújítja" Oroszországot, természetesen sortüzek és a harmadik Duma segítségével. Szóval itt megvan mindaz, ami még nem is olyan régen megvolt az első Duma szétkergetésénél. A cár röviden megismételte az első Duma szétkergetését . . .

De a cár nem hiába és korántsem cél nélkül kergette szét a második Dumát. A cár a Duma segítségével szeretett volna kapcsolatot teremteni a parasztsággal, a Duma segítségével szerette volna a parasztságot a proletariátus szövetségeséből a kormány szövetségesévé tenni, hogy ilyképpen magára hagyva, elszigetelve a proletariátust, tönkretegye a forradalom ügyét és lehetetlenné tegye győzelmét. Ehhez a kormány igénybe vette a liberális burzsoázia segítségét, amely-

nek egyelőre még van bizonyos befolyása a tudatlan paraszti tömegekre, és éppen általa akart kapcsolatot teremteni a sokmilliós parasztsággal. Igy akarta a kormány kihasználni a második Állami Dumát.

De a fegyver visszafelé sült el. A második Dumának már legelső ülésein kiderült, hogy a paraszt képviselők nemcsak a kormánnyal, hanem a liberális burzsoák képviselőivel szemben is bizalmatlanok. Ez a bizalmatlanság számos szavazás során még növekedett és végül odáig fokozódott, hogy a liberális burzsoázia képviselőivel szemben nyilt ellenségességgé vált. A kormánynak ilyképpen nem sikerült a paraszti képviselőket a liberálisok, s rajtuk keresztül a régi hatalom köré tömöríteni. A kormánynak az az óhaja, hogy a Dumán keresztül kapcsolatba kerüljön a parasztsággal és elszigetelje a proletariátust, nem teljesült be. Ennek ellenkezője történt: a paraszt képviselők egyre jobban tömörültek a proletár képviselők, a szociáldemokraták köré. És mennél jobban távolodtak a liberálisoktól, a kadetoktól, annál határozottabban közeledtek a szociáldemokrata képviselőkhöz. Ez pedig jelentékenyen megkönnyítette azt, hogy a parasztok a Dumán kívül a proletariátus köré tömörüljenek. Az eredmény tehát az volt, hogy nem a proletariátus, hanem a liberális burzsoázia és a kormány szigetelődött el a parasztoktól — a proletariátus maga mögé állította a sokmilliós parasztságot —, tehát nem a forradalom ügye szenvedett kárt, amint a kormány akarta, hanem az ellenforradalom ügye. A második Duma létezése ezért egyre veszélyesebbé vált a kormányra nézve. És a kormány „feloszlatta” a Dumát.

Hogy pedig eredményesebben rontsa a parasztok és a proletariátus közeledésének ügyét, hogy a sötét paraszti tömegekben ellenségeskedést keltsen a szociáldemokratákkal szemben és maga köré tömörítse őket, a kormány két rendszabályhoz folyamodott.

Először, megtámadta a szociáldemokrata dumafrakciót, megrágalmazta tagjait azzal a hazug váddal, hogy azonnali felkelésre hívtak fel, és ilyképpen a szociáldemokrata képviselőket tüntette fel a Duma szétkergetése főbűnöseinek. Drága parasztok, mondja a kormány, mi nem kergettük volna szét a „ti" Dumácskátokat, de a szociáldemokraták felkeléssel fenyegettek bennünket és kénytelenek voltunk a Dumát „feloszlatni".

Másodszor, a kormány „új törvényt" adott ki, amely felére csökkentette a paraszt elektorok számát, s ugyanannyival növelte a földesúri elektorokat, az utóbbiakra bízta, hogy a közös gyűléseken a parasztok képviselőit megválasszák, majdnem felére csökkentette a munkás elektorok számát is (237-ről 124-re), fenntartotta magának azt a jogot, hogy újra osztályozza az ősválasztókat „a helységek, a cenzus neme és nemzetiség szerint", teljesen lehetetlenné tette a szabad választási agitációt stb. stb. És mindezt azért, hogy ne engedje be a harmadik Dumába a munkások és parasztok forradalmi képviselőit; hogy megtöltse a földesurak meg gyárosok liberális és reakciós képviselőivel; hogy meghamisítsa a parasztok képviseletét, lehetővé téve a legkonzervatívabb parasztküldöttek megválasztását a parasztok kívánsága ellenére, és hogy így elvegye a proletariátustól annak lehetőségét, hogy maga köré tömö-

rítse a parasztság széles tömegeit, — tehát azért, hogy megteremtse a maga számára a parasztsághoz való nyilt közeledés lehetőségét.

Ez a második Állami Duma szétkergetésének értelme.

A liberális burzsoázia nyilván megértette mindezt és kadetjai személyében segítségére siet a kormánynak. Már a második Dumában megalkudott a régi hatalommal és a parasztképviselőkkel kacérkodva elszigetelni igyekezett a proletariátust. A szétkergetés előestéjén Miljukov, a kadetok vezére, felszólította pártját, hogy tömörüljön mindenestül „Sztolüpin kormánya" köré, egyezzen meg vele és üzenjen hadat a forradalomnak, vagyis a proletariátusnak. A kadetok másik vezére, Sztrúve pedig már azután, hogy a Dumát szétkergették, síkra szállt azért az „eszméért", hogy a szociáldemokrata képviselőket „ki kell adni" a kormánynak, és arra szólította fel a kadetokat, lépjenek nyiltan a forradalom elleni harc útjára, olvadjanak egybe az ellenforradalmi októbristákkal, és elszigetelve a nyugtalankodó proletariátust, szálljanak harcba vele. A kadetpárt hallgat — tehát egyetért vezetőivel.

Szemmellátható, hogy a liberális burzsoázia megérti a mai helyzet egész fontosságát.

Annál világosabban áll a proletariátus előtt a cári hatalom megdöntésének feladata. Gondoljuk csak meg. Volt első Duma. Volt második is. De sem az egyik, sem a másik nem „oldotta meg"— hiszen nem is „oldhatta meg" — a forradalom egyetlen kérdését sem. Maradnak változatlanul: a parasztok föld nélkül, a munkások nyolcórás munkanap nélkül, valamenynyi állampolgár politikai szabadság nélkül. Miért?

Azért, mert a cári hatalom még nem pusztult el, még létezik, és miután az első Duma után szétkergette a másodikat is, szervezi az ellenforradalmat és igyekszik szétzülleszteni a forradalom erőit, elszakítani a proletároktól a sokmilliós parasztságot. Ugyanakkor pedig a forradalom földalatti erői — a válság a városokban és az éhínség a falvakban — folytatják munkájukat, egyre jobban bőszítik a munkások és parasztok széles tömegeit, egyre parancsolóbban követelik forradalmunk fő kérdéseinek megoldását. A cári hatalom erőlködései csak kiélezik a válságot. A liberális burzsoáziának az az igyekezete, hogy a parasztságot a proletároktól elszakítsa, csak erősíti a forradalmat. Világos, hogy a cári hatalom megdöntése és az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlés összehívása nélkül lehetetlen kielégíteni a munkások és parasztok széles tömegeit. Éppoly világos az is, hogy csakis a parasztsággal szövetségben, a cári hatalom és a liberális burzsoázia ellenére lehet majd megoldani a forradalom fő kérdéseit.

A cári hatalom megdöntése és az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlés összehívása — erre vezet bennünket a második Duma szétkergetése.

Harc az áruló liberális burzsoáziával, szoros szövetség a parasztsággal — erről beszél nekünk a második Duma szétkergetése.

A proletariátus feladata — tudatosan rálépni erre az útra és méltó módon teljesíteni a forradalom vezérének szerepét.

„Bakinszkij Proletarij" („Bakui Proletár") 1. sz.
1907 június 20.
Aláírás nélkül.

AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT LONDONI KONGRESSZUSA

(Egy küldött jegyzetei)[32]

A Londoni Kongresszus befejeződött. A kongresszus a liberális firkászok, holmi Vergezsszkij-ek[33] és Kuszkovák[34] várakozásai ellenére nem a párt szakadásával végződött, hanem azzal, hogy a párt még jobban összeforrott, hogy egész Oroszország haladó munkásai egyetlen osztatlan pártba egyesültek. Ez igazi összoroszországi egyesítő kongresszus volt, mert ezen voltak először a legszélesebb alapon és a legteljesebben képviselve lengyel, bundista és lett elvtársaink, ezen vettek először cselekvő részt a pártkongresszus munkájában, tehát először kötötték a legközvetlenebbül össze szervezeteik sorsát a párt sorsával. Ebben az értelemben a Londoni Kongresszus jelentékenyen előbbre vitte az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt tömörítésének és megerősítésének ügyét.

Ez a Londoni Kongresszus első és fontos eredménye.

De a Londoni Kongresszus jelentősége ebben nem merül ki. A kongresszus ugyanis az említett liberális firkászok kívánsága ellenére a „bolsevizmus" győzelmével, a forradalmi szociáldemokráciának pár-

tunk opportunista szárnyán — a mensevizmuson aratott győzelmével végződött. Természetesen mindenki ismeri a köztünk levő nézeteltéréseket arra vonatkozóan, hogy mi a különböző osztályok és pártok szerepe forradalmunkban és milyen legyen a mi viszonyunk hozzájuk. Az is ismeretes, hogy a párt mensevik összetételű hivatalos központja számos fellépésében ellentmondásba került a párt egészével. Emlékezzünk akár annak a jelszónak a történetére, amelyet a Központi Bizottság a felelős kadet kormányra vonatkozólag kiadott és amelyet a párt az első Duma idején elvetett; vagy annak a jelszónak a történetére, amelyet ugyanez a Központi Bizottság az első Duma feloszlatása után a „Duma új összehívására" vonatkozólag adott ki és amelyet a párt szintén elvetett; vagy annak az ismert felhívásnak a történetére, amellyel a Központi Bizottság az első Duma szétkergetése miatt általános sztrájkra szólított és amelyet a párt szintén elvetett... Feltétlenül véget kellett vetni ennek a természetellenes helyzetnek. S ezért először is összegezni kellett azoknak a tényleges győzelmeknek az eredményét, amelyeket a párt az opportunista Központi Bizottságon aratott, azokét a győzelmekét, amelyek pártunk belső fejlődésének egész multévi történetét betöltötték. És íme, a Londoni Kongresszus összegezte a *forradalmi* szociáldemokrácia mind e győzelmei eredményét, megerősítette győzelmét és ennek a szociáldemokráciának a taktikáját fogadta el.

A párt tehát mostantól fogva a szocialista proletariátus szigorúan osztályharcos politikáját fogja folytatni. A proletariátus vörös zászlaja többé nem

fog meghajolni a liberalizmus aranyszájú prókátorai előtt. A proletariátushoz nem illő értelmiségi ingadozásokat halálos csapás érte.

Ez pártunk Londoni Kongresszusának második, nem kevésbbé fontos eredménye.

Egész Oroszország munkásainak tényleges egyesítése a *forradalmi* szociáldemokrácia zászlaja alatt egy egységes összoroszországi pártba — ez a Londoni Kongresszus értelme, ez az, ami általában jellemzi.

Most áttérünk a kongresszus részletesebb jellemzésére.

I

A KONGRESSZUS ÖSSZETÉTELE

A kongresszuson összesen körülbelül 330 küldött volt jelen. Ezek közül 302-nek volt szavazati joga — ezek több mint 150.000 párttagot képviseltek —, a többieknek tanácskozási joguk volt. Frakciók szerint körülbelül így oszlottak meg : (csak a szavazásra jogosultakat számítva) 92 bolsevik, 85 mensevik, 54 bundista, 45 lengyel és 26 lett.

A kongresszus résztvevőinek társadalmi helyzete szempontjából (munkások és nemmunkások) a kongresszus a következő képet mutatta : fizikai munkás összesen 116, irodai alkalmazott és kereskedősegéd 24 ; a többiek — nemmunkások. A fizikai munkások frakciók szerint a következőképpen oszlottak meg : a bolsevik frakcióban 38 (36 százalék) ; a mensevikben 30 (31 százalék) ; a lengyeleknél 27 (61 százalék); a letteknél 12 (40 százalék) ; a bundistáknál 9 (15 százalék). A hivatásos forradalmárok pedig frakciók

szerint így oszlottak meg: a bolsevik frakcióban 18 (17 százalék); a mensevikben 22 (22 százalék); a lengyeleknél 5 (11 százalék); a letteknél 2 (6 százalék); a bundistáknál 9 (15 százalék).

Ez a statisztika mindannyiunkat „elképesztett". Hogyan? A mensevikek olyan sokat kiabáltak pártunk értelmiségi összetételéről, éjjel-nappal értelmiségieknek ócsárolták a bolsevikokat, azzal fenyegetőztek, hogy minden értelmiségit kiűznek a pártból, állandóan becsmérelték a hivatásos forradalmárokat — és egyszerre csak kiderült, hogy frakciójukban sokkal kevesebb a munkás, mint az „értelmiségi" bolsevikoknál! Náluk sokkal több a hivatásos forradalmár, mint a bolsevikoknál! De mi a mensevikek zsivajgását megmagyaráztuk azzal, hogy „kinek mi fáj, arról kiabál"...

Még érdekesebbek azok a számok, amelyek a kongresszus összetételét a küldöttek „területi megoszlása" szempontjából mutatják. Kiderült, hogy a mensevik küldötteket nagyobb csoportokban főként paraszti és kisipari vidékek küldtek ki: Gurija (9 küldött) Tiflisz (10 küldött), a „Szpilka" nevű kisorosz paraszti szervezet (azt hiszem 12 küldött), a Bund (nagy többségében mensevik) és kivételként — a Donyec-medence (7 ember). Ugyanakkor a bolsevik küldötteket nagy csoportokban kizárólag a nagyipari vidékek küldték: Pétervár (12 küldött), Moszkva (13 vagy 14 küldött), Urál (21 küldött), Ivanovo-Voznyeszenszk (11 küldött), Lengyelország (45 küldött).

Nyilvánvaló, hogy a bolsevikok taktikája a nagyipari proletárok taktikája, azoknak a vidékeknek a

taktikája, ahol az osztályellentétek különösen világosak és az osztályharc különösen éles. A bolsevizmus — az igazi proletárok taktikája.

Másrészt éppoly nyilvánvaló az is, hogy a mensevikek taktikája főleg a kisipari munkások és a paraszti félproletárok taktikája, azoknak a vidékeknek a taktikája, ahol az osztályellentétek nem egészen világosak és az osztályharc leplezett. A mensevizmus — a proletariátus félburzsoá elemeinek taktikája.

Ezt mondják a számok.

És ezt nem nehéz megérteni: a lodzi, moszkvai vagy ivanovo-voznyeszenszki munkások körében nem lehet komolyan arról beszélni, hogy ugyanazzal a liberális burzsoáziával alkossanak blokkot, amelynek tagjai elkeseredetten harcolnak ellenük, gyakran elbocsátásokkal és tömeges kizárásokkal „büntetve meg" őket — ott a mensevizmust nem fogadják rokonszenvvel, ott bolsevizmusra van szükség, a kérlelhetetlen proletár osztályharc taktikájára. És fordítva, igen nehéz az osztályharc eszméjét beoltani a gurijai parasztokba vagy holmi sklovi kisiparosokba, akik nem érzik az osztályharc rendszeres éles ütéseit és ezért szívesen lépnek bármilyen megegyezésre a „közös ellenség" ellen — ott egyelőre még nem kell a bolsevizmus, ott a mensevizmus kell, mert ott mindent áthat a megegyezések és a kompromisszumok légköre.

Nem kevésbbé érdekes a kongresszus összetétele nemzetiségi szempontból sem. A statisztika kimutatta, hogy a mensevik frakció többségét zsidók alkotják (a bundistákat természetesen nem számítva), utánuk következnek a grúzok, azután az oroszok.

Ezzel szemben a bolsevik frakció nagy többségében orosz, kisebbszámban vannak benne zsidók (természetesen nem számítva a lengyeleket és a letteket), azután grúzok stb. Ezzel kapcsolatban a bolsevikok közül valaki (azt hiszem Alexinszkij[35] elvtárs) tréfálkozva megjegyezte, hogy a mensevikek — zsidó frakció, a bolsevikok — „színorosz" frakció, tehát nem ártana, ha mi bolsevikok, a pártban pogromot rendeznénk.

A frakciónak ezt az összetételét azonban nem nehéz megmagyarázni: a bolsevizmus fészkei főként a nagyipari vidékek, amelyek, Lengyelország kivételével, tisztára oroszlakta területek, míg a mensevik vidékek, amelyeken a kistermelés az uralkodó, egyszersmind zsidó, grúz stb. vidékek.

Ami a kongresszuson kialakult irányzatokat illeti, meg kell jegyeznünk, hogy a kongresszus formálisan öt frakcióra oszlása (bolsevikok, mensevikek, lengyelek stb.) csak addig érvényesült bizonyos — igaz, jelentéktelen — mértékben, amíg az elvi jellegű kérdések (a nemproletár pártok, a munkáskongresszus kérdése stb.) megvitatására nem került a sor. Az elvi kérdések tárgyalásának megkezdésével a formális csoportosulás ténylegesen megszűnt és a szavazások alkalmával a kongresszus rendszerint két részre oszlott: bolsevikokra és mensevikekre. Úgynevezett centrum vagy mocsár nem volt a kongresszuson. Trockij „felesleges dísznek" bizonyult. Valamennyi lengyel határozottan a bolsevikokhoz csatlakozott. A lettek nagy többsége szintén határozottan a bolsevikokat támogatta. A Bund, amely küldöttei nagy többségével ténylegesen mindig a mensevikeket tá-

mogatta, formálisan a legnagyobb mértékben kétkulacsos politikát folytatott, mely az egyik oldalon mosolyt, a másik oldalon ingerültséget váltott ki. Roza Luxemburg elvtárs igen szellemesen és találóan jellemezte a Bundnak ezt a politikáját, amikor azt mondta, hogy a Bund politikája nem egy érett, a tömegeket befolyásoló politikai szervezet politikája, hanem szatócsok politikája, akik mindig azt lesik és reménykedve azt várják, hogy a cukor holnap talán olcsóbb lesz. A bundisták közül csak 8—10 küldött támogatta a bolsevikokat és ezek se mindig.

Általában a bolsevikok voltak fölényben, mégpedig eléggé jelentékeny fölényben.

Ilyképpen a kongresszus, ha nem is élesen, de mégis bolsevik volt. A mensevik határozati javaslatok közül csak a partizán fellépésekre vonatkozó javaslatot fogadták el és ezt is teljesen véletlenül: ez alkalommal a bolsevikok nem vették fel a harcot, helyesebben nem akarták azt végigvinni, egyszerűen azért, hogy „hadd örüljenek egyszer a mensevik elvtársak is" . . .

II

NAPIREND. A KÖZPONTI BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJA. A DUMAFRAKCIÓ BESZÁMOLÓJA

A kongresszus munkáját a kongresszuson résztvett politikai irányzatok szempontjából két részre lehetne osztani.

Első rész: vita olyan formális kérdésekben, mint a kongresszus napirendje, a Központi Bizottság beszámolói és a dumafrakció beszámolója — olyan

kérdésekben tehát, amelyeknek mély politikai értelmük van, de kapcsolatban vannak vagy összekapcsolhatók az egyik vagy a másik frakció „becsületével", azzal a gondolattal, hogy az egyik vagy a másik frakciót „valahogy meg ne sértsék", vagy „nehogy szakadást idézzünk elő" — és amelyeket ezért nevezünk formális kérdéseknek. A kongresszusnak ez a része volt a legviharosabb és ez vette igénybe a legtöbb időt. Ez pedig azért történt, mert az elvi megfontolásokat az „erkölcsi" megfontolások („nehogy megsértsék") háttérbe szorították, tehát nem alakultak ki szigorúan elhatárolt csoportosulások, nem lehetett rögtön rájönni arra, hogy „ki viszi el a pálmát" és a frakciók, abban a reményben, hogy a „korrekt semlegeseket" magukkal tudják vonni, ádáz harcot vívtak a fölényért.

Második rész: vita olyan elvi kérdésekben, mint a nemproletár pártok kérdése, a munkáskongresszus kérdése stb. Itt már nem voltak „erkölcsi" megfontolások, a csoportosulások szigorúan meghatározott elvi irányzatoknak megfelelően alakultak ki, a frakciók erőviszonya rögtön nyilvánvaló lett és ezért a kongresszusnak ez a része volt a legnyugodtabb és legtermékenyebb — ami nyilvánvaló bizonyítéka annak, hogy a viták elvi jellege biztosítja legjobban a kongresszusi munka termékenységét és nyugalmát.

Áttérünk a kongresszus munkája első részének rövid jellemzésére.

Plechánov elvtárs beszéde után, aki a kongresszust megnyitotta és beszédében megjegyezte, hogy „esetről-esetre" meg kell egyezni a polgári társadalom

„haladó elemeivel”, a kongresszus öttagú elnökséget választott (minden frakcióból egy-egy tagot), megválasztotta a megbízó leveleket felülvizsgáló bizottságot és áttért a napirend kidolgozására. Jellemző, hogy a mensevikek ezen a kongresszuson ugyanúgy, mint a multévi Egyesítő Kongresszuson, a leghevesebben felléptek a bolsevikok azon javaslata ellen, hogy a helyzet értékelésének kérdését és azt a kérdést, mik a proletariátus osztályfeladatai forradalmunkban, napirendre tűzzék. Fellendülőben van-e a forradalom, vagy hanyatlóban, és ennek megfelelően „fel kell-e számolni” a forradalmat vagy végig kell-e vinni; melyek forradalmunkban a proletariátus osztályfeladatai, amelyek éles határvonalat vonnak közte és az orosz társadalom többi osztálya között — ezektől a kérdésektől félnek a mensevik elvtársak. Menekülnek előlük, mint az árnyék a naptól, nem akarják napfényre hozni nézeteltéréseink gyökereit. Miért? Azért, mert magában a mensevik frakcióban is komoly nézeteltérések vannak e kérdésekben; azért, mert a mensevizmus nem egységes áramlat, a mensevizmus áramlatok keveréke, amelyek észrevétlenek a bolsevizmussal folytatott frakciós harc idején, de rögtön felszínre törnek, mihelyt elvi szempontból vetik fel a helyzet és taktikánk kérdéseit. A mensevikek nem akarják feltárni frakciójuknak ezt a belső gyengeségét. A bolsevikok tudták ezt és a vita fokozottabb elvszerűsége érdekében ragaszkodtak ahhoz, hogy a fentemlített kérdéseket napirendre tűzzék. A mensevikek, látva, hogy az elvszerűség agyonüti őket, makacskodni kezdtek, a „korrekt elvtársaknak” érté-

sére adták, hogy „sértve érzik magukat" — és a kongresszus nem tűzte napirendre a helyzet stb. kérdését. Végülis a következő napirendet fogadták el: A Központi Bizottság beszámolója, a dumafrakció beszámolója, a nemproletár pártokhoz való viszony, a Duma, a munkáskongresszus, a szakszervezetek, a partizán fellépések, válságok, a munkáskizárások és a munkanélküliség, a Stuttgarti Nemzetközi Kongresszus[36], szervezeti kérdések.

Az első napirendi pontnak, a Központi Bizottság beszámolójának fő előadója Martov elvtárs (mensevik részről) és Rjadovoj[37] elvtárs (bolsevik részről) volt. Martov előadói beszéde tulajdonképpen nem a jelenségeket komolyan megvilágító előadói beszéd, hanem érzelmes elbeszélés volt arról, hogyan fogott hozzá az ártatlan Központi Bizottság a párt, majd a dumafrakció vezetéséhez és a „szörnyű" bolsevikok hogyan akadályozták tevékenységét azzal, hogy folyvást az ő elvi kérdéseikkel hozakodtak elő. A Központi Bizottság jelszavait a felelős kadet kormányról, a „Duma új összehívásáról" stb. stb., amelyeket a párt aztán nem fogadott el, Martov azzal próbálta igazolni, hogy a helyzet bizonytalan volt és a szélcsend idején nem lehetett más jelszavakat kiadni. A Központi Bizottságnak közvetlenül az első Duma feloszlatása után kiadott sikertelen felhívását az általános sztrájkra, majd részleges fellépésekre, Martov ugyancsak a helyzet bizonytalanságával és azzal igyekezett igazolni, hogy lehetetlen volt a tömegek hangulatát pontosan megállapítani. Nagyon keveset beszélt arról a szerepről,

amelyet a Központi Bizottság a pétervári szervezet szakadásában[38] játszott. Ezzel szemben túlságosan sokat beszélt a katonai és harci szervezetek értekezletéről, amelyet a bolsevikok bizonyos csoportjának kezdeményezésére rendeztek és amely Martov véleménye szerint bomlást és anarchiát vitt be a pártszervezetekbe. Előadói beszéde végén Martov felhívta a kongresszust: legyen figyelemmel arra, hogy a párt vezetésével kapcsolatos munka feltételei a helyzet különös bonyolultsága és zavarossága miatt igen nehezek, és ne legyen szigorú a Központi Bizottsághoz. Nyilvánvaló — maga Martov beismerte, hogy a Központi Bizottságnak komoly bűnei vannak.

Rjadovoj elvtárs előadói beszéde egészen más jellegű volt. Véleménye szerint a párt Központi Bizottsága köteles: 1. védeni és megvalósítani a párt programját, 2. megvalósítani a pártkongresszus által neki adott taktikai utasításokat, 3. óvni a párt egységét, 4. egyesíteni a párt pozitív munkáját. A Központi Bizottság ellenben e kötelességei egyikét sem teljesítette. Ahelyett, hogy védte és megvalósította volna a párt programját, az első Duma ismert agrárfelhívásával kapcsolatban[39] azt javasolta a szociáldemokrata dumafrakciónak, hogy az ellenzék egysége érdekében, a kadetok megnyerése érdekében ne vegye be a Duma felhívásába agrárprogramunknak a minden (földesúri) föld elkobzására vonatkozó ismert pontját, hanem szorítkozzék a föld kisajátításáról szóló egyszerű nyilatkozatra, mellőzve a kérdést: megváltással vagy megváltás nélkül.

Gondoljuk csak meg, mi történt: a párt Központi Bizottsága azt javasolta, vessük el a párt

programjának a föld elkobzásáról szóló rendkívül fontos pontját. A Központi Bizottság megszegte a párt programját! A Központi Bizottság, mint a program megszegője — el tudják-e képzelni, micsoda hallatlan gyalázat ez?

Tovább. Ahelyett, hogy végrehajtotta volna legalább az Egyesítő Kongresszus utasításait; ahelyett, hogy a Dumán kívül folyó osztályharc fokozott tudatosítása céljából rendszeresen elmélyítette volna a párt harcát a Dumán belül; ahelyett, hogy a proletariátus független, szigorúan osztályharcos politikáját folytatta volna — a Központi Bizottság kiadta a felelős kadet kormány, a „Duma új összehívása", „a Dumáért a kamarilla ellen" stb. stb. jelszavait —, olyan jelszavakat adott ki, amelyek elködösítették a pártnak a Dumában vívott harcát, elkenték a Dumán kívüli osztályellentéteket, eltörölték minden határvonalat a proletariátus harcos politikája és a liberális burzsoázia megalkuvó politikája között azáltal, hogy az előbbit az utóbbihoz igazították. És amikor a Központi Lap és következésképpen a Központi Bizottság egyik tagja, Plechánov elvtárs, a kadetokkal való megegyezés útján még messzebb ment és azt javasolta a pártnak, hogy az Alkotmányozó Gyűlés jelszavát elvetve és a liberális burzsoázia számára elfogadható „teljhatalmú Duma" jelszavát kiadva alkosson blokkot a liberális burzsoáziával — a Központi Bizottság nemcsak nem tiltakozott Plechánov elvtársnak a pártot megszégyenítő fellépése ellen, hanem egyet is értett vele, noha egyébként nem merte hivatalosan kimondani hozzájárulását.

Igy szegte meg a párt Központi Bizottsága a proletariátus független osztálypolitikájának és az Egyesítő Kongresszus határozatainak elemi követelményeit !

Központi Bizottság, amely elhomályosítja a proletariátus osztályöntudatát ; Központi Bizottság, amely a proletariátus politikáját alárendeli a liberális burzsoázia politikájának ; Központi Bizottság, amely a proletariátus zászlaját meghajtja a kadet liberalizmus szemfényvesztői előtt — íme, ide juttattak bennünket a mensevizmus opportunistái !

Arról már nem is beszélünk, hogy a Központi Bizottság nemcsak nem óvta meg a párt egységét és fegyelmét, hanem rendszeresen megszegte azt, amikor a pétervári szervezetben a szakítás kezdeményezését vállalta.

Arra sem akarunk kitérni, hogy a Központi Bizottság nem egyesítette a párt munkáját — ez magyarázat nélkül is világos.

Mivel magyarázható mindez, a Központi Bizottságnak mindezek a hibái? Természetesen nem a Központi Bizottságba befészkelődött „szörnyű" személyekkel, hanem azzal, hogy a mensevizmus, amely akkor megtöltötte a Központi Bizottságot, nem tudja vezetni a pártot és mint politikai áramlat végleg csődöt mondott. Ebből a szempontból a Központi Bizottság egész története nem más, mint a mensevizmus kudarcának története. És amikor a mensevik elvtársak szemünkre vetik, hogy mi „gátoltuk" a Központi Bizottságot, mi „akadékoskodtunk" stb. stb., nem felelhetünk mást ezeknek az erkölcsösködő elvtársaknak : igen, elvtársak, mi „gátoltuk" a

Központi Bizottságot programunk megszegésében, „gátoltuk" abban, hogy a proletariátus taktikáját a liberális burzsoázia ízléséhez alkalmazza, és a jövőben is gátolni fogjuk, mert ez szent kötelességünk ...

Körülbelül így beszélt Rjadovoj elvtárs.

A vita során kiderült, hogy az elvtársak legnagyobb része, még néhány bundista is, Rjadovoj elvtárs álláspontját támogatja. És ha a bolsevikok határozati javaslatát, amely rámutatott a Központi Bizottság hibáira, nem fogadták el, az azért történt, mert az elvtársakra erősen hatott ez a megfontolás: „nehogy szakadást idézzünk elő". Nem fogadták el természetesen a mensevikeknek azt a határozati javaslatát sem, hogy a Központi Bizottságnak bizalmat szavazzanak. Egyszerűen áttértek a következő napirendi pontra a Központi Bizottság tevékenységének értékelése nélkül ...

A dumafrakció beszámolójának kérdésével kapcsolatos vita általában az előző kérdés vitájának ismétlése volt. Ez érthető is: a dumafrakció a Központi Bizottság közvetlen vezetése alatt működött és a Központi Bizottság bírálata vagy védelme természetesen egyszersmind a dumafrakció bírálata vagy védelme is volt.

Érdekes volt Alexinszkij elvtársnak, a második előadónak (az első előadó Cereteli elvtárs volt) az az észrevétele, hogy a többségében mensevik dumafrakció jelszava a dumabeli ellenzék egységéről — arról, hogy nem kell az ellenzéket szétforgácsolni és együtt kell menni a kadetokkal —, ez a mensevik jelszó, Alexinszkij elvtárs kifejezése szerint a Dumá-

ban teljesen megbukott, mert a legfontosabb kérdésekben, mint például a költségvetés, a hadsereg stb. kérdésében, a kadetok Sztolüpinnel mentek együtt és a mensevik szociáldemokratáknak a parasztok képviselőivel vállvetve kellett harcolniok a kormány és a kadetok ellen. A mensevikeknek a gyakorlatban kellett tudomásul venniök álláspontjuk csődjét és a Dumában a bolsevikok jelszavát kellett követniök, amely szerint a jobboldaliak és a kadetok elleni harcban magunkkal kellet vonnunk a parasztok küldötteit.

Nem kevésbbé érdekes a lengyel elvtársaknak az a megjegyzése, hogy nem engedhető meg a dumafrakciónak, hogy közös gyűléseket tartson a narodovecekkel[40], Lengyelország feketeszázasaival, akik nem egyszer szervezték és még mindig szervezik a lengyel szocialisták lemészárlását. Erre a kaukázusi mensevikek két vezetője[41] egyik a másik után azt felelte, hogy a dumafrakció szempontjából nem az a fontos, mit csinálnak a pártok otthon, hanem az, hogy a Dumában hogyan viselkednek, a narodovecek pedig többé-kevésbbé liberálisan viselkednek a Dumában. Kiderült, hogy a pártokat nem aszerint kell megítélni, amit a Dumán kívül *csinálnak*, hanem aszerint, amit a Dumában *beszélnek*. Ez az opportunizmus netovábbja . . .

A szónokok többsége egyetértett Alexinszkij elvtárs nézetével, de azért ebben a kérdésben sem hoztak semilyen határozatot, megint ugyanazon megfontolás miatt: „nehogy megsértődjék valaki". A kongresszus, félretéve a határozat kérdését, azonnal áttért a következő kérdésre.

III

A NEMPROLETÁR PÁRTOK KÉRDÉSE

A formális kérdésekről áttérünk az elvi kérdésekre, nézeteltéréseink kérdéseire.

Taktikai nézeteltéréseink kérdései — ezek azok a kérdések, amelyek forradalmunk valószínű sorsára és az orosz társadalom különböző osztályainak és pártjainak ebben a forradalomban vitt szerepére vonatkoznak. Pártunkban, azt hiszem, mindenki egyetért abban, hogy forradalmunk polgári forradalom, hogy nem a kapitalista, hanem a feudális rendszer szétzúzásával kell végződnie, hogy betetőzése csak a demokratikus köztársaság lehet. Továbbá azzal, hogy forradalmunk általában és egészében fellendülőben, nem pedig hanyatlóban van és hogy feladatunk nem a forradalom „felszámolása", hanem végigvitele — ezzel szintén, legalább formálisan, mindenki egyetért, mert a mensevikek mint frakció, eddig még sehol sem jelentették ki az ellenkezőjét. De hogyan vigyük végig forradalmunkat? Mi a proletariátus, a parasztság, a liberális burzsoázia szerepe ebben a forradalomban? A harcoló erőknek milyen társításával vihetnénk végig a folyamatban levő forradalmat? Kivel kell menni, kit kell ütni stb. stb. Itt kezdődnek nézeteltéréseink.

A mensevikek véleménye. Mivel forradalmunk polgári, tehát egyesegyedül a burzsoázia lehet a forradalom vezére. A burzsoázia volt a nagy forradalom vezére Franciaországban, ő volt más európai országok forradalmainak a vezére — neki kell a mi orosz forradalmunk vezérének is lennie. A prole-

tariátus a forradalom fő harcosa, de a burzsoázia mögött kell mennie és előre kell hajtania a burzsoáziát. A parasztság szintén forradalmi erő, de túlságosan sok benne a reakciós vonás és ezért a proletariátusnak sokkal ritkábban lesz módja vele együtt fellépnie, mint a liberális-demokratikus burzsoáziával. A burzsoázia megbízhatóbb szövetségese a proletariátusnak, mint a parasztság. Minden harcoló erőnek a liberális-demokratikus burzsoázia körül, mint vezér körül kell tömörülnie. A burzsoá pártokhoz való viszonyunkat tehát nem ennek a forradalmi tételnek kell meghatároznia : együtt a parasztsággal, a kormány és a liberális burzsoázia ellen, a proletariátussal az élen, — hanem az opportunista tételnek : együtt az egész ellenzékkel a kormány ellen, a liberális burzsoáziával az élen. Ebből ered a liberálisokkal való megegyezés taktikája.

Ez a mensevikek véleménye.

A bolsevikok véleménye. Forradalmunk valóban polgári forradalom, de ez még nem jelenti azt, hogy vezére a mi liberális burzsoáziánk. A XVIII. században a francia burzsoázia a francia forradalom vezére volt, de miért? Azért, mert a francia proletariátus gyenge volt, nem lépett fel önállóan, nem támasztott önálló osztályköveteléseket, nem volt sem osztálytudata, sem szervezete, akkor a burzsoázia mögött kullogott és a burzsoázia saját burzsoá céljaihoz fegyverként használta fel. Amint látjuk, a burzsoáziának akkor a proletariátus ellen nem volt olyan szövetségesre szüksége, mint a cári hatalom — a proletariátus maga is szolgai szövetségese volt — és ezért akkor forradalmi lehetett, sőt a forradalom

élén haladhatott. Egészen mást látunk nálunk, Oroszországban. Az orosz proletariátust korántsem lehet gyengének nevezni: már néhány év óta teljesen önállóan lép fel, saját osztályköveteléseket támaszt; eléggé fel van fegyverezve osztályöntudattal ahhoz, hogy saját érdekeit felismerje; saját pártjába tömörült; övé Oroszország legerősebb pártja, amelynek saját programja és taktikai: szervezeti elvei vannak; e párt vezetésével már számos ragyogó győzelmet aratott a burzsoázián... Beérheti-e ilyen körülmények között a mi proletariátusunk a liberális burzsoázia uszályának szerepével, azzal a szereppel, hogy szánalmas fegyver legyen ennek a burzsoáziának a kezében? Lehet-e, kell-e ezt a burzsoáziát követnie, a maga vezérévé téve meg azt? Lehetséges-e az, hogy ne ő legyen a forradalom vezére? Nézzük csak, mi megy végbe liberális burzsoáziánk táborában: burzsoáziánk a proletariátus forradalmiságától megrettenve, ahelyett hogy a forradalom élén haladna, az ellenforradalom karjaiba veti magát, szövetségre lép vele a proletariátus ellen. Pártja pedig, a kadet párt, nyiltan, az egész világ szemeláttára megegyezik Sztolüpinnel, megszavazza a költségvetést és a hadsereget, a cárizmus érdekeinek megfelelően a népforradalom ellen. Nem világos-e, hogy az orosz liberális burzsoázia forradalomellenes erő, amely ellen a legkérlelhetetlenebb harcot kell folytatni? És nem volt-e igaza Kautsky elvtársnak, amikor azt mondta, hogy ahol a proletariátus önállóan lép fel, ott a burzsoázia megszűnik forradalmi lenni?..

Tehát: az orosz liberális burzsoázia forradalom-

ellenes; nem lehet sem motorja és még kevésbbé vezére a forradalomnak; esküdt ellensége a forradalomnak s ellene kitartó harcot kell vívni.

Forradalmunk egyetlen vezére, amely érdekelt abban és képes arra, hogy Oroszország forradalmi erőit a cári önkényuralom ellen rohamra vezesse — ez az egyetlen vezér a proletariátus. Csak a proletariátus tömöríti maga köré az ország forradalmi elemeit, csak ő viszi majd végig forradalmunkat. A szociáldemokráciának az a feladata, hogy a proletariátusnak a forradalmi vezér szerepére való előkészítése érdekében minden tőle telhetőt megtegyen.

Ez a bolsevik álláspont lényege.

Arra a kérdésre, hogy a forradalom végigvitelében ki lehet a proletariátus megbízható szövetségese, a bolsevikok azt felelik: a proletariátus egyetlen, valamelyest megbízható és erős szövetségese a forradalmi parasztság. Nem az áruló liberális burzsoázia, hanem a forradalmi parasztság fog a proletariátussal együtt harcolni a hűbéri rendszer valamennyi pillére ellen.

Ennek megfelelően a polgári pártokhoz való viszonyunkat a következő tételnek kell meghatároznia: a forradalmi parasztsággal együtt a cárizmus és a liberális burzsoázia ellen, a proletariátussal az élen. Innen — a kadet-burzsoázia hegemóniája (vezető szerepe) ellen vívott harc szükségessége és következésképpen a kadetokkal való megegyezés megengedhetetlensége.

Ez a bolsevikok véleménye.

Ennek a két álláspontnak a keretei között

mozogtak az előadók, Lenin és Martünov, valamint valamennyi többi szónok beszédei.

Martünov elvtárs végérvényesen „elmélyítette” a mensevikek álláspontját — határozottan tagadta, hogy a proletariátus hegemóniája megengedhető és határozottan védte a kadetokkal való blokk eszméjét is.

A többi szónok óriási többségében a bolsevik álláspont szellemében nyilatkozott.

Különösen érdekesek Roza Luxemburg elvtárs beszédei, aki a német szociáldemokraták nevében üdvözölte a kongresszust és kifejtette német elvtársaink felfogását nézeteltéréseinkről. (Mi itt összevonjuk Roza Luxemburg két, különböző időben tartott beszédét.) Teljesen egyetértve a bolsevikokkal a következő kérdésekben: a proletariátusnak, mint a forradalom vezérének szerepe, a liberális-burzsoáziának, mint forradalomellenes erőnek a szerepe stb. stb. — Roza Luxemburg bírálta a mensevizmus vezetőit, Plechánovot és Axelrodot, opportunistáknak nevezte őket és álláspontjukat a francia jaurèsisták álláspontjával hasonlította össze. Tudom — mondotta Luxemburg —, hogy a bolsevikok is követnek el egyes hibákat, náluk is vannak furcsaságok, fölösleges hajthatatlanság, de teljesen megértem őket és igazat adok nekik: a mensevik opportunizmus szétfolyó, kocsonyás tömegének láttán feltétlenül hajthatatlannak kell lenniök. Ugyanez a fölösleges hajthatatlanság volt észlelhető Franciaországban a guesdistáknál[42], akiknek vezetője, Guesde elvtárs híres választási plakátján kihirdette: „egyetlen burzsoá se merjen rám szavazni, mert a parlamentben kizárólag a pro-

letárok érdekeit fogom védeni valamennyi burzsoával szemben". Mi, német szociáldemokraták, ennek ellenére, a túlzások ellenére is mindig a guesdisták pártján voltunk a marxizmus árulói, a jaurèsisták elleni harcukban. Ugyanezt kell mondani a bolsevikokról is, akiket mi, német szociáldemokraták, támogatni fogunk az opportunista mensevikek elleni harcukban . . .

Körülbelül ezeket mondta Roza Luxemburg elvtárs.

Még érdekesebb a Német Szociáldemokrata Párt Központi Bizottságának a kongresszushoz intézett nevezetes levele, amelyet Roza Luxemburg olvasott fel. Érdekes ez a levél azért, mert azt tanácsolja a pártnak, hogy *harcoljon* a liberalizmus ellen és elismeri az orosz proletariátusnak mint az orosz forradalom vezérének különleges szerepét — s ezzel egyszersmind elismeri a bolsevizmusnak valamennyi alapvető tételét.

Igy nyilvánvaló lett, hogy a német szociáldemokrácia, amely Európában a legkipróbáltabb és legforradalmibb, nyiltan és világosan támogatja a bolsevikokat, mint igazi marxistákat, a marxizmus árulói, a mensevikek *ellen* vívott harcukban.

Érdekes Tyszko elvtárs, az elnökség lengyel tagja beszédének néhány helye is. Mindkét frakció azt hajtogatja nekünk — mondotta Tyszko elvtárs —, hogy szilárdan áll a marxizmus álláspontján. És nem mindenki érti meg egykönnyen: végül is, ki áll ezen az állásponton, a bolsevikok-e, vagy a mensevikek... „Mi állunk a marxizmus álláspontján" — szólt közbe „balról" néhány mensevik. „Nem, elvtársak" —

felelt nekik Tyszko —, „önök nem állnak, hanem *fekszenek* rajta: mert a proletariátus osztályharcának vezetésében tanusított egész tehetetlenségük, az a tény, hogy meg tudják tanulni a nagy Marx nagyszerű szavait, de nem tudják alkalmazni — mindez azt mutatja, hogy önök nem állnak, hanem fekszenek a marxizmus álláspontján''.

Ez a mesteri mondás telibe talált.

Valóban, nézzük akár a következő tényt. A mensevikek gyakran mondják, hogy a szociáldemokráciának mindíg és mindenütt az a feladata, hogy a proletariátust önálló politikai erővé tegye. Igaz-e ez? Feltétlenül igaz! Ezek Marx nagyszerű szavai, amelyekre minden marxistának mindíg emlékeznie kell. De hogyan alkalmazzák ezeket a mensevik elvtársak? Elősegítik-e azt, hogy a proletariátus valóban kiváljon az őt körülvevő burzsoá elemek tömegéből és önálló, független osztállyá legyen? Tömörítik-e a forradalmi elemeket a proletariátus körül és előkészítik-e a proletariátust a forradalom vezérének szerepére? A tények azt mutatják, hogy a mensevikek semmi ehhez foghatót nem csinálnak. Ellenkezőleg: a mensevikek azt tanácsolják a proletariátusnak, hogy mennél gyakrabban egyezzen meg a liberális burzsoáziával — és ezzel nem a proletariátus önálló osztállyá alakulását, hanem a burzsoáziával való keveredését segítik elő; a mensevikek azt tanácsolják a proletariátusnak, hogy mondjon le a forradalom vezérének szerepéről, engedje át ezt a szerepet a burzsoáziának, kövesse a burzsoáziát — és ezzel nem azt segítik elő, hogy a proletariátus önálló politikai erővé váljon, hanem

azt, hogy a burzsoázia függeléke legyen ... Vagyis a mensevikek éppen az ellenkezőjét csinálják annak, amit a helyes marxista tételből kiindulva tenniök kellene.

Igen, Tyszko elvtársnak igaza volt, amikor azt mondotta, hogy a mensevikek nem állnak, hanem fekszenek a marxizmus álláspontján ...

A vita végén két határozati javaslatot nyujtottak be: egy mensevik és egy bolsevik tervezetet. A kettő közül nagy szavazattöbbséggel a bolsevikok tervezetét fogadták el alapul.

Azután következtek a módosítások a tervezethez. Körülbelül 80 módosító javaslatot nyujtottak be. Ezek főként a tervezet két pontjára vonatkoztak: arra a pontra, amely a proletariátusra mint a forradalom vezérére vonatkozott és arra, amely a kadetokról mint forradalomellenes erőről szólt. Ez volt a vita legérdekesebb része, mert itt különösen élesen rajzolódott ki a frakciók arculata. Az első fontos módosító javaslatot Martov elvtárs nyujtotta be. Martov elvtárs azt követelte, hogy „a proletariátus, mint a forradalom *vezére*" szavakat „a proletariátus, mint *előhad*" szavakkal cseréljék ki. Ezt azzal indokolta, hogy az „előhad" szó szabatosabban kifejezi a gondolatot. Alexinszkij elvtárs szólalt fel ellene. Azt mondta, hogy nem szabatosságról, hanem ebben a pontban megmutatkozó két ellentétes szempontról van szó, mert „előhad" és „vezér" két teljesen különböző fogalom. Előhadnak (avantgarde-nak) lenni annyi, mint az első sorokban harcolni, elfoglalni a leghevesebb tűz alatt tartott pontokat, vérezni, de ugyanakkor *mások*

vezetése alatt állni, mégpedig az adott esetben a polgári demokraták vezetése alatt: az élenjáró csapat sohasem vezeti a közös harcot, az élenjáró csapatot azonban mindig vezetik. Ezzel szemben: vezérnek lenni nemcsak azt jelenti, hogy az első sorokban harcolunk, *hanem azt is, hogy vezetjük a közös harcot*, célja felé *irányítjuk*. Mi, bolsevikok, nem akarjuk, hogy a proletariátust polgári demokraták vezessék, azt akarjuk, hogy a proletariátus maga vezesse a nép egész harcát, és a demokratikus köztársaság felé irányítsa azt.

Az eredmény az volt, hogy Martov módosítását elvetették.

Elvetettek minden más hasonló jellegű módosítást is.

A módosító javaslatok másik csoportja a kadetokról szóló pont ellen irányult. A mensevikek annak elismerését indítványozták, hogy a kadetok még nem léptek az ellenforradalom útjára. A kongresszus azonban nem fogadta el ezt az indítványt és elvetett minden hasonló jellegű módosítást. A mensevikek továbbá azt indítványozták, hogy bizonyos esetekben legalább technikai megegyezéseket engedjenek meg a kadetokkal. A kongresszus ezt az indítványt sem fogadta el, megbuktatta az ilyen irányú módosító javaslatokat.

Végül szavaztak az egész határozati javaslat kérdésében és kitűnt, hogy a bolsevik határozati javaslat mellett 159-en, ellene 104-en szavaztak, a többiek tartózkodtak a szavazástól.

A kongresszus nagy szavazattöbbséggel elfogadta a bolsevikok határozati javaslatát.

Mostantól a bolsevik álláspont a párt álláspontja lett.

Ezenkívül ennek a szavazásnak két fontos eredménye volt:

Először is végetvetett a kongresszus formális, mesterséges megoszlásának öt frakcióra (bolsevikok, mensevikek, lengyelek, lettek, bundisták) és új, elvi megoszlást vezetett be: bolsevikokra (ideértve valamennyi lengyelt és a lettek többségét) és mensevikekre (ideértve majdnem valamennyi bundistát).

Másodszor ez a szavazás a legpontosabb statisztikát adta a munkásküldöttek frakciók szerinti megoszlásáról: kiderült, hogy a bolsevik frakcióban nem 38, hanem 77 munkás van (38+27 lengyel+12 lett), a mensevik frakcióban pedig nem 30, hanem 39 (30+9 bundista). A mensevik frakció értelmiségi frakciónak bizonyult.

IV

A MUNKÁSKONGRESSZUS KÉRDÉSE

Mielőtt áttérnénk a munkáskongresszus kérdésében folytatott vita jellemzésére, meg kell ismerkednünk a kérdés történetével*. Ez a kérdés ugyanis

* Erre annál is inkább szükség van, mert a mensevik elvtársak, akik áttelepültek a polgári lapok szerkesztőségeibe, valótlanságokat terjesztenek e kérdés multjáról és jelenéről (lásd egy tekintélyes mensevik cikkét „A munkáskongresszusról" a „Towáriscs" című lapban; a cikket átvette a „Bakinszkij Djeny"[48]).

igen zavaros és tisztázatlan. Ugyanakkor, amikor pártonbelüli nézeteltéréseink más pontjaira vonatkozólag már van két élesen meghatározott irányzat: bolsevik és mensevik irányzat — a munkáskongresszus kérdésére vonatkozólag nem két, hanem egész halom irányzat van, amelyek igen tisztázatlanok és ellentmondóak. Igaz, a bolsevikok egységesen és határozottan lépnek fel: ők egyáltalában ellenzik a munkáskongresszust. Ezzel szemben a mensevikek között a legteljesebb káosz és zűrzavar uralkodik: egy csomó csoportra oszlottak és ezek közül mindegyik a maga nótáját fújja, nem hallgatva a másikra. Míg a pétervári mensevikek, élükön Axelroddal, *pártalakítás végett* javasolják a munkáskongresszust, a moszkvai mensevikek, El-lel az élükön, nem pártalakítás, hanem *pártonkívüli „általános orosz munkásszövetség" létesítése céljából* javasolják. A déli mensevikek még tovább mennek és Lárinnal[44] élükön nem párt, és nem is „munkásszövetség", hanem olyan szélesebbkörű „*dolgozók szövetségének*" alapítása céljából szólítanak fel a munkáskongresszus összehívására, amely az összes proletár elemeken kívül az eszer, a félburzsoá, a „dolgozó" elemeket is felölelhetné. Nem is említem az olyan kevésbbé befolyásos csoportokat és személyeket, mint az odesszai és a Káspi-tengerentúli csoport, vagy mint a nevetséges brosúra ostoba „szerzői", az úgynevezett „Brodjágák" és „Súrák"[45].

Ilyen a mensevikek soraiban uralkodó zűrzavar.

De hogyan hívjuk össze a munkáskongresszust, hogyan szervezzük meg, milyen eseménnyel kap-

csoljuk egybe, kit hívjunk meg a kongresszusra, ki kezdeményezze a kongresszus összehívását?

Mindezekben a kérdésekben éppen olyan zűrzavar van a mensevikeknél, mint a kongresszus céljának kérdésében.

Míg egyesek közülük azt javasolják, hogy a munkáskongresszusi választásokat össze kell kapcsolni a Duma-választásokkal, és ilyképpen „megrohanásszerűen" megszervezni a munkáskongresszust — mások azt javasolják, bízzunk a kormány „engedékenységében", végső esetben pedig kérjünk tőle „engedélyt", ismét mások azt tanácsolják, hogy a küldötteket, akár 3—4000-et is, küldjük külföldre és ott illegálisan tartsuk meg a munkáskongresszust.

Amíg a mensevikek közül egyesek azt javasolják, hogy a kongresszuson csak megalakult munkásszervezetek képviseltethessék magukat, mások azt tanácsolják, hogy a kongresszus munkájába vonják be az egész szervezett és nemszervezett, soraiban legalább 10 millió főt számláló proletariátus képviselőit.

Míg egyes mensevikek azt javasolják, hogy a munkáskongresszust a szociáldemokrata párt kezdeményezésére hívják össze az értelmiségiek részvételével, mások azt tanácsolják, hogy mellőzni kell mind a pártot, mind az értelmiségieket és a kongresszust csak maguknak a munkásoknak a kezdeményezésére, az értelmiségiek minden részvétele nélkül hívják össze.

Míg a mensevikek közül egyesek a munkáskongresszus azonnali összehívását követelik, mások azt javasolják, hogy el kell halasztani bizonytalan

időre, és egyelőre csak a munkáskongresszus eszméjéért folytatott agitációra kell szorítkozni.

Nos, és mi legyen a fennálló Szociáldemokrata Munkáspárttal, amely már néhány év óta vezeti a proletariátus harcát, amely 150.000 tagot tömörít soraiban és amelynek már öt kongresszusa volt stb. stb.? „Küldjük a pokolba", vagy mi legyen vele?

Erre a mensevikek valamennyien, Axelrodtól Lárinig, egyhangúlag azt felelik, hogy *nincs proletár pártunk*. „Éppen arról van szó, hogy nincs pártunk" — mondták nekünk a kongresszuson a mensevikek —, „*nekünk csak kispolgári értelmiségi szervezetünk* van", amelyet fel kell váltani párttal, mégpedig a munkáskongresszus segítségével. Igy nyilatkozott a pártkongresszuson Axelrod elvtárs, a mensevikek előadója.

De engedelmükkel, hogy van ez ? Szóval pártunknak mindezek a kongresszusai az elsőtől (1898) az utolsóig (1907), amelyek szervezésében a mensevik elvtársak erőteljesen résztvettek ; a proletár pénznek és erőnek ez a rengeteg kiadása, a kongresszusok szervezéséhez szükséges kiadás, amelyben a mensevikek éppúgy résztvettek, mint a bolsevikok — szóval mindez csak ámítás és farizeuskodás ? !

Tehát a pártnak mindazok a proletariátushoz intézett harci felhívásai, amelyeket a mensevikek is aláírtak ; mindazok a sztrájkok és felkelések az 1905—1906—1907-es években, amelyek a párt vezetésével, sőt gyakran a párt kezdeményezésére játszódtak le ; a proletariátusnak mindazok a győzelmei, amelyeket pártunk vezetésével aratott ; a proletariátus áldozatainak ezrei, akik Pétervár, Moszkva stb. utcáin

haltak hősi halált, akiket Szibériában temettek el, akik a börtönökben pusztultak el a *pártért*, a párt *zászlaja alatt* — mindez csak komédia és csalás?

Tehát nincs pártunk ? Csak „kispolgári értelmiségi szervezetünk" van ?

Ez természetesen szemenszedett hazugság, felháborító, aljas hazugság.

Nyilván ezzel magyarázható az a határtalan felháborodás, amelyet Axelrod fentemlített kijelentése a pétervári és moszkvai munkásküldöttek körében kiváltott. Helyeikről felugorva erélyesen odamondták az előadó Axelrodnak : „Te vagy burzsuj, aki külföldön ült, nem pedig mi ; mi munkások vagyunk, nekünk megvan a magunk szociáldemokrata pártja, amelyet nem engedünk lealacsonyítani . . ."

De tegyük fel, hogy a munkáskongresszus lezajlik, képzeljük el, hogy már le is zajlott. A már meglevő szociáldemokrata pártot tehát lomtárba tettük, így vagy amúgy összehívtuk a munkáskongresszust, és ezen a kongresszuson valamilyen „munkás-szövetséget", valamilyen „dolgozók" szövetségét akarunk megszervezni. De mi lesz azután ? Milyen programot fogad el ez a kongresszus ? Milyen lesz a munkáskongresszus arculata ?

A mensevikek közül egyesek azt felelik, hogy a munkáskongresszus — természetesen némi csonkítással — elfogadhatná a szociáldemokrácia programját, de rögtön hozzáteszik : megteheti azt is, hogy nem fogadja el a szociáldemokraták programját, ami, véleményük szerint, a proletariátus számára nem különösebb baj. Mások határozottabban válaszolnak : mivel proletariátusunk erősen át van hatva kispolgári törek-

vésekkel, a munkáskongresszus minden valószínűség szerint nem szociáldemokrata, hanem *kispolgári demokratikus programot* fog elfogadni. A munkáskongresszuson a proletariátus elveszíti a szociáldemokrata programot, viszont lesz majd munkásszervezete, amely minden munkást egyetlen szövetségbe tömörít. Igy beszél például a moszkvai mensevikek vezetője, M. Csereványin (lásd „A taktika problémái'' c. cikket)[46].

Tehát: „munkásszövetség szociáldemokrata program nélkül'' — ez a munkáskongresszus valószínű eredménye.

Legalább is így gondolják maguk a mensevikek.

A mensevikek, akik nem értenek egyet egymással a munkáskongresszus céljainak és összehívása módjainak néhány kérdésében, szemmelláthatóan egyetértenek abban, hogy „nincs pártunk, csak kispolgári értelmiségi szervezetünk van, amelyet *lomtárba kell helyeznünk* . . .''

Pontosan ezek között a keretek között mozgott Axelrod előadói beszéde.

Axelrod előadásából kiderült, hogy a munkáskongresszus mellett folytatott agitáció gyakorlatilag elkerülhetetlenül a párt ellen folytatott agitációvá, a párt ellen folytatott harccá válik.

A munkáskongresszus összehívásával kapcsolatos gyakorlati munka pedig szintén elkerülhetetlenül mai pártunk szervezeti bomlasztásává és züllesztésévé fajul.

A mensevikek ugyanakkor — előadójuk szavaival, valamint határozati javaslatukban is — azt kérték a kongresszustól, hogy *tiltsa meg az agitációt* azok

ellen a kísérletek ellen, amelyek a munkáskongresszus megszervezésére irányulnak, vagyis azok ellen a kísérletek ellen, amelyek a párt szervezeti bomlasztására vezetnek.

És érdekes: a mensevik szónokok beszédeiben (Plechánov kivételével, aki a munkáskongresszusról tulajdonképpen semmit sem mondott) vörös fonalként vonultak végig e jelszavak: le a párttal, le a szociáldemokráciával — éljen a pártonkívüliség, éljen a nemszociáldemokrata „munkásszövetség". A szónokok nem mondták ki nyiltan ezeket a jelszavakat, de azok kicsengtek beszédeikből.

Nem ok nélkül foglal olyan hévvel állást a munkáskongresszus mellett valamennyi polgári író a szindikalistáktól és eszerektől a kadetokig és októbristákig: hiszen ők valamennyien ellenségei pártunknak, a munkáskongresszus összehívásával kapcsolatos gyakorlati munka pedig jelentékenyen meggyengíthetné és szétzülleszthetné a pártot. Miért ne üdvözölnék hát „a munkáskongresszus eszméjét"?

A bolsevik szónokok egészen mást mondtak.

Lindov[47] elvtárs, a bolsevikok előadója, a mensevikek főáramlatainak rövid jellemzése után áttért a munkáskongresszus eszméjét szülő körülmények megvilágítására. A munkáskongresszus érdekében folytatott agitáció 1905-ben kezdődött, az októberi napok előtt, a megtorlások idején. Az október-novemberi napokban megszűnt. Az új megtorlások következő hónapjaiban a munkáskongresszusi agitáció ismét felélédt. Az első Duma idején, a viszonylagos szabadság napjaiban, az agitáció elcsendesedett. Később a Duma szétkergetése után ismét megerő-

södött stb. A következtetés világos: a viszonylagos szabadság napjaiban, amikor a pártnak megvan a lehetősége a szabad terjeszkedésre, természetesen talaját veszti a munkáskongresszus érdekében folytatott agitáció, amelynek az a célja, hogy „széleskörű pártonkívüli pártot" létesítsen; és fordítva, a megtorlások napjaiban, amikor az új tagoknak a pártba való beözönlését a kiözönlésük váltja fel, a munkáskongresszus mellett — mint a szűk párt kiszélesítésére vagy „széles pártonkívüli" párttal való felcserélésére irányuló mesterséges rendszabály mellett — folytatott agitáció némi talajra talál. De magától értetődik, hogy semilyen mesterséges rendszabály sem segít az ügyön: mert a párt tényleges kiszélesítéséhez politikai szabadság kell, nem pedig munkáskongresszus, amelynek magának is szüksége van erre a szabadságra.

Továbbá. A munkáskongresszus eszméje konkrét formájában véve, gyökerében hamis, mert nem a tényekre támaszkodik, hanem arra a helytelen tételre, hogy „nincs pártunk". Nekünk ugyanis van proletár pártunk, amely hangosan beszél létezéséről, amely nagyon is komolyan érzékelteti létezését a proletariátus ellenségeivel — mindezt igen jól tudják maguk a mensevikek is —, és éppen azért, mert van már ilyen pártunk, éppen azért gyökerében hamis a munkáskongresszus eszméje. Természetesen, ha nem volna pártunk, amelynek több mint 150.000 élenjáró proletár tagja van és amely a harcosok százezreit vezeti; ha csak kis befolyással rendelkező emberek kicsiny csoportja volnánk, mint a mult század hatvanas éveinek német szociáldemokratái,

vagy a hetvenes évek francia szocialistái — akkor mi magunk igyekeznénk összehívni a munkáskongresszust, hogy egy szociáldemokrata pártot sajtoljunk ki belőle. De hisz éppen az a helyzet, hogy már van pártunk, igazi proletár pártunk, amely hatalmas befolyással van a tömegekre és ahhoz, hogy munkáskongresszust hívjunk össze, hogy megteremtsük a fantasztikus „pártonkívüli pártot", mindenekelőtt elkerülhetetlenül „végeznünk" kell a meglevő párttal, mindenekelőtt le kell azt rombolnunk.

Ezért fajul hát a munkáskongresszus összehívásával kapcsolatos munka a gyakorlatban elkerülhetetlenül olyan munkává, amely a pártot szervezetileg bomlasztja. Márpedig, hogy sikerül-e helyette valamikor megteremteni a „széleskörű pártonkívüli pártot", sőt, hogy meg kell-e teremtenünk — ez még kérdés.

Ezért dícsérik olyan buzgón pártunk ellenségei, a különböző kadetok és októbristák a mensevikeket a munkáskongresszus érdekében folytatott agitációért.

Ezért gondolják a bolsevikok, hogy a munkáskongresszus összehívásával kapcsolatos munka veszélyes és káros: mert rontja a párt hitelét a tömegek szemében és alárendeli őket a polgári demokrácia befolyásának.

Körülbelül így beszélt Lindov elvtárs.

A munkáskongresszusért a szociáldemokrata párt ellen, vagy a pártért a munkáskongresszus ellen?

Ez volt a kérdés a kongresszuson.

A bolsevik munkásküldöttek rögtön megértették a kérdést és erélyesen felléptek „a párt védelmében": „mi a párt patriótái vagyunk — mondták —, szeret-

jük pártunkat és nem engedjük, hogy fáradt értelmiségiek rontsák a hitelét".

Érdekes, hogy a német szociáldemokrácia képviselője, Roza Luxemburg elvtárs teljesen egyetértett a bolsevikokkal. „Mi német szociáldemokraták — mondotta — nem tudjuk megérteni a mensevik elvtársak nevetséges tanácstalanságát, akik tapogatózva keresik a tömeget, amikor a tömeg maga keresi a pártot és ellenállhatatlanul vonzódik hozzá . . ."

A vita során kitűnt, hogy a szónokok nagy többsége a bolsevikokat támogatja.

A vita végén két határozat-tervezetet bocsátottak szavazásra: a bolsevikokét és a mensevikekét. Alapul a bolsevikok tervezetét fogadták el. Az elvi jellegű módosító javaslatokat majdnem mind elutasították. Csak egy többé-kevésbbé komoly módosítást fogadtak el, amely szerint nem szabad korlátozni a munkáskongresszus kérdése megvitatásának szabadságát. Egészében a határozat úgy szólt, hogy „a munkáskongresszus eszméje a párt bomlasztására vezet", arra, hogy „a széles munkástömegeket a polgári demokrácia befolyásának rendelik alá" és mint ilyen, káros a proletariátusra nézve. A határozat emellett szigorúan megkülönböztette a munkáskongresszust a munkásküldöttek szovjetjeitől és kongresszusaitól, amelyek nemcsak nem bomlasztják a pártot, nemcsak nem vetélytársai a pártnak, hanem ellenkezőleg, erősítik a pártot, követik és segítenek neki a forradalmi fellendülés pillanatában a gyakorlati feladatok megoldásában.

Végül is 165 szavazattal 94 ellenében elfogadták

az egész határozatot. A többiek tartózkodtak a szavazástól.

A kongresszus tehát elvetette a munkáskongresszus eszméjét, mint károsat, pártelleneset.

Az e kérdésben megejtett szavazás a következő fontos jelenséget fedte fel előttünk. Kitűnt, hogy a szavazásban résztvevő 114 munkásküldött közül csak 25 szavazott a munkáskongresszusra. A többiek ellene szavaztak. Százalékarányban kifejezve a munkásküldöttek 22%-a szavazott a munkáskongresszus mellett, 78%-a ellene. És ami különösen fontos: a munkáskongresszus mellett szavazó 94 küldött közül csak 26% volt munkás, 74% értelmiségi volt.

Márpedig a mensevikek az egész idő alatt azt kiabálták, hogy a munkáskongresszus eszméje munkáseszme, hogy csak az „értelmiségi" bolsevikok fejtenek ki ellenállást a munkáskongresszus összehívásával szemben stb. E szavazásból ítélve, inkább azt kellene elismerni, hogy a munkáskongresszus eszméje, ellenkezőleg, az értelmiségi fantaszták eszméje . . .

Hiszen nyilván még a mensevik munkások sem szavaztak mindannyian a munkáskongresszus mellett: 39 munkásküldött közül (30 mensevik + 9 bundista) csak 24 szavazott a munkáskongresszus mellett.

Baku 1907.

„Bakinszkij Proletarij" („Bakui Proletár") 1. és 2. sz. 1907 június 20. és július 10.

Aláírás: K o b a I v a n o v i c s.

UTASÍTÁS A III. ÁLLAMI DUMA SZOCIÁLDEMOKRATA KÉPVISELŐINEK

Elfogadták a bakui munkáskúria meghatalmazottainak gyűlésén 1907 szeptember 22-én[48]

A szociáldemokrata képviselőknek az Állami Dumában külön frakciót kell alkotniok, amelynek, mint a pártszervezetek egyikének, a legszorosabb kapcsolatban kell lennie a párttal és amely köteles alárendelni magát a párt Központi Bizottsága vezetésének és utasításainak.

Az Állami Duma szociáldemokrata frakciójának alapfeladata az, hogy elősegítse a proletariátus osztálytudatra nevelését és a proletariátus osztályharcát a dolgozóknak a tőkés kizsákmányolás alól való felszabadításáért, valamint azért, hogy a proletariátus teljesíthesse a politikai vezér szerepét, amelyet a mostani oroszországi polgári-demokratikus forradalomban betölteni hivatott.

E célok érdekében a frakció köteles minden esetben a maga osztályharcos proletárpolitikáját folytatni, mely a szociáldemokráciát megkülönbözteti valamennyi többi szervezettől és forradalmi párttól a kadetoktól az eszerekig. Ezt a feladatot semmiesetre sem áldozhatja fel abból a célból, hogy megőrizze az ellenzéki cselekvés közösségét a Duma bármely politikai pártjával vagy csoportjával.

Képviselőink a Dumában kötelesek hajthatatlanul leleplezni mind a földesúri feketeszázas pártok, mind a kadetok áruló, liberális-monarchista polgári pártjának egész ellenforradalmi lényegét. Másrészt kötelesek arra törekedni, hogy a paraszti kispolgári pártokat (eszereket, népi szocialistákat és trudovikokat) a liberálisoktól elszakítsák és a következetes demokratikus forradalmi politika útjára állítsák, magukkal vonva őket mind a feketeszázasok, mind a kadet burzsoázia ellen vívott harcukban. A szociáldemokrata frakció egyszersmind köteles harcot folytatni a reakciós álszocialista utópiák ellen, amelyekkel az eszerek, a népi szocialisták és mások beburkolják lényegében kispolgári követeléseiket, és amelyek segítségével elhomályosítják a munkásosztály tisztán proletár-szocialista osztálytudatát. Frakciónk köteles a Duma szószékéről az egész népnek megmagyarázni a most folyó forradalmat illető egész igazságot. Meg kell mondania a népnek, hogy Oroszországban békés úton lehetetlen elérni a nép felszabadítását, hogy a szabadság egyetlen útja: a cári hatalom ellen vívott általános népi harc útja.

A szociáldemokrácia jelszava, amelynek jegyében a tömegeket új, nyilt harcra kell felszólítania — az egész nép által, az általános, közvetlen, egyenlő és titkos választójog alapján szabadon választott Alkotmányozó Gyűlés, amely, miután véglegesen leszámolt a cári önkényuralommal, megteremti Oroszországban a demokratikus köztársaságot. A szociáldemokrata frakció semilyen más jelszót, amilyeneket — mint például a felelős kormány stb. jelszava — a liberális burzsoázia a proletár jelszavak

ellensúlyozására ad ki, nem fogadhat el és nem támogathat.

A szociáldemokrata frakciónak, amikor részt vesz az Állami Duma mindennapi törvényhozói és egyéb tevékenységében, saját állandó kritikai és agitációs feladatait kell szem előtt tartania, nem pedig a közvetlen törvényhozás céljait, köteles megmagyarázni a népnek, hogy a közvetlen törvényhozás mennyire kétes értékű és eredménytelen mindaddig, amíg a valóságos hatalom teljes egészében az önkényuralkodó kormány kezében van.

Ha a szociáldemokrata frakció a harmadik Állami Dumában így fog dolgozni, elő fogja mozdítani azt a forradalmi harcot, amelyet a proletariátus és vele együtt a parasztság ma a Dumán kívül a cári önkényuralom ellen folytat.

Külön röplapként jelent meg
1907 szeptemberében.

BOJKOTTÁLNI KELL A TANÁCSKOZÁST![49]

Az a kérdés, hogy résztvegyünk-e a kőolajipari vállalkozókkal való tanácskozáson, vagy bojkottáljuk-e ezt a tanácskozást, számunkra nem elvi kérdés, hanem a gyakorlati célszerűség kérdése. Nem bojkottálhatunk egyszersmindenkorra minden és mindenfajta tanácskozást, mint egyes nekidühödött és nem egészen normális „egyének" ajánlják. És fordítva, nem dönthetjük el a kérdést egyszersmindenkorra a tanácskozáson való részvétel javára, mint kadetszabású elvtársaink nagybölcsen tenni szándékozzák. A részvétel és a bojkott kérdéseihez az eleven tények és csakis a tények szempontjából kell hozzányúlnunk. Kialakulhat olyan helyzet, hogy bizonyos tények esetén, bizonyos feltételek mellett a tömegek tömörítésének feladata a részvételt szükségessé teszi, és akkor feltétlenül részt kell vennünk a tanácskozásban. És fordítva, más körülmények között ugyanez a feladat a bojkottot teszi szükségessé és akkor feltétlenül bojkottálnunk kell a tanácskozást.

Továbbá, zavar elkerülése végett jóelőre meg kell határoznunk azokat a fogalmakat, amelyek-

ről beszélünk. Mit jelent „résztvenni” a tanácskozáson? Mit jelent „bojkottálni” a tanácskozást? Ha a gyűléseken megfogalmazzuk a közös követeléseket, megválasztjuk a meghatalmazottakat stb. stb., nem tűzzük ki célul a tanácskozás meghiúsítását, hanem — ellenkezőleg — azzal megyünk a tanácskozásra, hogy, alávetve magunkat a tanácskozás ügyrendjének, reá támaszkodva, tárgyalásokat folytassunk az olajipari vállalkozókkal és végeredményben ilyen vagy olyan megegyezésre jussunk — ezt a magatartásunkat a tanácskozáson való részvételnek kell nevezni. De ha, kidolgozva a követeléseket, megválasztva a meghatalmazottakat e követelések jobb megfogalmazása végett, népszerűsítve és nyilvánosságra hozva a már kidolgozott követeléseket, célunkul nem az olajipari vállalkozókkal való tanácskozás munkájában való részvételt tűzzük ki, hanem magának a tanácskozásnak a meghiúsítását, az olajipari vállalkozókkal való minden szerződés meghiúsítását a *harc előtt* (a szerződést *harc után*, különösen sikeres harc után szükségesnek tartjuk) — ezt a magatartásunkat a tanácskozás bojkottjának kell neveznünk, természetesen aktív bojkottnak, mert végeredményben a tanácskozás meghiúsításával végződik.

Emellett semmiesetre sem szabad összekeverni a Dumával szemben követett taktikát a tanácskozással kapcsolatban követett taktikával. A tanácskozáson való részvételnek vagy a tanácskozás bojkottjának az a célja, hogy előkészítse a feltételeket a mai viszonyok megjavításához az *olajtelepeken*, a Dumában való részvételnek vagy a Duma bojkott-

jának pedig — az általános viszonyok *megjavítása az országban*. A tanácskozás sorsát teljesen és *kizárólag* az adott vidék proletariátusa határozza meg, mert a proletariátus részvétele nélkül a tanácskozás magától meghiúsul, a Dumában való részvétel vagy a Duma bojkottja sorsát pedig nem egyedül a proletariátus határozza meg, hanem a parasztság is. Végül, a tanácskozás aktív bojkottja (meghiúsítása) könynyen megvalósul aktív fellépések nélkül, amit nem mondhatunk el a Duma bojkottjának következményeivel kapcsolatban.

Ezek után, az általános megjegyzések után áttérünk a küszöbön álló tanácskozás bojkottjának konkrét kérdésére.

A bakui munkások gazdasági harcának történetét két időszakra lehet felosztani.

Az első időszak az utóbbi időkig folytatott harc időszaka, amikor főszereplőként a műhelymunkások léptek fel, amikor a fúrómunkások[50] egyszerűen és hiszékenyen követték a műhelybelieket, mint vezéreiket, amikor a fúrómunkások még nem ismerték fel a termelésben betöltött hatalmas szerepüket. Az olajipari vállalkozók ebben az időszakban követett taktikája úgy minősíthető, mint a műhelymunkásokkal való kacérkodás taktikája, a műhelymunkásoknak rendszeresen tett engedményeknek és a fúrómunkások ugyancsak rendszeres mellőzésének taktikája.

A második időszak a fúrómunkások felébredésével kezdődik, azzal, hogy önállóan színreléptek és egyidejűleg háttérbe szorították a műhelymunkásokat. Hozzáfűzzük, hogy ez a fellépés erősen karikatúraszerű, mert 1. szégyenletes jutalompénzeknél nem megy

tovább és 2. a műhelymunkásokkal szemben táplált legkárosabb bizalmatlanság színezi. Az olajipari vállalkozók igyekeznek kihasználni a megváltozott helyzetet és megváltoztatják taktikájukat. Többé már nem kacérkodnak a műhelymunkásokkal, már nem igyekeznek rábeszélni a műhelymunkásokat — ugyanis jól tudják, hogy a fúrómunkások most nem mindig követik azokat —, hanem fordítva, az olajipari vállalkozók maguk igyekeznek sztrájkra provokálni a műhelymunkásokat a *fúrómunkások nélkül*, hogy ezzel megmutassák a műhelymunkások viszonylagos gyengeségét és engedelmességre bírják őket. Ezzel párhuzamosan az olajipari vállalkozók, akik azelőtt rá se hederítettek a fúrómunkásokra, most a legaljasabb módon kacérkodnak a fúrómunkásokkal, elhalmozva őket jutalompénzekkel. Ezzel igyekeznek véglegesen elszakítani a fúrómunkásokat a műhelymunkásoktól, végleg lezülleszteni, megfertőzni őket az olajipari vállalkozók iránti szolgai bizalommal, felcserélni az engesztelhetetlen harc elvét az alkudozás és a lakáji kunyorálás „elvével" és ilyképpen lehetetlenné tenni minden komoly javulást.

Ugyanebből a célból „találták ki" a küszöbön álló tanácskozást.

Nyilvánvaló tehát, hogy az élenjáró elvtársak legközelebbi feladata az, hogy elkeseredett harcot vívjanak a fúrómunkásokért, azért, hogy a fúrómunkásokat a műhelybeli elvtársak köré tömörítsék *azáltal, hogy tudatukba határtalan bizalmatlanságot plántálnak az olajipari vállalkozókkal szemben, azáltal hogy kiirtják tudatukból az alkudozás és kunyorálás káros előítéleteit.* A fúrómunkások tömegének,

amely először lép a színre, méghozzá olyan esetlenül és karikatúraszerűen lép fel (baksis[51] stb.), harsányan és élesen meg kell mondanunk (tényleg megmondanunk, és nem csak fogadkozni, hogy megmondjuk!), hogy az életfeltételek megjavítását nem felülről és nem alkudozás útján kapjuk, hanem alulról, a műhelymunkásokkal vívott közös harc útján szerezzük.

Csak akkor tudjuk helyesen eldönteni a tanácskozás kérdését, ha ezt a feladatot szem előtt tartjuk.

Nos hát, mi úgy gondoljuk, hogy a küszöbön álló tanácskozáson való részvétel, a felhívás az olajipari vállalkozók és munkások közös munkájára a kötelező szerződés kidolgozása céljából, most, a közös harc előtt, amikor a részleges harc folytatódik, amikor a közös harc még előttünk áll, amikor az olajipari vállalkozók jobbra-balra osztogatják a jutalompénzeket, elszakítva a fúrómunkásokat a műhelymunkásoktól, megfertőzve zsenge tudatukat — azt gondoljuk, ilyen helyzetben „*elmenni a tanácskozásra*" annyit jelent, hogy nem kiirtjuk, hanem megszilárdítjuk a tömeg tudatában a „baksisos" előítéleteket. Annyit jelent, hogy a tömeg tudatába nem bizalmatlanságot, hanem bizalmat plántálunk az olajipari vállalkozók iránt. Annyit jelent, hogy nem tömörítjük a műhelymunkásokat a fúrómunkások köré, nem hozzuk őket közelebb a műhelymunkásokhoz, hanem továbbra is ott hagyjuk őket a tőkések karmai között, sőt odadobjuk őket.

Persze, „minden rossznak megvan a maga jó oldala", a mai helyzetben a tanácskozás szintén járhatna *némi* haszonnal is a szervezés, a „harc kiszélesítése" értelmében, hogy *Kocsegár*[52] elvtárs szavát idéz-

zem. De ha a tanácskozás által okozott kár feltétlenül nagyobb, mint ez a bizonyos *némi* haszon, akkor feltétlenül el kell vetnünk a tanácskozást, mint fölösleges lomot. Mert ha *Kocsegár* elvtárs „elmegy a tanácskozásra", *főképpen* azért, mert a tanácskozás „szervez" és „kiszélesíti a harcot", akkor éppenséggel érthetetlen, miért ne lehetne „a tanácskozásra elmenni" a fellendülés idején is, a közös harc előestéjén, a szerveződő közös harc elején? Mitől félnénk? Hiszen akkor különösen szükség van „általános szervezésre" és a „harc kiszélesítésére"? Hiszen akkor ülne fel a tömeg a legkevésbbé a felülről jövő engedményeknek? De éppen az van a dologban, hogy a meghatalmazottak megválasztása még nem jelenti a tömeg szervezését. Éppen arról van szó, hogy szervezni (persze a *mi* értelmezésünk szerint, nem pedig gaponi értelemben) *elsősorban* azt jelenti, hogy kifejlesztjük a kapitalisták és munkások közötti *kibékíthetetlen* ellentét tudatát. Csak volna meg *ez* a tudat, a többi magától rendbe jönne.

A küszöbön álló tanácskozás pedig éppen ezt nem tudja megadni.

Ennek következtében az egyetlen taktika, amely a mai viszonyok között feladatunknak megfelel, csak a tanácskozás bojkottjának taktikája lehet.

A bojkott taktikája fejleszti ki legjobban a munkások és az olajipari vállalkozók közötti kibékíthetetlen ellentét tudatát.

A bojkott taktikája megingatja a „baksisos" előítéleteket, eltaszítja a fúrómunkásokat az olajipari vállalkozóktól és így a műhelymunkások köré tömöríti őket.

A bojkott taktikája, amely elülteti a bizalmatlanságot az olajipari vállalkozókkal szemben, a tömeg szemében a legjobban hangsúlyozza a harcnak, mint az élet megjavítását szolgáló egyetlen eszköznek szükségességét.

Ezért meg kell indítanunk a bojkott-kampányt: rendezzünk gyári gyűléseket, dolgozzuk ki a követeléseket, válasszuk meg a meghatalmazottakat a közös követelések jobb megfogalmazása végett, terjesszük és magyarázzuk meg ezeket a követeléseket a sajtó útján, vigyük ki mégegyszer a tömegek elé végleges jóváhagyás végett stb. stb., és mindezt a bojkott jelszavával tegyük, azzal, hogy miután a „legális lehetőségeket" kihasználva népszerűvé tettük a közös követeléseket — bojkottáljuk, gúny tárgyává tegyük a tanácskozást, és ezzel hangsúlyozzuk a közös követelésekért vívott harc szükségességét.

Tehát — a tanácskozást bojkottálni kell!

„Gudok" („Sziréna") 4. sz.
1907 szeptember 29.
Aláírás: K o . . .

VÁLASZTÁSOK ELŐTT

Az olajipari vállalkozó urak visszavonultak. Szócsövükben, a „Nyeftjanoje Djelo”[53] című lapban, szerkesztőjük még nemrég kijelentette, hogy Bakuban a szakszervezetek — „a munkásságon kívül álló idegen elem”. A hatóságok a vállalkozók akaratát teljesítve kiragasztották a hirdetményeket, amelyekben felhívják a munkásokat, hogy válasszanak meghatalmazottakat a szervező bizottságba — így akarták kirekeszteni a szakszervezeteket a kampány vezetéséből. Igy volt tegnap. Ma pedig, január 7-én, a gyárfelügyelő közölte a szakszervezetek titkáraival, hogy a vállalkozók gyűlést tartottak, amelyen elhatározták, hogy javasolni fogják a polgármester úrnak: adjon ki a szakszervezeteknek írásos jogosítványt gyűlések rendezésére a telepeken és az üzemekben.

A tőkés urak félnek a szakszervezetek befolyásának fokozódásától, szétszórt és szervezetlen állapotban szeretnék látni a munkásokat és ebből a célból még az üzemi bizottságokat sem akarják elismerni. De mi most kényszerítettük őket annak elismerésére, hogy a munkásélet egyik legnagyobb

kérdésének, a tanácskozás és a kollektív szerződés kérdésének eldöntését a szakszervezetek hivatottak és ők is fogják vezetni.

Kényszerítettük őket a szakszervezetek vezető jelentőségének elismerésére, noha a dasnakcakán[54] és szociálforradalmár urak segítségére siettek az olajipari vállalkozó uraknak és a hatóságoknak a munkásszervezetek elleni harcukban.

A dasnakcakán urak sietve eleget tettek a polgármester úr felhívásának, azonnal hozzáfogtak a választásokhoz, persze, saját céljaik érdekében, vagyis azért, hogy megszegjék a kampány vezetésének azokat a feltételeit, amelyeket a szakszervezetek kikötöttek és ezek közül a legfontosabbat — a munkásszervezetek elismerését.

De az olajipari vállalkozók mégsem érték be a dasnakcakánok sietős tevékenységével. A dasnakcakánokat csak olyan kis cégek követték, mint Abijanc, Raduga, Ararat, Fárosz stb., és csak kétháron örmény nagycégnél ejtették meg a választásokat.

A Káspi—Feketetengeri Társaság, Nobel, Kokorjev, „Born”, Sibajev, Aszadullajev, a Moszkva—Kaukázusi Társaság és más vállalatok munkásai határozataikkal tiltakoztak az ilyen választások ellen és kijelentették, hogy nem vesznek részt bennük mindaddig, amíg a szakszervezeteknek nem adják ki a jogosítványokat.

A legnagyobb és legbefolyásosabb cégek munkásai világosan és határozottan kifejezték akaratukat és ezzel megadták a választ nemcsak az olajipari vállalkozó uraknak, hanem azoknak a „bará-

taiknak" is, akiknek szokásuk túlságosan szépen beszélni — a levegőbe.

A munkások határozataikkal világosan és határozottan leszögezték, hogy a szakszervezetek által támasztott feltételek nem a „vezérek" koholmányai, mint a szociálforradalmárok állítják „Miért nem megyünk el a tanácskozásra" című brosúrájukban. A hatóságok, az olajipari vállalkozók és a dasnakcakának a szakszervezetek befolyásának kiterjesztése ellen harcolnak. A munkások kifejezik bizalmukat a szakszervezetek iránt és egyetértésüket a szakszervezetek által támasztott feltételekkel.

A „tanácskozás" és a „tárgyalás" szó nem madárijesztő a munkások szemében és nem szabad annak lennie, mint ahogy a munkások sztrájkok előtt sem szoktak félni attól, hogy tárgyalásokat folytassanak és követeléseiket előterjesszék. A követelések benyujtása néha fölöslegessé teszi az összeütközés sztrájk útján való megoldását. Leggyakrabban ennek ellenkezője történik. De hogy a „tárgyalások" feltárják a munkások előtt a mai helyzet egész képét, hogy a tanácskozás érdekében folytatott kampány a munkásélet valamennyi kérdésének széles alapon való felvetésével és nyilvános megvitatásával felbecsülhetetlen szolgálatokat tehessen a munkásoknak, teljesíteni kell azokat a feltételeket, amelyeket a szakszervezetek kikötöttek és amelyek bekerülnek a megválasztandó meghatalmazottak utasításába.

Semilyen tárgyalás sem „félelmetes", ha azt a munkások egész tömegének szemeláttára folytatják. A kikötött feltételek biztosítják annak lehetőségét,

hogy valamennyi munkás tevékenyen vegyen részt a tanácskozással kapcsolatos valamennyi kérdés megvitatásában.

A sendrikovi típusú tanácskozás szomorú emlékét egyszersmindenkorra eltemettük.

Elértük azt, hogy a műhelymunkások szakszervezetéhez „csatlakozó" elvtársak minket követtek, lemondtak a „tanácskozást bármi áron" jelszaváról. És elhatározták, hogy ha nem teljesítik az alapvető feltételt, ha nem ismerik el a szakszervezetek vezető jelentőségét, bojkottálni fogják a választásokat. Elérjük azt is, hogy a „bármi áron"-bojkottnak nem lesznek többé hívei. A tanácskozás és ami a fő, a tanácskozás érdekében folytatott kampány a munkások számára abban az esetben elfogadható, ha megadják az ahhoz szükséges feltételeket.

A munkások legutóbbi határozataikkal megerősítették álláspontunk helyességét.

A jogosítványokat kiadták. Tehát a hatóságoktól és az olajipari vállalkozóktól kiharcoltuk a szakszervezetek vezetőszerepének elismerését.

A legnagyobb cégek munkásainak többsége amellett foglalt állást, hogy az általunk kitűzött feltételekkel hajlandó résztvenni a választásokban.

Most nyugodtan és bizalommal hozzáfoghatunk a meghatalmazottak megválasztásához, akiknek a következő utasítást ajánljuk adni: válasszatok 16 olyan küldöttet, akik a szervező bizottság tárgyalásainak elengedhetetlen feltételeként követelni fogják *mindenekelőtt* a következő pontok elismerését:

1. A tanácskozás idejét a munkások és vállal-

kozók meghatalmazottai, mint egyenjogú felek, vagyis kétoldali kölcsönös megegyezéssel állapítják meg.

2. A meghatalmazottak gyűlése (minden száz munkás választ 1 meghatalmazottat) megmarad a tanácskozás végéig, és időközönként vagy szükség esetén összeül, hogy megvitassa a munkásoknak, a tanácskozás tagjainak, a küldötteknek a beszámolóit és megadja nekik a vezető útmutatásokat.

3. A meghatalmazottaknak joguk van gyűléseket rendezni a gyárakban, a telepeken és a műhelyekben annak megvitatására, milyen feltételeket követeljenek vagy ajánljanak bevenni a szerződésbe.

4. Az olajipari és a műhelymunkások szakszervezeteinek vezetőségeit feljogosítják arra, hogy küldötteiket döntő szavazati jog nélkül elküldjék magára az olajipari vállalkozókkal folytatott tanácskozásra, valamint, hogy felszólalhassanak a tanácskozás minden bizottságában, a meghatalmazottak gyűlésein, a gyári, telepi stb. gyűléseken.

5. A szervező bizottságba a küldötteket a Meghatalmazottak Tanácsa mint egységes egész, nem szakmákra tagoltan választja meg. A szervező bizottságban a tárgyalásokat szintén mint egységes egészben folytatják (egységes szerződés valamennyi munkás számára).

„Gudok” („Sziréna”) 14. sz.
1908 január 13.
Aláírás nélkül.

MÉGEGYSZER A BIZTOSÍTÉKOS TANÁCSKOZÁSRÓL

A tanácskozással kapcsolatos kampány javában folyik. A meghatalmazottak választása hamarosan befejeződik. A közeljövőben összeül a Meghatalmazottak Tanácsa. Legyen-e, vagy ne legyen tanácskozás, milyen biztosítékok (feltételek) mellett kívánatos a tanácskozás, hogyan értsük ezeket a biztosítékokat — elsősorban ezekkel a kérdésekkel foglalkozik majd a Meghatalmazottak Tanácsa.

Milyen legyen magatartásunk vonala a Meghatalmazottak Tanácsában?

Ismételjük, hogy az olajipari vállalkozókkal nem ez az első tanácskozásunk. Volt egy tanácskozásunk 1905-ben. Volt egy második is 1906-ban. Mit adtak nekünk ezek a tanácskozások, mire tanítottak meg bennünket, beváltak-e?

Mind akkor, mind nemrégiben még azt mondották nekünk, hogy a tanácskozás *önmagában*, minden feltétel nélkül tömöríti a tömegeket. A tények azonban megmutatták, hogy ezek közül a tanácskozások közül egyik sem tömörítette a tömegeket és nem is tömöríthette őket: csak a választásokat haj-

tották végre és ezzel be is fejeződött az egész „tömörítés”.

Miért?

Azért, mert a régi tanácskozások szervezése alkalmával nyoma sem volt valamelyes *szólás- és gyülekezési szabadságnak*, nem lehetett összegyüjteni a tömeget a gyárakban, a telepeken, a munkáskaszárnyákban, nem lehetett kidolgozni az utasításokat minden egyes adott kérdésről és általában cselekvőleg beavatkozni a tanácskozás valamennyi ügyébe. Tehát a tömeg akkor tétlenségre volt kárhoztatva, csupán a küldöttek cselekedtek, távol a munkástömegektől. Márpedig régen tudjuk, hogy a tömegek csak magában a cselekvésben szerveződnek...

Továbbá azért, mert nem volt meg a *Meghatalmazottak Tanácsa*, a munkásoknak ez az állandó szerve, amely szabadon működik a tanácskozás egész tartama alatt, maga köré egyesíti valamennyi cég és kerület munkásait, kidolgozza e munkások követeléseit és e követelések alapján ellenőrzi a munkások küldötteit. Az olajipari vállalkozók azonban nem akarták megengedni az ilyen Meghatalmazottak Tanácsának megalakítását, a tanácskozás kezdeményezői pedig ebbe szépszelíden beletörődtek.

Arról nem is beszélünk, hogy akkor nem voltak meg a mozgalomnak azok a központjai, a *szakszervezetek*, amelyek maguk köré tudták volna tömöríteni a Meghatalmazottak Tanácsát és az osztályharc útjára tudták volna irányitani azt...

Valamikor azt mondották nekünk, hogy a tanácskozás még *önmagában* is ki tudná elégíteni a munkások követeléseit. De a két első tanácskozás

tapasztalata megdöntötte ezt a feltevést. Mert amikor küldötteink az első tanácskozáson a munkások követeléseiről kezdtek beszélni, az olajipari vállalkozók félbeszakították őket, mondván, hogy „ez nem tartozik a tanácskozás napirendjéhez", hogy a tanácskozás „az ipar folyékony üzemanyaggal való ellátásáról", nem pedig holmi követelésekről hivatott beszélni. Mikor pedig küldötteink a második tanácskozáson követelték, hogy azon a munkanélküliek küldöttei is résztvegyenek, az olajipari vállalkozók ezúttal is félbeszakították őket, mondván, hogy nincsenek felhatalmazva efféle követelések figyelembevételére. Vagyis durván letorkolták küldötteinket. És amikor egyes elvtársaink felvetették azt a kérdést, hogy küldötteinket közös harc útján kell támogatni, kitűnt, hogy ilyen harc lehetetlen, mert a tőkések mindkét tanácskozást eseménytelen és nekik kedvező időben, télen hívták össze, amikor a Volga be van fagyva, amikor az olajtermékek árai esnek, tehát amikor merő esztelenség még gondolni is a munkások győzelmére.

Hát így „vált be" a két előző tanácskozás.

Világos, hogy a tanácskozás *önmagában*, a tanácskozás a szabad Meghatalmazottak Tanácsa nélkül, a tanácskozás a szakszervezetek részvétele és vezetőszerepe nélkül, méghozzá télen — szóval, a *tanácskozás biztosítékok nélkül* — üres frázis. Az ilyen tanácskozás nemcsak nem tömörít, nemcsak nem járul hozzá követeléseink kivívásához, hanem ellenkezőleg szétzülleszt, és kitolja követeléseink kielégítésének időpontját: mert mitsem nyujtva, üres ígéretekkel traktálja a munkásokat.

Erre tanított meg bennünket a két előző tanácskozás.

Az öntudatos proletariátus ezért bojkottálta a harmadik tanácskozást 1907 novemberében.

Ne feledkezzen meg erről a műszaki munkások szakszervezetéből az a néhány elvtárs, aki a *biztosíték nélküli* tanácskozás mellett agitál, az előző tanácskozások egész tapasztalata ellenére, az olajipari proletariátus többségének akarata ellenére és *végül, a szakszervezetek között létrejött szerződés ellenére!*

Ne feledkezzenek meg erről és ne szegjék meg ezt a szerződést.

De vajjon azt jelenti-e ez, hogy minden és mindenféle tanácskozást eleve el kell vetnünk?

Nem, nem azt jelenti!

A bojkottista eszereknek arra a megjegyzésére, hogy nem kell elmennünk a tanácskozásra, mivel ellenségeink, a burzsujok hívnak oda bennünket — erre a megjegyzésre csak nevetéssel válaszolhatunk: mert hiszen a gyárba, az üzembe vagy az olajtelepre ugyanazok az ellenségek, a burzsujok hívnak dolgozni bennünket. Vajjon bojkottálnunk kell-e a gyárat, az üzemet vagy a telepet csupán csak azért, mert az ellenségek, a burzsujok hívnak oda bennünket? Hiszen így felfordulhatunk az éhségtől! Hiszen akkor, ezek szerint, minden munkásnak elment az esze, amikor hajlandó volt munkába állni a burzsujok hívására!

A dasnakcakánoknak arra a megjegyzésére, hogy nem kell elmennünk az értekezletre, mivel az polgári intézmény — erre az ostoba kijelentésre rá se hederítsünk: mert hiszen a mai társadalmi élet szintén polgári „intézmény", a gyár, az üzem,

a telep — mind polgári „intézmény", amelyeket a burzsoázia „képére és hasonlatosságára", a burzsoázia előnyére szerveztek — vajjon bojkottáljuk-e mindezt csupán és csakis azért, mert polgári? Hova költözzünk hát ebben az esetben, a Marsra, a Jupiterre, vagy talán a dasnak-eszerek légváraiba?..*

Nem, elvtársak! Nem hátat fordítanunk kell a burzsoázia hadállásainak, hanem meg kell rohamoznunk azokat! Nem szabad a burzsoázia kezében hagyni az állásokat, hanem lépésről-lépésre el kell foglalnunk azokat és ki kell söpörnünk belőlük a burzsoáziát! Csak a légvárak emberei nem tudják megérteni ezt az egyszerű igazságot!

Nem megyünk el a tanácskozásra, ha nem kapjuk meg előbb a követelt biztosítékokat, — de elmegyünk a tanácskozásra, ha kivívjuk a követelt biztosítékokat, hogy ezekre a biztosítékokra támaszkodjunk, hogy a tanácskozást a kunyorálás eszközéből a további harc fegyverévé változtassuk — ugyanúgy, mint ahogy bizonyos szükséges feltételek teljesítése után hajlandók vagyunk munkába állni, hogy a gyárakat, az üzemeket, a telepeket az elnyomás színteréből a felszabadulás küzdőterévé változtassuk.

---

* A dasnakcakán és eszer urak bojkottista álláspontjának teljes komolytalanságát és életképtelenségét már az is bizonyítja, hogy ők maguk jóindulattal viseltetnek a nyomdai munkások és főnökeik tanácskozása és a közöttük megkötendő kollektív szerződés iránt. Sőt nem veszik rossz néven, hogy egyes tagjaik résztvesznek ebben a dologban.

Amikor pedig megszervezzük a tanácskozást a kivívott munkásbiztosítékokkal és felhívjuk az 50.000 főnyi munkástömeget a Meghatalmazottak Tanácsának megválasztására és követeléseink kidolgozására, a bakui munkásmozgalmat kivezetjük a harc új, számára előnyös útjára: a szervezett és tudatos, nem pedig ösztönös (széthúzó) és baksisos mozgalom útjára.

Tulajdonképpen ezt várjuk a biztosítékos tanácskozástól, ezért mondjuk: *tanácskozást biztosítékokkal, vagy nem kell semilyen tanácskozás!*[56]

Hadd agitáljanak a régi tanácskozó urak a biztosítékok ellen, hadd magasztalják a biztosítékok nélküli tanácskozást, hadd süppedjenek a zubátovi mocsár fenekére — a proletariátus majd kicibálja őket a mocsárból és megtanítja őket az osztályharc széles mezején járni!

Hadd „csapongjanak" a dasnak-eszer urak, hadd bojkottálják légváraikból a munkások szervezett cselekvését — a tudatos proletariátus majd lerántja őket a mi bűnös földünkre és kényszeríti őket, hogy meghajtsák fejüket a biztosítékos értekezlet előtt.

Célunk világos: összegyüjteni a proletariátust a Meghatalmazottak Tanácsa köré és az utóbbit tömöríteni a szakszervezetek körül közös követeléseink kivívása, életünk megjavítása érdekében.

Útunk világos — a biztosítékos tanácskozástól az olajipari proletariátus létszükségleteinek kielégítése felé.

Annak idején majd felszólítjuk a Meghatalmazottak Tanácsát, hogy harcoljon egyaránt a tanács-

kozás mocsárlakó hívei ellen és a dasnak-eszer bojkottisták mesés fantáziái ellen.

Tanácskozást az ismeretes biztosítékokkal, vagy nem kell tanácskozás!

„Gudok" („Sziréna") 17. sz.

1908 február 3.

Aláírás nélkül.

MIRŐL TANUSKODNAK A LEGUTÓBBI IDŐBEN LEZAJLOTT SZTRÁJKJAINK?

A január-februári sztrájkok jellemző vonása néhány új sajátosság, amelyek új elemeket hoztak mozgalmunkba. E sajátosságok egyikéről — a sztrájkok védekező jellegéről — a „Gudok"-ban[56] már szó volt. De ez külső sajátosság. Sokkal érdekesebbek olyan más, belső sajátosságok, amelyek élénk fényt vetnek mozgalmunk fejlődésére. A követelések jellegére, a sztrájkvezetés módjaira, a harc új módszereire stb. gondolunk.

Az első, ami szembetűnik — a követelések tartalma. Jellemző, hogy a sztrájkok jelentékeny része nem támaszt a jutalompénzekre vonatkozó követeléseket (Nobel, Motoviliha, Molot, Mirzojev, Adamov stb.). Ott pedig, ahol jutalompénzeket követelnek, a munkások igyekeznek ezt követeléseik végére helyezni, mivel szégyelnek csupán „baksisért" harcolni (Pitojev stb.). Nyilvánvaló, hogy komolyan omladoznak a régi baksisos előítéletek. A „baksis" kezdi veszíteni becsét a munkások szemében. A munkások a kispolgári követelésekről (jutalompénzekről) proletár követelésekre térnek át: követelik a legkegyetlenebb tisztviselők eltávolítását (Nobel, Molot,

Adamov), az elbocsátott elvtársak visszavételét (Mirzojev), az üzemi bizottság jogkörének kibővítését (Nobel, Mirzojev). E tekintetben különösen érdekes a Mirzojevnál folyó sztrájk[57]. A munkások követelik a bizottság elismerését és az elbocsátott elvtársak visszavételét, mint biztosítékot arra, hogy a cég a jövőben egyetlen munkásnak sem mond fel a bizottság beleegyezése nélkül. A sztrájk már két hete tart és ritka egyetértésben folyik. Látni kell ezeket a munkásokat, tudni kell, milyen büszkén mondják: „nem jutalompénzekért vagy törülközőért és szappanért harcolunk, hanem a munkásbizottság jogaiért és becsületéért" — mondom, ismernünk kell mindezt, hogy megértsük, milyen változás ment végbe a munkások tudatában.

A legutóbbi sztrájkok második sajátossága a fúrómunkások tömegének felébredése és aktivitása. A fúrómunkásoknak ugyanis mindeddig a műhelymunkásokat kellett követniök és nem mindig követték őket szívesen, önállóan pedig csak jutalompénzekért léptek fel. Ezenkívül némi ellenséges érzület élt bennük a *műhelymunkások* iránt, amelyet az olajipari vállalkozók provokációs baksispolitikája szított (Bibi-Ejbati Társaság a mult évben, Lapsin mostanában). Az utóbbi sztrájkok azt mutatják, hogy a fúrómunkások passzivitása a multé. A Nobelnél lefolyt sztrájkot (januárban) ők szervezték és ők vonták maguk után a műhelymunkásokat; a Mirzojevnál (februárban) folyó sztrájk lelke ugyancsak a fúrómunkásság. Magától értetődik, hogy a fúrómunkások aktivitásának felébredésével megszűnik a műhelymunkásokkal szemben táplált ellensé-

ges érzület is. A fúrómunkások kéz a kézben kezdenek járni a műhelymunkásokkal.

Még érdekesebb a harmadik sajátosság — a sztrájkolók baráti viszonya szakszervezetünkhöz és általában a sztrájkok viszonylag szervezett lefolyása. Elsősorban az jellemző, hogy nincsenek hétmérföldes követelések, amelyek gátolják a dolgok eredményes vezetését (emlékezzenek arra, ami a Káspi Társaságnál a mult évben történt) — most csak néhány fontos követelést támasztanak, amelyek tömöríteni tudják a tömeget (Nobel, Mirzojev, Motoviliha, Molot, Adamov). Másodszor — szinte egyetlen sztrájk sem folyik le a szakszervezet aktív beavatkozása nélkül: a munkások szükségesnek tartják, hogy meghívják a szakszervezet képviselőit (Kokorev, Nobel, Motoviliha, Mirzojev stb.). Az üzemi bizottságok korábbi szembeállítása a szakszervezettel a multba merül. A szakszervezetet édes gyermeküknek kezdik tekinteni. Az üzemi bizottságok a szakszervezet versenytársából lassan a szakszervezet támaszává válnak. Innen van a legutóbb lezajlott sztrájkok nagy szervezettsége.

Ugyaninnen ered a negyedik sajátosság — a legutóbbi sztrájkok viszonylagos eredményessége, vagy helyesebben, az a tény, hogy a részletsztrájkok nem olyan gyakran és nem mindig vallanak teljes kudarcot. Elsősorban a Kokorev cégnél lefolyt sztrájkra gondolunk. Azt hisszük, hogy ez a sztrájk fordulópont harcunk módszereinek fejlődésében. Ez a sztrájk és egyes más sztrájkok (Pitojev, Motoviliha) megmutatták, hogy 1. az ügyek szervezett vezetésével, 2. a szakszervezet aktív beavatkozásával, 3.

bizonyos kitartással és 4. a harc időpontjának sikeres megválasztásával a részletsztrájkoknak korántsem kell eredménytelenül végződniök. Legalábbis kitűnik, hogy az az „elvi" jelszó, hogy „le a részletsztrájkokkal" kockázatos jelszó, amelyet nem igazolnak eléggé az utóbbi mozgalom tényei. Ellenkezőleg, azt hiszszük, hogy szakszervezeti vezetéssel és az időpont sikeres megválasztása esetén a részletsztrájkok a proletariátus tömörítésének nagyon fontos tényezőjévé válhatnak.

Véleményünk szerint ezek az utóbbi időben lezajlott sztrájkok legfontosabb sajátosságai.

„Gudok" („Sziréna") 21. sz.
1908 március 2.

Aláírás: K. Kato.

FORDULAT AZ OLAJIPARI VÁLLALKOZÓK TAKTIKÁJÁBAN

Nem olyan régen volt — mindössze néhány hónappal ezelőtt —, amikor olajipari vállalkozóink arról „beszéltek", hogy a munkások és a munkáltatók között „európai" viszonyokat teremtenek meg.

Akkoriban igyekeztek békülékenyen viselkedni. És ez érthető is: a „mélygondolkodású" Rin egyre a kollektív szerződés isteni eredetéről prédikált, a részletsztrájkok hulláma egyre magasabbra csapott, az olajipari vállalkozók „európai" tanácskozás útján szándékoztak a „termelést szabályozni". A hatóságok részéről is volt bizonyos nyomás — mindez valóban békülékenységre, „európaiságra" késztette az olajipari vállalkozókat.

— Le a sztrájkanarchiával — kiáltotta Rin.

— Éljen a rend — helyeseltek neki az olajipari vállalkozók.

És a „rend" szinte leszállt a földre. A munkáltatók részéről jövő megtorlások száma szemmelláthatóan csökkent. A sztrájkok száma szintén csökkent. Az olajipari vállalkozók „szükségesnek találták, hogy megegyezésre jussanak" (lásd „Nyeftjanoje Djelo," december).

De lám, megkezdődött a kampány. A munkások határozottan elvetették a régi, kulisszák mögött folytatott tanácskozást. Óriási többségük a biztosítékos tanácskozás mellett nyilatkozott. A munkások ezzel kifejezték azt a határozott kívánságukat, hogy teljesen kihasználják a tanácskozást, a szervezett, tudatos harc fegyverévé változtassák azt.

És mit látunk?

Nem hallunk többé „európai" viszonyokról. A „termelés szabályozásának" „szándékáról" szó sem esik. A „sztrájkanarchia" nem rémíti többé az olajipari vállalkozókat, ellenkezőleg, ők maguk késztetik a munkásokat „anarchiára" azzal, hogy támadásokat intéznek ellenük — elveszik tőlük már kiharcolt vívmányaikat, elbocsátják az élenjáró elvtársakat stb. stb.

Az olajipari vállalkozók nyilván már nem találják szükségesnek, hogy megegyezzenek. Inkább támadnak.

Már az olajipari vállalkozók kongresszusán, január végén, megindították a támadást a munkások ellen. A szakszervezetek képviselőinek torkára forrasztották a szót. A munkástelepek kérdését elhanyagolták. Az iskolák, az orvosi segítség stb. kérdését „levették a napirendről". A munkásokat megfosztották a kultúrházak vezetésében való részvétel jogától.

Az olajipari vállalkozók mindezzel azt éreztették, hogy „új", „nem európai" útra lépnek, a munkások elleni nyílt támadások útjára.

A kongresszusi tanács folytatja a kongresszus „művét". A kongresszusi tanács a „tízkopejkás kórházi levonás" bevezetésével megtámadta a

munkásokat. A tanács kisebb rendelkezéseiről, amelyek ugyancsak magukon viselik az olajipari vállalkozók taktikájában bekövetkezett fordulat bélyegét, már nem is beszélünk.

A már kivívott üzemi jogok elvétele, a létszámcsökkentés, az élenjárók eltávolítása, a kizárások stb. formájában tovább folyik a megtorlások szokásos „elmélyítése".

A vállalkozók semmibe sem veszik az üzemi bizottságokat. Teljes világossággal beszélnek erről azok az összeütközések, amelyek Rothschildnál (Balahanü), a Káspi Társaságnál, Sibajevnál (Balahanü), „Born"-nál (Balahanü), Bijeringnél, Mirzojevnál, és a Naftalan Társaságnál a bizottságok miatt történtek.

„Létszámcsökkentés" címén „kirepítik" a legbefolyásosabb elvtársakat, különösen a tanácskozással kapcsolatban megválasztott meghatalmazottakat. A Káspi Társaságnál, „Born"-nál, Muhtarovnál (Balahanü), Sibajevnél (Balahanü), Lapsinnál (Bibi-Ejbat) és a Malnyikovnál előfordult tények nem hagynak eziránt semmi kétséget.

A Votánnál rendezett kizárás rátette a koronát az olajipari vállalkozók „új" taktikájára.

Mindezzel a munkások erejét kimerítő ösztönös, anarchikus kitörések útjára taszítják a munkásokat.

Még jellemzőbbek a sztrájkolókkal való leszámolás formái. A Mirzojev cégre, tulajdonképpen e cég igazgatójára, Markarov úrra gondolunk, aki a sztrájkoló örményekre ráuszította a berdán-puskákkal felfegyverzett muzulmánokat és ilyképpen megteremtette a feltételeket az örmény-tatár összeütközésekhez.

Ilyen a fordulat az olajipari vállalkozók taktikájában.

Az olajipari vállalkozók nyilván nem akarnak többé „európai" viszonyokat.

Az olajipari vállalkozók, csalódván a tanácskozás „sikerében", elveszítvén azt a reményüket, hogy a termelést a tanácskozás segítségével a munkások alapvető követeléseinek kielégítése nélkül „szabályozhatják", látván, mint válik a tanácskozás a szétzüllesztés fegyveréből az ötvenezer főnyi tömeg szervezésének fegyverévé — szeretnének valahogy megszabadulni a tanácskozástól, elhalasztva azt bizonytalan időre vagy legalább úgy, hogy kiveszik a méregfogát.

Ennek érdekében a megtorlások rendszeréhez folyamodnak, elhamarkodott fellépésekre provokálják a munkásokat, a kialakulóban levő közös mozgalmat különálló részletmozgalmakra forgácsolják, a munkásokat az osztályharc széles útjáról a csoportonkénti összeütközések görbe zugutcáiba taszítják. Mindezzel el akarják terelni a munkások figyelmét a biztosítékos tanácskozástól, azt akarják, hogy a munkások szemében az őket tömöríteni képes Meghatalmazottak Tanácsának ne legyen semmi jelentősége, meg akarják akadályozni a munkások egyesülését, tehát meg akarják őket gátolni abban, hogy felkészüljenek követeléseik kivívására.

Amikor így cselekszenek, az egyelőre még szervezetlen munkásokat elhamarkodott közös fellépésre igyekeznek provokálni, amely lehetővé tenné nekik, hogy „véglegesen" megtörjék a munkásokat, hosszú időre biztosítsák a „szakadatlan" olajkitermelést.

Ez az olajipari vállalkozók taktikájában bekövetkezett fordulat értelme.

Az elmondottakra való tekintettel, milyennek kell a mi taktikánknak lennie?

Az olajipari vállalkozók szervezetlenségünket kihasználva támadnak bennünket — feladatunk következésképpen az, hogy a csapások ellen minden rendelkezésünkre álló eszközzel védekezve tömörüljünk szakszervezetünk körül.

Ösztönös részletmegmozdulásokra akarnak minket provokálni, hogy szétforgácsolják közös mozgalmunkat — kötelességünk tehát ügyelni arra, hogy ne kerüljünk az olajipari vállalkozók horgára, hogy a lehetőséghez képest tartózkodjunk a részletsztrájkoktól és ne forgácsoljuk szét a közös mozgalmat.

Meg akarnak fosztani bennünket tömörítésünk eszközétől, el akarják venni tőlünk a Meghatalmazottak Tanácsát, bizonytalan időre elhalasztják a tanácskozást, elhamarkodott közös fellépésre késztetnek — kötelességünk tehát, hogy követeljük a Meghatalmazottak Tanácsának azonnali összehívását, foglalkozzunk a munkáskövetelések kidolgozásával és e munka során tömörítsük a tömegeket a Meghatalmazottak Tanácsa köré.

Ha majd megszilárdítottuk a Meghatalmazottak Tanácsát és köréje gyüjtöttük az ötvenezer főnyi tömeget, nem lesz nehéz méltóképpen megbirkóznunk az olajipari vállalkozó urak nem-európai fondorlataival.

„Gudok” („Sziréna”) 22. sz.
1908 március 9.
Aláírás nélkül.

KÉSZÜLNI KELL!

Az olajipari munkások szakszervezetének vezetősége elhatározta, hogy megteszi az intézkedéseket a Meghatalmazottak Tanácsának legsürgősebb összehívására[58].

A vezetőség, amikor így cselekedett, azoknak a munkásoknak nagyszámú nyilatkozatából indult ki, akik nem hajlandók tovább várni és követelik a Meghatalmazottak Tanácsának azonnali összehívását.

Ugyanebben a szellemben határozott a műhelymunkások szakszervezete is.

A napokban már mindkét szakszervezet benyujtotta a gyári főfelügyelőnek a megfelelő beadványt.

Feltételezhető, hogy a kérdés ebben vagy abban az irányban hamarosan eldől.

Hogyan fognak válaszolni a szakszervezetek beadványára azok, akik a hatalom és a tőke birtokosai, azt persze még nem tudjuk.

Lehetséges, hogy eleget tesznek a munkások követelésének, azonnal összehívják a Meghatalmazottak Tanácsát és akkor a tanácskozás ügyei minden valószínűség szerint „rendes kerékvágásba" zökkennek.

Az is lehetséges, hogy húzni-halasztani fogják a dolgot és egyelőre nem adnak egyenes választ.

Mindkét esetben készen kell állnunk mindenre — nem szabad megengednünk, hogy az olajipari vállalkozók a munkásokat becsapják.

Minden pillanatban készen kell állnunk arra, hogy állig fegyverben várjuk az olajipari vállalkozók támadását.

Ennek érdekében pedig haladéktalanul hozzá kell fognunk a követelések kidolgozásához.

Elmegyünk a biztosítékos tanácskozásra. De mivel állunk oda az olajipari vállalkozók elé, ha nem az olajipari proletariátus egész tömege által jóváhagyott követelésekkel? Dolgozzuk hát ki a munkáskövetelséseket a munkabérről, a munkanapról, a munkástelepekről, a kultúrházakról, a betegsegélyezésről stb.

Szakszervezetünk már munkához látott. A „Gudok" hasábjain kifejtette véleményét a munkástelepek, a betegsegélyezés, a kultúrházak, az iskolák kérdéséről. Ezeket a követeléseket a szakszervezet már kinyomatta az „Anyagok a tanácskozáshoz" című külön brosúrában.

De ez még nem elegendő.

Mindezeket a követeléseket a tömeg elé kell vinni, hogy megvitassa őket és megmondja véleményét, amely egyedül kötelező reá nézve.

Ezenkívül a munkabér és a munkanap kérdéseit a szakszervezet még nem dolgozta ki — következésképpen azonnal hozzá kell fogni az e kérdésekkel kapcsolatos követelések kidolgozásához is.

Szakszervezetünk külön bizottságot választ a követelések kidolgozására.

Ez a bizottság kapcsolatba lép a tanácskozás meghatalmazottaival és a négy kerület üzemi bizottságaival, hogy velük karöltve kidolgozza létünk égető kérdéseit.

Azután majd gyűlések lesznek a gyárakban, az olajtelepeken és a munkáskaszárnyákban és véglegesen jóváhagyják a követeléseket.

Ilyennek kell lennie a biztosítékos tanácskozás előkészítése érdekében végzendő munkánk tervének.

Csak akkor tudjuk a tömeget a Meghatalmazottak Tanácsa köré tömöríteni, ha előbb kidolgoztuk a követeléseket és a tömegek közkincsévé tettük azokat.

Ha pedig tömörítettük a tömeget Tanácsa körül, módunkban lesz, hogy bebiztosítsuk az olajipari vállalkozók részéről várható meglepetések ellen.

Nem ernyedt filozofálás a biztosítékok pontjainak „konkretizálásáról" (lásd „Promüszlovüj Vésztnyik"[59]) és nem meggondolatlan rikoltozások a „tavasz beálltáról" (emlékezzünk az eszerekre), hanem szívós munka a munkáskövetelések kidolgozása érdekében — ezzel kell mindenekelőtt foglalkoznunk az árnyékukat előrevető események láttán.

Készüljünk tehát serényebben a biztosítékos tanácskozásra!

„Gudok" („Sziréna") 23. sz.
1908 március 16.

Aláírás nélkül.

A GAZDASÁGI TERROR ÉS A MUNKÁSMOZGALOM

A munkások harcának nem mindíg és nem mindenütt ugyanaz a formája.

Volt idő, amikor a munkások a munkáltatók ellen harcolva összetörték a gépeket, felgyujtották a gyárakat. A gép — a nyomor forrása! A gyár — az elnyomás helye! Törd hát, gyujtsd fel — mondották akkoriban a munkások.

Ez a kialakulatlan, *anarchikusan lázadó összeütközések* ideje volt.

Tudunk más eseteket is, amikor a munkások, csalódva a gyujtogatás és a rombolás erejében, áttértek „élesebb formákra" — az igazgatók, gondnokok, főnökök stb. meggyilkolására. Valamennyi gépet és gyárat úgy sem lehet elpusztítani, mondották akkor a munkások, meg nem is előnyös a munkások szempontjából, de a vezetőket megijeszteni és a szarvukat letörni mindíg lehetséges a terror segítségével — üsd-vágd hát őket, ejtsd őket rémületbe!

Ez a gazdasági harc talaján létrejött egyéni *terrorisztikus összeütközések* ideje volt.

A munkásmozgalom élesen elítélte mind az

egyik, mind a másik harci formát — sutba dobta őket.

Ez érthető is. Nem kétséges, hogy a gyár valóban a munkások kizsákmányolásának helye és a gép mindmáig még segít a burzsoáziának e kizsákmányolás kiszélesítésében, de ez még nem jelenti azt, hogy maga a gép és a gyár a nyomor forrása. Ellenkezőleg, éppen a gyár és éppen a gép ad lehetőséget a proletariátusnak, hogy széttörje a rabság láncait, megszüntesse a nyomort, legyűrjön minden elnyomást — csupán az szükséges, hogy a gép és a gyár egyes tőkések magántulajdonából a nép társadalmi tulajdonává váljon.

Másfelől — mivé fajulna az élet, ha valóban a gépek, gyárak, vasutak lerombolásával és gyujtogatásával foglalkoznánk? Hiszen az élet akkor olyan volna, mint egy kietlen sivatag és a munkások lennének az elsők, akik elveszítenék a betevő falatot!..

Világos, *hogy ha valóban a nyomor megszüntetésére törekszünk,* nem rombolnunk kell a gépeket és a gyárakat, *hanem el kell azokat foglalnunk, amikor erre lehetőség lesz.*

Ezért veti el a munkásmozgalom az anarchikus lázadó összeütközéseket.

Nem kétséges, hogy a gazdasági terrornak is van bizonyos, látszólagos „igazolása", mivel feladata a burzsoázia megfélemlítése. De mit jelent az ilyen félelem, ha futólagos és átmeneti? És, hogy csak futólagos lehet, világos akár abból is, hogy a gazdasági terrort nem lehet mindig és mindenhol gyakorolni. Ez az első. Másodszor, mit adhat nekünk a burzsoázia futólagos félelme és az ezáltal kiváltott

engedmény, ha nem fog ott állni hátunk mögött a munkások erős tömegszervezete, amely mindíg kész harcolni a munkáskövetelésekért és meg tudja tartani a kivívott engedményeket? Márpedig a tények szemmelláthatóan tanusítják, hogy a gazdasági terror feleslegesnek tünteti fel az ilyen szervezetet, elveszi a munkások kedvét a tömörüléstől, az önálló fellépéstől — hiszen vannak terrorista hőseik, akik fel tudnak lépni helyettük. Ki kell-e fejlesztenünk a munkásokban az önállóság szellemét? Ki kell-e fejlesztenünk a munkásokban a tömörülniakarást? Persze, hogy igen! De gyakorolhatjuk-e a gazdasági terrort, ha kiöli a munkásokból mind az egyiket, mind a másikat?

Nem, elvtársak! Hozzánk nem illik, hogy a sarok mögül kiugrálva ijesztgessük a burzsoáziát — ilyen „dolgokkal" hadd foglalkozzanak bizonyos útonállók. Nekünk *nyiltan* kell fellépnünk a burzsoázia ellen, nekünk *állandóan*, *a végleges győzelemig* rémületben kell őket tartanunk! Ehhez pedig nem gazdasági terrorra, hanem erős tömegszervezetre van szükség, amely harcba tudja vezetni a munkásokat.

Ezért veti el a munkásmozgalom a gazdasági terrort.

Az elmondottak folytán a Mirzojev cég sztrájkolóinak utolsó határozata, amely a gyujtogatások és a „gazdasági" gyilkosságok ellen irányul, különös fontosságra tesz szert. Ebben a határozatban a Mirzojev cég 1500 munkásának egyesített bizottsága, kitérve a fűtőház felgyujtásának (Balahaniiben) és a gondnok gazdasági talajon történt meggyilkolásának (Szurahanü) tényeire, kijelenti, hogy „tiltakozik a harc

olyan módszere ellen, mint a gyilkosság és a gyujtogatás" (lásd „Gudok" 24. sz.).

A Mirzojev cég munkásai ezzel véglegesen szakítanak a régi terrorista lázadó tendenciákkal.

Ezzel határozottan az igazi munkásmozgalom útjára lépnek.

Üdvözöljük a Mirzojev telepi elvtársakat és felszólítunk minden munkást, hogy ugyanilyen határozottan lépjen a proletár tömegmozgalom útjára.

„Gudok" („Sziréna") 25. sz.
1908 március 30.

Aláírás nélkül.

AZ OLAJIPARI VÁLLALKOZÓK A GAZDASÁGI TERRORRÓL

A gazdasági terror kérdése továbbra is foglalkoztatja a „publikumot".

Ebben az ügyben már nyilatkoztunk, — elítéltük a gazdasági terrort, mint a munkásosztály szempontjából káros és ezért rossz harci módszert. Körülbelül ugyanebben a szellemben nyilatkoztak a telepeken és a gyárakban a munkások is. Természetesen nyilatkoznak az olajipari vállalkozók is. És kiderül, hogy az ő „nézeteik" gyökeresen különböznek a munkások nézeteitől, mert ők, megbélyegezve a „munkásoktól kiinduló" gazdasági terrort, egy árva szót sem szólnak az olajipari vállalkozók ugyanilyen terrorja ellen. Az olajipari vállalkozók ismert lapjában a gazdasági terrorról megjelent ismert vezércikkre gondolunk (lásd „Nyeftjanoje Djelo" 6. sz. K—za úr[60] cikke).

Beszéljünk erről a vezércikkről. Ez a cikk nemcsak abból a szempontból érdekes, hogy megindokolja az olajipari vállalkozók „nézeteit", hanem abból a szempontból is, hogy kifejezi hangulatukat a munkások ellen folytatott harc adott szakaszában. A könnyebbség kedvéért három részre kell felosztanunk: az első, ahol K—za úr egyes részleteket

hoz fel a munkások és szervezeteik ellen ; a második a gazdasági terror okairól és a harmadik a gazdasági terror elleni harc rendszabályairól szól.

Kezdjük a részletekkel. Először is itt vannak a Mirzojev cég munkásai. Mindenki tudja, hogy közvetlenül a szurahani gondnok meggyilkolása és a fűtőházban keletkezett tűz után a Mirzojev cég munkásainak egyesített bizottsága 1500 munkás nevében egyhangúan tiltakozott e harci módszer ellen és leszögezte, hogy a tűz és a gyilkosság nincsen kapcsolatban a sztrájkkal. Azt hihettük volna, hogy nincs miért kételkedni e tiltakozás őszinteségében. De K—za másként gondolja. Ő, mint kötekedő „kritikus", mégis szükségesnek találja, hogy kétségbe vonja a munkások őszinteségét, mondván, hogy a „bizottság téved", hogy a tűz és a gyilkosság közvetlen kapcsolatban van a sztrájkkal. És ezt 1500 munkás képviselőinek egyhangú tiltakozása után mondja! Mi ez, ha nem a szerzőnek az az óhaja, hogy elferdítse a tényeket, befeketítse, „pellengérre állítsa" a munkásokat legalább rágalom segítségével? És hihetünk-e ez után K—za úr őszinteségében, aki cikkében olyan sokat beszél „az emberek bűnös akaratának megnemesítéséről"?

K—za úr a mirzojeviekről áttér szakszervezetünkre. Mindenki tudja, hogy szakszervezetünk gyorsan növekszik. Hogy milyen hatalmas befolyása van a munkások körében, megítélhetjük akár abból is, hogy a tanácskozással kapcsolatos egész kampány az ő közvetlen vezetése alatt folyik. És a „Gudok" csak közismert tényt állapított meg, amikor azt mondotta, hogy „a szakszervezet befolyása és jelen-

tősége napról-napra növekszik, s még a munkástömeg legelmaradottabb, műveletlen rétegei is fokozatosan mindinkább benne látják gazdasági harcuk természetes vezetőjét". Igen, mindez közismert tény, de kérlelhetetlen „kritikusunk" nem számol a tényekkel, „kétségbevon" mindent és mindenkit, kész még a tényeket is letagadni, csakhogy aláássa az olvasók szemében a munkás szakszervezet tekintélyét és méltóságát! És K—za úrnak mindezek után van mersze kijelenteni, hogy ő szakszervezetünk híve és a „gazdasági harc megnemesítésének" szószólója!

Aki *a*-t mondott, mondjon *b*-t is, aki szidja szakszervezetünket, annak szidnia kell lapunkat is — és lám, K—za úr rátér a „Gudok"-ra. Kiderül, hogy a „Gudok" „nem tesz meg minden tőle telhetőt, hogy megtisztítsa a gazdasági harc légkörét a fölösleges indulatoktól, a veszélyes ingerültségtől, a fölösleges idegességtől és művelt emberhez nem méltó gyűlölködéstől", hogy a „Gudok" egyebet se tesz, csak „kirohanásokat intéz más szervezetek, pártok, osztályok, lapok és egyes személyek ellen, sőt még saját testvére, a «Promüszlovüj Vésztnyik» ellen is".

Igy zengedez K—za úr. Elereszthetnénk a fülünk mellett a híres „kritikus" egész fecsegését — nem fontos, mit fecseg a tőke lakája azért, hogy kedvében járjon gazdájának! De sebaj, szenteljünk ezúttal néhány szót Baku nagy kritikusának. Tehát a „Gudok" „nem tisztítja meg a harc légkörét a fölösleges indulatoktól, a veszélyes ingerültségtől" . . . Tegyük fel, hogy mindez igaz. De mondják, kérem, a szent tőke szerelmére : mi válthat ki több indulatot és ingerültséget, a „Gudok" nyomtatott szava-e, vagy az olaj-

ipari vállalkozók élő gyakorlata-e, azoké az olajipari vállalkozóké, akik rendszeresen elbocsátják a munkásokat, bevezetik a tízkopejkás betegségi levonást, elveszik a munkásoktól a kultúrházakat, kocsik[61], ököljog stb. segítségéhez folyamodnak? K—za úr, „a gazdasági harc megnemesítésének" „önzetlen" harcosa miért nem találja szükségesnek, hogy legalább egyetlen szót rebegjen az olajipari vállalkozók ingerlő és felháborító cselekedeteiről? Hiszen azok a „sötét" elemek, akik gazdasági terrorra adhatják fejüket, nem olvassák lapunkat, hiszen leginkább őket ingerelhetik és dühíthetik az olajipari vállalkozók megtorlásai és megszorításai — tehát K—za úr, aki olyan sokat beszél a „Gudok" ellen, miért hallgatja el teljesen az olajipari vállalkozó urak „sötét ügyeit"? És vajjon nem világos ezután, hogy K—za úr arcátlansága nem ismer határt?

Másodszor, honnan vette K—za úr, hogy a „Gudok" nem igyekezett „megtisztítani a gazdasági harc légkörét a fölösleges indulatoktól és a veszélyes ingerültségtől"? És az az agitáció, amit a „Gudok" a gazdasági terror és az olasz sztrájk ellen, az anarchikus lázadó sztrájkok ellen a szervezett sztrájkok javára, a részletakciók ellen érdekeink általános osztályvédelme javára kifejt — mi ez, ha nem „a harc légkörének megtisztítása a fölösleges indulatoktól és a veszélyes ingerültségtől"? Vajjon K—za úr mindezt nem tudja? Vagy talán úgy véli, hogy amikor a tőke trubadúrjának szerepében lép fel, olyannak kell tettetnie magát, mint aki semmit sem tud? De akkor mire való ez a sok szép beszéd az „erkölcsről" és az „emberi lelkiismeretről"?

A „Gudok" „kirohanásokat intéz más szervezetek, pártok, osztályok, lapok és egyes személyek ellen, sőt még a «Promüszlovüj Vésztnyik» ellen is" — folytatja vádbeszédét K—za úr. Tökéletesen igaza van, K—za úr, ön akaratlanul is igazat mondott, a „Gudok" valóban harcol más osztályok és azok lapjai ellen! De vajjon lehet valami mást követelni a munkások lapjától, akiket valamennyi többi osztály és csoport kizsákmányol? Ne játssza az „ártatlan angyalt" és mondja ki nyiltan, kertelés nélkül: vajjon ön nem tudja, hogy az olajipari vállalkozók lapját, a „Nyeftjanoje Djelo"-t és gazdáját, a kongresszusi tanácsot, éppen azért alapították, hogy „kirohanásokat" intézzen a munkások osztálya, a munkások pártja, a munkások lapjai ellen? Vajjon nem emlékszik a kongresszusi tanács utolsó rendelkezéseire — a tízkopejkás levonásról, a fejadagárak emeléséről, az iskolák és barakok számának csökkentéséről, a kultúrházak elvételéről stb.? És vajjon az olajipari vállalkozók lapja, a „Nyeftjanoje Djelo" nem igyekszik-e igazolni ezeket az ázsiai intézkedéseket? Vagy talán ezek nem „kirohanások" a munkások ellen, hanem „a bűnös akarat megnemesítése", a gazdasági harc szabályozása stb.? De akkor mit parancsol, hogyan cselekedjen a munkáslap az olajipari vállalkozókkal szemben, akik kizsákmányolják a munkásokat, az olajipari vállalkozók szervezetével szemben, amely a bolondját járatja a munkásokkal, lapjukkal szemben, amely ingerli a munkásokat, vagy például K—za-val szemben, aki nevetségesen erőlködik, hogy „filozófiailag" megindokolja az olajipari vállalkozók vad ázsiai *lépéseit?* Igazán nem érti K—za úr a

munkások és a munkaadók közötti osztályharc szükségességét? Ó, természetesen! K—za úr nagyszerűen érti mindezt, hiszen ő maga folytat harcot a proletariátus és szervezete ellen! De először is, ő a munkások harca ellen beszél, nem pedig a harc ellen általában; másodszor, hiszen az olajipari vállalkozók nem harcolnak, hanem csak „megnemesítik a harcot"; harmadszor, hiszen K—za nincs a munkások ellen — ő teljes egészében a munkások mellett van... az olajipari vállalkozók javára; negyedszer, hiszen K—za „fizetést kap" — ezt is, tetszik tudni, tekintetbe kell venni...

Nyilvánvaló, hogy K—za úr merészsége eredményesen veheti fel a versenyt „lelkiismeretével" abban a tekintetben, hogy a szükséghez képest melyik tud jobban kitágulni.

Ennyit K—za úr vezércikkének a proletariátus és szervezete ellen irányuló részletmegjegyzéseiről.

* * *

Térjünk most át cikkének második részére.

Cikkének ebben a részében a szerző a gazdasági terror okairól beszél. És itt „kiderül", hogy a gazdasági terror oka a „fejekben uralkodó sötétség" és a munkásosztály elmaradt rétegei „akaratának bűnössége". A „sötétségnek" és „bűnösségnek" viszont az a magyarázata, hogy a munkásszakszervezetek és a munkáslapok nem végeznek elég erélyes felvilágosító és nemesítő munkát a munkások körében. Persze, teszi hozzá K—za úr, „a programok (a szakszervezetek programjai?) nem helyeslik a gazdasági terrort", de „a programbeli helytelenítés egymagában

nem elegendő, ha egyszer azt látjuk, hogy az élet helytelen útra kanyarodott. Itt valamennyi párt és szakszervezet aktív harcára van szükség'' az „elharapódzott baj ellen''. *„Csak akkor* szűnnek meg a gyilkosságok'' stb. — magyarázza gondolatát K—za úr — „amikor . . . a munkások minden barátja, pártcsoportosulásra való tekintet nélkül erélyes harcot indít . . . a gazdasági terror ellen''.

Tehát a munkások sötétek és ezért vetemednek gyakran gyilkosságokra, de azért sötétek, mert szakszervezeteik és lapjaik nem igyekeznek „felvilágosítani és megnemesíteni'' őket — következésképpen mindenben a munkás szakszervezetek és a munkáslapok a hibásak.

Igy duruzsol K—za úr.

Nem fogunk kitérni arra a zűrzavarra, amely K—za úr fejében a gazdasági terrort illetőleg uralkodik — arra az ostoba kijelentésére célzunk, hogy a gazdasági terror program kérdése. Csak a következőket kívánjuk megjegyezni: 1. ha K—za úr „programot'' és „terrort'' egy füst alatt emlegetve a szakszervezetekről beszél, nyilván nem tudja, hogy a szakszervezeteknek Oroszországban általában nincs programjuk — holott ezt minden munkás tudja! 2. ha viszont a pártra gondol, nyilván nem tudja azt, amit tud minden gimnazista, hogy a gazdasági terror taktikai, nem pedig programbavágó kérdés! Mire való hát mindez a szószátyárkodás a programot illetőleg? Csodálkozunk, hogy az olajipari vállalkozó urak nem tudtak jobb vagy legalább kevésbbé tudatlan „ideológust'' felbérelni.

Nem foglalkozunk K—za úr másik, már értel-

metlen (nem pedig csak ostoba!) kijelentésével sem, amely szerint a gazdasági terror azt mutatja, hogy „az élet helytelen útra kanyarodott", hogy tehát „nekünk" az élet ellen kell harcolnunk. Csupán azt jegyezzük meg, hogy rosszul állna a mi ügyünk, ha csakugyan az élet kanyarodott volna helytelen útra, *nem pedig egyes, az élettől elmaradott személyek*. Agitációnk ereje éppen abban van, hogy a gazdasági terror elleni harcot maga az élet, a mindenható, fejlődő élet követeli. Ha K—za úr ezt nem érti meg, azt tanácsoljuk neki, költözzön át valami más bolygóra, ott talán sikerül alkalmaznia értelmetlen elméletét a fejlődő élet elleni harcról ...

Térjünk át inkább K—za úr „elemzésére".

Először is meg szeretnők kérdezni: vajjon komolyan gondolja-e K—za úr, hogy éppen a munkások szakszervezeteiben és lapjaiban van a gazdasági terror oka?

Mit jelent „felvilágosítani" a munkásokat? Hiszen ez annyit jelent, hogy megtanítjuk a munkásokat a tudatos, tervszerű harcra! (K—za úr ezzel egyetért!) De ki más foglalkozhat ezzel a dologgal, ha nem a munkások szakszervezetei és lapjai a szervezett harcért folytatott szóbeli, illetve sajtóagitációjuk útján?

Mit jelent „megnemesíteni" a gazdasági harcot? Hiszen ez azt jelenti, hogy a *rendszer* ellen irányitjuk, de semmi esetre sem *személyek* ellen! (Ezzel K—za úr is egyetért!) De ki foglalkozik ezzel a dologgal, a munkásszervezeteken és a munkáslapokon kívül?

És vajjon nem az olajipari vállalkozók fordítják a munkásosztály elleni harcot az egyes munkások

elleni harcra, amikor kiragadják és elbocsátják a legtudatosabb munkásokat?

És ha K—za úr valóban meg van győződve a szakszervezetek és a munkáslapok ellen emelt vádjának igazáról, miért fordul tanácsával éppen ezekhez a szakszervezetekhez és lapokhoz? Vajjon ő nem tudja, hogy azok a szervezetek, „amelyek kirohanásokat intéznek más osztályok, lapok, személyek stb. ellen", nem fognak K—za úr tanácsa szerint cselekedni? Mi a csodának foglalkozik hát szalmacsépléssel!

Nyilván maga sem hisz vádjában.

És ha K—za úr ennek ellenére mégis vádolja a szakszervezeteket, ezt azért teszi, hogy elterelje az olvasó figyelmét az igazi okról, elrejtse előle az igazi „bűnösöket".

De nem, K—za úr! Önnek nem fog sikerülni elrejteni az olvasó elől a gazdasági terror igazi okait!

A „gazdasági gyilkosságok" igazi oka nem a munkásokban és nem szervezeteikben rejlik, hanem az olajipari vállalkozó urak izgató és felháborító cselekedeteiben.

Ön rámutat a proletariátus bizonyos rétegeinek „sötétségére" és „műveletlenségére". De hol harcoljunk a „sötétség" és a „műveletlenség" ellen, ha nem az iskolákban és az előadásokon? Miért csökkentik akkor az olajipari vállalkozó urak az iskolák és az előadások számát? És ön, a „sötétség" elleni harc „őszinte" híve, ön miért nem emeli fel szavát az olajipari vállalkozók ellen, akik elveszik a munkásoktól az iskolákat és az előadásokat?

Ön az erkölcsök „megnemesitéséről" beszél.

De miért hallgatott ön, tisztelt úr, amikor az olajipari vállalkozó urak elvették a munkásoktól a kultúrházakat, a népi szórakozások e központjait?

Ön a „gazdasági harc megnemesítéséről" zengedez. De miért hallgatott, amikor a tőke bérgyilkosai megölték Hanlar munkást[62] (Naftalan Társaság), amikor „Born", a Káspi Társaság, Sibajev, Mirzojev, Molot, Motoviliha, Bijering, Muhtarov, Malnyikov és mások elbocsátották a leghaladottabb munkásokat, amikor Sibajev, Muhtarov, Molot, „Runo", a bibi-ejbati Kokorev és mások ütlegelték a munkásokat.

Ön a munkások „bűnös akaratáról", a „fölösleges indulatokról" stb. beszél. De hol rejtőzködött ön akkor, amikor az olajipari vállalkozó urak felháborították a munkásokat, amikor éppen a legérzékenyebbekkel, leglobbanékonyabbakkal, a cégenkívüliekkel és a munkanélküliekkel komiszkodtak. Tudja-e ön azt, tisztelt úr, hogy a munkásoknak éppen ezt a részét kárhoztatta éhinségre az ismeretes tízkopejkás betegségi levonás és a fejadagárak felemelése a kongresszusi tanács vendéglőiben?

Ön a gazdasági terror által kiváltott „véres és szívfacsaró" szörnyűségekről beszél. Vajjon ön nem tudja, mennyi vér és könny hull a balesetek következtében rokkant munkások tömege miatt, akiknek nem jut hely a kongresszusi tanács kórházaiban? Miért csökkentik az olajipari vállalkozó urak a barakok számát? És miért nem kiabál ön ez ellen ugyanúgy, mint a szakszervezetek és a munkáslapok ellen?

Ön „lelkiismeretről" stb. dalol. Miért nem szólalt

meg az ön átlátszó lelkiismerete az olajipari vállalkozó urak mindezen megtorló intézkedései láttán?

Ön arról is beszél . . . de elég ! Azt hiszem, világos, hogy a „gazdasági gyilkosságok" alapvető oka nem a munkásokban és nem szervezeteikben, hanem az olajipari vállalkozó urak izgató és felháborító cselekedeteiben rejlik.

Nem kevésbbé világos az sem, hogy K—za úr az olajipari vállalkozó urak szánalmas bérence, aki mindent a munkásszervezetekre hárít és így igyekszik tisztára mosni a „publikum" szemében gazdáinak cselekedeteit.

* * *

Térjünk most át K—za úr cikkének harmadik részére.

Cikkének harmadik részében K—za úr a gazdasági terror elleni harc módszereiről beszél. Ezek a „módszerek" pedig teljesen megfelelnek a gazdasági terror „okairól" vallott „filozófiájának".

Hallgassuk meg Baku nagy filozófusát.

„Aktív harcra van szükség az elharapódzott baj ellen és ki kell adni e harc jelszavát. Ilyen jelszó valamennyi párt és szervezet, szakszervezet és kör számára a mai helyzetben csak egy lehet: «Le a gazdasági terrorral!» Csak ha bátran kitűzzük a hófehér zászlót ezzel a jelszóval, csak akkor . . . szűnnek meg a gyilkosságok".

Igy filozofál K—za úr.

Amint látják, K—za úr végig hű marad istenéhez — a tőkéhez.

Először, a „gazdasági gyilkosságok" egész „bűne"

alól feloldozta (filozófiailag feloldozta!) az olajipari vállalkozókat és azt a munkásokra, a munkások szakszervezeteire és lapjaira hárította. Ezzel az úgynevezett „világ" szemében teljes egészében „igazolta" az olajipari vállalkozó urak *ázsiai* támadó taktikáját.

Másodszor — és ez a legfontosabb az olajipari vállalkozók számára —, a „gyilkosságok" ellen „kitalálta" a legolcsóbb eszközt, amely az olajipari vállalkozóknak semmi pénzébe nem kerül: ez az eszköz — a szakszervezetek és a lapok fokozott agitációja a gazdasági terror ellen. Ezzel mégegyszer hangsúlyozta, hogy az olajipari vállalkozóknak nem kell engedniök a munkásoknak, nem kell „költségbe verni magukat".

Olcsó is, jó is! — kiálthatják az olajipari vállalkozó urak K—za urat hallgatva.

Persze, az olajipari vállalkozó urak „könnyen fütyülhetnének" az úgynevezett „világ" véleményére. De mi kifogásuk lehet az ellen, ha holmi K—za az „emberi lelkiismeret" érdekében vállalkozik arra, hogy tisztára mossa őket a „világ" szemében?

És fordítva, hogyne örülnének, amikor ugyanaz a K—za e tisztára mosás után a „legbiztosabb" és legolcsóbb eszközt ajánlja a gazdasági terror ellen? Hadd agitáljanak kedvükre a szakszervezetek és a lapok teljesen szabadon és akadálytalanul, csak az olajipari vállalkozók zsebei duzzadjanak. Mi lehetne ennél liberálisabb? . . . És ezek után hogyne engednék ki az irodalmi színpadra „rablócsalogányukat", K—za urat?

Különben csak kissé gondolkoznunk kell, csak

a tudatos munkások álláspontjára kell helyezkednünk, hogy rögtön megértsük a K—za úr által ajánlott módszer egész nevetségességét.

Korántsem egyedül a szakszervezeteken és a lapokon fordul meg a dolog — a szakszervezetek és a lapok már régóta agitálnak a gazdasági terror ellen és a „gyilkosságok” ennek ellenére mégsem szűnnek meg. Sokkal inkább az olajipari vállalkozó urak ingerlő és felháborító cselekedetein, gazdasági megtorlásain, megszorításain, *ázsiai* támadó taktikáján fordul meg a dolog — ezek táplálják és fogják táplálni a szóbanforgó „gazdasági gyilkosságokat”.

Könyörgöm, mondják meg: mit tehet akár a nagyon befolyásos szakszervezetek és lapok *agitációja* is *egymagában akkor*, amikor az olajipari vállalkozó urak *felháborító cselekedeteket* követnek el — egyik vívmányt a másik után veszik el a munkásoktól és ezzel a legöntudatlanabb munkásokat „gazdasági gyilkosságokra” ösztönzik! Világos, hogy a terrorellenes agitáció, még ha „hófehér zászlóval” folytatják is, nem képes végüket vetni.

Nyilvánvaló, hogy a „gazdasági gyilkosságok” „megszűnéséhez” az egyszerű agitációnál mélyebbreható rendszabályokra van szükség, mégpedig elsősorban arra, hogy az olajipari vállalkozók hagyják abba a megszorításokat és megtorlásokat, és teljesítsék a munkások igazságos követeléseit... A „gyilkosságok” „megszűnéséhez” szükséges talaj csak akkor lesz meg, amikor az olajipari vállalkozók lemondanak a bércsökkentés, a kultúrházak elvétele, az iskolák és barakok számának csökkentése, a tíz-

kopejkás kórházi levonás, az ebédárák emelése, az élenjáró munkások rendszeres elbocsátása, a munkások tettleges bántalmazása stb. formájában megnyilvánuló *ázsiai* támadó taktikájukról, amikor az olajipari vállalkozók határozottan rátérnek a munkástömegek és szakszervezeteik irányában a kultúrált európai magatartás útjára és „egyenjogú" erőnek ismerik el őket.

Mindez annyira világos, hogy bizonyítani sem kell.

De K—za úr ezt nem érti, sőt nem is képes, azaz — tulajdonképpen — nem is akarja ezt megérteni, mert ez nem „előnyös" az olajipari vállalkozó urak számára, mert ez némi kiadásokat okozna nekik, mert ez feltárná az egész igazságot a „gazdasági gyilkosságok" „bűnöseiről" . . .

Következtetésünk egy: K—za a tőke lakája.

Nos de mi következik abból, hogy K—za lakájszerepet tölt be?

Ebből ez következik: az, amit K—za úr mond, nem az ő mondanivalója, hanem az őt „sugalmazó" olajipari vállalkozóké. Következésképpen K—za filozófiája nem az ő filozófiája, hanem az olajipari vállalkozók filozófiája.

Nyilvánvaló, hogy K—za szája maguknak az olajipari vállalkozóknak a szája, K—za csak az ő „gondolataikat, kivánságaikat és hangulatukat" közvetíti.

Ebben és csakis ebben kell látnunk K—za úr általunk boncolgatott cikkének érdekességét.

K—za, mint Koza, K—za, mint „személy" — számunkra abszolút semmiség, súlytalan anyag, amely teljesen értéktelen. És K—za úr hiába panasz-

kodik a „Gudok”-ra, amely állítólag „kirohanásokat” intéz „személye” ellen: biztosíthatjuk K—za urat, hogy a „Gudok”-ot sohasem érdekelte az ő úgynevezett „személye”.

De K—za, mint személytelen valami, K—za, mint a megtestesült „személytelenség”, K—za, mint az olajipari vállalkozó urak véleményének és hangulatának egyszerű kifejezője — feltétlenül jelent bizonyos értéket számunkra. Éppen ebből a szempontból vizsgáljuk is mind magát K—za-t, mind cikkét.

Nyilvánvaló, hogy K—za úr nem potyára zengedez. Ha cikkének első részében dühösen a szakszervezetekre támad és igyekszik diszkreditálni őket, ha a cikk második részében azzal vádolja meg a szakszervezeteket, hogy a gazdasági terrort ápolják és egyetlen szóval sem említi az olajipari vállalkozók ázsiai rendelkezéseit, ha a cikk harmadik részében úgy mutat rá a terrorellenes agitációra, mint a „gyilkosságok” elleni egyetlen rendszabályra és figyelmen kívül hagyja gazdáinak támadó taktikáját, ez azt jelenti, hogy az olajipari vállalkozók nem szándékoznak rátérni a munkástömegeknek teendő engedmények útjára.

Az olajipari vállalkozók támadni fognak, az olajipari vállalkozóknak támadniok kell, ti pedig, munkások és szakszervezetek, szíveskedjetek visszavonulni — ezt mondja nekünk K—za úr cikke, ezt mondják nekünk az olajipari vállalkozók „rablócsalogányuk” énekében.

Ez K—za úr cikkének tanulsága.

Nekünk, munkásoknak, szakszervezeteinknek és lapjainknak az a dolgunk, hogy éberen figyeljük az olajipari vállalkozó urakat, ne üljünk tel a vállal-

kozók kihívó cselekedeteinek és szilárdan, nyugodtan, mint eddig, haladjunk útunkon és igyekezzünk továbbra is ösztönös harcunkat a meghatározott cél felé vezető tervszerű, szigorú értelemben vett osztályharccá változtatni.

Ami pedig a tőke bérenceinek kétszínű fecsegését illeti, azt nyugodtan figyelmen kívül hagyhatjuk.

„Gudok" („Sziréna") 28, 30. és 32. sz.
1908 április 21, május 4. és 18.

Aláírás: K. Kato

SAJTÓ[63]

LAKÁJKODÓ „SZOCIALISTÁK”

A Tifliszben megjelenő egyéb lapokon kívül van egy grúz lap is, amelynek „Naperckali”[64] a címe. Ez új lap, de egyúttal túlságosan öreg is, mert folytatója a Tifliszben mindeddig megjelent valamennyi mensevik lapnak, az 1905-ös „Szhivi”-től kezdődőleg. A „Naperckali”-t a mensevik opportunisták régi csoportja szerkeszti. De, persze, nemcsak ez a lényeg. A lényeg főképpen abban van, hogy ennek a csoportnak opportunizmusa valami sajátos, mesébe illő. Az opportunizmus természetesen elvtelenség, politikai jellemtelenség, de mi kijelentjük, hogy egyik mensevik csoportnál sem észlelhető olyan szemérmetlen jellemtelenség, mint a tifliszinél. Ez a csoport 1905-ben elismerte, hogy a forradalomban a *proletariatusé* a vezetőszerep (lásd „Szhivi”). 1906-ban „megváltoztatta” álláspontját, kijelentve, hogy „a munkásokban nem lehet megbízni . . . a kezdeményezés csak a *parasztoktól* indulhat ki” (lásd „Szhivi”). 1907-ben mégegyszer megváltoztatta „álláspontját”, mondván, hogy „a forradalomban a vezetés a liberális burzsoáziát illeti meg” (lásd „Azri”[65]) stb. stb.

De az említett csoport elvtelensége még sohasem

fajult akkora szemérmetlenséggé, mint most, 1908 nyarán. Arra az értékelésre gondolunk, amely a nyomorgók eszmei leigázójának, az úgynevezett egzarchának (érseknek) meggyilkolásával kapcsolatban a „Naperckali" hasábjain megjelent. Ennek a gyilkosságnak a története közismert. Valamilyen csoport az érsek meggyilkolása után ráadásul még megölte a csendőrszázadost is, aki a jegyzőkönyvvel visszatérőben volt a „bűntény" helyéről és azután megtámadta az érsek tetemét kísérő huligánokból álló menetet. Ez a csoport nyilván nem huligán csoport, de nem is forradalmi, mert ma, amikor az erőgyűjtés van napirenden, semilyen forradalmi csoport sem vetemedne ilyen tettre, hogy ne kockáztassa a proletariátus tömörülésének ügyét. A szociáldemokrácia álláspontja az ilyen csoportokkal szemben mindenki előtt ismeretes — megmagyarázva e csoportok keletkezésének feltételeit, harcol e feltételek ellen, egyidejűleg eszmeileg és szervezetileg harcol maguk a csoportok ellen is, megfosztja őket hitelüktől a proletariátus szemében, elhatárolja tőlük a proletariátust. Nem így jár el a „Naperckali". Anélkül hogy bármit is megmagyarázna és bármit is adna, elhadar néhány lapos liberális frázist a terror ellen általában, és azután azt tanácsolja az olvasóknak, de nemcsak tanácsolja, hanem kötelezi is őket, mégpedig sem többre, sem kevesebbre, mint arra, hogy *jelentsék fel, adják ki* a rendőrségnek az ilyen csoportokat! Ez szégyen, de sajnos, tény. Hallgassák meg a „Naperckali"-t:

„Törvényszék elé állítani az érsek gyilkosait — ez az egyetlen eszközünk arra, hogy örökre lemossuk

magunkról a szégyenfoltot ... Ez az élenjáró elemek kötelessége" (lásd „Naperckali" 5. sz.).

Szociáldemokraták az önkéntes feljelentők szerepében — idáig süllyesztettek bennünket a tifliszi mensevik opportunisták!

Az opportunisták politikai jellemtelensége nem az égből hullt, hanem abból a leküzdhetetlen törekvésükből fakadt, hogy alkalmazkodjanak a burzsoázia ízléséhez, megnyerjék az „urak" tetszését, dícséretet csikarjanak ki tőlük. Ez az alkalmazkodás opportunista taktikájának lélektani alapja. És mensevik opportunistáink, hogy megcsillogtassák magukat az „urak" előtt, hogy megnyerjék tetszésüket, vagy legalább megmeneküljenek az érsek meggyilkolása miatti dühüktől, lakáji módon hajlonganak előttük és vállalják a rendőrkopók szerepét!

Ennél mélyebbre nem süllyedhet az alkalmazkodás taktikája.

FARIZEUSKODÓ ZUBÁTOVISTÁK

Kaukázus más városainak sorában, amelyek az opportunizmus eredeti típusait szolgáltatják, ott van Baku is. Bakuban szintén van egy csoport, amely még jobboldalibb és ezért még elvtelenebb, mint a tifliszi. Nem a „Promüszlovüj Vésztnyik"-re gondolunk, amely törvénytelen házasságra lépett a polgári „Szevodnyá"-val — róla elég szó esett sajtónkban. A „Pravoje Djelo" sendrikovi csoportjáról beszélünk, a bakui mensevikek ősanyjáról. Igaz, ez a csoport már rég nincs Bakuban, a bakui munkások és szervezeteik elüldözték, úgyhogy kénytelen

volt átköltözni Pétervárra. De firkáit elküldi Bakuba, csak a bakui ügyekről ír, éppen Bakuban keres híveket, igyekszik „meghódítani" a bakui proletariátust. Nem lesz felesleges tehát beszélni róla. Tehát — előttünk a „Pravoje Djelo" 2—3. száma. Belelapozunk — és feltárul előttünk Sendrikov urék[66] régi összemelegedett kompániájának régi képe. Itt van Ilja Sendrikov, Dzsunkovszkij úr ismert „kézszorítója", a kulisszákmögötti ügyek régi mestere. Itt van Gleb Sendrikov is, a volt eszer, a volt mensevik, a volt „zubátovista", most pedig nyugdíjas. Itt van továbbá a „szeplőtlen" Klavgyija Sendrikova, a híres pletykafészek, aki minden tekintetben igen kellemes asszonyság. Nincs hiány a különböző „követőkben" sem, amilyenek például a Grosevek és Kalinyinok, akiknek valamikor volt szerepük a mozgalomban, de most visszavonultak az élettől és csak emlékeiknek élnek. Még a megboldogult Ljova árnya is itt imbolyog... Szóval, a kép teljes!

De kinek kell mindez, mi a csodának tukmálják a munkásokra a sötét mult dicstelen árnyait? Nem arra szólítják vajjon a munkásokat, hogy gyujtsák fel a furótornyokat? Vagy hogy szidják és tiporják sárba a pártot? Hogy menjenek el a munkások nélküli tanácskozásra és utána kössenek üzletecskét Dzsunkovszkij úrral?

Nem! Sendrikovék „megmenteni" akarják a bakui munkásokat! Ők „látják", hogy 1905 után, vagyis azután, hogy a munkások elkergették Sendrikovékat, „a munkások a szakadék szélére jutottak" (lásd „Pravoje Djelo" 80. old.), és lám, Sendrikovék

megírták a „Pravoje Djelo”-t, hogy „megmentsék” a munkásokat, kivezessék őket a „zsákutcából”. Ennek érdekében azt ajánlják, hogy a munkások térjenek vissza a régihez, mondjanak le az utóbbi három év szerzeményeiről, fordítsanak hátat a „Gudok”-nak és a „Promüszlovüj Vésztnyik”-nek, hagyják fenébe a fennálló szakszervezeteket, küldjék pokolba a szociáldemokráciát és miután a munkásbizottságokból kiűztek mindenkit, aki nem sendrikovista, tömörüljenek az *egyeztető kamara* köré. Nem kell többé sztrájk, nem kellenek az illegális szervezetek sem — a munkásoknak csak egyeztető kamara kell, ahol a Sendrikovok és a Gukaszovok[67] fogják „eldönteni a kérdéseket” Dzsunkovszkij úr engedélyével . . .

Igy akarják kivezetni a „zsákutcából” a bakui munkásmozgalmat !

Mintha csak a „Nyeftjanoje Djelo” kaméleonját, K—za urat hallanánk (lásd „Nyeftjanoje Djelo” 11.sz.).

De vajjon nem ugyanígy mentették meg a munkásokat : Zubátov Moszkvában, Gapon Pétervárott, Sajevics Odesszában ? És vajjon nem bizonyultak valamennyien a munkások cégéres ellenségeinek ?

Kivel akarnak hát fényes nappal bolondot járatni ezek a farizeus „mentőangyalok” ?

Nem, Sendrikov uraim, bár önök azt állítják, K—za-val együtt, hogy a bakui proletariátus még nem „érett meg”, hogy még „le kell tennie (ki előtt letenni ?) az érettségi vizsgát” (lásd „Pravoje Djelo” 2. old.), mégsem fog sikerrel járni az az igyekezetük, hogy félrevezessék !

A bakui proletariátus eléggé tudatos ahhoz,

hogy letépje önökről az álarcot és megmutassa önöknek az önöket megillető helyet!

Kik önök, honnan jöttek?

Önök nem szociáldemokraták, mert önök a szociáldemokrácia ellen, a pártszerűség ellen vívott harcban nőttek fel és élnek!

Önök nem is szakszervezeti emberek, mert önök sárbatiporják a munkásszakszervezeteket, amelyeket természetszerűen áthat a szociáldemokrácia szelleme!

Önök nem mások, mint gaponisták és zubátovisták, akik farizeus módon a „nép barátainak" álarca mögé bújnak!

Önök a proletariátus belső és ezért legveszélyesebb ellenségei!

Le a sendrikovistákkal! Fordítsatok hátat a sendrikovistáknak!

Igy válaszolunk az önök „Pravoje Djelo"-jára, Sendrikov uraim!

Igy válaszol a bakui proletariátus az önök farizeus kacérkodásaira!...

„Bakinszkij Proletarij" („Bakui Proletár") 5. sz. 1908 július 20.

Aláírás: Ko...

A TANÁCSKOZÁS ÉS A MUNKÁSOK

A tanácskozás érdekében folytatott kampányt leállították. A tárgyalások a felek között megszakadtak[68]. A régi, de örökké új tanácskozás mégegyszer meghiúsult. A Meghatalmazottak Tanácsa, a szervező bizottság, a követelések kidolgozása, beszámolók a tömegek előtt, a munkások *széleskörű* egyesítése bizottságaik köré, a bizottságok egyesítése a szakszervezetek köré, a szakszervezetek tömörítése a szociáldemokrácia köré — mindez abbamaradt és a mult ködébe merült. Feledésbe mentek azok a régi farizeus hangok is, hogy a „termelést" a tanácskozás útján „szabályozzák", hogy „megnemesítik a viszonyokat" a munkások és a munkáltatók között. A vén tifliszi bohóc, Dzsunkovszkij úr bejelenti, hogy „vége az előadásnak". A tőke kopott lakája, Kara-Murza úr tapsol neki. A függöny lehull és elibénk tárul a régóta ismerős kép: az olajipari vállalkozók és a munkások régi álláspontjukon maradnak és újabb viharokat, újabb összeütközéseket várnak.

Mégis — kissé „érthetetlen": hiszen még tegnap az olajipari vállalkozók kérlelték a munkásokat, hogy menjenek el a tanácskozásra, vessenek véget a „rész-

letsztrájkok anarchiájának", „egyezzenek ki" velük, a hatóságok pedig, a hirhedt Dzsunkovszkij úr személyében, meghivták magukhoz a befolyásos munkásokat, hivatalos tárgyalásokba bocsátkoztak velük, igyekeztek meggyőzni őket a kollektív szerződés előnyeiről — és egyszerre ez az éles fordulat: a tanácskozást fölöslegesnek, a kollektív szerződést károsnak, a „részletsztrájkok anarchiáját" kívánatosnak jelentik ki!

Mit jelent ez, mi a magyarázata ennek a „furcsaságnak", elvégre ki a „hibás" a tanácskozás meghiúsulásában?

Természetesen a munkások a hibásak, feleli Dzsunkovszkij úr: még meg sem kezdtük a tárgyalásokat, ők pedig már idetolakodnak a szakszervezetekre vonatkozó ultimátumszerű követeléseikkel; mondjanak le a munkások a szakszervezetekről és akkor lesz tanácskozás, ellenkező esetben nekünk nem kell tanácskozás!

Egyetértünk, ismétlik kórusban az olajipari vállalkozók, valóban a munkások a hibásak, mondjanak le a szakszervezetekről, nekünk nem kellenek szakszervezetek!

És igazuk is van, hiszen valóban a munkások a hibásak, ismétli a munkások ellenségei után a munkások nélküli szakszervezet, a „műhelymunkások szakszervezete": tulajdonképpen miért ne mondhatnának le a munkások a szakszervezetekről, nem volna-e jobb, követeléseikről lemondva, előbb alkudozni, és csak azután szóbahozni a követeléseket?

Úgy, úgy, bólogat a munkások nélküli szakszervezetnek az olvasók nélküli lap, a „Promü-

szlovüj Vésztnyik" : tisztességtudó munkások előbb alkudoznak és csak azután beszélnek ultimátumokról, előbb feladják állásaikat, azután visszahódítják azokat, a bakui munkások azonban nem voltak eléggé tisztességtudók, túlságosan tisztességteleneknek, majdnem bojkottistáknak bizonyultak.

De hiszen mi ezt tudtuk, mi ezt már régen előreláttuk, jegyzik meg nagybölcsen a dasnakok és a szociálforradalmárok : ha a munkások a szakszervezetekkel teljesen szakítva kikiáltották volna a bojkottot és rögtön sztrájkba léptek volna, minden előkészítés nélkül, anélkül, hogy úgynevezett széles tömegeket tömörítettek volna, akkor megértették volna, hogy „föld és szabadság" nélkül lehetetlen a tanácskozás és hogy „jogot csak harccal vívhatsz ki magadnak"[69] . . .

Igy beszélnek a bakui proletariátus „barátai" és ellenségei.

Kell-e bizonyítanunk a bakui proletariátus ellen emelt e vádak alaptalanságát? Csak szembe kell állítanunk egymással egyfelől a dasnakokat és szociálforradalmárokat, akik azzal vádolják a munkásokat, hogy *szerelmesek* a tanácskozásba, másfelől a műszaki munkásokat és az olajipari vállalkozókat, akik azzal vádolják ugyanazokat a munkásokat, hogy *bojkottálják* a tanácskozást, mondom, csak szembe kell állítani egymással e két egymást kölcsönösen kizáró nézetet, hogy rögtön megértsük az említett vádak egész dőreségét és alaptalanságát . . .

De akkor ki hát az igazi „hibás" a tanácskozás meghiúsulásában?

Vessünk egy futó pillantást a tanácskozás tör-

tényeire. Nem ez az első eset, hogy az olajipari vállalkozók tanácskozásra hívják a munkásokat, hiszen ez már a negyedik tanácskozás (1905, 1906, 1907, 1908). Mindig az olajipari vállalkozók voltak a tanácskozások kezdeményezői és a hatóságok mindig segítettek nekik abban, hogy „kiegyezzenek" a munkásokkal, megkössék a kollektív szerződést. Az olajipari vállalkozóknak megvolt a saját céljuk: kicsiny engedmények árán biztosítani akarták magukat a sztrájkoktól, biztosítani akarták az olajkanalazás szakadatlanságát. A hatóságoknak még nagyobb érdekük volt az, hogy az olajkirályságban „csend és nyugalom" honoljon, nem is szólva arról, hogy a kormány nagyon sok tagja részvényese a legnagyobb olajvállalatoknak, hogy az olajiparra kivetett adókból fakad az állami költségvetés egyik legfontosabb bevételi forrása, hogy a bakui kőolaj táplálja a „hazai ipart", minélfogva az olajipar legkisebb fennakadása feltétlenül kihat az oroszországi ipar állapotára.

De ez még nem minden. Mindazokon kívül, amit már fentebb elmondottunk, a bakui béke még abból a szempontból is fontos a kormány számára, hogy a bakui olajipari, valamint a vele kapcsolatos tengermelléki proletariátus tömeges fellépései megfertőzik a többi város proletariátusát. Idézzük fel a tényeket. 1903 tavaszán a bakui általános sztrájkkal kezdődtek el Oroszország déli városainak júliusi sztrájkjai és tüntetései[70]. Az 1904 november-decemberében lezajlott második általános sztrájk[71] adta meg a jelet a január-februárban Oroszországszerte kibontakozó dicső fellépésekre. 1905-ben a bakui proletariátus, miután gyorsan kiheverte az örmény-tatár mészár-

lást, ismét harcba lendül és lelkesedésével megfertőzi az „egész Kaukázust”. Végül 1906 óta, már az oroszországi forradalom visszavonulása után, Baku még mindig nem „csügged”, mindmáig élvez némi valóságos szabadságjogokat és évről-évre — jobban mint Oroszországban bárhol — megünnepli május elsejét, a nemes irigység érzését keltve más városokban ... Ezek után nem nehéz megérteni, hogy a hatóságok miért iparkodtak azon, hogy ne ingereljék a bakui munkásokat, és miért támogatták minden egyes esetben az olajipari vállalkozókat azokban a kisérleteikben, hogy tanácskozzanak, „egyezzenek meg” a munkásokkal, hogy velük kollektív szerződést kössenek.

De mi, bolsevikok, minden egyes esetben bojkottal válaszoltunk.

Miért?

Azért, mert az olajipari vállalkozók nem a tömeggel, nem a tömeg szeme láttára akartak tanácskozni és szerződést kötni — hanem maroknyi emberrel, a tömeg hátamögött: ők jól tudják, hogy csak ilyen úton lehet félrevezetni az olajipari munkások sokezerfőnyi tömegét.

Mi a *mi* tanácskozásunk lényege? A mi tanácskozásunk — a követelések megtárgyalása az olajipari proletariátus és az olajipari burzsoázia között. Ha a tárgyalások megegyezésre vezetnek, akkor a tanácskozás bizonyos időre megkötött, mindkét félre kötelező kollektív szerződéssel végződik. *Általában szólva*, semmi kifogásunk sincs a tanácskozás ellen, mert a tanácskozás, bizonyos feltételek mellett, a közös követelések talaján egységes egészbe egyesít*heti* a

munkásokat. De a tanácskozás csak abban az esetben egyesítheti a munkásokat: 1. ha a tömegek aktív módon vesznek részt benne, szabadon vitatják meg követeléseiket, ellenőrzik küldötteiket stb.; 2. ha a tömegeknek módjukban áll, hogy szükség esetén általános sztrájkkal támogassák követeléseiket. Tudnak-e a munkások aktív módon tanácskozni, követeléseket megvitatni stb., ha a telepeken és a gyárakban nincs meg a gyülekezés némi szabadsága, ha nincs meg a szabadon összeülő Meghatalmazottak Tanácsa, ha nincs szakszervezeti vezetés? Világos, hogy nem! Tudnak-e helytállni követeléseikért télen, amikor nincs hajózás és az olajkivitel szünetel, amikor a munkáltatók a legtovább fejthetnek ki ellenállást az általános sztrájkkal szemben? Nem, nem és nem! Márpedig minden eddigi tanácskozást éppen télre tűztek ki és éppen a követelések megvitatásának szabadságát, a szabad Meghatalmazottak Tanácsát, a szakszervezetek beavatkozását nem adták meg hozzájuk, a munkástömegeket és szervezeteiket gondosan kiszorították a színről, az egész ügyet sendrikovi hangulatú „egyének" maroknyi csoportjára bízták. Önök, munkás urak, mondták, csak válasszák meg a küldötteket, azután nyugodtan hazaszéledhetnek! Ezt ajánlgatták nekünk három éven át: tanácskozást munkások *nélkül*, tanácskozást a munkások *félrevezetésére*. *Ilyen* tanácskozások csak bojkottra érdemesek, és mi bolsevikok, bojkottot hirdettünk ellenük . . .

A munkások mindezt nem értették meg rögtön és ezért 1905-ben elmentek az első tanácskozásra. De kénytelenek voltak távozni a tanácskozásról, meghiúsítani azt.

A munkások tévedtek 1906-ban is, amikor elmentek a második tanácskozásra. De ismét kénytelenek voltak faképnél hagyni és mégegyszer meghiúsítani a tanácskozást.

Mindez arról tanuskodott, hogy maga az élet ítélte el és javította ki a munkások tévedéseit, amikor arra késztette a munkásokat, hogy a kulisszák mögötti, félrevezető sendrikovi tanácskozások bojkottjának útjára térjenek.

A mensevikek, akik a munkásokat *ilyen* tanácskozásra hívták meg, öntudatlanul segítségére voltak az olajipari vállalkozóknak a munkások félrevezetésében ...

De 1907-ben más fordulatot vett a dolog. Egyrészt a két tanácskozás tapasztalata, másrészt a bolsevikok fokozott agitációja megtette a magáét: a hatóságok és az olajipari vállalkozók javaslatára, hogy menjenek el a tanácskozásra (már a harmadik tanácskozásra !), a munkások határozott nemmel feleltek.

Ettől a pillanattól új szakasz kezdődik a bakui munkásmozgalomban ...

De azt jelenti-e ez, hogy a munkások féltek a tanácskozástól? Persze, hogy nem ! Ők, akik nagyszerű sztrájkokat harcoltak végig, ők félnének tárgyalásokat folytatni az olajipari vállalkozókkal?

Azt jelenti-e, hogy a munkások megszöktek a kollektív szerződés elől? Persze, hogy nem ! Ők, akik részesei voltak a „decemberi szerződésnek", ők féltek volna a kollektív szerződéstől?

A munkások az 1907 novemberi tanácskozás bojkottálásával megmutatták, hogy eléggé érettek ahhoz,

hogy a munkások ellenségeitől ne engedjék többé bolonddá tenni magukat sendrikovi kulisszákmögötti tanácskozással.

És lám, amikor a hatóságok és az olajipari vállalkozók a bojkott kísértete láttán megkérdeztek bennünket, hogy mégis, milyen feltételek mellett mehetnénk el a tanácskozásra, azt feleltük, hogy csak azzal a feltétellel, ha a tanácskozás egész menetében a legaktívabban részt vesznek a munkástömegek és szakszervezeteik. A munkások csak akkor mennek el a tanácskozásra, ha lehetővé teszik nekik, hogy 1. szabadon megvitassák követeléseiket, 2. szabadon összehívják a jövőbeli Meghatalmazottak Tanácsát, 3. szabadon vegyék igénybe szakszervezeteik szolgálatait, 4. szabadon válasszák meg a tanácskozás megkezdésének időpontját. E követelések sarkköve a szakszervezetek elismerésének pontja volt. Magukat a pontokat pedig biztositékoknak nevezték. Ekkor adták ki először a híres jelszót: *tanácskozást biztositékokkal, vagy nem kell semilyen tanácskozás!*

Megváltoztattuk-e ezzel a régi, munkások nélküli, sendrikovi tanácskozások bojkottjának taktikáját? Hajszálnyira sem. A régi tanácskozások bojkottja teljesen érvényben marad — de új tanácskozást hirdettünk, tanácskozást biztositékokkal és csak ilyen tanácskozást!

Kell-e bizonyítanunk e taktika helyességét, kell-e bizonyitanunk, hogy csak ilyen taktikával tudnók a tanácskozást a munkások félrevezetésének eszközéből olyan eszközzé változtatni, amely a munkásokat követeléseiért helytállni képes egységes, sokezer-

főnyi hadseregbe tudná tömöríteni a szakszervezetek köré?

Még a mensevikek — a műhelymunkások szakszervezete, a „Promüszlovüj Vésztnyik" —, még ők is kénytelenek voltak magukévá tenni ezt az álláspontot, és utánunk szintén kihirdették a szakszervezetekre vonatkozó pont ultimátumszerűségét. Kezünkben vannak olyan okiratok, amelyek arról tanuskodnak, hogy a mensevikek nemcsak a tanácskozásra elmenni, hanem még a meghatalmazottakat megválasztani sem voltak hajlandók mindaddig, amíg előzőleg nem teljesítették a szakszervezetre vonatkozó pontot, amíg nem adták ki a szakszervezeteknek a jogosítványokat. Mindez a szervező bizottság tárgyalásai *előtt*, a Meghatalmazottak Tanácsának megalakulása *előtt*, a Meghatalmazottak megválasztása *előtt* történt. Persze, most kijelenthetik, hogy „az ultimátumszerűségnek csak a tárgyalások *végén* kell megnyilvánulnia", hogy ők „*kezdettől fogva* harcoltak a követelések ultimátumszerűsége ellen" (lásd „Promüszlovüj Vésztnyik" 21. sz.), de hiszen ez a mensevikek táborához tartozó jellemtelen opportunisták megszokott, régóta ismert „bukfencezése", amely újólag bizonyítja taktikánk következetességét!

Még az eszerek és dasnakok is, akik elátkoztak „mindent és mindenkit, ami és aki a tanácskozással kapcsolatos", még ők is „meghajtották fejüket" taktikánk előtt, amikor úgy döntöttek, hogy résztvesznek a tanácskozás előkészítő munkájában!

A munkások megértették álláspontunk helyességét és túlnyomó többségükben mellette szavaztak. Harmincötezer megkérdezett munkásból csak 8000

szavazott az eszerekre és dasnakokra (feltétlen bojkott), a mensevikekre (feltétlen tanácskozás) 8000, a mi taktikánkra pedig, a biztosítékos tanácskozás taktikájára — 19.000.

A munkások tehát nem fogadták el a mensevikek taktikáját, a munkásoknélküli, biztosítéknélküli tanácskozás taktikáját. A munkások nem fogadták el a dasnak-eszerek taktikáját sem, a fellegekben járó bojkott és a szervezetlen általános sztrájk taktikáját. A munkások a biztosítékos tanácskozás mellett, a tanácskozás egész menetének az általános sztrájk megszervezése érdekében való tervszerű felhasználása mellett nyilatkoztak.

Ez a tanácskozás meghiúsulásának titka.

Az olajipari vállalkozók egyhangulag a biztosítéknélküli tanácskozás mellett nyilatkoztak. Ez azt jelenti, hogy helyeselték a mensevikek taktikáját. Kijelentjük, hogy ez a mensevik álláspont hibás voltának legjobb bizonyítéka.

De mivel a munkások elvetették a biztosítéknélküli tanácskozást, az olajipari vállalkozók az ellenkező taktikára tértek át és... meghiúsították, bojkottálták a tanácskozást. Ezzel kifejezésre juttatták, hogy egyetértenek a dasnak-eszerek taktikájával. Kijelentjük, hogy ez a dasnak-eszer álláspont helytelenségének legjobb bizonyítéka.

Csakis a bakui proletariátus taktikája bizonyult helyesnek.

Ezért ront neki az olajipari burzsoázia minden ereje. Míg az olajipari burzsoázia teljesen helyesli a mensevikek biztosítéknélküli tanácskozását, jobb híján pedig kapva kap a dasnak-eszerek bojkottján —

semmi kincsért sem akar kibékülni a bakui proletariátussal, amely biztositékos tanácskozást követel!

És ez érthető is. Csak képzeljék el ezt a képet: eleget tesznek az ismert pontoknak — a biztositékoknak; a legszélesebb körökben megvitatják a munkásköveteléseket; a Meghatalmazottak Tanácsa egyre erősebb gyökeret ereszt a tömegekben; a követelések kidolgozása során a tömegek tömörülnek tanácsuk köré, a tanácson keresztül pedig a szakszervezetek köré; az egységes hadseregbe szervezett ötvenezer főnyi tömeg benyujtja követeléseit az olajipari vállalkozóknak; az olajipari vállalkozók kénytelenek harc nélkül megadni magukat, vagy számolni egy komolyan megszervezett általános sztrájkkal, amely a számukra legkedvezőtlenebb pillanatban tör ki — nos, vajjon ez előnyös az olajipari burzsoázia szempontjából? Ezekután hogyne ugatnának és nyávognának a „Nyeftjanoje Djelo" és a „Baku"[72] kis ragadozói? Úgy hát le vele, ezzel a tanácskozással, ha egyszer az átkozott biztositékok nélkül nem lehet megvalósitani — mondják az olajipari vállalkozók, amikor meghiúsitják a tanácskozást.

Ez tehát az oka annak, hogy a hatóságok és az olajipari vállalkozók meghiúsitották a tanácskozást.

Erről tanuskodik a tanácskozás története.

A „Promüszlovüj Vésztnyik" azonban minderről megfeledkezve tovább énekel a „vezetők tapintatlanságáról" és ostobán ismételgeti és kérődzi a „Baku" és a „Nyeftjanoje Djelo" vezércikkeit. Még a tifliszi mensevikek grúz lapja is szükségesnek tartotta, hogy „felemelje hangját", kiséretet szolgáltatva a bakui kadetoknak[73]! Sajnálatraméltó majmolók!

De hát a dolgok új állására való tekintettel milyen legyen a mi taktikánk?

Az olajipari vállalkozók meghiúsították a tanácskozást. Általános sztrájkra provokálnak. Vajjon azt jelenti ez, hogy azonnali általános sztrájkkal kell válaszolnunk? Persze hogy nem! Nem is szólva arról, hogy az olajipari vállalkozók már hatalmas olajtartalékokat tudtak felhalmozni, hogy ők már régóta készülnek egy általános sztrájk visszaverésére, nem szabad elfelejteni, hogy mi magunk még nem vagyunk készen ilyen komoly harcra. Egyelőre határozottan le kell mondanunk az általános gazdasági sztrájkról.

A visszavonulás célszerű, a helyzetnek megfelelő formájául csak a vállalatonkénti részletsztrájk ismerhető el. A mensevikek, akik majdhogynem „elvből" tagadják az ilyen sztrájkok célszerűségét (lásd L. A. Rin[74] brosúráját), mélységesen tévednek. A tavaszi sztrájkok tapasztalata azt mutatja, hogy — a szakszervezetek és szervezetünk aktív beavatkozásával — a vállalatonként rendezett részletsztrájk a proletariátus tömörítésének egyik legbiztosabb eszköze lehet. Annál erősebben kell megragadnunk ezt az eszközt: nem szabad elfelejtenünk, hogy szervezetünk csak olyan mértékben fog növekedni, amilyen mértékben fokozódik aktív beavatkozása a proletariátus harcának minden ügyébe.

Ez a legközelebbi taktikai feladat.

A hatóságok a tanácskozás meghiúsításával végleg meg akarják szüntetni az úgynevezett „bakui szabadságot". Vajjon azt jelenti ez, hogy teljes illegalitásba kell vonulnunk és a tevékenység mezejét át kell engednünk a fekete erőknek? Persze hogy

nem! Bárhogy tomboljon is a reakció, bármennyire rombolja is szakszervezeteinket és szervezeteinket, nem tudja felszámolni az üzemi bizottságokat anélkül, hogy a gyárakban és a telepeken ne idézzen elő „anarchiát és összeütközéseket”. Nekünk kötelességünk megszilárdítani ezeket a bizottságokat, azáltal hogy átitatjuk őket a szocializmus szellemével és vállalatonként egyesítjük őket. Ehhez pedig az szükséges, hogy üzemi és telepi sejtjeink következetesen élére álljanak e bizottságoknak, amelyek aztán képviselőik útján szintén cégek szerint, kerületközi alapon egyesülnek.

Ezek legközelebbi szervezési feladataink.

Ha teljesítjük ezeket a legközelebbi feladatokat és ezáltal megszilárdítjuk a szakszervezeteket és szervezetünket — igenis egybe tudjuk forrasztani az olajipari munkások sokezerfőnyi tömegét az olajipari tőke ellen megvívandó jövendő harcokhoz.

„Bakinszki Proletarij” („Bakui Proletár”) 5. sz., melléklet 1908 július 20.

Aláírás: K o b a.

A PÁRTVÁLSÁG ÉS FELADATAINK

Senki előtt sem titok, hogy pártunk súlyos válságot él át. A tagok kilépése a pártból, a szervezetek létszámának csökkenése és gyengesége, a szervezetek egymástól való elszakitottsága, az egyesített pártmunka hiánya — mindez arról tanuskodik, hogy a párt beteg, hogy a párt komoly válságban van.

Az első, ami miatt különösen szenved a párt, az, hogy szervezetei elszakadtak a széles tömegektől. Volt idő, amikor szervezeteink ezreket számláltak soraikban és százezreket ragadtak magukkal. A pártnak akkor szilárd gyökerei voltak a tömegekben. Most nem ez a helyzet. A szervezetekben az ezrek helyett tíz-húszan, jobb esetben néhány százan maradtak. Ami pedig a százezrek vezetését illeti, arról szó sincs. Igaz, pártunknak széleskörű *eszmei* befolyása van a tömegekre, a tömegek ismerik, tisztelik. Elsősorban ebben különbözik a „forradalomutáni" párt a „forradalomelőtti" párttól. De ezzel tulajdonképpen ki is merül a párt egész befolyása. Ámde az eszmei befolyás egymagában korántsem elegendő. Az *eszmei* befolyás szélessége ugyanis megtörik a *szervezeti* megszilárdulás szűk voltán — ez a forrása

annak, hogy szervezeteink el vannak szakadva a széles tömegektől. Elegendő rámutatnunk Pétervárra, ahol kilencszázhétben körülbelül 8000 tagunk volt, most pedig alig lehet összeszedni 300—400 tagot — és rögtön megértjük a válság egész komolyságát. Moszkváról, Urálról, Lengyelországról, a Donyec-medencéről stb., amelyek ugyanilyen állapotban vannak, már nem is beszélünk.

De ez még nem minden. A párt nemcsak amiatt szenved, hogy el van szakadva a tömegektől, hanem amiatt is, hogy szervezetei egyáltalán nincsenek kapcsolatban egymással, nem élnek egységes pártéletet, el vannak szakadva egymástól. Pétervár nem tudja, mi történik a Kaukázusban, Kaukázus nem tudja, mi történik az Urálban stb., mindegyik szeglet a maga külön életét éli. Voltaképpen nincs meg már ténylegesen az az egységes, egy közös életet élő párt, amelyről a kilencszázötös-hatos-hetes években mindnyájan oly büszkén beszéltünk. A legförtelmesebb kontárkodás tanúi vagyunk. A meglevő külföldi lapok, a „Proletarij"[75] és a „Gólosz"[76] egyrészt, a „Szociál-Demokrát"[77] másrészt, nem kapcsolják össze és nem tudják összekapcsolni az Oroszországszerte szétszórt szervezeteket, nem tudják megadni nekik az egységes pártéletet. Meg furcsa is volna azt gondolni, hogy az orosz valóságtól távolálló külföldi lapok egységbe kapcsolhatják egy olyan párt munkáját, amely már régen maga mögött hagyta a körösdi szakaszát. Igaz, az egymástól elszakadt szervezetek között sok minden közös, ami *eszmeileg* összekapcsolja őket — közös a forradalom kritikáját kiállta programjuk, közösek a forradalom által igazolt

gyakorlati elveik, közösek dicső forradalmi hagyományaik. Éppen ebben rejlik a „forradalomutáni” párt és a „forradalomelőtti” párt közötti második fontos különbség. De ez még nem elegendő. Arról van szó, hogy a pártszervezetek *eszmei* egysége még korántsem menti meg a pártot a szervezetek szervezeti szétforgácsoltságától és egymástól való elszakitottságától. Elegendő rámutatnunk arra, hogy a pártban még az egyszerű irásos tájékoztatás sincs úgy megszervezve, hogy akár a legszerényebb kivánalmaknak megfelelne. A párt egységes organizmusba való tényleges egybekapcsolásáról már nem is beszélünk.

Tehát: 1. a párt elszakitottsága a széles tömegektől és 2. szervezeteinek egymástól elszakitottsága — ez a párt jelenlegi válságának lényege.

Nem nehéz megérteni, hogy mindennek oka magának a forradalomnak a válsága, az ellenforradalom ideiglenes diadala, a fellépések után beállt szélcsend, végül azoknak a félszabadságjogoknak az elvesztése, amelyeket a párt a kilencszázötös-hatos évek folyamán élvezett. A párt fejlődött, bővült és erősödött, amig a forradalom előrenyomult, amig megvoltak a szabadságjogok. A forradalom visszavonult, a szabadságjogok megszűntek — és a párt senyvedni kezdett, kezdődött az értelmiségiek menekülése a pártból, majd a leginkább ingadozó munkásoké is. Az értelmiségiek menekülését részben gyorsitotta a párt, tulajdonképpen az élenjáró munkások növekedése, akik bonyolult igényeikkel túlnőtték a „kilencszázötös értelmiségiek” szegényes szellemi poggyászát.

Ebből persze korántsem következik, hogy a pártnak a jövőbeli szabadságjogok kivívásáig válságban kell tengődnie, mint ezt egyesek tévesen gondolják. Hiszen először, maga az, hogy mikor lesznek megint szabadságjogok, sok tekintetben attól függ, hogy a párt egészségesen és megújulva tud-e kikerülni a válságból: a szabadságjogok nem az égből hullanak, azokat, egyebek között, a jól megszervezett munkáspárt vívja ki. Másodszor, az osztályharc közismert törvényei azt mondják nekünk, hogy a burzsoázia egyre fokozódó szervezettségének elkerülhetetlenül maga után kell vonnia a proletariátus megfelelő szervezettségét. Márpedig mindenki tudja, hogy pártunknak, mint az egyedüli munkáspártnak, előzetes megújulása elengedhetetlen feltétele annak, hogy proletariátusunknak mint osztálynak szervezettsége növekedjék.

Következésképpen a párt felgyógyulása a szabadságjogok beállta előtt, a válságtól való megszabadulása, nemcsak lehetséges, hanem elkerülhetetlen is.

Az egész kérdés lényege az, hogy meg kell találnunk a felgyógyulás eszközeit, fel kell fedeznünk azokat az utakat-módokat, amelyek segítségével a párt 1. összekapcsolódik a tömeggel és 2. egységes organizmusba egyesíti az egymástól elszakadt szervezeteket.

* * *

Tehát. hogyan kerülhet ki pártunk a válságból, mit kell tennünk ennek érdekében?

A pártot lehetőleg legálissá kell tennünk és tömörítenünk kell a legális dumafrakció köré, mond-

ják egyesek. De hogyan tegyük lehetőleg legálissá, amikor a legártatlanabb legális intézményeknek is, amilyenek például a kulturális társaságok stb., kegyetlen üldöztetés az osztályrészük? Csak nem úgy, hogy lemondunk forradalmi követeléseiről? De hiszen ez azt jelentené, hogy nem megújítjuk, hanem eltemetjük a pártot! Ezenkívül, hogyan kapcsolhatja össze a dumafrakció a pártot a tömeggel, amikor maga is el van szakadva nemcsak a tömegtől, hanem még a pártszervezetektől is?

Világos, hogy a kérdés ilyen megoldása még bonyolultabbá teszi azt, mert megnehezíti a pártnak, hogy kijusson a válságból.

Lehetőleg minél több pártfunkciót adjunk át maguknak a munkásoknak és ezzel szabadítsuk meg a pártot az állhatatlan intellektuel elemektől, mondják mások. Nem kétséges, hogy a pártnak a hivatlan vendégektől való megszabadulása és a funkciók összpontosítása maguknak a munkásoknak a kezében sok tekintetben előmozdítaná a párt megújulását. De nem kevésbbé világos az sem, hogy a „funkciók átadása" egymagában, ha megmarad a szervezet régi rendszere, ha megmaradnak a pártmunka régi módszerei, ha megmarad a külföldről jövő „vezetés", nem tudja a tömeggel összekötni és egységes egészbe összeforrasztani a pártot.

Nyilvánvaló, hogy félmegoldásokkal nem lehet elérni semmi komolyat — gyökérig ható eszközöket kell keresnünk, hogy a beteg pártot gyökeresen meggyógyítsuk.

A párt elsősorban amiatt szenved, hogy el van szakadva a tömegektől, tehát mindenáron össze kell

kapcsolnunk ezzel a tömeggel. De ez a mi viszonyaink között elsősorban és főképpen azoknak a kérdéseknek megragadásával lehetséges, amelyek a legjobban nyugtalanítják a széles tömegeket. Nézzük akár azt a tényt, hogy a tömegek elszegényednek és a tőke támad. A munkások feje felett viharként száguldottak el a nagyszabású kizárások, a termelés csökkentése pedig, az önkényes elbocsátások, a bérek leszállítása, a munkanap meghosszabbítása és általában a tőke támadása mindmáig folytatódik. Nehéz elképzelni, milyen fájdalmakat, milyen lelki gyötrelmeket vált ki ez a munkások körében, milyen rengeteg „nézeteltérés" és összeütközés támad a munkások és a munkáltatók között, hogy milyen rengeteg izgató kérdés merül fel ezen a talajon a munkások fejében. Szervezeteink ezért az általános politikai munka mellett lankadatlanul avatkozzanak be mindezekbe a kis összeütközésekbe, kapcsolják össze őket a nagy osztályharccal és, támogatva a tömegeket mindennapi tiltakozásaikban és követeléseikben, a valóság eleven tényein mutassák be pártunk nagy elveit. Hiszen mindenki előtt világosnak kell lennie, hogy csak ilyen talajon lehet megmozgatni a „sarokbaszorított" tömegeket, csak ezen a talajon lehet „elmozdítani" őket az átkozott holtpontról. És „elmozdítani" őket erről a pontról — éppen ez jelenti azt, hogy tömörítjük őket szervezeteink köré.

A gyári és üzemi pártbizottságok — ezek a pártnak azok a szervei, amelyek a legnagyobb sikerrel tudnák kifejteni a tömegek közt ezt a munkát. Az üzemi bizottságokban dolgozó élenjáró munkások — ők azok az élő emberek, akik tömöríteni tudnák a párt

körül a körülöttük levő tömegeket. Csak az kell, hogy az üzemi bizottságok állandóan beavatkozzanak a munkások harcának minden ügyébe, megvédelmezzék mindennapi érdekeiket és ezeket az érdekeket összekapcsolják a proletárok osztályának alapvető érdekeivel. A feladat tehát az, hogy az üzemi bizottságok a párt fő bástyái legyenek.

Továbbá, a tömeghez való ugyanezen közeledés érdekében az szükséges, hogy a párt többi felsőbb szervezetei is úgy épüljenek fel, hogy ne csak a tömegek politikai érdekeinek védelmére legyenek alkalmasak, hanem e tömegek gazdasági érdekeinek védelmére is. Szükséges, hogy a szervezet figyelmét ne kerülje el egyetlen valamennyire is fontos termelési ág sem. Ehhez pedig az szükséges, hogy a szervezetek felépítésénél a területi elvhez csatlakozzék a termelési elv, vagyis hogy például a különböző termelési ágak üzemi bizottságai a termelés szerint különböző alkerületekbe csoportosuljanak, ezek az alkerületek pedig területileg kerületekbe egyesüljenek stb. Nem baj, ha az alkerületek száma túlságosan megnövekszik — ettől a szervezet csak nyer alapzatának tartósságában és szilárdságában, szorosabb kapcsolatba kerül a tömeggel.

A válság megoldásának ügyében még nagyobb jelentősége van a pártszervezetek összetételének. Szükséges, hogy a legtapasztaltabb és legbefolyásosabb élenjáró munkások legyenek valamennyi helyi pártszervezetben, hogy a szervezet ügyei az ő erős kezükben összpontosuljanak, hogy ők és éppen ők töltsék be a szervezetben a legfontosabb funkciókat, a gyakorlati és szervezési funkcióktól egészen az

irodalmiakig. Nem baj, ha a fontos funkciókat betöltő munkások nem bizonyulnak eléggé tapasztaltaknak és felkészülteknek, még ha botladoznak is kezdetben — a gyakorlat és a tapasztaltabb elvtársak tanácsa kiszélesíti látókörüket és végeredményben igazi irodalmárokat és mozgalmi vezéreket nevel ki belőlük. Nem szabad elfelednünk, hogy a Bebelek nem az égből hullanak, csak a munka során, a gyakorlatban kovácsolódnak ki, mozgalmunknak pedig soha nem volt ennyire szüksége orosz Bebelekre, munkásokból lett tapasztalt és kipróbált vezérekre.

Ezért kell kitűznünk a szervezeti jelszót: „szélesebb utat az élenjáró munkásoknak a pártmunka minden területén", „nagyobb területet számukra"!

Magától értetődik, hogy az élenjáró munkásoknak nemcsak akarni és kezdeményezni kell a vezetést, ezenkívül még komoly ismeretekre is szükségük van. Ismeretekkel rendelkező munkásunk viszont kevés van. De éppen itt van szükség a tapasztalt és tevékeny értelmiségiek segítségére. Felsőfokú köröket kell teremteni, meg kell szervezni az élenjáró munkások „megbeszéléseit", legalább egyet kerületenként, rendszeresen „ki kell járniok" a marxizmus elméletét és gyakorlatát — mindez jelentékenyen kitöltené az élenjáró munkások ismereteinek hézagait, kiképezné belőlük a jövő előadóit és eszmei vezetőit. Az élenjáró munkásoknak ugyanakkor minél gyakrabban kell beszámolókat tartaniok üzemeikben, „gyakorolniok kell magukat minden erejükkel," nem riadva vissza attól, hogy a hallgatóság

előtt esetleg „felsülnek”. Egyszersmindenkorra sutba kell dobni a fölösleges szerénységet és félénkséget a hallgatóság előtt, fel kell fegyverkezni merészséggel és önbizalommal: nem baj, ha kezdetben bakot lő az ember, egyszer-kétszer megbotlik, azután megtanul önállóan járni, mint „Krisztus a vizen”.

Szóval, 1. fokozott agitáció a mindennapi szükségletek talaján, amelyeket egybe kell kapcsolni a proletariátus általános osztályszükségleteivel, 2. az üzemi bizottságoknak, mint a párt legkomolyabb kerületi támaszpontjainak megszervezése és megszilárdítása, 3. a legfontosabb pártfunkciók „átadása” az élenjáró munkások kezébe, 4. az élenjáró munkások „megbeszéléseinek” megszervezése — ezek azok az utak, amelyeken járva szervezeteink széles tömegeket tömöríthetnek maguk köré.

Meg kell jegyeznünk, hogy az említett utakat maga az élet jelöli ki a pártválság megoldására. A központi területek és az Urál régóta megvan értelmiség nélkül, ott maguk a munkások intézik a szervezet ügyeit. Szormovóban, Lugánszkban (Donyecmedence), Nyikolájevben a munkások kilencszáznyolcban röplapokat és Nyikolájevben a röplapokon kívül még illegális lapot is adtak ki. Bakuban pedig a szervezet rendszeresen beavatkozott és beavatkozik a munkások harcának minden ügyébe, nem mulasztotta el és nem mulasztja el a munkások és az olajipari vállalkozók szinte egyetlen összeütközését sem s emellett természetesen általános politikai agitációt is folytatott. Egyebek között ez a magyarázata annak, hogy a bakui szervezet mindeddig megtartotta kapcsolatait a tömeggel.

Igy állunk a párt és a széles munkástömegek összekapcsolásának módjai tekintetében.

De a párt nemcsak amiatt szenved, hogy el van szakadva a tömegektől. Amiatt is szenved, hogy szervezetei egymástól is el vannak szakadva.

Térjünk rá erre az utolsó kérdésre.

* * *

Tehát hogyan kapcsoljuk össze egymással az egymástól elszakadt helyi szervezeteket, hogyan fogjuk össze őket egy összekapcsolt, egységes életet élő pártba?

Azt hihetnők, hogy az időnként rendezett általános pártkonferenciák megoldják a feladatot, egyesítik a szervezeteket. Vagy hogy a külföldön kiadott „Proletarij", „Gólosz" és „Szociál-Demokrát" végeredményben összegyüjti, tömöríti a pártot. Nem kétséges, hogy az egyiknek is, a másiknak is nem kis jelentősége van a pártszervezetek összekapcsolása szempontjából. Legalábbis eddig a konferenciák és a külföldi lapok voltak az egymástól elszakadt szervezetek egyesítésének egyedüli eszközei. De, először, a konferenciák, amelyeket különben is nagyon ritkán hívnak össze, csak bizonyos időre tudják összekapcsolni a szervezeteket és ezért nem olyan szilárdan, ahogy kell és általában: a konferenciák közötti időben a kapcsolatok megszakadnak és a tényleges kontárkodás marad a régiben. Másodszor, ami a külföldi lapokat illeti — nem beszélve arról, hogy igen korlátolt példányszámban kerülnek Oroszországba — természetszerűen elmaradnak az oroszországi pártélet menetétől, nem tudják idejében észrevenni és tárgyalni a munkásokat izgató kérdé-

seket és — ezért — nem tudják tartós kötelékekkel egybekapcsolni helyi szervezeteinket. A tények azt mutatják, hogy a párt a Londoni Kongresszus óta két konferenciát[78] tudott rendezni és tucatjával adta ki a külföldi lapok számait, de szervezeteink valóságos pártba való tömörítésének ügye, a válság megoldásának ügye alig-alig haladt előre.

Következésképpen a konferenciák és a külföldi lapok, amelyek igen fontosak a párt összekapcsolása szempontjából, a válság megoldásához, a helyi szervezetek tartós egyesítéséhez mégsem elegendők.

Nyilvánvalóan radikális rendszabályra van szükség.

Ilyen rendszabály pedig csak egy összoroszországi lap lehet, olyan lap, amely a pártmunka középpontjában áll és Oroszországban jelenik meg.

Az Oroszországszerte szétszórt szervezeteket csak közös pártmunka alapján lehet egyesíteni. Közös pártmunka viszont lehetetlen, ha a helyi szervezetek tapasztalatát nem egyesítjük egy közös központban, ahonnan az általánosított párttapasztalat azután eljut valamennyi helyi szervezethez. Éppen ilyen központ lehetne az összoroszországi lap, olyan központ, amely vezeti, egyesíti és irányítja a pártmunkát. De hogy valóban vezethesse a munkát, ahhoz az szükséges, hogy a helyi szervezetektől rendszeresen megkapja a kívánságokat, felszólításokat, leveleket, tudósításokat, panaszokat, tiltakozásokat, munkaterveket, a tömegeket izgató kérdéseket stb.; hogy a lap és a helyi szervezetek között a legszorosabb kapcsolat, a legtartósabb kötelék legyen; hogy a lap ilyenképpen elegendő anyaggal rendelkezve

idejében észrevehesse, érinthesse és megvilágíthassa a szükséges kérdéseket, az anyagot feldolgozva megadhassa a szükséges útmutatásokat, jelszavakat és azokat az egész párt, valamennyi szervezete közkincsévé tehesse...

E feltételek nélkül nem lehet a pártmunkát vezetni, a munka vezetése nélkül pedig — nem lehet tartósan egyetlen egészbe kapcsolni a szervezeteket.

Ezért hangsúlyozzuk éppen összoroszországi (nem pedig külföldi) és éppen vezető (nem pedig egyszerűen népszerű) lap szükségességét.

Mondanunk sem kell, hogy az egyetlen olyan intézmény, amely kezébe tudja venni e lap megszervezését és vezetését — csak a Központi Bizottság lehet. A pártmunka vezetésének feladata amúgy is a Központi Bizottság kötelessége. De a Központi Bizottság ezt a kötelességét jelenleg rosszul teljesíti, aminek eredménye a helyi szervezetek majdnem teljes elkülönültsége. Holott egy jól megszerkesztett összoroszországi lap a párt valóságos tömörítésének és a pártmunka vezetésének leghatékonyabb fegyvere lehetne. Sőt, állítjuk, hogy a Központi Bizottság csak ilyen úton válhat névleges központból valóságos, általános pártközponttá, amely valóban egybekapcsolja a pártot és valóban megszabja munkája irányát. Ezért az összoroszországi lap megszervezése és vezetése a Központi Bizottság közvetlen feladata.

Tehát összoroszországi lap, mint olyan szerv, amely a pártot a Központi Bizottság körül egyesíti és tömöríti — ez a feladat, ez a mostani pártválság megoldásának útja.

Összefoglaljuk az elmondottakat. A forradalom válsága nyomán bekövetkezett a válság a pártban is — a szervezetek elvesztették a tömeghez fűződő kapcsolataikat, a párt különálló szervezetekre aprózódott fel.

Szervezeteinket össze kell kapcsolni a széles tömegekkel — ez a helyi feladat.

Az említett szervezeteket a párt Központi Bizottsága körül össze kell kapcsolni egymással — ez a központi feladat.

A helyi feladat megoldásához az általános politikai agitáción kívül szükség van az égető mindennapi szükségletek talaján kifejtett gazdasági agitációra, a munkások harcába való rendszeres beavatkozásra, az üzemi pártbizottságok megalakítására és megszilárdítására, mennél több pártfunkciónak az élenjáró munkások kezében való összpontosítására, az élenjáró munkások „megbeszéléseinek" megszervezésére állhatatos és ismeretekkel felfegyverzett munkásvezérek kinevelése érdekében.

A központi feladat megoldásához pedig összoroszországi lapra van szükség, amely a helyi szervezeteket összeköti a párt Központi Bizottságával és *egy* egészbe egyesíti azokat.

A párt csak abban az esetben kerülhet ki egészségesen és megújulva a válságból, ha megoldja ezeket a feladatokat, csak abban az esetben vállalhatja a hős orosz proletariátus méltó élcsapatának felelős szerepét, ha teljesíti ezeket a feltételeket.

Ezek a pártválság megoldásának útjai.

Mondanunk sem kell, hogy mennél teljesebben fogja a párt kihasználni az őt körülvevő legális lehető-

ségeket, a Duma szószékétől és a szakszervezetektől a szövetkezetekig és a temetkezési egyletekig, annál előbb teljesíti a válság megoldásának feladatát, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megújításának és meggyógyításának feladatát.

„Bakinszkij Proletarij" („Bakui Proletár") 6. és 7. sz. 1909 augusztus 1. és 27.

Aláírás nélkül.

A KÜSZÖBÖNÁLLÓ ÁLTALÁNOS SZTRÁJKHOZ

Nehéz idők járnak a bakui munkásokra. A kőolajipari vállalkozók támadása, amely a mult év tavaszán kezdődött, még egyre tart. A munkások régi vívmányait maradéktalanul elveszik. A munkások pedig „kénytelenek'' hallgatni, tűrni „vég nélkül''.

A munkabéreket csökkentik — vagy egyszerűen leszállítják, vagy megszüntetik a lakbérpótlékot, a jutalompénzeket stb. A munkanapot meghosszabbítják, olymódon, hogy a három műszakos munkát kétműszakossal cserélik fel, a csoportos túlórázást ténylegesen kötelezővé teszik. Az úgynevezett „létszámcsökkentés'' a régi módon folytatódik. A munkásokat — különösen az öntudatosokat — kicsiségekért vagy akár minden ürügy nélkül elbocsátják. A „feketelistákat'' minden teketória nélkül alkalmazzák. Az „állandó'' munkások rendszerét felcserélik az „ideiglenes'', kisegítő munkások rendszerével, akiket bármilyen kicsiségért, bármikor meg lehet fosztani a munkabértől. A bírságok és ütlegelések „rendszere'' virul. Az üzemi bizottságokat nem ismerik el többé. A rokkantsági törvényt a legszemérmetlenebbül ki-

játsszák. Az orvosi segítséget a minimumra csökkentették. A tízkopejkás kórházi levonás „kényszertörvénye" továbbra is érvényben van. A higiéniát és az egészségvédelmet semmibe veszik. Az iskoláztatás sántít. Nincsenek kultúrházak. Nincsenek esti tanfolyamok. Nincsenek előadások. Csak elbocsátások vannak és megint csak elbocsátások! Hogy hová fajult az olajipari vállalkozók pimaszsága, látható abból, hogy sok nagyvállalat, például a „Káspi-tengeri Társaság", hogy ne kelljen lakáspénzeket fizetnie, kereken megtiltja „saját" munkásainak, hogy a vállalat vezetősége engedélye nélkül megnősüljenek. És mindez így van „rendjén" az olajkirályok szerint. És tovább kegyetlenkednek a munkásokkal, mert érzik erejüket, látják a ravaszul kigondolt támadó taktika sikerét.

Az olajipari vállalkozók támadásának sikere azonban korántsem véletlen. Ezt a sikert számos, erre kedvező külső körülmény teszi lehetővé. Ezek a külső körülmények — elsősorban, az általános szélcsend Oroszországban, a kialakult ellenforradalmi helyzet, amely kedvező légkört teremt a tőke támadásához. Mondanom sem kell, hogy más viszonyok között az olajipari vállalkozóknak mérsékelniök kellene étvágyukat. Azután, az olajipari vállalkozók kedvéért mindenre kész helyi közigazgatásnak — élén a pogromrendező Martünovval — teljesen lakáji szolgálatkészsége — emlékezzünk például a „mirzojevi ügyre". Továbbá, a munkások gyenge szervezettsége, amely jelentékeny mértékben a fúrómunkás tömeg összetételének nem állandó jellegével függ össze. Mindenki előtt világos, mennyire fontosak a fúrómunká-

sok az olajipari vállalkozók elleni harcban, viszont éppen ők vannak leginkább kapcsolatban a faluval, ők „képesek” a legkevésbbé a szervezett harcra. Végül, a munkabér szétforgácsoltsága (amely egyebek között jutalompénzből, lakáspénzből, útipénzből, fürdőpénzből stb. áll), ami megkönnyíti a munkabér csökkentését. Bizonyítanunk sem kell, hogy a munkabér közvetlen leszállítása nem olyan könnyű, mint részenként történő leplezett csökkentése a jutalompénzek, lakáspénzek, útipénzek stb. fokozatos megszüntetése formájában, amikor is azt az illúziót keltik, hogy „maga” a munkabér megmarad régi nagyságában.

Természetes, hogy mindez — amihez még hozzájárul az olajipari vállalkozók tapasztalatának és szervezettségének növekedése — jelentékenyen megkönnyíti a tőke támadásának ügyét az olajkirályságban.

Mikor szűnik meg az olajkirályok e vad támadása, van-e határa pimaszságuknak — ez attól függ, hogy beleütköznek-e a munkások erős, szervezett ellenállásába.

Egyelőre az az egy világos, hogy az olajipari vállalkozók „véglegesen” meg akarják törni a munkásokat, „egyszersmindenkorra” el akarják venni kedvüket a harctól, „bármi áron” engedelmes rabszolgákká akarják változtatni a „saját” munkásaikat. Ez volt a céljuk már a mult év tavaszán, amikor, meghiúsítva a tanácskozást, megkísérelték a munkásokat szervezetlen általános sztrájkra provokálni, hogy egycsapásra végezzenek velük. Ez a céljuk most is, amikor gonosz rendszerességgel támadják a munkáso-

kat és gyakran megpróbálják ösztönös fellépésekbe kergetni őket.

A munkások egyelőre hallgatnak, szótlanul tűrik az olajipari vállalkozók ütéseit, keblükben gyüjtve a haragot. De ha tekintetbe vesszük, hogy egyrészt az olajipari vállalkozók egyre pimaszabbak lesznek — egyre-másra szedik el a maradék morzsákat, nyomorba kergetik a munkásokat, komiszkodnak velük és ösztönös kitöréseket provokálnak belőlük; hogy másrészt a munkások türelme mindinkább fogytán van s átadja helyét a tompa, egyre fokozódó zúgolódásnak a vállalkozók ellen — ha mindezt tekintetbe vesszük, bizton mondhatjuk, hogy az olajipari munkások elégedetlenségének kirobbanása a közeljövőben teljesen elkerülhetetlen. Mert csak két lehetőség van: vagy valóban „vég nélkül" fognak tűrni a munkások, lesüllyedve a rabszolgamódon engedelmes kínai kuli helyzetéig — vagy harcra kelnek az olajipari vállalkozók ellen, és megtisztítják az utat a jobb élet felé. A tömegek között egyre magasabbra csapó elégedetlenség arról tanuskodik, hogy a munkások elkerülhetetlenül a második útra, az olajipari vállalkozók elleni harc útjára fognak rálépni.

A kőolajipar helyzete pedig lehetővé teszi a munkásoknak nemcsak azt, hogy védekező harcot folytassanak, nemcsak azt, hogy megtartsák a régi állásokat, hanem azt is, hogy támadásba menjenek át, hogy újabb állásokat hódítsanak meg, hogy további munkabéremelést, további munkaidőrövidítést stb. vívjanak ki.

Valóban, amikor ma az olajipari vállalkozók nyeresége mesébeillően nagy más oroszországi és

európai vállalkozók nyereségéhez képest; amikor az olajpiac nemcsak nem szűkül, hanem, ellenkezőleg, szélesedik, új területekre terjed ki (például Bulgáriára); amikor a szökőkutak száma egyre növekszik; amikor az olajárak nemcsak nem esnek, hanem ellenkezőleg, emelkedő irányzatuk van — nem világos-e, hogy a munkásoknak minden lehetőségük megvan arra, hogy széttörjék a rabszolgai tűrés láncait, levessék a szégyenletes hallgatás jármát, kibontsák a vállalkozókkal szemben az ellentámadás zászlaját és új, jobb munkafeltételeket vívjanak ki tőlük? . .

De amikor mindezt tekintetbe vesszük, arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a küszöbönálló általános sztrájk a legkomolyabb, a legtartósabb és a legszívósabb lesz mindazok közül a sztrájkok közül, amelyek mindeddig Bakuban lezajlottak. Gondolnunk kell arra, hogy az előző sztrájkokban nekünk kedvezett 1. az oroszországi általános fellendülés, 2. a helyi közigazgatás ezzel összefüggő viszonylagos „semlegessége", 3. az első sztrájk alkalmával fejüket vesztett olajipari vállalkozók tapasztalatlansága és szervezetlensége — most ellenben nincs meg sem az első, sem a második, sem a harmadik. Az általános fellendülést általános szélcsend váltotta fel, amely felbátorítja az olajipari vállalkozókat. A helyi közigazgatás viszonylagos „semlegességét" felváltotta a helyi basák teljes készsége arra, hogy a „lecsillapítás" minden eszközét latba vessék. A vállalkozók tapasztalatlanságát és szervezetlenségét felváltotta szervezettségük. Sőt, az olajipari vállalkozók olyan gyakorlatra tettek szert a harcban, hogy maguk hívják ki sztrájkra a munkásokat. Még provokálni is hajlan-

dók az általános sztrájkot, ha ez a sztrájk szervezetlen lesz és lehetővé teszi nekik, hogy „egycsapásra letörjék" a munkásokat.

Mindez arról tanuskodik, hogy a munkásoknak komoly és nehéz harcot kell majd megvívniok a szervezett ellenséggel. A harc elkerülhetetlen. A győzelem a sok kedvezőtlen feltétel ellenére is lehetséges. Csupán arra van szükség, hogy a munkások harca ne legyen ösztönös, szétforgácsolt — hanem szervezett, tervszerű és tudatos.

Csak ebben az esetben számíthatunk a győzelemre.

Nem tudjuk pontosan, mikor kezdődik az általános sztrájk — mindenesetre nem akkor, amikor az olajipari vállalkozóknak kapóra jön. Egyelőre csak annyit tudunk, hogy minden tudásunk, energiánk, bátorságunk latbavetésével azonnal meg kell kezdeni az általános sztrájk szívós előkészítő munkálatait.

Fokozzuk tömörségünket, szervezettségünket! — ez előkészítő munkánk jelszava.

Azonnal hozzá kell hát fognunk ahhoz, hogy a munkástömegeket a szociáldemokrácia, a szakszervezetek köré tömörítsük. Elsősorban véget kell vetnünk a szakadásnak a szervezetben, egységes egészbe egyesítve a két frakciót. Véget kell vetnünk a szakadásnak a szakszervezetekben is, egyetlen erős szakszervezetbe egyesítve azokat. Fel kell élénkítenünk az üzemi bizottságokat, be kell oltanunk azokat a szocializmus szellemével, össze kell kapcsolnunk őket a tömegekkel és ilymódon egybe kell kapcsolódnunk az olajipari munkások egész hadseregével. Hozzá

kell látnunk azoknak a közös követeléseknek kidolgozásához, amelyek egyetlen erős hadseregbe tudják tömöríteni a munkásokat. Állandóan bele kell avatkoznunk a munkások és az olajipari vállalkozók valamennyi összeütközésébe, hogy így gyakorlatilag tömörítsük a munkásokat a szociáldemokrácia köré. Szóval, fáradhatatlanul készülnünk kell, minden erőnkből, hogy méltóan tudjuk fogadni a közelgő nehéz, de dicső általános sztrájkot.

Fogjon össze és dolgozzon mindenki az általános gazdasági sztrájk előkészítése érdekében.

„Bakinszkij Proletarij" („Bakui Proletár") 7. sz. 1909 augusztus 27.

Aláírás: K. Ko...

A PÁRTÉLETBŐL[79]

Alább közöljük a Bakui Bizottság határozatát a „Proletarij" szerkesztőségében felmerült nézeteltérésekről. Az, hogy ilyen nézeteltérések vannak. nem ujság, külföldi sajtónkban régóta folyik a vita róluk. Sőt arról is beszélnek, hogy a bolsevikok frakciója kettészakadt. A bakui munkások azonban kevéssé vagy egyáltalán nem ismerik e nézeteltérések tartalmát. Ezért szükségesnek tartjuk, hogy a határozathoz elöljáróba némi magyarázatot fűzzünk.

Először is a bolsevikok frakciójának kettészakadásáról kell beszélnünk. Kijelentjük, hogy a frakcióban nincs és nem volt semilyen szakadás, csupán nézeteltérések vannak, mégpedig a legális lehetőségek kérdésében. Ilyen természetű nézeteltérések pedig mindig voltak és lesznek egy olyan gazdag és eleven frakcióban, amilyen a bolsevik frakció. Mindenki tudja, hogy a frakción belül egyidőben eléggé komoly nézeteltérések voltak az agrárprogram, a partizán fellépések, a szakszervezetek és a párt kérdésében, és a frakció ennek ellenére nem szakadt

ketté, mert más lényeges taktikai kérdésekben a frakcióban megvolt a teljes összetartás. Ugyanezt kell mondanunk a mostani esetről is. Következésképpen, a frakció szakadásáról szálló mende-mondák — merő koholmányok.

Ami magukat a nézeteltéréseket illeti, a „Proletarij" kibővített szerkesztőségében[80], amely 12 főből áll, két irányzat alakult ki: a szerkesztőség többsége (tízen, kettővel szemben) úgy véli, hogy a legális lehetőségeket, úgymint a szakszervezeteket, munkásklubokat, különösen a Duma szószékét, fel kell használni a párt megerősítése érdekében, hogy a pártnak nem kell visszahívnia a dumafrakciót a Dumából, hogy ellenkezőleg, segítenie kell a frakciót hibáinak kijavításában és abban, hogy helyes nyilt szociáldemokrata agitációt folytasson a Duma szószékéről. A szerkesztőség kisebbsége (ketten), amely körül az úgynevezett otzovisták és ultimatisták csoportosulnak, ellenkezőleg, úgy véli, hogy a legális lehetőségek nem sokat érnek, bizalmatlan a dumafrakcióval szemben, nem tartja szükségesnek a frakció támogatását és bizonyos feltételek mellett még attól sem idegenkedik, hogy a frakciót a Dumából visszahívja.

A Bakui Bizottság úgy véli, hogy a szerkesztőség kisebbségének álláspontja nem felel meg a párt és a proletariátus érdekeinek és ezért határozottan a szerkesztőség többségének álláspontját teszi magáévá, amelynek képviselője Lenin elvtárs.

A BAKUI BIZOTTSÁG HATÁROZATA A „PROLETARIJ" KIBŐVITETT SZERKESZTŐSÉGÉBEN FELMERÜLT NÉZETELTÉRÉSEKRŐL

A Bakui Bizottság a szerkesztőség mindkét része által megküldött nyomtatott okmányok alapján megvitatta a „Proletarij" kibővített szerkesztőségében kialakult helyzetet és a következő határozatot hozta.

1. Az ügy lényege szempontjából a dumabeli és a dumánkívüli munka kérdésében kizárólag a szerkesztőség többségének az álláspontja helyes. A Bakui Bizottság úgy véli, hogy csak ez az álláspont nevezhető valóban bolsevik álláspontnak — szellemében, nem pedig csak betűje szerint tekintve bolseviknak.

2. Az „otzovizmus", mint a frakción belüli áramlat, a legális lehetőségeknek, különösen a Duma szószékének a pártra nézve káros lebecsüléséből ered. A Bakui Bizottság megállapítja, hogy a mai szélcsendben, a nyilt szociáldemokrata agitáció más komolyabb eszközeinek hiányában a Duma szószékéről végzett munka a pártmunka egyik fontos ága lehet és annak kell lennie.

3. Az „ultimatizmus", mint a dumafrakció állandó emlékeztetése a pártfegyelemre, — nem alkot semilyen áramlatot a bolsevikok frakciójában. Amennyiben azonban olyan áramlat helyzetét igyekszik elfoglalni, amely arra *szorítkozik*, hogy a Központi Bizottság jogait fitogtassa a dumafrakció felé — az „ultimatizmus" az „otzovizmus" rosszabb válfaja. A Bakui Bizottság megállapitja, hogy csak a Köz-

ponti Bizottságnak a frakcióban és a frakcióval kapcsolatban végzett fáradhatatlan munkája változtathatja az utóbbit valóban pártszerűvé és fegyelmezetté. A Bakui Bizottság úgy véli, hogy a dumafrakció tevékenységében az utóbbi hónapok folyamán tapasztalt tények mindezt szemmelláthatóan bizonyítják.

4. Az úgynevezett „istenépítés", mint irodalmi áramlat, és általában a vallási elemek bevitele a szocializmusba — annak eredménye, hogy a marxizmus alapjait tudománytalanul és ezért a proletariátusra károsan értelmezik. A Bakui Bizottság hangsúlyozza, hogy a marxizmus nem a vallási elemekkel való szövetségből, hanem az azok ellen vívott kíméletlen harc eredményeképpen jött létre és fejlődött ki meghatározott világnézetté.

5. A Bakui Bizottság az elmondottakból kiindulva úgy véli, hogy a szerkesztőség kisebbsége körül csoportosuló említett áramlatok elleni kíméletlen *eszmei* harc a pártmunka egyik legégetőbb soronlevő feladata.

6. Másrészt, kiindulva abból, hogy az említett nézeteltérések ellenére a frakció szempontjából nagyfontosságú kérdésekben a szerkesztőség mindkét része összetart (a helyzet értékelése, a proletariátus és más osztályok szerepe a forradalomban stb.) — a Bakui Bizottság úgy véli, hogy a frakció egysége és következésképpen a szerkesztőség két részének együttes munkája is lehetséges és szükséges.

7. A Bakui Bizottság ennek következtében nem ért egyet a szerkesztőség többségének szervezeti politikájával és tiltakozik minden olyan kísérlet

ellen, hogy a szerkesztőség kisebbségének híveit „kiűzzék sorainkból”. A Bakui Bizottság hasonlóképpen tiltakozik Maximov elvtárs magatartása ellen, aki kijelentette, hogy nem veti magát alá a szerkesztőség döntéseinek és ezzel új, erősebb surlódásokra adott okot.

8. A Bakui Bizottság a kialakult rendellenes helyzet megszüntetésére irányuló gyakorlati rendszabályként az általános pártkonferenciával[81] párhuzamos bolsevik konferenciát ajánlja.

Az „NN-i iskola” és a „baloldali mensevikekhez” való viszony kérdésében a Bakui Bizottság egyelőre tartózkodik a határozathozataltól, mivel nem áll rendelkezésére elegendő anyag.

1909 augusztus 2.

„Bakinszkij Proletarij” („Bakui Proletár”) 7. sz. 1909 augusztus 27.

A DECEMBERI SZTRÁJKRÓL ÉS A DECEMBERI SZERZŐDÉSRŐL

(Az ötödik évforduló alkalmából)

Elvtársak!

Ma öt esztendeje annak, hogy Baku kerületeiben 1904 decemberében kihirdették az általános gazdasági sztrájkot.

Öt évvel ezelőtt ezekben a napokban dolgozták ki a munkások és az olajipari vállalkozók a híres decemberi szerződést, a mi „olajalkotmányunkat".

Büszkén emlékezünk ezekre a napokra, mert ezek győzelmünk napjai, az olajipari vállalkozók vereségének napjai!

Felmerül emlékezetünkben a mindannyiunk által ismert dicső kép, amikor a sztrájkoló munkások ezrekre menő tömege az „Elektromos Energia" épületét körülvéve diktálta küldötteinek a decemberi követeléseket, az olajipari vállalkozók képviselői pedig, akik az „Elektromos Energia" épületében húzták meg magukat — és akiket a munkások ostromzár alá vettek — „kifejezték egyetértésüket", aláírták a szerződést és „mindenhez hozzájárultak"...

Ez a proletár nincstelenek valóságos győzelme volt a tőkés gazdagok felett, és ezzel a győzelemmel „új rend" kezdődött a kőolajiparban.

A decemberi szerződés előtt átlag 11 órát dolgoztunk naponta — a szerződés után 9 munkaórát állapítottak meg, a fúrómunkások számára pedig fokozatosan bevezették a nyolcórás munkanapot.

A decemberi szerződés előtt átlag körülbelül 80 kopejkát kaptunk — a szerződés után a munkabért felemelték napi egy rubelre és néhány kopejkára.

A decemberi sztrájk előtt nem adtak sem lakáspénzt, sem lakást — a sztrájk eredményeképpen a műhelymunkások számára elértük ezt is, amazt is, csak az volt hátra, hogy ezeket kiterjesszék a többi munkásra.

A decemberi sztrájk előtt a telepeken és a gyárakban a tőke lakájainak teljes önkénye uralkodott, büntetlenül ütlegeltek és bírságoltak bennünket — a sztrájk eredményeképpen némi rend, bizonyos „alkotmány" alakult ki, amely módot adott nekünk arra, hogy küldötteink útján kifejezzük akaratunkat, közösen tárgyaljunk az olajipari vállalkozókkal, közösen rendezzük velük kölcsönös viszonyunkat.

„Amsarákból"[82] és „málhás állatokból" egyszerre emberekké lettünk, akik a jobb életért harcolnak!

Ezt adta nekünk a decemberi sztrájk és a decemberi szerződés!

De ez nem minden. A leglényegesebb mindabból, amit a decemberi harc nekünk adott — a hit erőnkben, a hit a győzelemben, a készség az új küzdelmekre, annak tudata, hogy a kapitalista rabság láncait csak „saját kezünkkel" törhetjük szét...

Azóta állandóan előrehaladtunk — emeltük a munkabért, kiterjesztettük a lakáspénzeket a fúrómunkásokra, megszilárdítottuk az „olajalkotmányt",

harcoltunk az üzemi bizottság részleges elismeréséért, szakszervezetekbe szerveződtünk, a szociáldemokrácia köré tömörültünk...

De mindez nem sokáig tartott. Az olajipari vállalkozók a forradalom visszavonulása és az ellenforradalom megerősödése után, különösen 1908 eleje óta, farizeus módon a termelés csökkenésére és az olajpiac szűkülésére hivatkozva, kezdték visszavonni régi vívmányainkat. Elveszik a jutalompénzeket és a lakáspénzt. Bevezetik a kétműszakos munkát 12 munkaórával a három műszakos nyolcórás munkanap helyett. Csökkentik az orvosi segítséget. Már elvették a kultúrházakat és most oly siralmas összegeket juttatnak iskoláztatásra, hogy az iskoláktól is megfosztanak bennünket, míg a rendőrségre évente több mint 600.000 rubelt költenek. Az ütlegelés és a bírság visszaállításáról, a bizottságok megszüntetéséről, arról az üldöztetésről, amelyben a szakszervezeteket a cári kormány szolgái — a nagytőke lakájai — részesítik, nem is beszélünk...

Ilyképpen az utóbbi 2 év alatt nemcsak arra kényszerítettek bennünket, hogy mondjunk le helyzetünk további javításáról, hanem még a régi helyzeten is rontottak, elszedték a régi vívmányokat, visszavetettek bennünket a régi, decemberelőtti időkbe.

És most, december 13-án, a győzelmes decemberi sztrájk ötödik évfordulóján, annak a napnak évfordulóján, amikor az olajipari vállalkozók reszkettek előttünk, mi pedig támadva újabb jogokat vívtunk ki — éppen ma merül fel előttünk a komoly kérdés, amely izgalomban tartja az olajipari munkások tömegeit: sokáig fogunk-e még hallgatni,

nincs-e határa türelmünknek, nem kellene-e szétszakítanunk a hallgatás láncait és életbevágóan fontos követeléseinkért kibontanunk az általános gazdasági sztrájk zászlaját?

Itéljetek magatok. Az idei kitermelés elérte az 500 millió pudot — ilyen eredményt a termelés az utóbbi négy évben egyetlen egyszer sem ért el. Az olaj ára egyáltalán nem esik, mert az évi átlagár ugyanaz, mint a mult évben: 21 kopejka. Szökőolaj, amelyhez nincs szükség beruházásokra, egyre több és több van. A piac napról-napra bővül, a kőszén használatáról áttérnek az olajra. Az olajkivitel szakadatlanul növekszik. Ugyanakkor pedig, mennél jobban állnak az olajipari vállalkozók ügyei, mennél több „profitot" sajtolnak ki a munkásokból, annál komiszabbá válnak az utóbbiakkal szemben, annál erősebben fojtogatják a munkásokat, annál szorgalmasabban bocsátják el az öntudatos elvtársakat, annál határozottabban szedik el az utolsó morzsákat is!

Nem világos-e, elvtársak, hogy az olajipar helyzete egyre kedvezőbbé válik az olajipari munkások közös harca számára, az olajipari vállalkozók kihívó cselekedetei pedig elkerülhetetlenül ilyen harc felé taszítják a munkásokat?

Mert, elvtársak, csak kettő közül választhatunk: vagy a végtelenségig fogunk tűrni, lesüllyedve a néma rabszolgák helyzetéig — vagy közös harcra kelünk közös követeléseinkért.

Egész multunk és jelenünk, harcunk és győzelmeink amellett szólnak, hogy a második utat válasszuk — az általános sztrájkot a munkabér

felemeléséért és a nyolcórás munkanapért, a munkáslakásokért és a lakáspénzért, a kultúrházakért és az iskolákért, az orvosi segítségért és a balesettől megrokkantak kárpótlásáért, az üzemi bizottságok és a szakszervezetek jogaiért.

És kivívjuk a magunkét, elvtársak, az olajipari vállalkozók hallatlan megtorlása, növekvő szervezettsége ellenére, megtörjük ezeket az urakat, ahogyan megtörjük őket öt évvel ezelőtt, ha fokozzuk az általános sztrájkot előkészítő munkálatokat, ha megerősítjük üzemi bizottságainkat, ha kiszélesítjük szakszervezeteinket, ha felzárkózunk a szociáldemokrácia köré.

A szociáldemokrácia 1904 decemberében győzelemre vitt bennünket, a szervezett általános sztrájk útján ugyancsak ő visz majd bennünket a jövő győzelmekre is.

Ezt mondja a dicső decemberi harc tapasztalata.

A mai nap, a kilencszáznégy decemberi győzelmes sztrájk megindításának napja lelkesítsen bennünket az általános sztrájk előkészítése érdekében végzett összetartó és szívós munkára!

Forró együttérzésünk, mely e nagy naphoz fűződik, legyen az olajipari vállalkozók számára a szociáldemokrácia vezette közelgő általános sztrájk baljós előjele!

Éljen a közelgő általános sztrájk!

Éljen a Szociáldemokrácia!

Az OSzDMP Bakui Bizottsága

1909 december 13.

Külön kiáltványként jelent meg.

KAUKÁZUSI LEVELEK[83]

I

BAKU

AZ OLAJIPAR HELYZETE

Az országban bekövetkezett némi „megnyugvás" után, az oroszországi aratás és a központi iparvidék munkájának felélénkülése után az olajipar bizonyos fellendülés szakaszába lépett. A részleges sztrájkok kockázatos volta következtében (a kegyetlen politikai megtorlások és az olajipari vállalkozók növekvő szervezettsége miatt) a sztrájkok által előidézett olajkiesés valami félmillió pudra csökkent (1908-ban 11, 1907-ben 26 millió pud volt). A sztrájkok hiánya és a kanalazás egyenletes menete egyik kedvező feltétele volt a szökőolaj mennyisége növelésének. Az olajipar helyzetében kialakult (viszonylagos) szilárdság visszaadta az olajiparnak az utóbbi évek folyamán elvesztett piacot. Az olajtermelés ebben az évben 500 millió pudra emelkedett — ilyen számot az utóbbi négy év folyamán egyetlen egyszer sem ért el a termelés (a mult évben 467 millió pud volt). A központi iparvidék részéről a folyékony üzemanyag iránt megnyilvánuló kereslet növekedésének és annak

következtében, hogy a Délkeleti, a Rjazány-Urál és a Moszkva-Kazány vasútvonalak a donyeci szénről olajra tértek át, az idei olajkivitel jelentékenyen túlszárnyalta a multesztendeit. Az olajárak, akárhogy jajveszékelnek is az olajipari vállalkozók, nem esnek, hanem változatlanok maradnak — az évi átlagár ugyanaz, mint a mult évben (21 kopejka). A föld áldott gyomrából pedig sürűn törnek fel a szökőkutak és olajesővel jutalmazzák a vállalkozókat.

Szóval, az olajipari vállalkozók „ügyei" javulóban vannak.

A gazdasági megtorlások ugyanakkor nemcsak nem gyengülnek, hanem ellenkezőleg, még jobban fokozódnak. Elveszik a „jutalompénzt" és a lakáspénzt. A háromműszakos munkát (8 munkaóra) kétműszakossal (12 munkaóra) váltják fel, a csoportos túlórázást pedig rendszeresítik. Az orvosi segítséget és az iskolákra fordított kiadásokat a minimumra csökkentik (a rendőrségre azonban a vállalkozók több mint 600.000 rubelt költenek évente !). Az éttermeket és a kultúrházakat már elvették. Az üzemi bizottságokat és a szakszervezeteket teljesen mellőzik, az öntudatos elvtársak elbocsátása a régi módon folyik tovább. A bírságolást és a verést felújítják.

A cári hatalom szolgái — a rendőrség és a csendőrség — teljesen az olajkirályok rendelkezésére állanak. Baku olajvidékeit kémek és provokátorok árasztják el, a munkásokat tömegesen száműzik a vállalkozókkal támadt legcsekélyebb összetűzésért, teljesen lerombolják a tényleges „szabadságjogokat" Baku kiváltságait —, letartóztatás letartóztatást

követet — ez a helyi közigazgatás „alkotmányos" munkájának képe. És ez természetes is: „természeténél" fogva el kell fojtania minden, még a legelemibb „szabadságot" is, másodszor, azért is köteles így cselekedni, mert az olajiparnak, amely évente nem kevesebb mint 40 millió rubel „jövedelmet" biztosít a kincstárnak a pudonkénti illeték és a kincstári olajmezőkön folyó kitermelésben való részesedés, a forgalmi adó és a szállítási díjak formájában — „szüksége" van a nyugalomra, a kanalazás szakadatlanságára. Arról nem is beszélünk, hogy az olajipar minden fennakadása kínosan érezteti hatását a központi iparvidéken, ez viszont zavarja a kormány „ügyeit". Igaz, a kormány a közelmultban szükségesnek tartotta, hogy az olajvidékeken némi „szabadságjogokat" engedélyezzen, amikor megrendezte a munkások és az olajipari vállalkozók „tanácskozását". De ez a multban volt, amikor az ellenforradalom esélyei még tisztázatlannak látszottak — akkor a munkásokkal való kacérkodás politikája volt a legelőnyösebb politika. Ma már tisztázódott a helyzet, az ellenforradalom „véglegesen" megszilárdult — és a kacérkodás politikáját felváltotta az állatias megtorlás politikája, a mézesszájú Dzsunkovszkij helyét a pogromrendező Martünov foglalta el.

Közben a munkások véglegesen kiábrándulnak a részleges sztrájkok célszerűségéből, egyre határozottabban beszélnek az általános gazdasági sztrájkról. Az a tény, hogy az olajipari vállalkozók „ügyei" javulóban vannak, a megszorítások pedig mégis fokozódnak — lelkük mélyéig felháborítja őket, harcias hangulatot kelt bennük. És mennél határozot-

tabban veszik el a régi vívmányokat, annál jobban érik a munkások tudatában az általános sztrájk eszméje, annál türelmetlenebbül „várják" a sztrájk „kihirdetését".

A szervezet számbavette mind az olajipar helyzetét, amely kedvező a sztrájk szempontjából, mind a munkások sztrájkhangulatát és elhatározta, hogy megindítja az általános sztrájk előkészítő munkálatait. A Bakui Bizottság most a tömegek kívánságainak kipuhatolásával és azzal foglalkozik, hogy kidolgozza azokat a közös követeléseket, amelyek alkalmasak az egész olajipari proletariátus tömörítésére. A követelések közé minden valószínűség szerint bekerül: a nyolcórás munkanap, a munkabér felemelése, a túlórázás és a csoportos munka megszüntetése, az orvosi segítség fokozása, a munkástelepek és a lakáspénz, a kultúrházak és iskolák és az, hogy ismerjék el a bizottságokat és a szakszervezeteket. A szervezet és végrehajtó szerve, a Bakui Bizottság, úgy véli, hogy a munkások az ellenforradalom fokozódása és a vállalkozók növekvő szervezettsége ellenére elérik céljukat, ha az ellenséges erőkkel szembeállítják a maguk osztályszervezettségét az üzemi bizottságok egyesítése, a szakszervezetek kibővítése és megerősítése, a szociáldemokrácia körüli tömörülés formájában. A pillanat megválasztása számos különböző feltételtől függ, amelyeket nehéz előre kiszámítani. Egyelőre az az egy világos, hogy a sztrájk elkerülhetetlen és készülnünk kell rá, „egyetlen percet sem" vesztegetve . . .

A TELEPI ÖNKORMÁNYZAT

Az olajipar felélénkülése nem az egyetlen fontos jelenség a bakui proletariátus életében. Nem kevésbbé fontos esemény a nálunk nemrég megindult „zemsztvo-kampány". A bakui kőolajkerületekben megvalósítandó telepi önkormányzatról beszélünk. A belügyminisztériumnak a határvidéki zemsztvókra vonatkozó ismeretes „tervei" és a kaukázusi helytartó megfelelő „körlevele" után, amelyet a zemsztvónak a Kaukázuson való bevezetésével kapcsolatos gyakorlati rendszabályokról adott ki, az olajipari vállalkozók hozzáfogtak a telepi önkormányzat tervezetének kidolgozásához. A tervezet alapjai, amelyeket a vállalkozók soronkövetkező (28.) kongresszusa kétségtelenül jóváhagy, körülbelül a következők. Az olajvidék (Balahanü, Romanü, Szabuncsi, Szurahanü, Bibi-Ejbat) a várostól és a kerülettől különálló, telepi önkormányzatnak nevezett zemsztvo-egységként kiválik. A telepi önkormányzat funkciói: vízellátás, világítás, út- és villamosvasútépítés, orvosi segítség, kultúrházak, iskolák, vágóhidak és fürdők, munkástelepek építése stb. Magát az önkormányzatot általában az 1890 június 12-iki „rendeletnek"[84] megfelelően szervezik meg, azzal a különbséggel, hogy a „rendelet" szerint a zemsztvo tagságának felét feltétlenül a nemességnek biztosítják, itt viszont, nem lévén nemesség (miután a telepek területét elkülönítették a járástól, az olajipari vállalkozók mentesítették magukat a földbirtokosok fölényétől és megteremtették saját fölényüket), ugyanezt a mennyiséget még csak nem is valamennyi,

hanem 23 nagyvállalkozónak biztosítják. Az önkormányzat 46 helyéből 6 helyet kapnak a hivatalok és a társadalmi intézmények képviselői; 4 helyet kap a százezernyi munkáslakosság; 18 helyet adnak azoknak, akik az összes adó kétharmadrészét fizetik, vagyis 23 olajipari nagyvállalkozónak (az egész költségvetés körülbelül 600.000 rubel); 9 helyet azoknak, akik az adó egyhatodrészét fizetik, vagyis 140—150 olajipari középvállalkozónak, akik vazallusi függőségben vannak a nagyvállalkozókkal szemben, a többi 9 helyet a kereskedő és iparos kispolgárságnak (körülbelül 1.400 ember).

Magunk előtt látjuk tehát egyfelől a kiváltságos tőkéseket, másfelől a tisztán ipari zemsztvót, amelynek a munka és a tőke közötti éles összeütközések küzdőterévé kell válnia.

Az olajipari vállalkozók, amikor éppen ilyen zemsztvót szerveznek, a következőket akarják: először, kulturális és gazdasági funkcióik többségét átruházni „kongresszusukról" a telepi önkormányzatra, tiszta szindikátussá változtatva a „kongresszust"; másodszor — a telepi munkáslakosság szükségleteivel kapcsolatos kiadások fedezésébe bevonni a burzsoázia többi részét, a kisegítő üzemek, a szerződéses fúrások tulajdonosait stb. is. Ami azt a négy zemsztvotagot illeti, akiket a munkások fognak megválasztani a „III. Állami Dumáról szóló rendeletnek megfelelően" (meghatalmazottak a munkáskúriától, azután pedig 4 elektor) — ez nemcsak nem áldozat a vállalkozók részéről, hanem nagyon is előnyös számukra: négy munkásszavazat az önkormányzat dekorálására

— ez olyan „liberális" és... olcsó, hogy az olajkirályok nyugodtan hozzájárulhattak.

Másrészt nem kétséges, hogy amennyiben a telepi önkormányzat egyetlen egészbe egyesíti az olajipari és, hogy úgy mondjam, a „kisegítő" burzsoáziát, annyiban egyesítenie kell a mindeddig szétszórtan működő olajipari munkásokat és a kisegítő üzemek munkásait, lehetőséget adva nekik arra, hogy négy képviselőjük útján nyilvánosan előtárják közös követeléseiket.

A Bakui Bizottság, mindezzel számolva, a telepi önkormányzatról hozott határozatában úgy döntött, hogy a tervezett önkormányzatot felhasználja olyan értelemben, hogy résztvesz benne a munkások közös gazdasági szükségleteiért való agitáció és a munkások fokozottabb megszervezése céljából.

Továbbá, a választási rendszer kereteinek kiszélesítése érdekében, és kiindulva abból, hogy a telepi önkormányzat általában ugyanazokkal a munkásokat izgató kérdésekkel fog foglalkozni, amelyekkel az eddig összehívott tanácskozások foglalkoztak — ez utóbbiakon pedig a munkásoknak mindig ugyanannyi szavazatuk volt, mint a vállalkozóknak —, a szervezet határozata egyenlő számú munkásszavazatot követel az önkormányzatban, egyúttal hangsúlyozva, hogy az önkormányzaton belül vívott harcnak csak annyiban lehet ereje, amennyiben azt az önkormányzaton kívül vívott harc támogatja és amennyiben az előbbi ennek az utóbbinak az érdekeit szolgálja.

Ezenkívül, figyelembevéve a kormányzósági tanácskozásnak a munkásokra nézve kedvezőtlen

határozatát arról, hogy a telepi önkormányzat területéből ki kell kapcsolni a Balahanü, Szabuncsi, Romanü falvakat, amelyek lényegében munkástelepülések — a szervezet követeli, hogy az utóbbiakat kapcsolják be a telepi önkormányzat területébe.

Végül, a határozat általános részében a Bakui Bizottság, rámutatva az általános, egyenlő, közvetlen és titkos szavazásra, mint a helyi önkormányzatok szabad fejlődésének és a fennálló osztályellentétek szabad megnyilvánulásának elengedhetetlen feltételére, hangsúlyozza a cári hatalom megdöntésének és az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlés összehívásának szükségességét, mert ez az előfeltétele a következetesen demokratikus helyi önkormányzat megteremtésének . . .

A telepi önkormányzat egyelőre a megalakulás stádiumában van. A vállalkozók bizottságának tervezetét még jóvá kell hagynia a vállalkozók kongresszusának, azután a helytartó hivatalán keresztül a belügyminisztériumba, onnan az Állami Dumába kerül stb. A szervezet mégis úgy döntött, hogy azonnal kampányt indít, gyűléseket hív össze a telepeken és az üzemekben, hogy leleplezze az olajipari vállalkozókat, népszerűsítse platformját a széles tömegek között, agitáljon az egész népet képviselő Alkotmányozó Gyűlésért. A szervezet ugyanezeknek a céloknak érdekében nem mond le sem az olajipari vállalkozók kongresszusán való „részvételről", sem a Duma szószékének felhasználásáról, amihez frakciónkat előzőleg el fogja látni a szükséges tájékoztató adatokkal.

A SZERVEZET HELYZETE

A bakui szervezet helyzete a telepeken uralkodó sajátosan bakui viszonyok következtében (némi gyülekezési lehetőség, amelyet a közigazgatás még nem szüntetett meg teljesen; az üzemi bizottság létezése) előnyösen különbözik Oroszország más részeinek helyzetétől. Ezenkívül az is, hogy itt vannak úgynevezett legális lehetőségek, megkönnyíti a munkát. Ennek következtében a szervezetnek meglehetősen széleskörű kapcsolatai vannak. De a kapcsolatok erők és pénz hiányában kihasználatlanok maradnak. Szükség van szóbeli és főképp sajtóagitációra tatár, örmény és orosz nyelven, de anyagi eszközök (és erők) hiányában kénytelenek vagyunk az orosz nyelvre szorítkozni, pedig például a muzulmán munkások igen fontos helyet foglalnak el a termelésben (olajkanalazás) és mennyiségi tekintetben aránylag többen vannak, mint az oroszok és örmények. A „Bakinszkij Proletarij" (a Bakui Bizottság lapja)[85], amelyet orosz nyelven adnak ki, már három hónapja nem jelent meg, főként az anyagi eszközök hiánya miatt. A Bakui Bizottság legutóbbi ülésén elfogadta a Tifliszi Bizottság javaslatát, hogy adjunk ki közös lapot, lehetőleg négy vagy három nyelven (orosz, tatár, grúz, örmény nyelven). Szervezetünknek legfeljebb 300 tagja van (a szó szoros értelmében vett tagja). A körülbelül 100 tagot számláló mensevik elvtársakkal való egyesülés még nem jutott el a megvalósulásig — egyelőre csak óhajok észlelhetők, márpedig az óhajok egymagukban még nem szüntetik meg a szakadást... Propaganda csak a felsőbbfokú

körökben folyik, amelyeket nálunk „megbeszéléseknek" neveznek. A tanítás rendszere előadásos. Komoly propagandairodalomban nagy a hiány... Rossz hatással van a párt tömegére a párttól való elszakítottság és az, hogy nem kapnak semmiféle tájékoztatást az oroszországi pártszervezetek ügyeiről. Egy összoroszországi lap, rendszeresen megtartott általános pártkonferenciák és a Központi Bizottság tagjainak rendszeres kiutazásai lendíthetnének az ügyön. A Bakui Bizottság általános szervezeti jellegű határozatai közül a legfontosabb kettő : az általános pártkonferenciáról és az összoroszországi lapról hozott határozat*. Az első kérdésben a Bakui Bizottság szükségesnek tartja a konferencia lehető legsürgősebb összehívását a megérlelődött, főként szervezeti kérdések megoldása érdekében. A Bakui Bizottság ezen kívül szükségesnek tartja a bolsevikok konferenciáját is a frakción belül az utóbbi hónapok folyamán kialakult rendellenes helyzet felszámolása végett. A második kérdésben a Bakui Bizottság, megállapítva, hogy a szervezetek közt nincsen kapcsolat, és mivel úgy véli, hogy csak egy Oroszországban kiadott *országos lap* foghatná egységes egészbe a pártszervezeteket — azt javasolja a pártnak, hogy foglalkozzék ilyen lap megszervezésével.

„LEGÁLIS LEHETŐSÉGEK"

Ha szervezetünk aránylag könnyen megbirkózott a válsággal, ha soha nem szakította félbe tevékeny-

* Lásd ebben a kötetben 212—215. old. — *Szerk.*

ségét és így vagy úgy mindig válaszolt valamennyi aktuális kérdésre — ezt nem csekély mértékben az őt környező „legális lehetőségeknek" köszöni, amelyek mindmáig fennállanak. Persze, a „legális lehetőségek" viszont a kőolajipar különleges viszonyainak, a nemzetgazdaságban játszott különleges szerepének köszönik létüket, de ez más lapra tartozik. . . A bakui „legális lehetőségek" közül különösen érdekesek az üzemi bizottságok. Ezeket a bizottságokat az egyes vállalatok munkásainak összessége választja, nemzetiségre és politikai meggyőződésre való tekintet nélkül. Funkciójuk az, hogy a munkások nevében tárgyalásokat folytatnak a vállalat vezetőségével üzemi természetű kérdésekben. A szó szoros értelmében még nem nevezhetők legális szervezeteknek, de közvetve és ténylegesen teljesen legálisak, mert a „decemberi szerződés" alapján állanak fenn, ez a szerződés pedig teljes egészében benne van a munkások „fizetési könyvecskéiben", melyeket a hatóságok engedélyével adnak ki. Hogy az üzemi bizottságoknak mi a jelentősége szervezetünk szempontjából, az nem szorul magyarázatra: szervezetünk általuk kap lehetőséget arra, hogy szervezetten befolyásolja az olajipari munkások egész tömegét, csupán az szükséges, hogy a bizottságok a szervezet határozataiért a tömegek előtt síkra szálljanak. Igaz, a bizottságok jelentősége ma már nem olyan nagy, mert a vállalkozók többé nem számolnak velük, de „számolnak" velük a munkások, s a mi szempontunkból ez a legfontosabb. . .

A bizottságokon kívül vannak még szakszervezetek — tulajdonképpen két szakszervezet: az

„olajipari munkások" (körülbelül 900 tag) és a „műhelymunkások" szakszervezete (körülbelül 300 tag). A „fúrómunkások" szakszervezetét mellőzhetjük, mert jelentősége túlságosan csekély. Nem beszélünk az olajiparral közvetlen kapcsolatban nem álló más szakmák szakszervezeteiről, valamint a tengerészek eszer befolyás alatt álló illegális szakszervezetéről (körülbelül 200 tag), noha az utóbbinak van jelentősége az olajipar szempontjából. A két említett szakszervezet közül az első (a bolsevikok befolyása alatt álló) különösen népszerű a munkások között. Az üzemi elv alapján van felépítve és egyesíti az olajipari munkák minden válfajában dolgozó munkásokat (kitermelők, fúrók, műhelymunkások, olajfinomítók, segédmunkások). A szervezetnek ezt a típusát a harc feltételei diktálják, amelyek célszerűtlenné teszik például a műhelymunkások sztrájkját, ha azt a fúrómunkásoktól függetlenül rendezik stb. A munkások ezt megértették* és tömegesen kezdték elhagyni a „műhelymunkások" szakszervezetét. Ugyanis a „műhelymunkások" (mensevik befolyás alatt álló) szakszervezete, amely szakmai elven épül fel, elveti az üzemi elvet, egy közös helyett három különálló —

* Még nem értette meg ezt Dmitrijev, aki „A szakszervezeti mozgalom gyakorlatából" című könyvében nem az olajipari munkások harcának, e harc feltételeinek „elemzése", hanem... a munka technikájának „elemzése" alapján „bebizonyítja", hogy három szakszervezetre van szükség: a szakmák, azt mondja, különbözők, tehát a szakszervezeteknek is különbözőknek kell lenniök.

(műhelymunkások, kitermelők, feldolgozók) — szakszervezetet javasol. De a szakmák szerinti szervezkedés elvét a bakui gyakorlat már régen elvetette. Egyebek között ezzel magyarázható a „műhelymunkások" szakszervezetének állandó hanyatlása. Ezt különben a szakszervezet vezetői is felismerik, amikor a szakszervezet tagjai sorába felvesznek nem műhelymunkásokat is és ezzel megszegik saját elvüket. Ha az említett vezetőkben nem volna helytelen önszeretet, a „műhelymunkások" szakszervezete — hibáját nyiltan beismerve — már régen egybeolvadt volna az „olajipari munkások" szakszervezetével.

Beszéljünk az egybeolvadásról. Már két éve folynak a „tárgyalások" a szakszervezetek egybeolvadásáról, de egyelőre még semmi eredményre sem jutottunk, mert: 1. a mensevik vezetők tudatosan akadályozzák az egybeolvadást, attól tartva, hogy elkallódnak a bolsevik többségben; 2. a frakciók, amelyeknek befolyása alatt a szakszervezetek működnek, egyelőre még nem egyesültek. Meg aztán kivel is egyesülnénk? Az a 80—100 tag, amennyijük talán van a mensevikeknek, egyelőre még maga sem egyesült. Legalább 8 hónapja, hogy a mensevik „vezető együttes" egyetlen röplapjáról, egyetlen fellépéséről sem tudunk, noha ez alatt az idő alatt az olajvidékeken olyan fontos kampányok zajlottak le, mint az általános sztrájkkal, a zemsztvóval kapcsolatos kampány, az antialkoholista kampány stb. Mensevik szervezet ténylegesen nincsen, megszűnt. Egyszerűen nincs kivel egyesülnünk. A dolgok ilyetén állása pedig természetesen hátráltatja a szakszervezetek egybeolvadásának ügyét. . .

Mindkét szakszervezet pártonkívüli. De ez nem akadálya annak, hogy a legszorosabb kapcsolatot tartsák fenn a pártszervezettel.

A szakszervezetek befolyása a tömegekre nem csekély, különösen az „olajipari munkások" szakszervezetéé. Ez pedig magától megkönnyíti a legértékesebb elemek tömörítését szervezetünk körül.

A többi „legális lehetőség" közül figyelemreméltók még a klubok (szociáldemokrata befolyás) és a „Trud"[86] fogyasztási szövetkezet (eszer-szociáldemokrata befolyás), mint a bakui proletariátus leginkább életrevaló elemeinek összpontosulási helyei. A szervezethez való viszonyukról — különösen ami a „Tudás — hatalom"[87] klubot illeti, mely valamennyi olajkörzetben működik (a „Tudomány" klub csak a városban működik) — ugyanazt mondhatjuk, mint a szakszervezetekről . . .

Az utóbbi két hetet az antialkoholista kampány töltötte ki, amely majdnem valamennyi legális apparátus munkáját igénybevette. A Bakui Bizottság ebben a kérdésben elfoglalt álláspontját kifejezi határozata. Ez a határozat az alkoholizmust a kapitalizmusban elkerülhetetlen bajnak tekinti, amely csak a kapitalizmus bukása, a szocializmus diadala után szüntethető meg. A fennálló önkényuralmi feudális rend pedig, mely a munkásokat és a parasztokat a jogfosztott rabszolgák helyzetébe süllyeszti le és elveszi tőlük kulturális szükségleteik kielégítésének lehetőségét, ezzel nagy mértékben előmozdítja az iszákosság elterjedését a dolgozó rétegek körében. Arról nem is szólva, hogy a „hatóságok" képviselői egyenest ösztönzik is az iszákosságot,

mivel az a kincstár bevételeinek egyik forrása. A Bakui Bizottság mindezeket figyelembe véve, megállapítja, hogy sem az antialkoholista kongresszusokat és „absztinens" egyesületeket szervező „liberálisok" prédikációi, sem a papok kenetteljes szavai nem csökkenthetik és még kevésbbé szüntethetik meg az iszákosságot, amelyet az életben fennálló egyenlőtlenség szül és az önkényuralmi rendszer fokoz. A kapitalista rend keretei között csak olyan harc lehetséges és szükséges, amely nem az iszákosság megszüntetését, hanem a minimumra csökkentését tűzi ki célul. De e harc eredményességéhez elsősorban a cári hatalom megdöntése és a demokratikus köztársaság kivívása szükséges, ami majd lehetővé teszi az osztályharc szabad fejlődését és a városi és falusi proletariátus megszervezését, a proletariátus kulturális színvonalának felemelését és erői előkészítését a szocializmusért vívott nagy harcra. A Bakui Bizottság az iszákosság elleni harc érdekében legközelebb összeülő kongresszust[88] az orosz proletariátus demokratikus és szocialista követeléseiért való agitáció eszközének tekinti és megbízza küldöttünket, hogy harcoljon a kongresszus opportunista tagjai ellen, akik elködösítik a proletariátus osztályfeladatait . . .

December 20.

„Szociál-Demokrát" („A Szociáldemokrata") 11. sz
1910 február 13 (26).
Aláírás: K. Sz.

A „Legális lehetőségek" c. fejezet
kéziratban maradt fenn;
megírásának ideje 1909 december 20.
Aláírás: K. Sztyefin

II

TIFLISZ

Ipari fejlődés tekintetében Tiflisz szöges ellentéte Bakunak. Baku érdekes, mint az olajipar központja — Tiflisz csak mint Kaukázus közigazgatási, kereskedelmi és „kulturális" központja lehet érdekes. Tifliszben mindössze körülbelül 20.000 munkás van, vagyis kevesebb mint katona és rendőr. Az egyetlen nagyüzem — a vasúti műhelyek (körülbelül 3500 munkással). A többi üzemekben 200, 100 és legnagyobbrészt 40—20 ember dolgozik. De Tifliszt a szó legszorosabb értelmében megtöltik a kereskedelmi intézetek és a velük kapcsolatos „kereskedelmi proletariátus". Tiflisz lazán függ össze Oroszország örökké lüktető és lázas nagy piacaival és ez a pangás bélyegét nyomja rá. Az éles osztályösszeütközések hiánya pedig, amelyek csak a nagy ipari központokra jellemzőek, olyan mocsárfélévé változtatja, amely kívülről várja a lökést. Éppen ezzel magyarázható az, hogy a mensevizmus, az igazi „jobboldali" mensevizmus Tifliszben olyan sokáig fennmaradt. Mennyire más a helyzet Bakuban, ahol a bolsevikok élesen osztályharcos álláspontja élénk visszhangot kelt a munkások körében!

Az, ami Bakuban „magától értetődik", Tifliszben csak huzamos viták eredményeképpen válik világossá — a bolsevikok engesztelhetetlen beszédeit nagyon nehezen emésztik meg. Éppen ezzel magyarázható a tifliszi bolsevikok „különös hajlama" a vitatkozásra, és fordítva, a mensevikeknek az az óhaja, hogy lehetőleg „kitérjenek" a viták elől. De a mondottakból csak az következik, hogy a forradalmi szociáldemokratáknak a tifliszi proletariátus szocialista felvilágosítása terén végzett munkája nagyon gyakran és elkerülhetetlenül a mensevizmus ellen folyó ideológiai harc formájában fog megnyilvánulni. Ennek következtében igen érdekes lesz annak az eszmei légkörnek akár futólagos elemzése is, amely ellen elsősorban kell harcolni és amelyet a Tifliszben egyelőre még túlsúlyban levő tifliszi mensevikek teremtenek. Ez a légkör likvidátorinak minősíthető, likvidátorinak nemcsak szervezeti értelemben, hanem a taktika és a program tekintetében is. Ennek a légkörnek jellemzésével kezdjük a tifliszi pártügyeket ismertető futólagos vázlatunkat is.

PROGRAMBAVÁGÓ LIKVIDÁTORSÁG

A mensevikek „közvéleménye" a grúz mensevik sajtóban tükröződik. A tifliszi mensevikek hitvallását az „Időszerű kérdések" című cikkek fejezik ki (lásd az „Azri" és a „Daszackiszi"[89] számait). E cikkek szerzője *An* elvtárs[90], a legbefolyásosabb tifliszi mensevik.

Áttérünk ezeknek a cikkeknek ismertetésére,

amelyek Tifliszben eszmeileg előkészítették a likvidátorságot.

A szerző az említett cikkekben „átértékel minden értéket" és arra a következtetésre jut, hogy a párt (különösen a bolsevikok), ami egyes programbavágó, de különösen taktikai tételeit illeti, tévedett. A szerző véleménye szerint „gyökeresen meg kell változtatni a párt egész taktikáját", hogy lehetővé tegyük „a burzsoázia és a proletariátus erőinek egyesülését" — a forradalom győzelmének egyetlen zálogát. Különben, hadd beszéljen maga a szerző.

„A bolsevikok azt bizonyítgatták — mondja a szerző —, hogy neki (a proletariátusnak) meg kell valósítania (a polgári forradalomban) egész minimális programját. De hiszen a minimális program szociális részének megvalósítása béklyóba verte volna a burzsoázia termelését, kiváltotta volna az egész burzsoázia tiltakozását, egy nagyszabású ellenforradalomnak vetette volna meg az alapját... Ki meri azt állítani, hogy a nyolcórás munkanap megvalósítása megfelel a mai fejletlen burzsoázia érdekeinek?" Világos, hogy „a bolsevikok minimális programjának megvalósítása közönséges szavalás" (lásd „Azri" 17. sz., 1908 február).

Persze az egész minimális program megvalósításáról nemcsak a bolsevikok beszéltek, és a történelem nem ismer semilyen külön bolsevik minimális programot az általános és közös pártprogramon kívül — de az adott esetben nem ez az érdekes. Fontos az, hogy tekintettel a „burzsoázia fejletlenségére" és az ebből következő ellenforradalmi veszélyre, szerzőnk hadra kel a program „szociális része" mint „közönséges szavalás" ellen, amelyet nyilván fel kell számolni.

An elvtársnál az ipar valóságos helyzetére vonatkozó bármiféle elemzést (*An* elvtárs nyilván helytelenül fejezi ki magát, amikor az ipar elmaradottságát „a burzsoázia fejletlenségének" nevezi. — *K. Szt.)*, bármily számokat, bármilyen valamennyire is komoly adatokat hiába keresnének. *An* elvtárs egyszerűen abból a puszta tételből indul ki, hogy a burzsoázia nem fogja tűrni a nyolcórás munkanap megvalósítását, márpedig „a proletariátus és a burzsoázia erőinek egyesülése" nélkül a forradalom győzelme lehetetlen — tehát le a program „szociális részével" . . .

Nem fogjuk bizonyítgatni, hogy milyen dőrék a szerző állításai, amelyeket korunk liberálisai oly gyakran szegeznek szembe a szociáldemokratákkal. Véleményünk szerint teljesen elegendő idézni őket, hogy rögtön felismerjük a tifliszi mensevikek arculatát...

Szerzőnk azonban nemcsak a program „szociális része" ellen fegyverkezik. Nem irgalmaz politikai részének sem, habár ezt nem olyan egyenesen és nyiltan teszi. Hallgassuk meg:

„Csak a proletariátus vagy csak a burzsoázia* harca semmiesetre sem töri meg a reakciót . . . Világos, hogy a reakció fölötti győzelem *egyetlen útja* (a mi aláhúzásunk) az, ha erőiket egyesítik, így vagy úgy összeteszik és egy közös célra irányítják" . . . „A reakció leverése, az alkotmány kivívása és ennek megvalósítása a burzsoázia és a proletariátus erőinek tudatos egyesítésétől és egy közös cél felé való irányításától függ" . . . Emellett „a proletariátusnak úgy kell menetelnie, hogy engesztelhetetlenségével ne gyengítse a közös mozgalmat". De mivel „a

* „Burzsoázián" a szerző mindig a liberális „közép"-burzsoáziát érti, „amelynek ideológusai a kadétok". — *K. Szt.*

burzsoázia legközelebbi követelése csak mérsékelt alkotmány lehet", a proletariátusnak nyilvánvalóan az a kötelessége, hogy elvesse saját „radikális alkotmányát", ha nem akarja „engesztelhetetlenségével gyengíteni a közös mozgalmat" és megakadályozni „a burzsoázia és a proletariátus erőinek egy közös cél felé való tudatos irányítását", szóval, ha nem akarja előkészíteni az ellenforradalom győzelmét (lásd „Daszackiszi" 4. sz. 1908).

A következtetés világos: le a demokratikus köztársasággal, éljen a „közös mozgalom" és . . . a „mérsékelt alkotmány", természetesen, a forradalom „győzelme érdekében" . . .

Amint látjuk, ez nem egyéb, mint rossz másolata a volt szociáldemokrata Vasziljev ismert cikkének, amely 1906-ban, a „Tovariscs"-ban jelent meg és az „osztályok egyesüléséről", a proletariátus osztályfeladatainak ideiglenes felfüggesztéséről, a demokratikus köztársaság felfüggesztéséről és más efféléktől szólt. A különbség az, hogy Vasziljev nyiltan beszélt, *An* elvtárs pedig szégyel eléggé világosan beszélni.

Jelenleg nincs sem időnk, sem kedvünk, hogy elemezzük ezt az egész liberális fecsegést, amelyet az orosz szociáldemokrata sajtó alapjában már régen kielemzett és értékelt. Csak nevükön akarjuk nevezni a dolgokat: szerzőnk programalkotó gyakorlatai, amelyeket a tifliszi mensevikek frakciójuk „új" kiáltványának fogadtak el, nem jelentenek sem többet, sem kevesebbet, mint a párt minimális programjának felszámolását, olyan felszámolást, amely programunknak a kadetok programjához való alkalmazását követeli.

A tifliszi mensevikek „új" programjáról áttérünk „új taktikájukra".

TAKTIKAI LIKVIDÁTORSÁG

An elvtárs különösen elégedetlen a párt taktikájával, amelyet szerinte „gyökeresen meg kell változtatni" (lásd „Daszackiszi" 4. sz.). Cikkeinek nagyobb részét ezért e taktika bírálatának szenteli. Különösen az ismert „plechánovi formulát" támadja („Oroszországban a forradalom mint munkásmozgalom győz, vagy egyáltalán nem győz"[91]), azonosítja ezt a proletariátus hegemóniájáról szóló tétellel, és úgy dönt, hogy ez a formula nem állja ki a bírálatot. E „formula" helyett azt az „új" (régi !) tételt ajánlja, hogy „egyesíteni kell a burzsoázia és a proletariátus erőit" az egy „közös célra irányuló" . . . „közös mozgalom" érdekében. Hallgassuk csak :

„Azt a tételt, hogy a polgári forradalomban a proletariátusé a vezetőszerep, nem igazolják sem Marx elmélete, sem a történelmi tények".

Hivatkozás az elméletre :

„A proletariátus nem tudja saját kezével felépíteni saját ellenségeinek rendjét. Következésképpen lehetetlen, hogy a polgári forradalmat a proletariátus vezesse".

Hivatkozás történelmi tényekre :

„A mi forradalmunk egyúttal a mi munkásmozgalmunk is volt, a forradalom ennek ellenére mégsem győzött. Világos, hogy Plechánov tétele nem igazolódott be" (lásd „Azri" 17. sz.).

Rövid és világos. Csak sajnálnunk kell a német szociáldemokráciát, amely már a londoni kongresszushoz intézett üdvözlő levelében elismerte (alkalmasint meggondolatlanságból !), hogy a proletariá-

tusnak forradalmunkban játszott vezető szerepét teljesen igazolják mind „Marx elmélete”, mind a „történelemi tények”. Pártunkról (szerencsétlen pártunkról!) már nem is beszélünk...

De mivel helyettesíti szerzőnk a proletariátus vezető szerepét, mit ajánl helyette?

„Csak a proletariátus, vagy csak a burzsoázia harca — mondja *An* elvtárs — semmiesetre sem töri meg a reakciót... Világos, hogy a reakció fölötti győzelem egyetlen útja az, ha erőiket egyesítik, így vagy úgy összeteszik és egy közös célra irányítják”... Emellett „a proletariátusnak úgy kell menetelnie, hogy engesztelhetetlenségével ne gyengítse a közös mozgalmat”... (lásd „Daszackiszi” 4. sz.). Mert, állítja a szerző, „*mennél gyengébb* az osztályharc a proletariátus és a burzsoázia között, annál *győzelmesebb* (mindenütt a mi aláhúzásunk — *K. Szt.*) a polgári forradalom, természetesen egyébként azonos feltételek mellett” (lásd „Azri” 15. sz.).

Hogy miféle „egyébként azonos feltételekről” beszél a szerző — allah tudja. Világos csupán az, hogy az osztályharc gyengítését prédikálja... a forradalom érdekében. Az a tétel, amelyet egész forradalmunk tapasztalata beigazolt és arról szól, hogy a forradalom győzelme annál teljesebb lesz, mennél jobban támaszkodik a forradalom a proletariátus osztályharcára, amely maga után vezeti a falusi szegénységet a földesurak és a liberális burzsoák ellen — ez a tétel szerzőnk számára hétpecsétes titok maradt. „A proletariátus erőinek egyesítése a burzsoázia erőivel” — ebben látja *An* elvtárs a forradalom diadalának egyetlen zálogát.

De miféle burzsoázia ez, amelyhez szerzőnk oly sok reményt fűz? Figyeljék:

„A reakciósok — mondja szerzőnk — különösen erősen harcolnak a kadetok pártja ellen... minthogy... Oroszország jövő urai abból a középosztályból kerülnek ki, amelynek ideológiáját a kadetok fejezik ki. A reakciósok kezéből csak az uralomra megérett középpolgárság tudja kiragadni az államhatalmat, ez az osztály közvetlen vetélytársuk és a reakciósok ezért tőlük félnek legjobban". Általában „minden forradalomban a reakciós rend nem annyira a forradalmároktól félt, mint inkább a *mersékelt* burzsoáziától. Miért? Azért, mert mint fentebb mondottuk, csak ez az osztály tudja átvenni a kormányrudat a régi rendszer kezéből. Következésképpen éppen ez az osztály hivatott arra, hogy *mérsékelt* alkotmányával az új rendet elfogadhatóvá tegye a hatalmas többség számára és ilyképpen kihúzza a talajt a reakció alól" (lásd „Azri" 24. sz.). De mivel a „burzsoázia a proletariátus nélkül nem tudja megteremteni az új rendet", ezért „a proletariátusnak támogatnia kell a polgári ellenzéket" (lásd „Daszackiszi" 4. sz.).

Tehát a „mérsékelt" kadet burzsoázia az ő „mérsékelt" monarchikus alkotmányával — ez fogja hát megmenteni forradalmunkat.

És a parasztság — mi a parasztság szerepe a forradalomban ?

„A parasztság — mondja a szerző — természetesen beavatkozik a mozgalomba és ösztönös jelleget ad annak, de csak a két modern osztálynak : a mérsékelt burzsoáziának és a proletariátusnak lesz döntő szerepe benne" (lásd „Daszackiszi" 4. sz.).

Tehát a parasztságra, mint kiderül, nem lehet különösebben számítani.

Most minden világos. A forradalom diadalához mérsékelt kadet burzsoáziára és mérsékelt alkotmányra van szükség. De ez a burzsoázia egymagában győzni

nem tud, szüksége van a proletariátus segítségére. A proletariátus köteles segíteni neki, mert senkire sem számíthat — még a parasztságra sem — csakis a mérsékelt burzsoáziára. Ehhez azonban el kell vetnie engesztelhetetlenségét és kezet nyujtva a mérsékelt burzsoáziának, közös harcot kell vívnia a mérsékelt kadet alkotmányért. A többi magától jön. A párt, amely a forradalom diadalának zálogát a munkásoknak és a parasztoknak a mérsékelt burzsoázia és a földesurak ellen vívott harcában látja — téved.

Szóval, a parasztokat maga után vezető proletariátus vezetőszerepe helyett — a proletariátust orránál fogva vezető kadet burzsoázia vezetőszerepe.

Ez a tifliszi mensevikek „új" taktikája.

Ezt az ízetlen liberális lim-lomot véleményünk szerint nem kell boncolgatnunk. Csak azt kell megjegyeznünk, hogy a tifliszi mensevikek „új" taktikája a forradalom által igazolt párttaktika felszámolása, olyan felszámolás, amely azt követeli, hogy a proletariátus a mérsékelt kadet burzsoázia függelékévé váljon.

„Diszkusszionüj Lisztok" („Vita-ujság")
(A „Szociál-Demokrát" melléklete) 2. sz.
1910 május 25 (június 7).
Aláírás: K. S z t.

A BAKUI BIZOTTSÁG 1910 JANUÁR 22-I HATÁROZATAI

(A küszöbönálló általános pártkonferenciához)

I

A POLITIKAI AGITÁCIÓRÓL ÉS A PÁRT TÉNYLEGES TÖMÖRÍTÉSÉRŐL

A levertség és dermedtség állapota, amely egy időben úrrá lett az orosz forradalom mozgató erőin, múlóban van.

A cári hatalom politikájának kudarca a Balkánon, Perzsiában és a Távolkeleten ; a kormány nevetséges erőlködése, hogy a parasztokat a november 9-i törvény[92] segítségével nyugtassa meg, amely megfosztotta földjüktől a szegényeket és gazdagabbá tette a gazdagokat ; a kormány kétbalkezes „munkáspolitikája”, amely a munkásokat elemi szabadságjogaiktól megfosztotta és a tőke ragadozóinak karmai közé vetette ; a kincstár fokozódó eladósodása és Oroszország részleges kiárusítása a külföldi tőkének ; a közigazgatási gépezet teljes lezüllése, amely a hadbiztosok és vasúti főkolomposok lopásaiban, a nyomozó rendőrség zsarolásaiban, az ohranák csalásaiban stb. fejeződik ki — mindez szemmelláthatóvá teszi a tömegek előtt, hogy az ellenforradalom képtelen megbirkózni a forradalom szunnyadó erőivel

és így előmozditja az utóbbi hónapokban a munkások körében észlelhető felélénkülést, érdeklődést kelt bennük az ország politikai élete iránt, olyan kérdéseket vet fel, hogy mit kellene tenni, merre menjünk stb.? A párt előtt felmerül a széleskörű politikai pártagitáció szükségességének égető kérdése. Azok a kísérletek pedig, amelyeket a sajtószabadságot élvező liberáliskodó ellenforradalmárok tesznek arra, hogy legális „kongresszusok" és „egyesületek" útján megjuhászítsák a tömegeket és aláássák köztük a szociáldemokrácia befolyását — a politikai pártagitáció szükségességének kérdését a párt létkérdésévé teszik.

Ugyanakkor szervezeteinknek egymástól való elszakítottsága és az, hogy nincs olyan (vezető) gyakorlati központ, amely Oroszországban rendszeresen működne és ténylegesen egyesítené a helyi szervezeteket egységes pártba, kizárja annak lehetőségét, hogy megvalósítsuk a valóban pártszerű (nem csoportszerű, kontárkodó) politikai agitációt, lehetetlenné teszi a párt számára azt, hogy a „liberálisok" részéről jövő rendszeres hajszával bármi komolyat tudjon szembeállítani és ezzel lerontja a párt hitelét a tömegek szemében.

Nem beszélünk arról, hogy a dolgok ilyen állása, ahelyett hogy a „legális lehetőségek" kihasználására vezetne, azt vonhatja maga után, hogy a „legális lehetőségek" használják ki az egymástól elszigetelt és ezért gyenge illegális szervezeteket, természetesen a szociáldemokrácia érdekeinek rovására.

Mindezekre való tekintettel a párt tényleges tömörítésére, és következésképpen, a politikai pártagitáció megvalósítására irányuló rendszabályok ki-

dolgozását a Bakui Bizottság időszerű és halaszthatatlan kérdésnek tartja.

A Bakui Bizottság úgy véli, hogy a szükséges rendszabályok sorában a fő helyet a következőknek kell elfoglalniok:

1. a (vezető) gyakorlati központ áthelyezése Oroszországba;

2. a helységekkel kapcsolatban álló, Oroszországban kiadandó és az említett gyakorlati központ által szerkesztett országos vezető lap megszervezése;

3. a munkásmozgalom fontosabb központjaiban (Urál, Donyec-medence, Pétervár, Moszkva, Baku stb.) helyi lapok szervezése.

A Bakui Bizottság szilárd meggyőződése, hogy a fentemlített rendszabályok megvalósítása minden valóban pártot akaró elemet frakciókra való tekintet nélkül tömöríteni tudna a szociáldemokrata pártban, lehetővé tenné a széleskörű politikai agitációt és lényegesen megkönnyítené a „legális lehetőségek" széleskörű felhasználását pártunk kibővítése és megerősítése céljából.

A Bakui Bizottság ezért azt indítványozza a párt Központi Bizottságának, hogy azonnal hívja össze az általános pártkonferenciát; a fenti kérdéseket a Bakui Bizottság ez elé a konferencia elé terjeszti megvitatásra.

II

A KÜSZÖBÖNÁLLÓ ÁLTALÁNOS PÁRTKONFERENCIA KÉPVISELETI RENDJÉRŐL

A Bakui Bizottság, miután megtárgyalta az általános pártkonferencia összehívásának szervezési ter-

vét („A soronlevő feladat", „Proletarij" 50. sz.), úgy véli, hogy a részvételbe (a már megállapított képviseleten kívül) be kell vonni a működő és valóban fennálló illegális pártszervezetek képviselőit, amikoris a fő figyelmet azokra a nagy központokra kell fordítani, ahol a proletariátus hatalmas tömegei összpontosulnak.

Az ilyen képviselet szükségességét felesleges indokolni (lásd a konferencia napirendjének kérdéseiben hozott külön határozatot).

Elismerve a konferencia kibővített összetételének szükségességét, a Bakui Bizottság mégis határozottan fellép azoknak a csoportoknak külön képviselete ellen, amelyek a legális „szervezetekben" dolgoznak.

A Bakui Bizottság úgy véli, hogy az ilyen csoportok külön képviselete semmi lényegeset nem visz a konferencia munkájába, sem abban az esetben, amikor a csoport beleilleszkedik a helyi pártszervezetbe és aláveti magát e szervezet vezetésének, sem abban az esetben, amikor a csoport csak tekinti magát szociáldemokratának, a helyi szervezet vezetését azonban nem ismeri el. Az első esetben a pártszervezet képviselete fölöslegessé tesz minden egyéb, külön képviseletet. A második esetben a képviselet ellentmond magának a konferencia jellegének, mivel ennek a konferenciának feltétlenül pártkonferenciának kell lennie.

Külön röplapként jelent meg.

AUGUST BEBEL, A NÉMET MUNKÁSOK VEZÉRE

Ki nem ismeri Bebelt, a német munkások tiszteletreméltó vezérét, aki egykor „egyszerű” esztergályos volt, ma pedig híres politikus, akinek bírálata előtt, mint a kalapács ütései előtt nem egyszer hátráltak meg a „koronás fők” és fémjelzett tudósok, akinek szavára mint a próféta szavára figyel Németország sokmilliós proletariátusa?

Ez év február 22-én töltötte be Bebel 70. életévét.

Ezen a napon egész Németország harcoló proletariátusa, a Nemzetközi Szocialista Iroda, a világ valamennyi országának szervezett munkásai ünnepélyesen ülték meg az öreg Bebel 70. születésnapját.

Mivel érdemelte meg Bebel ezt a megbecsülést, mit tett a proletariátusért?

Hogyan tört fel Bebel alulról, a munkásrétegekből, hogyan vált az „egyszerű” esztergályos a világproletariátus nagy harcosává?

Mi életének története?

Bebel gyermekkora nyomor és nélkülözések közepette telt el. Már hároméves korában elvesztette édesapját, a szegény tüdőbajos altisztet. Hogy a gyer-

mekeket eltarthassa, Bebel anyja másodszor is férjhez megy, mostmár egy börtönőrhöz. A kaszárnyából, ahol eddig lakott, az anya átköltözik a gyermekekkel a börtönépületbe.

Három év mulva azonban meghal a második férje is. Az eltartó nélkül maradt család visszaköltözik a szülőföldre, egy eldugott faluba, ahol a nyomorral küzködve él. Bebelt, mint szegény gyermeket, felveszik a „szegények iskolájába”, amelyet tizennégy éves korában sikeresen elvégez. De egy évvel az iskola befejezése előtt újabb csapás éri — elveszti édesanyját — egyetlen támaszát. Bebel, a teljes árva, teljesen önmagára hagyatva, nem lévén lehetősége tanulmányai folytatására, beáll tanoncnak egy ismerős esztergályoshoz.

Megkezdődik az egyhangú fegyencélet. Bebel reggel öttől este hétig a műhelyben dolgozik. Némi változatosságot visznek életébe a könyvek — az olvasásnak szenteli minden szabadidejét. Azért a heti néhány fillérért, amelyet azzal keres, hogy minden reggel, a munka kezdete előtt vizet hord gazdasszonyának, beiratkozik a könyvtárba.

A nyomor és a nélkülözés szemmelláthatóan nemcsak nem törte meg az ifjú Bebelt, nemcsak nem ölte ki belőle a fény felé való törekvést, hanem ellenkezőleg — még jobban megedzette akaratát, fokozta tudásszomját, kérdéseket vetett fel előtte, amelyekre mohón keresett választ a könyvekben.

Igy, a szükséggel vívott harcban alakul ki a proletariátus felszabadításának fáradhatatlan harcosa.

18 éves korában Bebel letölti a tanoncidőt és önálló esztergályosként kilép az életbe. 20 éves korában már résztvesz egy lipcsei munkásgyűlésen és

hallgatja a szocialista munkások beszédeit. Ez volt az első gyűlés, amelyen Bebel szemtől-szembe látott munkásszónokokat. Bebel még nem volt szocialista, a liberálisokkal rokonszenvezett, de őszintén örül a munkások önálló fellépéseinek, irigyli őket — felgyullad benne a vágy, hogy ő is ugyanolyan munkásszónokká váljon, mint ők.

Ettől fogva Bebelnek új élete kezdődik — már meghatározott útja van. Bebel belép a munkásszervezetekbe és serényen dolgozik ezekben. Hamarosan befolyásra tesz szert, megválasztják a munkásszervezetek bizottságába. A szakszervezetekben dolgozva harcol a szocialisták ellen, együttműködik a liberálisokkal, de a szocialisták ellen vívott harc során fokozatosan meggyőződik a szocialisták igazáról.

26 éves korában már szociáldemokrata. Bebel hírneve olyan gyorsan növekszik, hogy egy év mulva (1867-ben) megválasztják a szakszervezetek bizottságának elnökévé és a munkások első parlamenti küldöttjévé.

Bebel tehát, harcolva és győzedelmeskedve, lépésről-lépésre leküzdve a környező akadályokat — végül kiemelkedik az alacsonysorú munkásrétegekből és Németország harcoló munkásainak vezérévé válik.

Ettől az időtől kezdve Bebel már nyiltan síkra száll a szociáldemokrácia mellett. Legközelebbi célja — háború a liberálisok ellen, a munkások kiszabadítása a liberálisok befolyása alól, a munkások egyesítése saját szociáldemokrata munkáspártjukba.

Bebel a következő évben, 1868-ban, a nürnbergi kongresszuson éri el célját. Bebel éleseszű, kíméletlen

rohama ezen a kongresszuson arra vezetett, hogy a liberálisok teljes vereséget szenvedtek, a liberalizmus romjain pedig megszületett a német szociáldemokrácia.

A munkások felszabadítása csak maguknak a munkásoknak a műve lehet, mondotta Bebel a kongresszuson, a munkásoknak ezért szakítaniok kell a polgári liberálisokkal és saját munkáspártban kell egyesülniök — és a kongresszus óriási többsége, a maroknyi liberális ellenére, utána mondta Marx Károly nagy szavait.

A munkások teljes felszabadítása érdekében minden ország munkásainak egyesülniök kell, mondotta Bebel, ezért csatlakoznunk kell a Nemzetközi Munkásszövetséghez — és a kongresszus többsége egy szívvel-lélekkel ismételte utána a nagy tanító szavait.

Igy született meg Németország szociáldemokrata munkáspártja. Bebel volt a bábája.

Bebel élete ettől kezdve egybeolvad a párt életével, bánata és öröme — a párt bánatával és örömével. Maga Bebel a német munkások kedvencévé és lelkesítőjévé válik, mert, elvtársak, meg kell szeretni azt az embert, aki olyan sokat tett azért, hogy saját lábukra állítsa a munkásokat, felszabadítsa őket a polgári liberálisok gyámsága alól és önálló munkáspártot adjon nekik.

Az 1870-es év állította a zsenge pártot az első megpróbáltatás elé. Megkezdődött a háború Franciaország ellen, a német kormány pénzt követelt a háborúra a parlamenttől, amelynek Bebel is tagja volt, határozottan állást kellett foglalni a háború

mellett vagy ellene. Bebel természetesen megértette, hogy a háború csak a proletariátus ellenségeinek előnyös, ámde a német társadalom valamennyi rétegét a polgároktól a munkásokig hamis hazafias lelkesedés hatja át s ha nem szavazzák meg a pénzt a kormánynak, azt hazaárulásnak nevezik. De Bebel, nem törődve a „hazafias" előítéletekkel, nem riadva vissza attól, hogy az ár ellen ússzék, a parlament szószékéről harsány hangon kijelenti: én, mint szocialista és a köztársaság híve — nem a háború, hanem a népek testvérisége mellett vagyok, nem a francia munkásokkal való ellenségeskedés, hanem a német és francia munkások egyesülése mellett vagyok. Szemrehányás, gúny, megvetés — még a munkásoknak is ez volt a válaszuk Bebel bátor kiállására. De Bebel, híven a tudományos szocializmus elveihez, egy percre sem hajtja meg a zászlót társai előítéletei előtt — ellenkezőleg, minden módon igyekszik felemelni őket a háború káros voltának világos felismeréséig. A munkások később belátták hibájukat és még jobban megszerették állhatatos, kemény Bebelüket. A kormány viszont kétévi börtönnel jutalmazta, ahol azonban Bebel nem tétlenkedett, hanem megírta „A nő és a szocializmus" című híres könyvét.

A hetvenes évek vége és a nyolcvanas évek újabb próbák elé állítják a pártot. A szociáldemokrácia növekedésétől megriadt német kormány kiadja „a kivételes törvényt a szocialisták ellen", lerombolja a párt- és szakszervezeteket, kivétel nélkül betiltja a szociáldemokrata lapokat, megszünteti a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, az imént még legális szociál-

demokrata pártot föld alá kényszeríti. A kormány mindezzel sikertelen, káros fellépésekre akarta provokálni a szociáldemokráciát, hogy szétzüllessze és lerombolja. Rendkívüli állhatatosságra és példátlan éleslátásra volt szükség, hogy ne veszítsék el a fejüket, idejében megváltoztassák a taktikát, célszerűen alkalmazkodjanak az új viszonyokhoz. Sok szociáldemokrata felült a provokációnak és anarchizmusba csapott át. Mások teljesen elsekélyesedtek és lesülylyedtek a liberálisokig. De Bebel változatlanul őrt állt, egyeseket bátorított, mások oktalan hevét mérsékelte, megint másoknak szájhősködését leplezte le és okosan irányította a pártot a helyes úton egyre előre, csakis előre. A kormánynak 10 év mulva meg kellett hátrálnia a munkásmozgalom növekvő ereje előtt és visszavonta a „kivételes törvényt". Bebel vonala bizonyult az egyetlen helyes vonalnak.

A kilencvenes évek végén és a kilencszázas években a pártnak még egy megpróbáltatást kellett kiállania. Az ipari fellendüléstől és az aránylag könnyű gazdasági győzelmektől ösztökélve, a szociáldemokrácia mérsékelt elemei tagadni kezdték az engesztelhetetlen osztályharc és a szocialista forradalom szükségességét. Nem kell engesztelhetetlenség, nem kell forradalom, mondották, az osztályok együttműködése kell, a burzsoáziával és a kormánnyal való megegyezésre van szükségünk, hogy velük együtt megreparáljuk a fennálló rendet — tehát szavazzuk meg a polgári kormány költségvetését, vegyünk részt a fennálló polgári kormányban. A mérsékeltek ezzel aláásták a tudományos szocializmus alapjait, a szociáldemokrácia forradalmi taktikáját. Bebel fel-

ismerte a helyzet veszélyes voltát és a párt más vezéreivel együtt engesztelhetetlen háborút üzent a mérsékelteknek. A drezdai kongresszuson (1903) pozdorjává zúzza a mérsékeltek német vezéreit, Bernsteint és Vollmart, fennen hirdetve a harc forradalmi módszereinek szükségességét. A következő évben Amsterdamban, a világ szocialistáinak színe előtt, már a mérsékeltek nemzetközi vezérét, Jean Jaurèst zúzza szét, és megint az engesztelhetetlen harc szükségességét hirdeti. Azóta nem hagyta nyugton a „párt mérsékelt ellenségeit'' — egymásután mérte rájuk a vereségeket Jénában (1905), Nürnbergben (1908). Végeredményben a párt egységesen és erősen, bámulatosan megedződve, hatalmasan megnövekedve kerül ki a belső harcból, s mindezért ismét August Bebelnek tartozik hálával...

De Bebel nem elégedett meg azzal, hogy csak a párt keretein belül tevékenykedjék. A német parlamentben mondott mennydörgő beszédei, amelyek ostorozták a dohos nemeseket, letépték az álarcot a liberálisokról, szégyenoszlopra szegezték a „birodalmi kormányt'', valamint a szakszervezetekben végzett sokévi tevékenysége — mindez amellett szól, hogy Bebel, mint a proletariátus hű katonája, mindenütt megjelent, ahol forrt a harc, ahol szükség volt viharos proletár energiájára.

Ezért tisztelik annyira Bebelt a német és a nemzetközi szocialisták.

Voltak Bebelnek, természetesen, hibái is — kinek nincsenek (csak a holtak nem tévednek) —, de mindezek a kis hibák elhalványulnak a párt előtt szerzett

nagy érdemek mellett, hiszen ennek a pártnak most, Bebel 42 esztendei vezetése után, több mint 600.000 tagja, több mint 2 millió szakmailag szervezett munkása van, 3—4 millió választó bizalmát élvezi, és kezének egy intésével százezres tüntetéseket rendez Poroszországban.

És érdekes — Bebel jubileumi ünneplésének napjai egybeestek azokkal a napokkal, amikor a német szociáldemokrácia ereje a legvilágosabban fejeződött ki, azokkal a napokkal, amikor Poroszországban példátlanul szervezett hatalmas tömegtüntetések zajlottak le az általános választójogért.

Bebel teljes joggal mondhatja, hogy nem hiába dolgozott.

Ez az élete és pályafutása az öreg, igen, nagyon öreg, de lélekben mégis nagyon fiatal Bebelnek, aki változatlanul áll őrhelyén és új ütközeteknek, új győzelmeknek néz elébe.

Csak a harcoló proletariátus szülhetett olyan eleven, örökké fiatal, örökké előrenéző Bebelt, amilyen ő maga.

Csak a tudományos szocializmus elmélete adhatott széles teret a régi, rothadt, kapitalista világ lerombolására fáradhatatlanul törő Bebel forró természetének.

Életével és tevékenységével Bebel a proletariátus erejéről és legyőzhetetlenségéről, a szocializmus diadalának elkerülhetetlenségéről tett tanuságot . . .

Küldjük hát el üdvözletünket, elvtársak, szeretett tanítónknak — August Bebel esztergályosnak.

Legyen ő példa előttünk, orosz munkások előtt, akiknek különösen szükségünk van a munkásmozgalom Bebeljeire!

Éljen Bebel!

Éljen a Nemzetközi Szociáldemokrácia!

Az OSzDMP Bakui Bizottsága

Külön kiadványként jelent meg

1910 március 23-án.

LEVÉL A PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK A SZOLVÜCSEGODSZKI SZÁMŰZETÉSBŐL

Szemjon elvtárs! Tegnap megkaptam az elvtársaktól levelét. Elsősorban forró üdvözlet Leninnek és a többieknek. Most pedig rátérek az ön levelére és általában az „átkozott kérdésekre".

Véleményem szerint kizárólag a blokk (Lenin—Plechánov) vonala helyes: 1. ez és csak ez a vonal felel meg az oroszországi munka valóságos érdekeinek, amelyek megkövetelik valamennyi valóban pártot akaró elem tömörítését; 2. ez és csak ez a vonal gyorsítja a legális szervezeteknek a likvidátorok igája alóli felszabadítása folyamatát, árkot ásva a mensevik munkások és likvidátorok között, szétszórva és megsemmisítve az utóbbiakat. A legális szervezetekben való befolyásért folyó harc ma mindennél aktuálisabb, ez szükséges szakasz a párt ujjászületéséhez vezető úton, a blokk pedig az egyetlen eszköz ahhoz, hogy ezeket a szervezeteket megtisztítsuk a likvidátorság szemetjétől.

A blokktervben meglátszik Lenin keze — Lenin okos ember és tudja, hová kell ütni. De ez még nem jelenti azt, hogy minden blokk jó. A Trockij-féle blokk (ahogy ő mondaná — „szintézis") — rothadt

elvtelenség, különnemű elvek nyálkás vegyülete, egy elvtelen ember tehetetlen sóvárgása a „jó" elv után. A dolgok logikája természettől nem lehet más, mint szigorúan elvi és nem tűri a vegyítést. A Lenin—Plechánov blokk éppen azért életrevaló, mert mélyrehatóan elvi jellegű, a párt ujjászületéséhez vezető utak kérdéseire vonatkozó nézetek egységén alapul. De éppen azért, mert ez blokk, nem pedig egybeolvadás — a bolsevikoknak éppen ezért külön frakcióra van szükségük. Nagyon lehetséges, hogy a bolsevikok a munka során véglegesen átgyúrják a plechánovistákat, de ez csak lehetőség. Semmi esetre sem szabad aludnunk és ilyen kimenetelben bíznunk — még ha az nagyon valószínű is. Mennél tömörebb egységben fognak cselekedni a bolsevikok, mennél szervezettebben fognak fellépni, annál több esélye van az átgyúrás lehetőségének. Ezért fáradhatatlanul minden üllőn vernünk kell a vasat. A vperjodistákról nem beszélek, mivel most kevésbbé fontosak, mint a likvidátorok és a plechánovisták. Ha valamikor észhez térnek — természetesen jó, ha nem — isten neki, fakereszt, süljenek meg a saját zsírjukban.

Ez a véleményem a külföldi helyzetről.

De ez nem minden és nem is a legfontosabb. A legfontosabb — az oroszországi munka megszervezése. Pártunk története azt mutatja, hogy a nézeteltérések kérdései nem a vitákban oldódnak meg, hanem legfőképpen a munka során, az elvek alkalmazása során. A mai nap feladata tehát — az orosz munka megszervezése egy szigorúan meghatározott elv körül. A likvidátorok rögtön megértették a dolgot (nagyon fejlett szimatjuk van) és kezdtek meg-

telepedni (máris megtelepedtek) a legális munkásszervezetekben, közben, mint kiderül, van egy illegális orosz központjuk, amely irányítja stb. a munkát. Mi pedig egyre „készülünk", nem jutunk túl a próbák szakaszán. Szerintem halasztást nem tűrő soronlevő feladatunk egy központi (orosz) csoport megszervezése, amely kezdetben a fő központokban (Pétervár, Moszkva, Urál, Dél) egyesíti az illegális, féllegális és legális munkát. Nevezzék, ahogy akarják — a „Központi Bizottság orosz részének" vagy a Központi Bizottság mellett működő kisegítő csoportnak — ez nem lényeges. De ilyen csoport kell, mint a levegő, mint a falat kenyér. Ma a pártmunkások körében mindenütt teljes a tájékozatlanság, magárahagyottság, elszakítottság, az emberek ölbe teszik a kezüket. Ez a csoport viszont felélénkíthetné a munkát, világosságot teremthetne. Ez pedig megtisztítaná az utat a legális lehetőségek valóságos kihasználása felé. Szerintem ezzel megindul a pártélet ujjászületése is. Nem ártana előbb megszervezni azoknak a pártmunkásoknak értekezletét, akik elismerik a teljes ülés[93] határozatait, természetesen a Központi Bizottság vezetésével. Mindezt a központi intézmények[94] „reformja" után és azzal a feltétellel kell tennünk, hogy a plechánovisták beleegyeznek. Nagyon lehetséges, hogy éppen ez az értekezlet fog megfelelő embereket adni az említett központi csoport számára. Az ilyen értekezlet haszna, szerintem, sok más tekintetben is világos. Cselekedni pedig hajthatatlanul és kíméletlenül kell, nem félve a likvidátorok, trockisták és vperjodisták gáncsoskodásától. Ha a plechánovisták és leninisták az oroszországi munka talaján tömörül-

nek, nyugodtan fittyet hányhatnak minden gáncsoskodásra.

Ez a véleményem az oroszországi munkáról.

Most magamról. Hat hónapom[95] van még hátra. A határidő leteltével teljesen rendelkezésre állok. Ha valóban igen nagy szükség van pártmunkásokra, akkor kész vagyok azonnal „meglépni". A „Müszl"[96] 1. számát olvastam. Képzelem, mennyi világosságot és frisseséget visz a munkások közé már maga az a tény, hogy a tegnapi ellenfelek együtt lépnek fel, és mennyi zavart és káoszt ültet el ez a likvidátorok soraiban. És minden rendes ember azt mondja, hogy ez nem lesz rossz.

A száműzetésben rendes társaság van és nagyon jó volna, ha ellátnák azt időszakos illegális kiadványokkal. Küldjék el a „Szociál-Demokrát" 17. és következő számait, valamint a „Szociál-Demokrát" „Mellékletét". Nálunk nincs meg a „Rabócsaja Gazéta"[97], sem az 1., sem a 2. száma, nincs meg a „Gólosz Szociál-Demokráta" sem. A „Zvezdá"-t[98] valószínűleg megkapjuk. A küldeményeket a következő címekre kérjük: 1. Szolvücsegodszk, Vologda kormányzóság, Iván Iszaákovics Bogomolov ; 2. Szolvücsegodszk, Vologda kormányzóság, Pjotr Mihajlovics Szerafimov. Levélcím : Szolvücsegodszk, Vologda kormányzóság, Grigorov háza — Nyikoláj Alexandrovics Voznyeszenszkij.

Elvtársi üdvözlettel *K. Sz.*

Nem kell ajánlva küldeni. Nagyon kérem, írjon az ottani dolgokról.

1910 december 31.

A PÁRTÉRT![99]

Az országban egyre élénkebb az érdeklődés a politikai élet iránt és ezzel együtt végetér Pártunk válsága. A holtpont — a dermedtség múlóban van. A nemrég lefolyt általános pártkonferencia[100] — a Párt ujjászületésének félreismerhetetlen jele. Az orosz forradalom növekedésével együtt megerősödött és e forradalom bukásával együtt lerombolt Pártunknak az ország politikai feléhredésével múlhatatlanul talpra kellett állnia. Egyfelől a fő iparágak felélénkülése és a tőkések profitjának növekedése — másfelől a munkások reálbérének csökkenése; a burzsoázia gazdasági és politikai szervezeteinek szabad fejlődése — s ugyanakkor a proletariátus legális és illegális szervezeteinek erőszakos lerombolása; egyfelől az létszükségleti cikkek árának emelkedése és a földesurak jövedelmeinek növekedése — másfelől a paraszti gazdaság tönkremenése; a több mint 25 millió lakosra kiterjedő éhínség, amely a „megreformált" ellenforradalmi rendszer tehetetlenségét mutatja — mindennek feltétlenül ki kellett hatnia a dolgozó rétegekre és elsősorban a proletariátusra abban az értelemben, hogy felébresztette bennük az érdeklődést a politikai

élet iránt. Ennek a felébredésnek egyik világos kifejezője egyebek között az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt idén januárban tartott konferenciája.

De a fejekben és szívekben végbemenő felélénkülés nem zárkózhat önmagába — a mai politikai viszonyok között elkerülhetetlenül nyilt tömeges fellépésekbe kell átmennie.

Javítani kell a munkások életét, emelni a munkabért, rövidíteni a munkanapot, gyökeresen meg kell változtatni a munkások helyzetét a gyárakban, üzemekben és bányákban. De hogyan csináljuk meg mindezt, ha nem a még mindig betiltott részleges és általános gazdasági fellépések útján?

Ki kell vívnunk a munkáltatók elleni szabad harc jogát, a sztrájk, az egyesülés, a gyülekezés, a szólás, a sajtó stb. szabadságát: enélkül a munkások harca életük megjavításáért a végletekig meg lesz nehezítve. De hogyan érjük ezt el, ha nem nyilt politikai fellépések, tüntetések, politikai sztrájkok stb. útján?

Meg kell gyógyítanunk a krónikus éhségtől szenvedő országot, véget kell vetni a mai helyzetnek, amikor a föld robotosainak tízmilliói rendszeres időközökben éhezésre és az éhezés minden szörnyűségére vannak kárhoztatva: lehetetlen ölbetett kézzel nézni, hogy az éhező apák és anyák könnyes szemmel „potomáron" adják el lányaikat és fiaikat! Gyökeresen meg kell szüntetni a mai ragadozó pénzpolitikát, amely tönkreteszi az ínséges paraszti gazdaságot és minden rossz termés esetén elkerülhetetlenül a parasztok millióit kergeti a pusztító éhínség útjára! Meg kell menteni az országot a nyomortól és az erkölcsi züllés-

től! De megtehetjük-e mindezt, ha nem forgatjuk fel tetőtől-talpig a cárizmus egész épületét? És hogyan döntsük meg a cári kormányt minden hűbéri csökevényével együtt, ha nem olyan széleskörű népi forradalmi mozgalom útján, amelyet a történelem által elismert vezére, a szocialista proletariátus vezet?..

De ahhoz, hogy a jövő fellépések ne legyenek elszigeteltek és rendszertelenek, hogy a proletariátus becsülettel teljesíthesse a jövő fellépések egyesítőjének és vezetőjének nagy szerepét — mindehhez a nép széles rétegeinek forradalmi tudatán és a proletariátus osztályöntudatán kívül még erős és rugalmas proletár pártra is szükség van, amely egy közös erőfeszítésbe tudja egyesíteni a helyi szervezetek külön erőfeszítéseit és ezzel az ellenség fő erődjei ellen tudja irányítani a forradalmi tömegmozgalmat. Rendbeszedni a proletariátus pártját, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártot — különösen erre van szükség ahhoz, hogy a proletariátus méltóképpen fogadhassa a jövő forradalmi fellépéseket.

A Párt tömörítésének parancsoló szükségességére még élesebb fényt vetnek a negyedik Állami Duma közeledő választásai.

De hogyan szedjük rendbe a Pártot?

Elsősorban a helyi pártszervezeteket kell megerősíteni. Kis és apró csoportokra szétforgácsolva, a kétségbeesés és csüggedés tengerével körülvéve, az értelmiségi erőktől megfosztva és gyakran provokátorok által felrobbantva — ki nem ismeri a helyi szervezetek életének e komor képét? Véget kell és véget lehet vetni az erők e szétszóródottságának! A mun-

kástömeg kezdődő ébredése egyrészt, másrészt a nemrégen lezajlott konferencia, mint ennek az ébredésnek kifejezése, jelentékenyen megkönnyíti e szétszóródottság felszámolását. Tegyünk meg hát minden tőlünk telhetőt a szervezeti ziláltság felszámolása érdekében! Minden városban és minden ipari telepen csoportosuljanak a szociáldemokrata munkások, mindannyian frakcióra való tekintet nélkül, mindannyian, akik hisznek az illegális Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt szükségességében — mindannyian csoportosuljanak a helyi pártszervezetekben! Ugyanazok a gépek, amelyek a kizsákmányoltak egyetlen hadseregébe egyesítik a munkásokat — ugyanazok a gépek forrasszák őket egybe a kizsákmányolás és az erőszak ellen harcolók egységes pártjába!.. Nincs szükség arra, hogy a nagy taglétszámot hajhásszuk: a munka mai viszonyai között ez még veszélyes is lehet. Lényeges az elvtársak minősége, az, hogy a helyi szervezetekben csoportosult befolyásos elvtársak felismerjék annak az ügynek fontosságát, amelyet szolgálnak, és kitartóan végezzék munkájukat a forradalmi szociáldemokrácia vonalán. És az így megalakult helyi szervezetek ne zárkózzanak önmagukba, szüntelenül avatkozzanak be a proletariátus harcának minden ügyébe a „legkisebbektől" és leghétköznapiabbaktól a legnagyobbakig és „legrendkívüliebbekig", ne mulasszanak el befolyást gyakorolni a munka és a tőke egyetlen összeütközésére sem, a munkástömegnek a cári kormány vadállatiasságára válaszoló egyetlen tiltakozása se múljon el az ő befolyásuk nélkül — sohase feledkezzünk meg arról, hogy csak ezen az úton érhető el a helyi szervezetek meg-

erősödése és meggyógyulása. Egyebek között ezért kell a legélénkebb kapcsolatokat fenntartaniok a munkások nyilt tömegszervezeteivel, a szakszervezetekkel és klubokkal, ezért kell minden módon előmozditaniok ezeknek a fejlődését.

És a munkáselvtársakat ne zavarja az, hogy a feladatok, amelyek az értelmiségi erők hiányában kizárólag rájuk hárulnak, nehezek és bonyolultak — egyszer és mindenkorra sutba kell dobni a teljesen fölösleges szerénységet és a „szokatlan" munkától való félénkséget, bátran kell kézbevenni a bonyolult pártügyeket! Nem baj, ha itt-ott hibákat is elkövetnek: egyszer-kétszer megbotlik az ember, majd megtanul biztos léptekkel járni. A Bebelek nem hullanak az égből, csak alulról nőnek ki a pártmunka során, annak minden területén...

De a helyi szervezetek, mégha erősek és befolyásosak is, egymagukban véve még nem alkotnak Pártot. Ehhez még egybe kell fogni, egyetlen, közös életet élő egészbe kell egybekapcsolni őket. Szétszórt helyi szervezetek, amelyek nemcsak kapcsolatban nincsenek egymással, hanem egymás létezéséről sem tudnak, teljesen önmagukra hagyatott szervezetek, amelyek saját szakállukra dolgoznak és nemritkán ellentétes irányvonalakat követnek munkájukban — mindezek a Párton belüli kontárkodás ismerős képei. Egymással összekapcsolni a helyi szervezeteket és a Párt Központi Bizottsága köré tömöríteni őket — éppen ez jelenti azt, hogy szakítunk a kontárkodással és lerakjuk a vágányt a proletár párt rendbeszedésének művéhez. A helyi szervezetekkel, élő gyökerek szálaival összekapcsolt befolyásos Központi Bizott-

ság, amely rendszeresen tájékoztatja a helyi szervezeteket és összeköti őket egymással, az általános proletár fellépések minden ügyébe lankadatlanul beavatkozó Központi Bizottság, a széleskörű politikai agitáció céljaira Oroszországban megjelenő illegális lappal rendelkező Központi Bizottság — ilyen irányban kell elindulnia a Párt megújításának és tömörítésének.

Mondanunk sem kell, hogy a Központi Bizottság egymagában nem tud megbirkózni ezzel a nehéz feladattal: a helyi szervezetekben dolgozó elvtársaknak nem szabad elfeledniök, hogy rendszeres támogatásuk nélkül a Központi Bizottság elkerülhetetlenül légüres térré, a párt pedig — fikcióvá válik. Tehát a Központ és a helyi szervezetek összetartó munkája — ez a Párt megújításának szükséges feltétele, erre szólítjuk fel az elvtársakat.

Tehát, a Pártért, elvtársak — az ujjászülető illegális Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártért!

Éljen az egységes Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt!

Az OSzDMP Központi Bizottsága

Külön kiáltványként jelent meg
1912 márciusában.

ÉLJEN MÁJUS ELSEJE![101]

Elvtársak!

A világ munkásai már a mult században elhatározták, hogy minden évben megünneplik a mai napot, Május Elseje napját. Ez 1889-ben történt, amikor a világ szocialistáinak Párizsi Kongresszusán a munkások elhatározták, hogy éppen a mai napon, Május Elsején, amikor a természet felébred téli álmából, erdők, hegyek kizöldülnek, mezők és rétek virágba borulnak, a nap melegebben kezd tűzni, a levegőt átjárja a megújulás öröme, a természet pedig táncra perdül és ujjongásban tör ki — úgy döntöttek, hogy éppen ezen a napon fogják az egész világnak harsányan és nyiltan tudtára adni: a munkások hozzák az emberiségnek a tavaszt és szabadítják meg a kapitalizmus bilincseitől, a munkások hivatottak megújítani a világot a szabadság és a szocializmus alapján.

Minden osztálynak megvannak a maga kedvelt ünnepei. A nemesek bevezették a maguk ünnepeit — ezeken fennen hirdetik a parasztok kifosztásának „jogát". A burzsoáknak is megvannak a maguk ünnepei — ezeken „igazolják" a munkások kizsákmányolásának „jogát". Vannak ünnepeik a papok-

nak is — ezeken magasztalják a fennálló rendet, ahol a dolgozók elpusztulnak a nyomorban, a naplopók pedig dúskálnak a fényűzésben.

A munkásoknak is meg kell hogy legyen a maguk ünnepe és ezen az ünnepen fennen kell hirdetniök: mindenkinek munkát, mindenkinek szabadságot, minden embernek egyenlőséget. Ez az ünnep — Május Elseje.

Igy döntöttek a munkások már 1889-ben.

A munkásszocializmus csatakiáltása azóta egyre erősebben harsan fel a május elsejei gyűléseken és tüntetéseken. Egyre szélesebben ömlik szét a munkásmozgalom óceánja, újabb országokra és államokra terjed ki Európától és Amerikától Ázsiáig, Afrikáig és Ausztráliáig. A munkások valamikor gyenge nemzetközi szövetsége mindössze néhány évtized alatt nagyszerű nemzetközi testvériséggé fejlődött ki, amely rendszeresen tart kongresszusokat és a világ minden részéből a munkások millióit egyesíti. Magas hullámokat ver a proletár harag tengere és egyre fenyegetőbben ostromolja a kapitalizmus ingadozó pilléreit. A nemrégiben Angliában, Németországban, Belgiumban, Amerikában stb. lejátszódott nagyszabású szénbányászsztrájk, amely rémületbe ejtette az egész világ kizsákmányolóit és uralkodóit — világos jele annak, hogy a szocialista forradalom nincs már messze...

„Nem imádjuk az aranyborjút!" Nekünk nem kell a burzsoák és elnyomók birodalma! Átok és halál a kapitalizmusra, a velejáró nyomor és a vérontás minden szörnyűségével együtt! Éljen a munka birodalma, éljen a szocializmus!

Ezt hirdetik a mai napon a világ öntudatos munkásai.

És a győzelmükbe vetett hittel, nyugodtan és erősen, büszkén menetelnek az ígéret földje, a szocializmus fénye felé vezető úton, lépésről-lépésre valósítva meg Marx Károly nagy szózatát: „világ proletárjai egyesüljetek!”

Igy ünneplik Május Elsejét a szabad országok munkásai.

Az orosz munkások, amióta kezdték felismerni helyzetüket, nem akartak elmaradni elvtársaiktól és mindig csatlakoztak külföldi elvtársaik kórusához, velük együtt ünnepelték Május Elsejét, mindennek ellenére, a cári kormány vadállati megtorlásai ellenére. Igaz, az utóbbi 2—3 év alatt, az ellenforradalom tobzódása és a párt leromlása, az ipari pangás és a széles tömegek körében uralkodó dermesztő politikai közömbösség időszakában az orosz munkásokat megfosztották attól a lehetőségtől, hogy a régi módon ünnepeljék meg fennkölt munkásünnepüket. De az országban a legutóbbi időben megkezdődött felélénkülés, a gazdasági sztrájkok és a munkások körében előforduló politikai tiltakozások, például a második Duma szociáldemokrata képviselői ügyének felülvizsgálásával kapcsolatban, az, hogy a több mint 20 kormányzóságra kiterjedő éhínség miatt a parasztok széles rétegei között elharapódzik az elégedetlenség, a kereskedelmi alkalmazottak százezreinek tiltakozása az oroszországi reakciósok „megreformált” rendje ellen — mindez amellett szól, hogy a dermesztő téli álom múlik és átadja helyét a politikai felélénkülésnek az országban és elsősorban

a proletariátus körében. Ezért lehet és kell az idén a mai napon az orosz munkásoknak kezet nyujtaniok külföldi elvtársaiknak. Ezért kell nekik ilyen vagy olyan formában velük együtt megünnepelniök Május Elsejét.

Meg kell ma mondaniok, hogy a szabad országok munkásaival együtt — nem imádják és nem fogják imádni az aranyborjút.

Ezenkívül a világ munkásainak közös követeléséhez hozzá kell tenniök saját, orosz követelésüket — a cárizmus megdöntéséről, a demokratikus köztársaság megteremtéséről.

„Gyűlöljük a koronás zsarnokokat!" „Tiszteljük a szenvedő nép láncait!" Halál a vérengző cárizmusra! Pusztuljon a nemesi földtulajdon! Halál a munkáltatók zsarnokságára a gyárakban, üzemekben és a bányákban! A földet — a parasztoknak! Nyolcórás munkanapot — a munkásoknak! Demokratikus köztársaságot — Oroszország valamennyi polgárának!

Ezt is hirdetniök kell az orosz munkásoknak a mai napon.

Hazugság és lakájkodás az utolsó Miklós előtt, amikor az orosz liberálisok azt igyekeznek elhitetni magukkal és másokkal, hogy a cárizmus megszilárdult Oroszországban és ki tudja elégíteni a nép alapvető szükségleteit.

Csalás és farizeuskodás, amikor az orosz liberálisok teli torokkal kiabálják, hogy a forradalom kihunyt és mi most „megújított" rendben élünk.

Nézzetek körül: hát hasonlít a sokatszenvedett Oroszország „megújított", „rendezett" országra?

Demokratikus alkotmány helyett — az akasztófa és a vad önkény rendszere!

Az egész népet képviselő parlament helyett — a sötét földesurak sötét Dumája!

A „polgári szabadság megingathatatlan alapjai" helyett, a szólás, a gyülekezés, a sajtó, az egyesülés és a sztrájkok szabadsága helyett, amelyet már az október 17-i kiáltványban megígértek — az önkény és a terror garázdálkodó keze, betiltott lapok, száműzött szerkesztők, lerombolt szakszervezetek, szétkergetett gyűlések!

A személyiség sérthetetlensége helyett — verés a börtönökben, kegyetlenkedés az állampolgárokkal, véres leszámolás a sztrájkolókkal a lénai aranytelepeken!

A parasztok szükségleteinek kielégítése helyett — az a politika, mely a paraszti tömegeket még inkább kiforgatja a földjükből!

Rendezett állami gazdaság helyett — tolvajlás a hadbiztosságokban, tolvajlás a vasúti igazgatóságokon, tolvajlás az erdőgazdaságban, tolvajlás a tengerészeti igazgatóságon!

A kormánygépezetben a rend és fegyelem helyett — okirathamisítások a bíróságokon, zsarolás és megvesztegetés a nyomozó rendőrségen, gyilkosságok és provokációk az ohrana osztályain!

Az orosz állam nemzetközi nagysága helyett — az orosz „politika" szégyenletes csődje a közel- és távolkeleti ügyekben, a hóhér és a rabló szerepe a vérző Perzsia ügyeiben!

A lakosság megnyugtatása és jóléte helyett —

öngyilkosságok a városokban és a harmincmilliós parasztság szörnyű éhezése a falvakban!

Az erkölcsök megjavítása és megtisztítása helyett — hallatlan fertő a kolostorokban, a hivatalos erkölcs e bástyáiban!

És mint a kép betetőzése — a dolgozók százainak vadállati lemészárlása a lénai aranytelepeken!..

A kivívott szabadságok lerombolói, az akasztófák és agyonlövetések hódolói, az önkényes betiltások és letartóztatások szerzői, tolvaj hadbiztosok, tolvaj mérnökök, rabló rendőrök, gyilkos ohranások, züllött Raszputyinok — íme, ezek Oroszország „megújítói"!

És vannak még a világon emberek, akik azt merik állítani, hogy Oroszországban minden rendben van, a forradalom kihúnyt!

Nem, elvtársak: ott, ahol a parasztok milliói éheznek, a munkásokat pedig agyonlövik a sztrájkokért — ott a forradalom élni fog, amíg el nem tűnik a föld színéről az emberiség szégyene — az orosz cárizmus.

És ma, Május Elseje napján, ilyen vagy olyan formában, a gyűléseken, a nyilt vagy titkos összejöveteleken — mindenütt úgy, ahogy célszerűbb — esküvel kell megfogadnunk, hogy harcolni fogunk a cári monarchia teljes megdöntéséért, hogy üdvözöljük a közelgő orosz forradalmat, Oroszország felszabadítóját!

Nyujtsunk hát kezet külföldi elvtársainknak és kiáltsuk velük együtt:

Le a kapitalizmussal!
Éljen a szocializmus!

Emeljük magasra az orosz forradalom zászlaját és írjuk fel rá:

Le a cári monarchiával!

Éljen a demokratikus köztársaság!

Elvtársak! Ma Május Elsejét ünnepeljük! *Éljen Május Elseje!*

Éljen a Nemzetközi Szociáldemokrácia!

Éljen az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt!

Az OSzDMP Központi Bizottsága

Külön kiáltványként jelent meg 1912 áprilisában.

ÚJ SZAKASZ

A munkások gazdasági fellépései után — politikai fellépéseik következtek.

A munkabérért folytatott sztrájkok után — tiltakozások, gyűlések, politikai sztrájkok a lénai vérontás miatt.

Pétervárott és Moszkvában, Rigában és Kievben, Szarátovban és Jekatyerinoszlávban, Odesszában és Harkovban, Bakuban és Nyikolájevben — mindenütt, Oroszország minden szegletében felemelik fejüket a munkások a lénai telepeken elpusztított elvtársak védelmében.

„Élünk, piros vérünk a feltörő erő tüzétől forr”!..

Elértük a munkásmozgalom növekvő élénkülésének harmadik fokát. És ezt az ellenforradalom tobzódásai után értük el.

Két évvel ezelőtt a munkások még csak ellenállni próbáltak a telhetetlen munkáltatók egyre növekvő támadásaival szemben. Védelmi sztrájkok, helyenként pedig támadó sztrájkok is — ebben fejeződött ki a mozgalom élénkülése. Ez volt az első lépcsőfok. Moszkva vidéke volt a kezdeményező.

Másfél évvel ezelőtt a munkások áttérnek a támadó sztrájkokra. Új gazdasági követeléseket támasz-

tanak, vissza akarják szerezni az 1905—1906-os vívmányokat, amelyeket az ellenforradalmi tobzódás idején elvettek tőlük. Ez volt a második lépcsőfok. A kezdeményezők a nyugati határvidékek voltak.

Most elérkezett a harmadik fok, a politikai mozgalom szakasza.

Fokról-fokra!

És ez várható volt. A fő iparágak fellendülése és a tőkés nyereség növekedése —amikor a reálbérek csökkennek; a burzsoázia szakmai és politikai szervezeteinek növekedése — amikor a munkásszervezeteket lerombolják; az élelmiszerárak emelkedése és a földesúri jövedelmek növekedése —amikor 30 millió paraszt éhezik, amikor a szükségtől hajtott apák és anyák kénytelenek lányaikat és fiaikat eladni: mindennek feltétlenül politikai élénkülést kellett előidéznie a munkásosztály soraiban.

A lénai sortűz csak jeladás volt.

Nyilvánvaló, hogy „a Sipka szorosban nem minden csendes". Ezt érzik a hatalom képviselői is, akik sietve készülnek az ország „lecsillapítására". Ez — úgylátszik, még külpolitikánk ügyein is visszatükröződik . . .

A politikai tiltakozó sztrájkokról szóló hírek pedig egyre jönnek.

Nem kétséges, hogy a felszabadító mozgalom földalatti erői működésbe léptek . . .

Köszöntünk titeket, első fecskék!

„Zvezdá" („Csillag") 30. sz.
1912 április 15.

Aláírás: K. Sz.

LIBERÁLIS FARIZEUSOK

A „Récs" ismét „tévedett"! „Nem várt" ugyanis a „kormánytól" „tapintatlan" magyarázatokat a lénai kegyetlenségekről. Lám, „azt remélte", hogy Makárov miniszter „törvényes felelősségre" vonja Trescsenkó urat. És zsupsz — Makárov kijelenti, hogy Trescsenkónak igaza van, a munkásokat pedig a jövőben is agyon fogják lőni!

„Tévedtünk", jegyzi meg hazug búbánattal ezzel kapcsolatban a liberális „Récs" (lásd a „Récs" április 12-i számát).

Szegény kadetok, hányadszor „tévednek" már a kormánnyal kapcsolatos számításaikban!

Még nem olyan régen azt „gondolták", hogy Oroszországban alkotmány van; és a világ minden nyelvén esküdöztek Európának, hogy „egyesített kormányunk" „teljesen alkotmányos". Ez Londonban történt, messze Oroszországtól. De csak vissza kellett térniök Oroszországba, az önkényes betiltások és letartóztatások országába, és kénytelenek voltak „tévedésüket" beismerni és „csalódni".

Még nem olyan régen azt „hitték", hogy Sztolüpinnek sikerült az országot a parlamenti „meg-

újulás" útjára állítani. De csak az kellett, hogy Sztolüpin üzembe helyezze a híres 87. cikkelyt[102] — és a kadetok ismét „tévedésekről" és „félreértésekről" kezdtek zengedezni.

Régen volt-e az, amikor a kadetok párhuzamot vontak az orosz kormány (emlékezzenek a kikötőmunkások sztrájkjára) és az angol kormány között a sztrájkokhoz való viszonyuk szempontjából? De csak le kellett játszódnia a lénai drámának — és a kadetok mégegyszer elénekelték farizeus „tévedtünk"-jüket.

És érdekes : a „tévedések" és „csalódások" egyre szaporodnak, de a kormánnyal való kacérkodás kadet taktikája marad a régi!

Szegény, szegény kadetok! Nyilván naív olvasókra „számítanak", akik hisznek őszinteségükben.

Azt „gondolják", hogy a lakosság nem veszi észre Oroszország ellenségei előtt való lakájkodó feszengésüket.

Még nem tudják, hogy ha eddig gyakran „tévedtek" a kormánnyal kapcsolatos számításaikban, most az vár rájuk, hogy „csalódniok" kell a lakosság tömegeiben, amelyek végre felismerik ellenforradalmi jellegüket és hátat fordítanak nekik.

Kit fognak akkor félrevezetni a kadet urak?

Lakájkodás a kormány előtt, farizeuskodás az ország előtt — miért nevezik hát őket a „népszabadság pártjának"?

„Zvezdá" („Csillag") 30. sz.
1912 április 15.

Aláírás: Sz.

PÁRTONKÍVÜLI CSODABOGARAK

A pártonkívüli progresszizmus divatba jött. Ilyen az orosz értelmiség természete — neki divat kell. Rajongott a szányinizmusért, foglalkozott dekadenciával — most a pártonkívüliségen van a sor.

Mi a pártonkívüliség?

Oroszországban vannak földesurak és parasztok, érdekeik ellentétesek, a harc közöttük elkerülhetetlen jelenség. De a pártonkívüliség nem akarja észrevenni ezt a tényt, hajlandó elhallgatni az érdekellentéteket.

Oroszországban vannak burzsoák és proletárok, az egyik osztály győzelme a másiknak vereségét jelenti. De a pártonkívüliség elkeni az érdekellentéteket, szemet húny harcuk ténye fölött.

Mindegyik osztálynak megvan a maga pártja, külön programmal, külön arculattal. A pártok vezetik az osztályok harcát: párt nélkül nem harc volna, hanem káosz, sötétség, az érdekek összekeveredése. De a pártonkívüliség nem szereti a világosságot és határozottságot, többre becsüli a ködösséget és a programnélküliséget.

Az osztályellentétek elkenése, az osztályharc elhallgatása, az arculat hiánya, harc a programszerűség ellen, káoszra és az érdekek összekeverésére való törekvés — ez a pártonkívüliség.

Mire törekszik a pártonkívüliség?

— Az egyesíthetetlen egyesítésére, a megvalósíthatatlan megvalósítására.

Szövetségben egyesíteni a burzsoákat és proletárokat, hidat verni a földesurak és a parasztok között, hattyúval, rákkal és csukával kocsit huzatni — erre törekszik a pártonkívüliség.

A pártonkívüliség érzi erőtlenségét az egyesíthetetlen egyesítésében s ezért felsóhajt:

„Hej, ha a szájba
Egy sült galamb szállna!"

De a sült galambok nem szállonganak a levegőben, és a pártonkívüliség mindig csalódik várakozásaiban, hoppon marad.

Fejetlen ember, vagy — pontosabban — ember, aki répát hord a vállán fej helyett — ez a pártonkívüliség.

Éppen ilyen álláspontot foglal el a „progresszív" „Zaproszü Zsiznyi"[103] c. folyóirat is.

„A jobboldali pártok már döntöttek — mondja a „Zaproszü Zsiznyi" — egyetlen reakciós tömegbe egyesülnek az egész progresszív ellenzék ellen vívandó harc érdekében... A jobboldaliak blokkjával ezért szembe kell állítani a baloldaliak blokkját, amely felölel minden haladó társadalmi elemet" (lásd „Zaproszü Zsiznyi" 6. sz.).

De kik ezek a „haladó elemek"?

A „békés megújulás pártjának" hívei[104], a

kadetok, a trudovikok, a szociáldemokraták. Vagyis a „haladó" burzsoák, a liberáliskodó földesurak, a földesúri földre szomjazó parasztok és a burzsoákkal harcoló proletárok.

És a „Zaproszü Zsiznyi" ezeknek az „elemeknek" az egyesítésére törekszik!

Ugyebár: ez nagyon eredeti de ... nem kevésbbé ostoba is.

És az elvtelen emberek e lapja szándékszik kioktatni a szociáldemokratákat a IV. Duma választásain követendő taktikáról?

Csodabogarak! ..

„Zvezdá" („Csillag") 30. sz.
1912 április 15.
Aláírás: K. Sz-n.

AZ ÉLET GYŐZ!

„Azok a petíciók, amelyekben a munkások az egyesülési ... szabadságot követelték, semennyire sem könnyítettek helyzetükön, ellenkezőleg, válaszul erre a követelésre a munkások sortüzet kaptak” ...

Kuznyecov képviselő beszédéből

Nem olyan régen volt — mindössze egy évvel ezelőtt —, amikor a „legális párt” megszállottjai, a likvidátor urak nagy hűhóval megkezdték az úgynevezett petíciós kampányt.

A likvidátorok „publicisztikai” folyóirata, a közismert „Djelo Zsiznyi”[105] azt írta, hogy a munkásmozgalom soronlevő feladata a *petíció útján* való harc az egyesülési jogért.

A likvidátorok „tudományos” folyóirata a „Nasa Zarjá”[106], „megindokolva” ezt a feladatot, azzal biztatta a munkásokat, hogy a petíciók „széles tömegeket” szerveznek maguk köré.

De a lénai aranytelepeken lejátszódott a véres dráma, színre lépett a való élet a maga kérlelhetetlen ellentmondásaival — és a likvidátorok petíciós

taktikája szétpukkant. A törvényes sztrájk, a petíciók, a kérések — minden füstbe ment. A „megújított" rend megmutatta igazi arcát. E rend képviselője pedig, Makárov miniszter, mintegy azért, hogy minden kétséget eloszlasson, kijelentette, hogy 500 munkás agyonlövése — még nem minden, hogy ez csak a kezdet, hogy ez isten segítségével a jövőben is így lesz...

Megadta nekik! A nagy garral meghirdetett petíciós taktika megtört az életen! A petíciók taktikája erőtlennek bizonyult!

Nem a petíciókra hárul tehát az a szerep, hogy megoldják az évszázados pert a régi és az új Oroszország között...

És a munkások nagyszámú gyűlései és sztrájkjai, amelyet a lénai vérfürdővel kapcsolatban Oroszország minden szegletében rendeztek — vajjon ezek nem arról tanuskodnak újólag, hogy a munkások nem lépnek a petíciók útjára?

Hallgassák csak meg Kuznyecovot, a munkások küldöttjét:

„Lényegében azok a petíciók, amelyekben a munkások az egyesülési szabadságot követelték, semennyire sem könnyítettek helyzetükön, ellenkezőleg, válaszul erre a követelésre a munkások sortüzet kaptak"...

Ezt mondja Kuznyecov képviselő.

Hiszen nem is beszélhet máskép egy munkásképviselő, aki hallgat a testvéri munkáskörnyezet hangjára.

Nem, nincs szerencséjük a likvidátoroknak!...

Nos, és a petíciós taktika? Azt hová tegyük?

— Azt, persze, minél messzebbre a munkásoktól...

Igen, igen, az élet leckéi nyilván még a likvidátorokon is fognak. A petíciós mámor, úgy látszik, múlóban van. Üdvözöljük hát őket a kijózanodás alkalmából, tiszta szívből üdvözöljük!

Hiszen régóta erősítjük: az élet mindenható és mindig győzedelmeskedik...

„Zvezdá" („Csillag") 30. sz.

1912 április 15.

Aláírás: K. Szálin.

JÓL DOLGOZNAK...

A lénai sortüzek után — sztrájkok és tiltakozások Oroszországszerte.

Makárov miniszter dumabeli „magyarázatai" után — tüntetések Oroszország fővárosában.

A kormány be akarta szorítani Oroszországot a véres „rendelkezések" harapófogójába.

Oroszország viszont erősebbnek bizonyult a kormánynál és a maga útján kívánt járni...

Vessünk még egyszer egy pillantást a lénai események történetére.

A lénai aranytelepeken 6000 munkás sztrájkolt. Békés, szervezett sztrájk volt. Persze, a hazug „Récs" beszélhet lénai „ösztönös lázadásról" (lásd 103. sz.). De mi nem a hazug „Récs" alapján ítélünk, hanem a szemtanú Tulcsinszkij „jelentése" alapján. Tulcsinszkij úr pedig azt állítja, hogy a munkások aznap példásan viselkedtek, hogy „sem kövek, sem botok nem voltak" náluk. Egyébként pedig pokoli munkaviszonyok a telepeken, minimális követelések a munkások részéről, önkéntes lemondás a nyolcórás munkanap követeléséről, a munkások haj-

landósága további engedményekre — mindez a békés lénai sztrájk ismerős képe.

A kormány mégis szükségét látta annak, hogy agyonlövesse a munkásokat, a békés, fegyvertelen munkásokat, akik kezükben dohányzacskót szorongatva, zsebükben pedig a letartóztatott elvtársak szabadonbocsátását követelő kérvényekkel vonultak fel . . .

Trescsenkót nem vonták felelősségre — nem világos-e, hogy felsőbb parancsra cselekedett?

Elhatározták, hogy a munkásokat vonják felelősségre, nem Trescsenkót — hát nem világos, hogy valakinek szüksége volt a proletariátus vérére?

Két legyet akartak egycsapásra agyonütni a sortüzek napján. Először, ki akarták elégíteni a lénai emberevők mohó étvágyát. Másodszor, rá akartak ijeszteni más városok és helységek munkásaira — viseljétek zúgolódás nélkül a tőke jármát, mert különben ugyanazt csináljuk veletek is, amit a lénai munkásokkal.

Az eredmény — nem érték el sem az egyiket, sem a másikat.

A lénai emberevők nem laktak jól, mert a lénai telepeken folytatódik a sztrájk.

Más városok munkásai pedig nemcsak nem ijedtek meg, hanem ellenkezőleg, a vérengzés elleni tiltakozás jeléül egyik sztrájkot a másik után rendezik.

Sőt, Makárov „magyarázatára" Oroszország fővárosa, Pétervár, sokezer egyetemista és munkás tüntetésével válaszolt.

Az orosz társadalom legérzékenyebb része, a tanulóifjúság, kezet nyujtott az orosz nép legforra-

dalmibb részének, a proletariátusnak, és magasba emelve a vörös zászlót, hirdette: igen, „így volt", de így többé már ne legyen!

A lénai békés gazdasági sztrájk után — Oroszországszerte kitörő politikai sztrájkok, az Oroszországszerte kitörő politikai sztrájkok után — az egyetemisták és munkások sokezres tüntetése Oroszország szívében — ezt érték el a hatalom képviselői a munkásokkal vívott harcukban.

Igen, jól „túr" a felszabadító mozgalom „vakondja", a messzirelátó orosz kormány!

Még két-három ilyen „hőstett" és minden kétely nélkül mondhatjuk, hogy Makárov miniszter rikoltó frázisának csak siralmas emléke marad meg.

Dolgozzatok, urak, dolgozzatok!

„Zvezdá" („Csillag") 31. sz.
1912 április 17.
Aláírás: S z ó l i n.

MEGINDULT!..

Bilincsbe verve hevert az ország leigázóinak lábainál.

Népi alkotmányra volt szüksége — és vad önkényt, a betiltások és letartóztatások sorozatát kapta.

Népi parlamentre volt szüksége — és az úri Dumát, Puriskévics és Gucskov Dumáját tálalták fel neki.

Szólás-, sajtó-, gyülekezési-, sztrájk- és szakszervezeti szabadságra volt szüksége — és csak lerombolt munkásszervezeteket, betiltott lapokat, letartóztatott szerkesztőket, szétkergetett gyűléseket, száműzött sztrájkolókat lát maga körül.

Földet követelt a parasztoknak — és olyan agrártörvényeket hoztak neki, amelyek még nagyobb földínségbe vetették a paraszti tömegeket a falusi gazdagok maroknyi csoportja kedvéért.

Megígérték neki a „személyiség" és a „tulajdon" védelmét — s a börtönök és száműzetési helyek túl vannak zsúfolva „megbízhatatlanokkal", a nyomozó rendőrség vezetői pedig (emlékezzetek Kievre, Tifliszre !) szövetségre lépnek a banditákkal és tolvajok-

kal a személyiség elnyomására és a tulajdon fosztogatására.

„Jólétet" és „boldogulást" ígértek neki, a paraszti gazdaság pedig egyre hanyatlik, a parasztok tízmilliói éheznek, a skorbut és a tífusz az áldozatok ezreit dönti sírba...

És az ország csak egyre tűrt, tűrt...

Azok pedig, akik nem bírták türelemmel, öngyilkossággal vetettek véget életüknek.

De mindennek van vége — végeszakadt az ország türelmének is.

A lénai sortüzek megtörték a hallgatás jegét és — megindult a népi mozgalom folyama.

Megindult!..

Minden, ami gonosz és vészes volt a mai rendszerben, minden, ami a sokatszenvedett Oroszországot kínozta — mindez összpontosult egy tényben, a lénai eseményekben.

Ezért lett a lénai sortüzekből jeladás a sztrájkokra és tüntetésekre.

Ebben — és csak ebben — kell keresni az utóbbi események magyarázatát.

A Duma előcsahosai pedig — az októbristák, kadetok, progresszisták[107] — felülről, a hatalom képviselőinek szájából várnak „magyarázatot".

Az októbristák „interpellálnak", a progresszisták egyszerűen „kérdeznek", a kadetok „idejénvalónak találják", hogy holmi Trescsenkókról beszéljenek, az események szánalmas bábjairól!

És ezt akkor teszik, amikor Makárov már odavetette nekik gőgös válaszát: „így volt, így is lesz!"

Oroszország fővárosában a munkások tízezrei

sztrájkolnak, a csapatokat hadi készenlétbe helyezték, a belső „bonyodalmak" miatt kátyuba jut a Dardanellák kérdésében követett „külpolitikánk" — és ők felülről, a „felső köröktől" várnak feleletet!

Vakok! Nem látják, hogy ezekben a napokban a proletariátust illeti a szó, nem pedig a hatalom képviselőit...

„Zvezdá" („Csillag") 32. sz.

1912 április 19.

Aláírás: K. Sz.

HOGYAN KÉSZÜLNEK A VÁLASZTÁSOKRA?

Közelednek a IV. Duma választásai[108], és a felszabadító mozgalom ellenségei mozgósítják erőiket.

Nézzük először is az ellenforradalmi pártokat: a szélső jobboldaliakat, a nacionalistákat és az októbristákat. Igy vagy úgy mindannyian támogatják a kormányt. Mire számíthatnak ők a küszöbönálló választási hadjáratban? A lakosság széles rétegeinek rokonszenvére persze nem igen számíthatnak: olyan pártok, amelyek a lénai sortüzek kormányának sorsához kötötték sorsukat — nem számíthatnak a tömegek rokonszenvére! Egyetlen reménységük — a kormány „rendelkezései". „Rendelkezésekben" pedig, amint nem volt, ezután sem lesz hiány. A belügyminisztérium már szétküldte körlevelét a kormányzóknak, amelyben „intézkedéseket" ajánl „annak biztosítására, hogy teljesen megbízható, nem baloldali embereket válasszanak meg járási meghatalmazottaknak". Hogy pedig valójában miféle „intézkedések" ezek — tudjuk a gyakorlatból: a baloldali jelölteket törlik a listákból, valami ürügyön perbe fogják őket, letartóztatják, száműzik őket — ezek a szokásos „intézkedések"! Másfelől a

szent szinódus azt tanácsolja a megyéspüspököknek, hogy vegyenek a leglelkesebben részt a küszöbönálló választásokon, vigyék be a Dumába az egyházi érdekek legállhatatosabb védelmezőit s ebből a célból hívják össze az egyházmegyei papság választási kongresszusait, fogjanak hozzá külön választási lapok kiadásához stb.

Rosszul, rosszul állnak a kormánypártok ügyei, ha miattuk még az egyházatyáknak is, elhanyagolva az „egyházi ügyeket", „világi ügyekkel" kell foglalkozniok!

Választások a papi és világi kormányzók nyomása alatt — ezek tehát azok az eszközök, amelyekre számíthatnak.

Igaz, van még egy eszköz — a pártonkívüliség mezébe öltözni, és a választókat elszédítve valahogyan becsúszni a Dumába, hogy azután levessék az álarcot. Éppen erre csavarják a „dolgot" a kovnói nacionalisták, akik a napokban a pártonkívüliség álarcában léptek fel. De ez finom eszköz és aligha felel meg a mi nehézkes konzervatívjainknak...

Más a helyzet az oroszországi liberálisokkal: a kadetokkal, a „békés megújulás pártjának" híveivel, a progresszistákkal. Ez a társaság igen mozgékony és neki alkalmasint sikerülne a végsőkig kihasználni a pártonkívüliség mezét... Ilyen pártonkívüliségre pedig szükségük van, égető szükségük van a kifakult kadetoknak.

Arról van szó, hogy a nyárspolgár a III. Duma idején megtanulta kritikus szemmel nézni az októbristákat, a kadetokat. Másrészt, az „első kúria" emberei, a városi nagyburzsoák, „csalódtak" az

októbristákban, akik nem „váltották valóra" reményeiket. Lehetőség van tehát arra, hogy „kiüssék a nyeregből" az októbristákat, akik a kadetok vetélytársai voltak a miniszteri előszobáért folyó versenyben. De hogyan verjenek hidat az „első kúriába", ha nem a „békés megújulás pártja" haladó hivein keresztül? Tehát — éljen a szövetség a „békés megújulás pártjának" híveivel! Igaz, ehhez „kissé" jobbra kell táncolni, de sebaj: miért ne lehetne jobbra táncolni, ha az annyira előnyös?

Tehát: jobbra igazodj!

Másrészt, a „második kúria" „városi kis- és középpolgársága" — az értelmiség, a kereskedelmi alkalmazottak és egyebek — jócskán balra fordult, különösen a nagy hullámokat verő lénai eseményekkel kapcsolatban. A kadetok érzik súlyos politikai bűneiket, ők túlságosan gyakran kísérelték meg elárulni a „népszabadság" ügyét, ők most is boldogan igyekeznének a miniszteri előszobákba, ha biztosak volnának abban, hogy beengedik őket — isten látja lelküket! De a városi demokratikus rétegek éppen ezért ferde szemmel kezdik nézni a kadetokat. Kell-e mondanom, hogy ilyen választók előtt fellépni álarc nélkül, a liberális árulók saját arculatával — kissé veszélyes? De hát akkor mit találjanak ki a balra fordult városi emberek számára, akik már elhagyták a kadetokat, de még nem jutottak el a szociáldemokratákhoz? Természetesen, progresszív ködöt... akarom mondani — progresszív pártonkívüliséget. Ó, ne gondolják, hogy a progresszisták kadetok! Nem, ők egyáltalán nem kadetok, ők csak szavazni fognak a kadet jelöltekre, ők csak a kadetok

„pártonkívüli" szekértolói ... És a kadetok reklámozzák a „pártonkívüli" progresszistákat: nem lehet máskép, legalább szavakban balra kell táncolni ... a pártonkívüliség felé!

Tehát: balra igazodj!

Egyrészt ... másrészt ... jobbra ... balra ... Ez a nép liberális becsapása pártjának, a kadetok pártjának politikája.

Megszédíteni a választókat — erre az eszközre fognak számítani az oroszországi liberálisok.

És — ezt hangsúlyoznom kell — a pártonkívüli szédelgésnek nagy szerepe lehet a választásokon. Nagy szerepe lehet, ha a szociáldemokraták nem fogják leleplezni az álarcos liberális urakat, ha nem folytatnak erélyes hadjáratot a közeledő választásokkal kapcsolatban, ha nem vetik latba minden erejüket azért, hogy a városi demokratikus rétegek a felszabadító mozgalom vezére, az orosz proletariátus körül tömörüljenek.

„Zvezdá" („Csillag") 32. sz.
1912 április 19.
Aláírás: K. Szólin.

KÖVETKEZTETÉSEK

A politikai fellendülés első hulláma múlóban van. Lezajlanak az „utolsó" sztrájkok. Itt is, ott is felhangzanak még a tiltakozó sztrájkolók hangjai, de ezek az „utolsó" hangok lesznek. Az ország egyelőre felveszi „megszokott" képét...

Milyen tanulságokat vonhat le a proletariátus az utóbbi eseményekből?

Idézzük fel a „mozgalmas napok" képét.

Április 4. A lénai vérfürdő. Körülbelül 500 áldozat holtakban és sebesültekben. Az országban, külsőre, nyugalom van. A kormány hangulata szilárd. Délen megkezdődnek a tiltakozó sztrájkok.

Április 10. Interpelláció a Dumában. A sztrájkok száma növekszik. Aggasztó nyugtalanság.

Április 11. Makárov miniszter válasza: „így volt, így is lesz". Tyimasov nem ért „teljesen" egyet Makárovval. Az első zavar a hatalom képviselőinek soraiban. Pétervárott gyűlések és sztrájkok folynak. A vidéken fokozódik a mozgalom.

Április 15. Az egyetemisták és munkások tüntetése Pétervárott.

Április 18. Pétervárott több mint 100.000 munkás sztrájkol. Munkástüntetéseket rendeznek. A hatalom elveszti fejét. Makárov nem mer mutatkozni a Dumában. Tyimasov bocsánatot kér. A hatalom meghátrál. Engedmény a „közvéleménynek".

A következtetés világos: Hallgatással, tűréssel nem lehet kiharcolni a felszabadulást. Mennél hangosabban harsan a munkások hangja, annál jobban elveszítik fejüket a reakció erői, annál előbb visszavonulnak...

A „mozgalmas napok" — a legjobb alkalom a politikai pártok kipróbálására. A pártokat nem aszerint kell megítélni, amit mondanak, hanem aszerint, hogy miként viselkednek a „harc napjaiban". Hogyan viselkedtek hát ezekben a napokban a magukat „népieknek" nevező pártok?

A szélső feketeszázas földesurak csoportja, Zamüszlovszkijjal és Markovval az élén, alig tudta leplezni a lénai gyilkosságon érzett örömét. Hogyisne, a hatalom megmutatta erejét és szigorúságát — tudják meg a „naplopó" munkások, kivel van dolguk! Tapsoltak Makárovnak. A Dumában a szociáldemokrata frakció interpellációja ellen szavaztak. Lapjuk, a „Zemscsina"[109], minden módon úszította a hatalmat a lénai „agitátorok", az Oroszországszerte sztrájkoló munkások, a „Zvezdá" munkáslap ellen.

A mérsékelt feketeszázas földesurak csoportjának, Balasovval és Krupenszkijjal az élén, lényegében semmi kifogása sem volt a gyilkosság ellen — csak azt sajnálta, hogy a hatalom túlságosan átlátszóan, nyiltan járt el. Ezért, krokodilkönnyeket hullatva a „megöltekért", azt kívánta a kormánytól, hogy sor-

tüzek alkalmával több „taktikai érzékről" tegyen tanuságot. A csoport a szociáldemokrata frakció interpellációja ellen szavazott, lapja pedig, a „Nóvoje Vrémja"[110], azt ajánlotta a hatalomnak, hogy „ne ceremóniázzon" a „meggyőződéses sztrájkolókkal", a tüntetőket „ne könnyű bírságnak vagy fogságnak, hanem nagyon szigorú büntetésnek" vesse alá, a letartóztatott „agitátorokat" pedig ne eressze ki többé a börtönből.

A konzervatív földesuraknak és a burzsoázia élősdi rétegeinek pártja, az októbristák pártja, a Gucskovokkal és Gololobovokkal az élén, nem az agyonlőttek miatt szomorkodott, hanem amiatt, hogy az általa támogatott kormánynak „kellemetlenségei" (sztrájkok) támadtak abból, hogy a Léna mentén „helytelenül alkalmazták a lőfegyvert". Makárov nyilatkozatát „nem eléggé taktikusnak" minősítette, és lapjában, a „Gólosz Moszkvü"-ben[111], kifejezte abbeli meggyőződését, hogy a kormány „ártatlan a vérontásban". Megbuktatta a szociáldemokraták interpellációját. A hatóságokat ráuszította a „felbujtókra". Mikor pedig Tyimasov kezdte rehabilitálni Makárovot, megtapsolta, elintézettnek tartván az „incidenst".

A liberális földesurak és a középpolgári rétegek pártja, a kadetok pártja, Miljukovval és Maklakovval az élén, frázisokat dörögve a lénai gyilkosságok ellen, mégis úgy találta, hogy a hiba nem a rendszer alapjaiban van, hanem olyan személyekben, mint Trescsenko és Belozjórov. Ezért, miután Makárov felszólalásával kapcsolatban elzengte farizeus "tévedtünk"-jét, teljesen beérte Tyimasov „vezeklő" felszólalásával és elcsendesedett. *Egyfelől*, támogatta a

szociáldemokrata frakciót, amely azt követelte, hogy az ország ítélkezzék a hatalom képviselői fölött. *Másfelől*, üdvözölte az ipari burzsoázia képviselőit, a „békés megújulás pártjának" urait, akik a hatalomnak ugyanazokat a képviselőit arra kérték, hogy „kulturált eszközökkel" csendesítsék le a sztrájkoló munkásokat. Hogy pedig semmi kétség se maradjon a kadetok pártjának nemes szándéka felől — fogta magát és „Récs"-ében „ösztönös lázadásnak" nyilvánította a lénai sztrájkot.

Igy viselkedtek mindezek a „népi" pártok a „mozgalmas napokban".

Jegyezzék meg ezt a munkások és a IV. Duma „választásának napjain" adják meg nekik azt, ami őket megilleti.

A „harc napjaiban" csak a szociáldemokrácia védelmezte a munkások érdekeit, csak az mondta meg az egész igazságot.

A következtetés világos: a szociáldemokrácia a proletariátus egyetlen védelmezője. Valamennyi többi említett párt — a munkásosztály ellensége, azzal a különbséggel azonban, hogy különböző módon harcolnak a munkások ellen: ki „kulturált eszközökkel", ki „nem teljesen kulturáltakkal", ki pedig „egyáltalán nem kulturáltakkal".

Most, amikor a fellendülés első hulláma elvonul, a krokodilkönnyek mögé rejtőzött sötét erők ismét mutatkozni kezdenek. A „Zemscsina" „rendszabályokat" követel a munkássajtó ellen. A „Nóvoje Vrémja" arra int, hogy ne kíméljék a „meggyőződéses" munkásokat. A hatóságok pedig „munkához" látnak és egyre-másra tartóztatják le a „megbízhatat-

lan elemeket". Mire számíthatnak „új hadjárataikban", honnan a nemrég fejvesztett hatóságok e merészsége?

Csak egyre számíthatnak: arra, hogy lehetetlen minden egyes alkalommal tömeges tiltakozásokat rendezni, hogy a munkások szervezetlenek, nem eléggé tudatosak.

„Zvezdá" („Csillag") 33. sz.

1912 április 22.

Aláírás: K. Szólin.

CÉLJAINK

Aki olvassa a „Zvezdá"-t és ismeri munkatársait, akik egyszersmind a „Právdá"-nak[112] is munkatársai, az könnyen megérti, milyen irányban fog dolgozni a „Právda". Az orosz munkásmozgalom útját megvilágítani a nemzetközi szociáldemokrácia fényével, a munkások között elhinteni az igazságot a munkásosztály barátairól és ellenségeiről, őrködni a munkásügy érdekein — ezeket a célokat tűzi maga elé a „Právda".

Amikor ilyen célokat tűzünk ki, korántsincs szándékunkban, hogy elkenjük a szociáldemokrata munkások között fennálló nézeteltéréseket. Sőt: hisszük, hogy erős és életteljes mozgalom elképzelhetetlen nézeteltérések nélkül — csak a temetőben valósítható meg a „nézetek teljes azonossága"! De ez még nem jelenti azt, hogy több pontban van nézeteltérésünk, mint amennyiben egyetértünk. Korántsem! Bármilyen nézeteltérések legyenek is az élenjáró munkások között, nem feledkezhetnek meg arról, hogy mindannyian, frakcióra való tekintet nélkül, egyformán kizsákmányoltak, hogy mindannyian, frakcióra való tekintet nélkül, egyformán jogfosztottak. A „Právda" tehát elsősorban és főként a pro-

letariátus osztályharcának egységéért, mindenáron való egységéért fog síkraszállni. Amennyire engesztelhetetlennek kell lennünk az ellenségekkel szemben, annyira engedékenynek kell lennünk egymás iránt. Háború a munkásmozgalom ellenségei ellen, béke és összetartó munka a mozgalmon belül — ez fogja vezérelni a „Právdá"-t mindennapi munkájában.

Ezt különösen szükséges hangsúlyozni most, amikor a lénai események és a IV. Duma közeledő választásai rendkívüli makacssággal vetik fel a munkások előtt az egységes osztályszervezetbe való tömörülés szükségességének kérdését...

Amikor munkához látunk, tudatában vagyunk annak, hogy útunk tövises. Elegendő megemlítenünk a „Zvezdá"-t, amely egy sereg elkobzáson és „perbefogáson" ment keresztül. De a tövisektől nem ijedünk meg, ha a munkások rokonszenve, amely a „Právdá"-t most körülveszi, a jövőben is meglesz. Ebből a rokonszenvből fog a „Právda" erőt meríteni a harchoz! Szeretnők, hogy ez a rokonszenv növekedjék. Szeretnők, ezenkívül, hogy a munkások ne szorítkozzanak csupán a rokonszenvre, hanem vegyenek tevékenyen részt lapunk szerkesztésében is. Ne mondják a munkások azt, hogy az írás nekik „szokatlan" munka: a munkásírók nem készen hullanak az égből, csak lassanként, az irodalmi munka folyamán nevelődnek ki. Csak bátrabban kell munkához látni: egyszer-kétszer megbotlik az ember, aztán mégis megtanul írni...

Igyhát, serényebben — munkára fel!

„Právda" („Igazság") 1. sz.
1912 április 22.
Aláírás nélkül.

A PÉTERVÁRI MUNKÁSOK UTASITÁSA MUNKÁSKÉPVISELŐJÜK SZÁMÁRA[113]

Az orosz népnek a kilencszázötös mozgalom által támasztott követelései megoldatlanok maradtak.

A reakció és a „megújított rend" fejlődése nemcsak nem teljesítette ezeket a követeléseket, hanem — ellenkezőleg — még jobban kiélezte azokat.

A munkásoknak gyakran nincs lehetőségük nemcsak arra, hogy sztrájkoljanak — mert nincs biztosítékuk, hogy ezért nem fognak beléjük lőni; nemcsak arra, hogy szakszervezeteket alakitsanak és gyűléseket tartsanak — mert nincs biztosítékuk, hogy ezért nem tartóztatják le őket —, hanem arra sem, hogy résztvegyenek a Duma-választásokon, mivel így is, úgy is „megmagyarázzák"[114] vagy száműzik őket: hiszen éppen a napokban „magyarázták meg" a putyíloviakat és a Névai Hajógyár munkásait!

A földesurak és a közigazgatási főnökök önkényére hagyott parasztság éhező tízmillióiról nem is szólunk...

Mindez a kilencszázötös követelések teljesítésének szükségessége mellett szól.

Oroszország gazdasági életének állapota, a jövő ipari válság már mutatkozó jelei és a parasztság széles

rétegeinek egyre fokozódó nyomora parancsoló szükségességgé teszi a kilencszázötös feladatok megoldását.

Ezért azt gondoljuk, hogy Oroszország ma — úgy lehet — mélyebbreható tömegmozgalmak előestéjén van, mint kilencszázötben. Erről tanuskodnak a lénai fellépések, a „megmagyarázások'' elleni tiltakozó sztrájkok stb.

E mozgalmak kezdeményezője, mint kilencszázötben is, az orosz társadalom leghaladottabb osztálya, az orosz proletariátus lesz.

Szövetségese pedig csakis a sokat szenvedett parasztság lehet, amelynek létérdeke Oroszország felszabadítása.

Harc két fronton — a feudális-bürokratikus rend ellen és a régi hatalommal szövetséget kereső liberális burzsoázia ellen — ilyen formát kell öltenie a nép jövő fellépésének.

És ez a harc csak annyiban lesz győzelmes, amennyiben a munkásosztály fog fellépni a népi mozgalom élén.

De hogy a munkásosztály becsülettel teljesíthesse a népi mozgalom vezérének szerepét, ahhoz az kell, hogy fel legyen fegyverezve érdekeinek tudatával és nagy szervezettséggel.

Az adott viszonyok között a Duma szószéke éppen egyik legjobb eszköz arra, hogy a proletariátus széles tömegeit felvilágosítsuk és megszervezzük.

Éppen ezért küldjük a Dumába képviselőnket, megbízva őt és a IV. Duma egész szociáldemokrata frakcióját azzal, hogy a Duma szószékéről széles körben terjessze követeléseinket, ne pedig üres törvényhozósdit játsszon az úri Dumában.

Azt szeretnők, hogy a IV. Duma szociáldemokrata frakciója általában, és a mi képviselőnk is, magasra emelje a munkásosztály zászlaját a fekete Duma vele szemben ellenséges táborában.

Azt szeretnők, hogy a Duma szószékének magasából messzire harsogjanak a szociáldemokrata frakció tagjainak szavai a proletariátus végső céljáról, a teljes és megnyírbálatlan kilencszázötös követelésekről, az orosz munkásosztályról mint a népi mozgalom vezéréről, a parasztságról mint a munkásosztály legmegbizhatóbb szövetségeséről, a liberális burzsoáziáról mint a „népszabadság" árulójáról.

Azt szeretnők, hogy a IV. Duma szociáldemokrata frakciója az említett jelszavak talaján végzett munkájában egységes és tömör legyen.

Hogy a széles tömegekkel való állandó érintkezésből merítse erejét.

Hogy lépést tartson Oroszország munkásosztályának politikai szervezetével.

Külön röplapként jelent meg

1912 októberének első felében.

A MEGHATALMAZOTTAK AKARATA

A munkáskúriában megtartott választások eredményei véglegesen tisztázódtak[115]. Hat elektor közül — 3 likvidátor és 3 a „Právda" híve. Kit jelöljünk ezek közül képviselőnek? Kit kellene tulajdonképpen jelölni? Adott-e ezzel kapcsolatban valamilyen utasítást a meghatalmazottak gyűlése?

A likvidátoroknak azért sikerült megválasztatniok híveiket, mert a meghatalmazottak elől elrejtették nézeteiket, „egységet" játszva elkenték a nézeteltéréseket. Őket támogatták a nekik vakon hívő pártonkívüli meghatalmazottak, akik nem szeretik a nézeteltéréseket. De bármennyire igyekeztek is a likvidátorok ködöt terjeszteni, egyben — a legfontosabban — mégis megnyilvánult a meghatalmazottak akarata. Ez az utasítás kérdése. A meghatalmazottak gyűlése nagy többséggel egy meghatározott utasítást, a „Právda" híveinek utasítását fogadta el a képviselő számára.

A „Lucs"[116] a választásokról írt beszámolójában elhallgatja ezt, de nem fog sikerülni elrejtenie az olvasók elől az igazságot, amelyet valamennyi meghatalmazott ismer. Nem engedjük, hogy a meghatalmazottak akaratát meghamisítsa.

Az utasítás — irányvonal a képviselő számára. Az utasítás határozza meg a képviselőt. Amilyen az utasítás, olyan a képviselő. Miről szól hát a pétervári nagyüzemek utasítása, amelyet a meghatalmazottak gyűlése elfogadott?

Az utasítás elsősorban a kilencszázötös feladatokról szól, arról, hogy ezek a feladatok megoldatlanok maradtak, hogy az ország gazdasági és politikai helyzete múlhatatlanná teszi megoldásukat. Az ország felszabadulása az utasítás szerint harccal érhető el — harccal két fronton —, egyfelől a feudális-bürokratikus csökevények ellen és másfelől az áruló liberális burzsoázia ellen. A munkások megbízható szövetségese pedig csakis a parasztság lehet. De ebben a harcban a győzelem elkerülhetetlen feltétele: a proletariátus hegemóniája (vezetőszerepe). Mennél nagyobb a munkások öntudatossága és szervezettsége, annál jobban teljesítik a nép vezérének szerepét. Mivel pedig az adott viszonyok között a Duma szószéke a tömegek szervezésének és felvilágosításának egyik legjobb eszköze, a munkások elküldik a Dumába képviselőjüket, hogy ő, valamint a IV. Duma egész szociáldemokrata frakciója síkra szálljon a proletariátus alapvető feladataiért, az ország teljes és megnyirbálatlan követeléseiért...

Ez az utasítás tartalma.

Nem nehéz megérteni, hogy ez az utasítás gyökeresen különbözik a likvidátorok „platformjától" — teljesen likvidátorellenes.

És felmerül a kérdés: ha a likvidátorok mégis fel merik állítani jelöltjüket, mi legyen az utasítással, amelyet a képviselőnek meg kell valósí-

tania, ha egyszer a meghatalmazottak gyűlésének erről határozott döntése van?

Likvidátor által megvalósitott likvidátorellenes utasítás — elmerészkednek-e ilyen szégyenig likvidátoraink?

Érzik-e, hogy az „egységesdi" zsákutcába kergette őket?

Vagy talán meg akarják szegni az utasítást, el akarják feledni?

De mi lesz akkor a meghatalmazottak akaratával, amelynek védelmében Pétervár munkásai kétségtelenül síkra fognak szállni?

Merészelik-e a likvidátorok sárba tiporni a meghatalmazottak akaratát?

Még a győzelemről beszélnek, de érzik-e, hogy az utasítás halálos vereséget mért rájuk, amikor hangsúlyozta, hogy képviselő csak az lehet, aki likvidátorellenes?

„Právda" („Igazság") 147. sz.
1912 október 19.

Aláírás: K. Szt.

A PÉTERVÁRI MUNKÁSKÚRIÁBAN MEGTARTOTT VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEIHEZ

1. A MEGHATALMAZOTTAK VÁLASZTÁSA

A munkások hangulatának legjellemzőbb vonása az, hogy 1907-hez képest a választások iránt sokkal nagyobb fokú érdeklődést tanusítanak. Nem számítva az üzemenként imitt-amott elszórt kis csoportokat, bátran mondhatjuk, hogy a bojkottista hangulatnak nyoma sincs. Az Obuhov[117] nem bojkottált, hanem a gyárvezetőség akarata fosztotta meg a választás lehetőségétől. A Névai Hajógyár volt az egyetlen, ahol a bojkottisták szervezetten léptek fel, de a munkások ott is fölényes többségben a részvételért szálltak síkra. A munkások széles tömegei a választások mellett voltak. Sőt, törekedtek a választásokra és nagy érdeklődéssel választottak, hacsak ez elé nem gördítettek áthághatatlan akadályokat. Erről tanuskodnak a „megmagyarázások" ellen nemrégiben rendezett tömegtiltakozások is...

Majdnem kizárólag szociáldemokratákat vagy a szociáldemokratákhoz csatlakozókat választottak meg. Rajtunk kívül álló körülmények miatt csak egyes üzemekben sikerült kifejteni a következetes munkásdemokrácia platformját, annál is inkább,

mert a likvidátorok a munkások elől bölcsen elrejtették platformjukat. De ott, ahol sikerült, a munkások mindenütt a likvidátorellenesek platformját fogadták el „utasítás" formájában. A likvidátorok ilyen esetekben — nyilván nem tisztelve sem magukat, sem nézeteiket — kijelentették, hogy „lényegében ők is ilyen utasítás mellett vannak" (Névai Hajógyár), amikor pedig az egyesülési szabadságra vonatkozó „módosításokat" nyujtották be, ezeket fölöslegesekként elvetették. Következésképpen, főként „személyek szerint" választottak. És a meghatalmazottak óriási többségükben szociáldemokraták vagy hozzájuk közelállók közül kerültek ki.

A szociáldemokrácia a munkásosztály érdekeinek egyetlen kifejezője, erről tanuskodik a meghatalmazottak választása.

2. AZ ELEKTOROK VÁLASZTÁSA

A 82 meghatalmazott közül határozottan likvidátorellenes 26, határozottan likvidátor 15 volt, a többi 41 — „egyszerűen szociáldemokraták", szociáldemokratákhoz csatlakozók vagy pártonkívüli baloldaliak voltak.

Ki mellé áll ez a 41, melyik politikai vonalat hagyják jóvá — ez az a kérdés, amely elsősorban érdekelte a „frakciósokat".

A meghatalmazottak gyűlése óriási többségében a „Právda" hívei által javasolt utasítás mellett foglalt állást. Ezzel meghatározta a maga arculatát. A likvidátorellenesek politikai vonala diadalmas-

kodott. A likvidátorok kísérlete, hogy ezt megakadályozzák, megbukott.

Ha a likvidátorok politikailag becsületesek lettek volna, ha tisztelték volna saját nézeteiket — visszahívták volna jelöltjeiket, minden helyet átadtak volna a „Právda" híveinek. Mert magától értetődik, hogy csak az utasítás hívei lehettek jelöltek. Az utasítás *ellenfelei* mint az utasítás *védelmezői* — csak politikailag megbukott emberek vállalkozhatnak ilyesmire. És a likvidátorok vállalkoztak rá! Elrejtve a meghatalmazottak elől nézeteiket, ideiglenesen „közéjük tartozónak" tettetve magukat, mint akiknek „nincs semmi ellenvetésük" az elfogadott utasítás „ellen", egységesdit játszva és panaszkodva a likvidátorellenesekre mint egységbontókra — igyekeztek meghatni a nemfrakciós meghatalmazottakat, valahogyan „becsempészni" a maguk embereit. És valóban becsempészték őket, megtévesztvén a meghatalmazottakat.

Világos volt, hogy a likvidátorok kalandorkodásának nem lesz vége.

Nem kevésbbé világos volt az is, hogy a pétervári proletariátus a „Právda" politikai vonalát, és csakis azt fogadja rokonszenvvel, — hogy a meghatalmazottak akaratának megfelelően csak a „Právda" híve lehet a munkások képviselője.

Nagyobb győzelmet nem is kívántunk . . .

3. KÉTFÉLE EGYSÉG

Mielőtt rátérnék a küldött megválasztására, néhány szót kell szólnom arról az „egységről",

amelynek végzetes szerepe volt az elektorok megválasztásánál és amely után úgy kapnak a likvidátorok, mint fuldokló a szalmaszál után.

Trockij nemrég azt írta a „Lucs"-ban, hogy a „Právda" valamikor az egység mellett volt, most pedig az egység ellen van. Igaz-e ez? Igaz is, meg nem is. Igaz, hogy a „Právda" az egység mellett volt. Nem igaz, hogy most az egység ellen van: a „Právda" mindig egységre hívja fel a következetes munkásdemokráciát.

Akkor hát miről van szó? Arról, hogy egyfelől a „Právda", másfelől a „Lucs" és Trockij teljesen különböző szemmel nézik az egységet. Vannak, úgylátszik, különböző egységek.

A „Právda" úgy véli, hogy egységes egészbe csak a bolsevikok és a pártot akaró mensevikek egyesíthetők. Egység a pártellenes elemektől, a likvidátoroktól való elhatárolás talaján! Mindig ilyen egység mellett volt és lesz is a „Právda".

Trockij viszont más szemmel nézi a dolgot: egy rakásra hord össze mindenkit, mind a pártot akarók ellenfeleit, mind azok híveit. És persze semilyen egységet sem tud összehozni: öt éve folytatja a nem egyesíthető egyesítésének ezt az együgyű prédikálását és azt érte el, hogy van két lapunk, két platformunk, két konferenciánk és egy cseppnyi egység sincs a munkásdemokrácia és a likvidátorok között!

Míg a bolsevikok és a pártot akaró mensevikek mindinkább egy egységes egészbe tömörülnek, a likvidátorok szakadékot ásnak maguk és ez egész között.

A mozgalom gyakorlata a „Právda" egységtervét igazolja.

A mozgalom gyakorlata szétzúzza Trockij gyermeteg tervét a nem egyesíthető egyesítéséről.

Sőt. Trockij a fantasztikus egység hirdetőjéből a likvidátorok kiszolgálójává válik, aki a likvidátorok malmára hajtja a vizet.

Trockij minden tőle telhetőt elkövetett azért, hogy két egymással versenyző lapunk, két versenyző platformunk, két egymást tagadó konferenciánk legyen — és most ez a vattázott izmú bajnok maga zengedcz nekünk az egységről!

Ez nem egység, hanem komédiáshoz illő játék.

És ha ez a játék lehetőséget adott a likvidátoroknak arra, hogy három elektorukat megválasztassák, ez azért történt, mert olyan rövid idő alatt nem lehetett leleplezni az egység komédiásait, akik a munkások elől elrejtették zászlajukat...

4. A KÉPVISELŐ MEGVÁLASZTÁSA

Ebből könnyű megérteni, hogy milyen egységről beszélhettek a likvidátorok, amikor azzal a javaslattal fordultak a „Právda" híveihez, hogy *egy* jelöltet állítsanak képviselőnek a Dumába. Egyszerűen azt javasolták, hogy a meghatalmazottak akarata ellenére, a pétervári proletariátus utasítása ellenére, szavazzanak a likvidátorok jelöltjére. Mi mást válaszolhattak erre a „Právda" hívei, mint azt, hogy a meghatalmazottak utasítása szent és képviselő csak az lehet, aki az utasítás híve? Szegjék meg a meg-

hatalmazottak akaratát a likvidátorok jellemtelensége kedvéért, vagy ne törődjenek az utóbbiak szeszélyeivel a pétervári proletariátus utasítása kedvéért? A „Lucs" a „Právda" egységbontó politikájáról rikoltoz és képtelenségeket hord össze az elektorok ellen, de miért nem egyeztek bele a likvidátorok a „Právda" javaslatába, hogy húzzanak sorsot a munkások hat elektora közül? Az egységes munkásjelölt érdekében még erre az engedményre is rászántuk magunkat, de — kérdezzük — miért vetették el a likvidátorok a sorshúzást? Miért becsülték többre a „Lucs" hívei a hat dumajelöltet egy jelöltnél? Talán az „egység" érdekében?

A „Lucs" azt mondja, hogy Gudkov a „Právda" hívét, Badájevet javasolta jelöltnek, de, teszi hozzá szerényen a likvidátor lap, a javaslatot nem fogadták el. De vajjon a „Lucs" likvidátorai megfeledkeztek arról, hogy Petrov, aki az ő hívük, nem pedig „právdista", nem volt hajlandó lemondani jelöltségéről és ezzel gyakorlatilag megmutatta, milyen is az a likvidátori vonzódás az „egységhez". És ezt mégis egységnek nevezik! Az is, hogy a „Lucs" másik híve, Gudkov azután adta be a jelölését, amikor már megválasztották Badájevet, a „Právda" hívét — talán ez is egység? Ki hiszi ezt el?

A „Lucs" farizeus módon dícséri a politikai jellemmel nem bíró Szudákovot, aki állítólag visszavonta jelölését az egység érdekében. De vajjon a „Lucs" nem tudja, hogy Szudákovnak egyszerűen *nem lehetett* esélye, mert csak két szavazatot kapott? Minek nevezzük azt a lapot, amely mindenki szeme láttára mer hazudni?

Politikai jellemnélküliség — csak nem ez a likvidátorok egyetlen „erénye"?

A likvidátorok a kadetok és októbristák akaratából igyekeztek becsempészni emberüket a Dumába, a pétervári munkások akarata ellenére. De vajjon a munkástömegektől elszakadt „Lucs" sehogy sem érti meg, hogy a pétervári munkások ilyen képviselővel szemben bizalmatlanságukat fejezték volna ki?

„Právda" („Igazság") 151. sz.

1912 október 24.

Aláírás: K. Szt.

A VÁLASZTÁS NAPJA

Ma van a választás napja Pétervárott. Választás a második kúriában. Két tábor harcol: a szociáldemokraták és a kadetok. A választóknak kell eldönteniök, kire bízzák az ország sorsát.

Mit akarnak a szociáldemokraták?

Mit akarnak a kadetok?

A szociáldemokraták, mint a munkásosztály képviselői, az emberiség minden kizsákmányolás alól való felszabadítására törekednek.

A kadetok viszont, mint a liberális burzsoázia képviselői, az ember ember által való kizsákmányolására építik jövőjüket, igaz, olyan kizsákmányolásra, amelyet kissé megnyesegettek, de amely mégiscsak kizsákmányolás.

A szociáldemokraták úgy vélik, hogy az ország megújításának kérdése megoldatlan maradt, hogy azt meg kell oldani — mégpedig magának az országnak az erőfeszítéseivel.

A kadetok viszont feltételezik, hogy megújításról beszélni fölösleges, mivel „hála istennek, van alkotmányunk" . . .

A szociáldemokraták úgy vélik, hogy az ország

megújulása felé vezető úton Oroszország két Oroszországra oszlott: a régi, hivatalos, és az új, jövőbeli Oroszországra.

A kadetok viszont azt hiszik, hogy miután „megajándékoztak" alkotmánnyal, a két Oroszország „ilyen szembeállítása" „többé nem lehetséges", mert „csak egy Oroszország" van.

Ebből egy következtetés adódik: a kadetok alkotmányeszménye már megvalósult. A június 3-i helyzet keretei számukra nem kényelmetlenek.

Miljukov például 1909-ben, Londonban, egy banketton, ahol vele együtt az oktobrista Gucskov és a „mérsékelt" feketeszázas Bobrinszkij „képviselte" Oroszországot, ezt mondotta:

„Önök igen különböző árnyalatú politikai meggyőződést valló embereket látnak maguk előtt, de ezek a különbségek, kiegészítve egymást, nagy eszményünket, az alkotmányos Oroszország nagy eszményét képviselik" (Lásd I. Jefrémov „Orosz népképviselők" stb. c. könyvét, 81. old.).

Következésképpen a feketeszázas Bobrinszkij, aki a kadet Miljukovot a ... „népszabadság" érdekében „kiegészíti" — ez, mint kiderül, a kadetok „nagy eszménye".

A londoni banketton nem volt jelen a munkások *egyetlen* képviselője *sem*, a parasztok *egyetlen* képviselője *sem*, de a kadetok „nagy eszményei" úgy látszik megvannak munkások, parasztok nélkül ...

A Bobrinszkijek, Gucskovok és Miljukovok alkotmánya a munkások képviselői *nélkül*, a parasztok képviselői *nélkül* — ezek ők, a kadetok „eszményei"!

Csodálkozhatunk-e ezek után azon, hogy a

harmadik Dumában a kadetok megszavazták: 1) a népellenes költségvetést, 2) a közvetett adókat, 3) a börtönökre stb. előirányzott tételeket?

Csodálkozhatunk-e ezek után azon, hogy a kadetok a munkások, a parasztok és az egész demokrácia követelései ellen nyilatkoznak?

Csodálkozhatunk-e ezek után azon, hogy a kadetok szócsövükön, Maklákovon keresztül a diákmozgalommal szemben „több erélyt, szigorúságot és kíméletlenséget" követeltek, a lénai munkások békés sztrájkját pedig „ösztönös lázadásnak" minősítették a „Récs"-ben?

Nem, ez nem a „népszabadság" pártja, hanem a „népszabadság" árulóinak pártja.

Csak ilyen emberek tudnak a nép háta mögött alkudozni a bürokráciával. A Wittével, Sztolüpinnel és Trepovval, most pedig Szazonovval folytatott „tárgyalások" korántsem véletlenek.

Csak ilyen emberek képesek a feketékkel szövetkezve megbuktatni a szociáldemokratákat a harkovi, kosztromi, jekatyerinodári, rigai választásokon.

Ilyen emberekre bízni az ország sorsát — annyi mint gúny tárgyául odadobni az országot az ellenségnek.

Kifejezzük azt a meggyőződésünket, hogy a magukat tisztelő választók nem kötik becsületüket a kadetok sorsához.

Kapják meg ma a kadetok méltó büntetésüket az orosz nép ellen elkövetett súlyos bűneikért!

*Munkás*választók! A ti érdekeitek képviselőire, a szociáldemokratákra szavazzatok!

Választó *kereskedelmi alkalmazottak!* Ne szavaz-

zatok a kadetokra, akik megvetik pihenéstek érdekeit — szavazzatok a szociáldemokratákra, érdekeitek egyetlen következetes védelmezőjére!

Lengyel választók! A szabad nemzeti fejlődés jogáért harcoltok — ne feledjétek, hogy a nemzetiségek szabadsága elképzelhetetlen az általános szabadság nélkül, a kadetok pedig elárulják a szabadságot!

Zsidó választók! A zsidók egyenjogúságáért harcoltok, de ne feledjétek el, hogy a Bobrinszkijekkel enyelgő Miljukovok és a jobboldaliakkal blokkot alkotó kadetok nem fognak az egyenjogúságra törekedni!

A népszabadság árulóira vagy védelmezőire, a kadetokra vagy a szociáldemokratákra — válaszszatok, polgárok!

„Právda" („Igazság") 152. sz.
1912 október 25.

Aláírás: K. Szt.

OROSZORSZÁG VALAMENNYI MUNKÁSÁHOZ ÉS MUNKÁSNŐJÉHEZ![118]

Január 9.

Elvtársak!

Ismét január kilencedikét ünnepeljük — azt a napot, amelyet száz meg száz munkástestvérünk vére tesz emlékezetessé, száz meg száz munkástestvérünké, akiket 1905 január 9-én Romanov Miklós cár agyonlövetett azért, mert békésen és fegyvertelenül elmentek hozzá jobb életet kérni.

Nyolc év telt el azóta. Nyolc hosszú esztendő, amelynek folyamán a felcsillanó szabadság röpke pillanatától eltekintve az országot állandóan gyötörték a cár és a földesurak!

És most is — Oroszországban most is, mint azelőtt, agyonlövetik a munkásokat békés sztrájkok miatt — gondoljunk a lénai vérfürdőre. Mint azelőtt, most is éhínségig nyomorgatják a parasztok millióit — ez történt 1911-ben. Mint azelőtt, most is kínozzák és gyötrik a cári börtönökben a nép legjobb fiait, tömeges öngyilkosságba kergetve őket — ez történt nemrég Kutomarban, Algacsában[119] stb. Mint azelőtt, most is agyonlövik a cári törvényszék ítélete alapján azokat a matrózokat és katonákat, akik földet követelnek a parasztoknak és szabadságot az egész nép-

nek — mint nemrég a 17 feketetengeri matrózzal[120] tették. Ma is Romanov Miklós, a földesurak kegyelméből Összoroszország egyeduralkodója, gyakorolja „istentől" adományozott és a szinódus palástos gonosztevői és a feketeszázasok — a Puriskévicsok és Hvosztovok — által megáldott hatalmát.

Változatlanul fojtogatja harapófogójában Oroszországot a Romanovok monarchiája, amely az idén készül megünnepelni országunkon való véres uralmának 300. évfordulóját.

De Oroszország már nem az a meggyötört és engedelmes Oroszország, amely hosszú éveken át szótlanul nyögött a Romanovok igája alatt. És elsősorban más ma már orosz munkásosztályunk, amely a szabadság valamennyi harcosának élén jár. És 1913 január 9-ét nem megtört, megalázott rabokként fogadjuk, hanem emelt fővel — azoknak a harcosoknak tömör hadseregeként, akik érzik, akik tudják, hogy ismét felébred a népi Oroszország, hogy az ellenforradalom jege megtört, hogy ismét megindult a népi mozgalom folyama, hogy „velünk a friss harcosok serege" . . .

Nyolc év! Mily keveset éltünk, s mily sokat éltünk át . . . Ez alatt az idő alatt három Állami Dumát láttunk. Az első kettőt, amelyben a liberálisok voltak többségben, de amelyekben hangosan harsogott a munkások és parasztok hangja, a cár szétkergette, megvalósítva a feketeszázas földesurak akaratát. A harmadik Duma maga volt feketeszázas és öt éven át dolgozott együtt a cári bandával azon, hogy még jobban leigázza és elnyomja a parasztokat, a munkásokat — az egész népi Oroszországot.

A fekete ellenforradalom éveiben a munkásosz-

tálynak kellett kiürítenie a legkeserűbb poharat. 1907 óta, amikor a régi rend erőinek ideiglenesen sikerült elnyomni a tömegek forradalmi mozgalmát, a munkások kettős iga alatt nyögnek. A cári banda rajtuk tölti ki bosszúját a legkíméletlenebbül. Ugyancsak rájuk zúdul a tőke támadása is. A gyárosok, kihasználva a politikai reakciót, lépésről-lépésre elszednek mindent, amit a munkások annyi fáradság, annyi áldozat árán vívtak ki. Kizárások segítségével, a csendőrség és rendőrség védelme alatt, a vállalkozók meghosszabbítják a munkanapot, leszállítják a munkabért, visszaállítják a régi rendet a gyárakban és üzemekben.

A munkások fogcsikorgatva hallgatnak. A kilencszáznyolcas és kilences év volt az a két év, amikor a feketeszázasok a legjobban örvendeztek diadaluknak és a legmélyebbre hanyatlott a munkásmozgalom. De 1910 nyarán már kezdenek újra feleleveneden a munkássztrájkok. 1911 vége pedig meghozta a munkások tízezreinek aktív tiltakozását az ellen, hogy a II. Duma szociáldemokrata képviselői, akiket egy provokáció következtében elítéltek, kényszermunkán maradnak[121].

Annak idején a munkások tömegmozgalma az 1907 november 22-i sztrájkkal *ért véget*, amelyet a II. Duma szociáldemokrata képviselőinek fegyházbüntetése miatt rendeztek. És a munkások tömegmozgalma 1911 végén ismét a II. Duma szociáldemokrata képviselőinek, ezeknek az élenjáró harcosoknak, a munkásosztály e hőseinek sorsával kapcsolatban *elevenedett fel* újra, akiknek művét most a IV. Duma munkásképviselői folytatják.

A politikai harc élénkülésével együtt jár a munkások gazdasági harcának élénkülése is. A politikai sztrájk táplálja a gazdaságit és fordítva. Hullám hullámot kerget és a munkásmozgalom hatalmas áradatként tör a cári monarchia és a tőke önkényuralmának pillérei ellen. A munkások egyre újabb és újabb rétegei ébrednek új életre. Egyre nagyobb tömegek csatlakoznak az új harchoz. A lénai vérfürdő miatt rendezett sztrájkokban, a május elsejei sztrájkokban, a munkások választójogtól való megfosztása ellen tiltakozó sztrájkokban és a feketetengeri matrózok kivégzése ellen tiltakozó sztrájkban körülbelül egymillió ember vett részt. Ezek forradalmi sztrájkok voltak, olyan sztrájkok, amelyek azt írták zászlajukra : „Le a Romanovok monarchiájával, le az egész kivénhedt, rothadt, Oroszországot fojtogató földesúri renddel!"

Szélesedik, nő a munkások forradalmi mozgalma. A munkásosztály a lakosság többi rétegeit is új harcra ébreszti. Minden becsületes, minden jobb életre törekvő ember tiltakozni kezd a cári falka erőszakoskodásai ellen. Még a burzsoázia is morog, még az is elégedetlen a Puriskévicsek teljes és osztatlan uralmával.

A június 3-i rendszer senkit és semmit sem békített meg. Az ellenforradalom minden egyes esztendeje azt mutatta, hogy nincs szabad élet Oroszországban mindaddig, amíg épségben van a Romanovok monarchiája, amíg érintetlen a földesurak uralma.

Érlelődik az új forradalom, amelyben a munkásosztály ismét az egész felszabadító hadsereg vezérének megtisztelő szerepét fogja betölteni.

A munkásosztály zászlajára most is az a három régi követelés van felírva, amelyekért oly sok áldozatot hoztak, amelyekért oly sok vért ontottak.

Nyolcórás munkanapot — a munkásoknak!

Az egész földesúri, cári és egyházi földet megváltás nélkül — a parasztoknak!

Demokratikus köztársaságot — az egész népnek!

E követelések körül folyt és folyik a harc a mai Oroszországban. Ezeket írták fel zászlajukra a munkások a lénai vérfürdő nemrégmult napjaiban is. Január 9-én is ezek a munkásosztály követelései.

A pétervári, rigai, nyikolájevi munkások már 1912 január 9-ét is sztrájkokkal és tüntetésekkel próbálták megünnepelni. 1913 január 9-én ezt tesszük mindenütt — *egész Oroszországban*. 1905 január 9-én a munkások vérében született az első orosz forradalom. Hadd legyen 1913 eleje a *második* oroszországi forradalom küszöbévé. A Romanov-ház, amely 1913-ban készül ünnepelni 300. évfordulóját, még hosszú időre szeretne berendezkedni Oroszország nyakán. Vágjuk hát oda 1913 január 9-én ennek a bandának:

Elég! Le a Romanovok monarchiájával! Éljen a demokratikus köztársaság!

Elvtársak! 1913 január 9-e ne múljon el megünneplés nélkül sehol, ahol orosz munkások élnek és harcolnak.

Gyűlésekkel, határozatokkal, népgyűlésekkel és, ahol lehet

egynapos sztrájkkal
és tüntetésekkel

tegyük nevezetessé mindenütt ezt a napot.

E napon emlékezzünk a harcban elesett hősökre! Legjobban akkor tiszteljük emléküket, ha e napon egész Oroszországban felharsannak régi követeléseink:

Demokratikus köztársaság!
A földesúri földek elkobzása!
Nyolcórás munkanap!

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Központi Bizottsága

Elvtársak!
Készítsétek elő a január 9-i tiltakozást.

Külön kiáltványként jelent meg 1912 december végén — 1913 január elején.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK

(Szentpétervári levél)

Az 1907-es választásoktól eltérően az 1912-es választások egybeestek a munkások körében mutatkozó forradalmi felélénküléssel. Míg akkor a forradalom hullámai hanyatlottak, az ellenforradalom pedig diadalát ülte — 1912-ben megindult az új forradalom első hulláma. Éppen ezért választottak a munkások *akkor* lanyhán, helyenként pedig még bojkottálták is a választásokat, természetesen *passzívan*, megmutatva ezzel, hogy a passzív bojkott kétségtelen jele a lanyhaságnak és az erők hanyatlásának. Éppen ezért mentek a munkások *most*, a felfelé ívelő forradalom légkörében, nagy érdeklődéssel a választásokra, sutba dobva a petyhüdt politikai közömbösséget. Sőt: a munkások harcoltak a választásért, a „megmagyarázások" elleni nagyszabású sztrájkok útján küzdöttek a választás jogáért és kiküzdötték azt minden rendőri furfang és akadály ellenére. Ez kétségbevonhatatlan jele annak, hogy a politikai merevgörcs elmult, a forradalom elmozdult a holtpontról. Igaz, az új forradalom hulláma *még* nem olyan erős, hogy fel lehetne vetni, mondjuk, az általános politikai sztrájk kérdését. De annyira *már* erős, hogy helyenként szét

lehessen tépni a „megmagyarázások" pókhálóját a választások felélénkítése érdekében, a proletariátus erőinek megszervezése érdekében, a tömegek politikai felvilágosítása érdekében.

I

A MUNKÁSKÚRIA

1. A HARC A VÁLASZTÁS JOGÁÉRT

Nem lesz fölösleges megjegyeznünk, hogy a sztrájkkampányt a Központi Bizottság képviselője és pártunk Pétervári Bizottsága kezdeményezte. Október 4-én késő este, az elektorok választásának előestéjén, tudomásunkra jutott, hogy a körzeti bizottság „megmagyarázta" a legnagyobb gyárak meghatalmazottait (a Putyilov és egyéb gyárakéit). Egy óra mulva egybegyűl a Pétervári Bizottság Végrehajtó Bizottsága a Központi Bizottság képviselőjével[122] együtt, és összeállítva az elektorok új listáját, határozatot hoz az egynapos tiltakozó sztrájkról. Aznap éjjel a Putyílov-gyár szociáldemokrata csoportja gyűlést tart és elfogadja a Pétervári Bizottság határozatát. 5-én a Putyilovban megkezdődik a sztrájk. Sztrájkol az egész gyár. 7-én (vasárnap) a Névai Hajógyár szociáldemokrata csoportja gyűlést tart és csatlakozik a Pétervári Bizottság határozatához. 8-án sztrájkol az egész gyár. Követik őket más gyárak és üzemek. Nemcsak a „megmagyarázott" üzemek, hanem azok is sztrájkolnak, amelyeket nem „magyaráztak meg" (Pahl), valamint azok is, ame-

lyeknek a „választási szabályokból” kifolyólag nem volt joguk a munkáskúriában választani. Szolidaritásból sztrájkolnak. Forradalmi dalokban és tüntetésekben nincs hiány . . . Október 8-án késő éjjel híre terjed, hogy a kormányzósági választási bizottság érvényteleníti az elektorok választását, visszavonja a körzeti bizottság „megmagyarázását”, „visszaadja a jogokat” a putyiloviaknak, nagyobb számú üzemet kapcsol be a választásokba. A munkások a győzelmet ünnepelik. A munkások győztek.

Érdekes az a határozat, amelyet a munkások a Névai Hajógyárban és a Putyilov-gyárban a sztrájk kihirdetésekor elfogadtak:

„*Tiltakozunk választójogunk megsértése ellen és kijelentjük, hogy csak a cárizmus megdöntése és a demokratikus köztársaság kivívása biztosíthatja a munkásoknak a választás jogát és valóságos szabadságát*”.

A likvidátoroknak azt a határozatát, hogy „. . . csak az biztosíthatná a választás jogát, ha az *Állami Dumába* az általános választói jog alapján történnének a választások” — elvetették. Ezeket a határozatokat előzetesen megvitatták a gyári szociáldemokrata csoportokban és amikor például a Névai Hajógyár csoportjában kiderült, hogy a likvidátorok határozata nem talált együttérzésre, hívei kötelezték magukat arra, hogy azt a gyűlésen nem viszik a pártonkívüli tömeg elé, hanem a csoport által elfogadott határozatot támogatják. Becsületükre válik, hogy szavukat állták. A likvidátorellenesek válasza erre ugyanolyan méltányos volt, amikor bejuttatták meghatalmazottnak Gudkovot, akit — többségük lévén a gyárban — „kibuktathattak” volna. Nem

ártott volna, ha ebből a felelősségérzetből legalább egy cseppnyi lett volna a „Lucs”-ban is, amely oly szépen tud írni arról, hogy *mi nem volt* a gyárakban, de elhallgatta a Névai Hajógyárban elfogadott előbb említett határozatot, a putyíloviak határozatát pedig ráadásul még meg is hamisította.

A munkások tehát harcoltak a választásért és kiharcolták a választást. Vonják le ebből a tanulságot a pétervári eszerek, akik olyan sikertelenül léptek fel a Névai Hajógyárban a választás ellen.

A munkások a demokratikus köztársaság jelszavával harcoltak a választásért. Vonják le ebből a tanulságot a „részletreformok” bálványozói, a „Lucs” likvidátorai.

2. UTASITÁS A KÉPVISELŐ SZÁMÁRA

A „megmagyarázási” sztrájkokat még be sem fejezték egészen, amikor összeült a meghatalmazottak gyűlése. Előre meg lehetett mondani, hogy a Pétervári Bizottság által kidolgozott és Pétervár nagy gyárai (a Putyílov-gyár, a Névai Hajógyár, Palj) által jóváhagyott utasítást a meghatalmazottak el fogják fogadni. És valóban, a határozatot fölényes többséggel elfogadták — a likvidátorok jelentéktelen csoportja tartózkodott a szavazástól. Az utóbbiak kísérleteit a szavazás megzavarására „ne zavarjanak!” kiáltásokkal fogadták.

A meghatalmazottak a képviselőnek adott utasításukban a „kilencszázötös évek feladatairól” beszélnek, arról, hogy e feladatok „megoldatlanok maradtak”, hogy Oroszország gazdasági és politikai fejlő-

dése „megoldásukat parancsolóan szükségessé teszi”. A munkások és forradalmi parasztok harca a cárizmus megdöntéséért, a kadet burzsoázia megalkuvó politikája ellenére, az a harc, melynek csak a proletariátus lehet a vezére — ez tudná megoldani, az utasítás szerint, kilencszázöt feladatait (lásd az „Utasítást” a „Szociáldemokrát” 28—29. számában).

Amint látják, ez korántsem az, ami a „III. Duma agrárrendelkezéseinek” liberális likvidátori „felülvizsgálása” vagy az „általános választás az Állami Dumába” (lásd a likvidátorok platformját)[123].

A pétervári munkások hívek maradtak pártunk forradalmi hagyományaihoz. A forradalmi szociáldemokrácia jelszavait — és csak azokat — a meghatalmazottak gyűlése elismerte. A gyűlésen a pártonkívüliek döntötték el a kérdést (82 küldött közül 41 „egyszerűen szociáldemokrata” és pártonkívüli), és ha még ilyen gyűlésen is elfogadták a Pétervári Bizottság utasítását, ez azt jelenti, hogy a Pétervári Bizottság jelszavainak mély gyökerei vannak a munkásosztály érzületében és gondolkodásában.

Hogyan viszonyultak mindehhez a likvidátorok? Ha hinnének saját nézeteikben és nem állnának gyengén politikai becsület dolgában, nyilt harcot folytattak volna az utasítás ellen, beterjesztve saját utasításukat, vagy, miután vereséget szenvedtek, törölték volna a listáról jelöltjeiket. Hiszen beterjesztették elektorjelöltjeik listáját a likvidátorellenesek listájával szemben — miért ne fejthették volna ki éppoly nyiltan nézeteiket, utasításukat is? És amikor a likvidátorellenesek utasítását elfogadták, miért nem tudták becsületesen és nyiltan kijelenteni, hogy

ők, mint az utasítás ellenfelei, nem választhatók meg az utasítás jövőbeli védelmezőiként, visszavonják jelöléseiket, üresen hagyva a helyet az utasítás hívei számára? Hiszen ez a politikai becsület elemi szabálya. Vagy talán azért kerülték meg a likvidátorok az utasítást, mert a kérdést nem vitatták meg eléggé, a gyűlésen pedig a *pártonkívüliek* szavazata döntötte el az ügyet? De ebben az esetben miért nem vetették alá magukat a meghatalmazottak gyűlése előtt néhány nappal illegálisan összeült 26 *szociáldemokrata* meghatalmazott határozatának, akik vita után elfogadták a likvidátorellenesek platformját (16 szavazattal 9 ellen, egy tartózkodott a szavazástól), habár a gyűlésen jelen voltak a likvidátorok vezetői és meghatalmazottai is? Milyen magasabb megfontolások vezérelték a likvidátorokat, amikor egyidejűleg sárba tiporták az egész gyűlés utasítását és a 26 szociáldemokrata meghatalmazott akaratát? Nyilvánvaló, hogy itt csak egy megfontolás lehetett: borsot törni a likvidátorellenesek orra alá és „valahogyan" becsempészni a maguk embereit. Igen ám, de ha a likvidátorok nyilt harcba bocsátkoztak volna, nem juttatták volna be egyetlen hívüket sem, mert mindenki előtt világos volt, hogy a „III. Duma agrárrendelkezéseinek" likvidátori „felülvizsgálása" nem számíthat a meghatalmazottak rokonszenvére. Nem maradt más választás: el kellett rejteniök zászlajukat, az utasítás híveinek kellett magukat feltüntetniök, kijelentve, hogy „tulajdonképpen mi szintén majdnem ilyen utasítás mellett vagyunk", hogy ilykép „valahogyan" bejuttassák embereiket. Igy is cselekedtek. És ezzel az eljárásukkal a likvidátorok

elismerték vereségüket, csődbejutott politikusoknak könyvelték el magukat.

De kényszeríteni az ellenfelet zászlaja bevonására, vagyis kényszeríteni annak beismerésére, hogy zászlaja *rossz*, vagyis kényszeríteni ellensége eszmei fölényének elismerésére — ez nem több és nem kevesebb, mint erkölcsi győzelmet aratni.

Nemde „furcsa": a likvidátoroknak — „széles munkáspártjuk", a likvidátorelleneseknek viszont csak „megcsontosodott körük" van, és mégis — a „szűk kör" legyőzte a „széles pártot" !

Ilyen csodák is megesnek a világon ! . .

3. AZ EGYSÉG MINT ÁLARC ÉS A KÉPVISELŐ MEGVÁLASZTÁSA

Amikor a burzsoá diplomaták háborút készítenek elő, fokozottan üvöltöznek „békéről" és „baráti kapcsolatokról". Ha valamely külügyminiszter „békekonferenciáért" töri magát, tudják meg, hogy „kormánya" már kiadta a rendelést új csatahajókra és repülőgépekre. A diplomatánál a szavaknak különbözniök *kell* a valóságtól — különben micsoda diplomata? Más a szó, és egészen más a valóság. A szép szavak — álarc a csúf ügyek leplezésére. Őszinte diplomata — száraz víz, fából vaskarika.

Ugyanezt kell mondanunk a likvidátorokról azzal a lármával kapcsolatban, amelyet az egység körül csaptak. Plechánov elvtárs, a pártban való egyesülés híve, nemrég azt írta a likvidátor konferencia[124] határozataival kapcsolatban, hogy „tíz mérföldre is megérzik rajtuk a diplomácia bűze".

És azután ugyancsak Plechánov elvtárs „egységbontónak” nevezte konferenciájukat. Nyiltabban szólva : a likvidátorok az egységről való diplomatikus lármájukkal félrevezetik a munkásokat, mert amikor az egységről beszélnek, a szakadást készítik elő. És valóban, a likvidátorok — diplomaták a szociáldemokráciában, akik az egységről szóló szép szavakkal leplezik az általuk előkészített szakadás csúf művét. Amikor egy likvidátor az egységért töri magát, tudják meg, hogy máris sárba tiporta az egységet a szakítás érdekében.

A pétervári választás ezt közvetlenül bizonyítja.

Az egység — elsősorban — a szociáldemokratikusan szervezett munkások cselekvési egysége a még szervezetlen, a tudományos szocializmus fényével még fel nem világosított munkásosztályon belül. A szociáldemokratikusan szervezett munkások saját gyűléseiken felvetik a kérdéseket, megvitatják azokat, határozatokat hoznak és azután ezekkel — a kisebbség számára feltétlenül kötelező — határozatokkal egységes egészként lépnek fel a pártonkívüliek előtt. *Enélkül nincs és nem lehet szociáldemokrata egység!* Volt-e ilyen határozat Pétervárott? Volt. Ez annak a (mindkét irányzathoz tartozó) 26 szociáldemokrata meghatalmazottnak a határozata, akik elfogadták a likvidátorellenesek platformját. Miért nem vetették magukat alá a likvidátorok e határozatnak? Miért szegték meg a szociáldemokrata meghatalmazottak többségének akaratát? *Miért tiporták sárba* Pétervárott *a szociáldemokrácia egységét?* Azért, mert a likvidátorok — diplomaták a szociáldemokráciában, akik az egység álarca alatt bontják az egységet.

Az egység — továbbá — a proletariátus cselekvési egysége az egész burzsoá világgal szemben. A proletariátus képviselői határozatokat hoznak és végrehajtják azokat, egységes egészként lépve fel, feltéve, hogy a kisebbség aláveti magát a többségnek. *Enélkül nincs és nem is lehet proletáregység!* Volt-e ilyen határozata a pétervári proletariátusnak? Volt. Ez — a likvidátorellenes utasítás, amelyet a meghatalmazottak gyűlésének többsége elfogadott. Miért nem vetették alá magukat a likvidátorok a meghatalmazottak utasításának? Miért szegték meg a meghatalmazottak többségének akaratát? *Miért tiporták sárba Pétervárott a munkásosztály egységét?* Azért, mert a likvidátori egység — diplomatikus *frázis*, amely az egység meghiúsításának *politikáját* leplezi...

Amikor a likvidátorok, megszegve a többség akaratát, bejuttatva az ingadozókat (Szudákov), a legdiplomatikusabb ígéreteket osztogatva, végre szereztek maguknak három elektort — felmerült a kérdés: mi történjék?

Az egyetlen *becsületes* kivezető út a sorshúzás volt. És a likvidátorellenesek a sorshúzást *javasolták* a likvidátoroknak, a likvidátorok azonban *elvetették* azt!!

Y likvidátor, aki a javaslat ügyében X bolsevikkal tárgyalt (szükség esetén és a szükséges titoktartás szemmeltartásával a két tárgyaló felet megnevezhetjük)[125], a vele egy frakcióhoz tartozók megkérdezése után azt felelte, hogy a „sorshúzás nem alkalmazható, mivel elektorainkat vezető testületünk határozata köti".

Próbálják csak megcáfolni ezt a kijelentésünket, likvidátor urak!

Megszegték a szociáldemokrata meghatalmazottak többségének akaratát, megszegték a meghatalmazott-gyűlés többségének akaratát, visszautasították a sorshúzást, visszautasították az egységes Duma-jelölést, és mindezt az egység érdekében — igen eredeti „egység" ez önöknél, likvidátor urak!

A likvidátorok egységbontó politikája különben nem új. Már 1908 óta folytatnak agitációt az illegális párt ellen. A pétervári választásokon tapasztalt likvidátori garázdaság nem egyéb mint régi, egységbontó politikájuk folytatása.

Azt mondják, hogy Trockij „egyesítő" kampányával „új szempontokat" vitt be a likvidátorok régi „ügyeibe". Ez azonban nem igaz. Trockij „hősies" erőfeszitései és „szörnyű fenyegetései" ellenére is végeredményben vattázott izmú, közönséges handabandázó bajnoknak bizonyult, mert 5 évi „munkája" alatt a likvidátorokon kívül senkit sem tudott egyesíteni. Csak a handabandázás új — az eredmény a régi!

De térjünk vissza a választásra. A likvidátorok, amikor elvetették a sorshúzást, csak egyre számíthattak: arra, hogy a burzsoázia (kadetok és októbristák) *előnyben részesít majd egy likvidátort!* A Pétervári Bizottság ennek az aljas számításnak ellensúlyozására nem tehetett mást, mint hogy kiadja az utasítást, hogy valamennyi elektor egy jelöltre szavazzon, mert a likvidátoroknál volt „ingadozó" is (Szudákov) és általában nem volt tömör csoportjuk.

A Pétervári Bizottság határozatát végrehajtva, valamennyi likvidátorellenes elektor egy jelöltre szavazott. És a likvidátorok aljas számítása nem sikerült! Demoralizáció nem a likvidátorelleneseknél volt, hanem a likvidátor elektorok között, akik „testületük" határozata ellenére egymással versenyezve szavaztak. Nem az volt a csodálatos, hogy Gudkov beleegyezett Badájev jelölésébe (Gudkovot sarokba szorította a likvidátorellenes utasítás, amelyet gyárában elfogadtak!) — hanem az, hogy a likvidátor Petrov, utána pedig maga Gudkov is Badájev *megválasztása után* jelölte magát.

Az elmondottakból egy a következtetés: a likvidátorok számára az egység — álarc, amely egységbontó politikájukat leplezi, vesszőparipa, amelyen be akartak nyargalni a Dumába a szociáldemokrácia és a pétervári proletariátus akarata ellenére.

II

A VÁROSI KÚRIA

A lénai események és általában az élénkülés a munkások között nem multak el nyomtalanul a második kúria választói felett. A városi lakosság demokratikus rétegei jelentős mértékben balra fordultak. Míg öt évvel ezelőtt, a forradalom veresége után, „elparentálták" a kilencszázötös eszményeket, most, a tömegsztrájkok után, a régi eszmények kezdtek újraéledni. A kadetok kétlaki politikájával szemben bizonyos elégedetlenség támadt, amit a kadetoknak feltétlenül észre kellett venniök.

Másrészt az októbristák „nem váltották valóra" a nagykereskedők és gyárosok reményeit. Hézag támadt, amit a kadetoknak megint csak észre kellett venniök.

És a kadetok már ez év májusában úgy döntöttek, hogy két fronton játszanak. Nem harcolnak, hanem játszanak.

Ez a magyarázata a két különböző kúriában folytatott kadet választási hadjárat kétlakiságának, amelynek feltétlenül meg kellett lepnie a választókat.

A szociáldemokraták választási hadjáratának középpontjává az a harc lett, amelyet a demokratikus rétegek befolyásolásáért a kadetok ellen folytattak. Az ellenforradalmi burzsoázia hegemóniája, vagy a forradalmi proletariátus hegemóniája — ez az a bolsevik „séma", amely ellen a likvidátorok oly sok év óta reménytelenül harcolnak és amely előtt most kénytelenek voltak meghódolni, mint nyilvánvaló és kikerülhetetlen életszükséglet előtt.

A második kúriában a győzelem attól függött, milyen lesz a demokratikus rétegek magatartása, amelyek helyzetük szerint demokratikusak, de még nem ismerték fel érdekeiket. Kit követnek ezek a rétegek, a szociáldemokráciát vagy a kadetokat? Volt egy harmadik tábor is, a jobboldaliak az októbristákkal együtt, de nem lehetett komolyan „feketeszázas veszélyről" beszélni, mert világos volt, hogy a jobboldaliak csak jelentéktelen mennyiségű szavazatot tudnak összehozni. Az olyan szóbeszédek viszont, hogy „a burzsoáziát nem szabad elijeszteni" (lásd F. D. cikkét a „Nyevszkij Gólosz"-ban[126]), csak mosolyt fakasztottak, mert világos volt, hogy

a szociáldemokráciának nemcsak „megfélemlítenie" kellett ezt a burzsoáziát, hanem ügyvédjei — a kadetok — személyében ki is kellett vetnie hadállásaiból. A szociáldemokrácia hegemóniája vagy a kadetok hegemóniája — így tette fel a kérdést maga az élet.

Ebből világos volt, hogy a kampány egész folyamán a szociáldemokrácia rendkívüli tömörségére van szükség.

A Pétervári Bizottság választási bizottsága éppen ezért megegyezésre lépett egy másik bizottsággal, amely mensevikekből és egyedülálló likvidátorokból állt. Fenntartva maguknak a választási agitáció teljes szabadságát, megegyeztek a személyekben, azzal az elengedhetetlen feltétellel, hogy a dumajelöltek listájába „nem kerülhet olyan személy, aki nevét vagy tevékenységét a pártszerűség elleni harccal kapcsolja össze" (kivonat a tárgyalások „jegyzőkönyvéből"). A második kúria szociáldemokratáinak ismeretes listája csak annak eredményeképpen jött létre, hogy a likvidátorellenesek elutasították Ab . . . és L . . . ismert pétervári likvidátorokat, akik „nevüket és tevékenységüket összekapcsolták" stb. Nem lesz fölösleges az „egység híveinek" jellemzésére ugyanitt megjegyezni, hogy ők, miután Cheidzét Tifliszben megválasztották, határozottan megtagadták kicserélését a III. Duma volt tagjának, a szociáldemokrata Pokrovszkijnak jelölésével, azzal fenyegetőzve, hogy párhuzamos listát adnak ki és dezorganizálják a kampányt.

De a „választási agitáció szabadságára" vonatkozó kikötés — mondhatni — fölöslegesnek bizonyult, mert a kampány menete szemmelláthatóan

megmutatta, hogy a kadetok ellen vívott harcban a forradalmi szociáldemokrata, vagyis bolsevik kampányon kívül semilyen más kampány nem lehetséges. Ki nem emlékszik a szociáldemokrácia pétervári szónokainak és jelöltjeinek beszédeire, amelyeket a „proletariátus hegemóniájáról" és az „új parlamenti módszerekkel" ellentétben a „régi harci módszerekről", a „második mozgalomról" és a „felelős kadetkormány jelszavának alkalmatlanságáról" mondottak? Hová lettek a likvidátorok sirámai, hogy „nem kell szétforgácsolni az ellenzéket", hogy a „kadet burzsoázia balratolódott", erre a burzsoáziára „nyomást kell gyakorolni". És az a kadetellenes agitáció, melyet a „Lucs" likvidátorai folytattak, akik néha túlzottan is „marták" és „ijesztgették" a kadetokat — vajjon mindez nem arról tanuskodik, hogy még a „csecsemők szájából" is az élet igazsága szól.

Hová lett hát Dannak, Martovnak és a „kadetfalás" egyéb ellenfeleinek elvi lelkiismerete?

A likvidátorok „széles munkáspártja" még egyszer vereséget szenvedett a „földalatti körrel" vívott harcban. Gondolják csak meg: a „széles munkás-(?) párt" a kicsiny, de egészen kicsiny „kör" fogságában! Ki látott ilyen csodát? . .

III

VÉGKÖVETKEZTETÉSEK

Az elmondottakból először is világos, hogy amikor azt beszélik, hogy két tábor van, a június 3-i rendszer híveinek tábora és ellenfeleinek tábora —

ez alaptalan szóbeszéd. A választáson valójában három, nem pedig két tábor lépett fel: a forradalom tábora (szociáldemokraták), az ellenforradalom tábora (jobboldaliak) és a megalkuvók tábora — a kadetok, akik aláássák a forradalmat és az ellenforradalom malmára hajtják a vizet. A reakció „egységes ellenzékének" nyoma sem volt.

A választás továbbá arról tanuskodik, hogy a távolság a két szélső tábor között növekedni fog, hogy a középső tábor ennek következtében eltűnik — a demokratikus hangulatúak felszabadulnak a szociáldemokrácia számára, a zöm pedig fokozatosan közeledik az ellenforradalom táborához.

Ezért a felülről jövő „reformokra", a „robbanások" lehetetlenségére és Oroszországnak az „alkotmány" égisze alatt biztosítható „szerves fejlődésére" vonatkozó beszédek minden alap híjával vannak. A dolgok menete elkerülhetetlenül új forradalomra vezet és nekünk „új kilencszázötöt" kell átélnünk a Lárinok és egyéb likvidátorok ígérgetései ellenére.

Végül, a választás arról tanuskodik, hogy a proletariátus és csak a proletariátus hivatott a közelgő forradalom élére állni, lépésről-lépésre maga köré gyüjtve Oroszország minden becsületes és demokratikus emberét, aki szomjazza a haza felszabadítását a rabság alól. Elegendő megismernünk a munkáskúriában lezajlott választások menetét, elegendő megismernünk a pétervári munkások érzületét, amely világosan kifejeződött a meghatalmazottak utasításában, elegendő megismernünk a választásért folytatott forradalmi harcukat, hogy meggyőződjünk erről.

Mindez indokolttá teszi annak megállapítását, hogy a pétervári választás teljes egészében igazolta a forradalmi szociáldemokrácia jelszavainak helyességét.

A forradalmi szociáldemokrácia életrevalósága és ereje — ez az első következtetés.

A likvidátorok politikai csődje — ez a második következtetés.

„Szociál-Demokrát" („Szociáldemokrata") 30. sz. 1913 január 12 (25).

Aláírás: K. Sztálin.

ÚTBAN A NACIONALIZMUS FELÉ

(Kaukázusi levél)

A likvidátori konferencia dicsőségét megörökítő számos határozat között nem utolsó helyen van a „kulturális nemzeti autonómiára" vonatkozó határozat.

Ime:

„Meghallgatva a kaukázusi küldöttség közlését arról, hogy mind az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt kaukázusi szervezeteinek utolsó konferenciáján, mind e szervezetek irodalmi kiadványaiban világosan látható a kaukázusi elvtársak véleménye a nemzeti kulturális autonómia követelésének szükségességéről, a konferencia, anélkül hogy e követelésről érdemben nyilatkoznék, megállapítja, hogy az összes nemzetiségek önrendelkezési jogát elismerő pártprogrampontnak ilyen értelmezése nem ellenkezik a pártprogram pontos értelmével, és kinyilvánítja azt az óhaját, hogy a nemzeti kérdést tűzzék az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt legközelebbi kongresszusának napirendjére".

Ez a határozat nemcsak azért fontos, mert kifejezi a likvidátorok opportunista köntörfalazását

az emelkedő nacionalista hullám ténye előtt. Még azért is fontos, mert minden egyes mondata — aranyat ér.

Hát nem aranyat ér például az a kijelentés, hogy a konferencia „anélkül, hogy e követelésről érdemben nyilatkoznék", ennek ellenére „megállapít" és dönt? Hiszen csak az operettekben „döntenek" így!

Vagy az a frázis, hogy „az összes nemzetiségek önrendelkezési jogát elismerő pártprogrampontnak ilyen értelmezése nem ellenkezik a pártprogram pontos értelmével". Gondoljuk csak meg! A program említett pontja (a 9. pont) a nemzetiségek szabadságáról, a nemzetiségek szabad fejlődésre való *jogáról*, a pártnak arról a kötelességéről szól, hogy harcoljon a nemzetiségek ellen irányuló minden erőszak ellen. Általában szólva, a nemzetiségek *joga* e pont értelmében nem korlátozható, ez kiterjedhet mind az autonómiáig és a föderációig, mind a különválásig. Vajjon azt jelenti-e ez, hogy a párt szempontjából közömbös, egyformán jó, akárhogy dönt sorsáról valamely adott nemzetiség, akár a centralizmus, akár a szeparatizmus javára? Vajjon azt jelenti-e ez, hogy pusztán az elvont nemzetiségi jog alapján, „e követelésről érdemben nem nyilatkozva", lehet ajánlani, ha közvetve is, egyeseknek autonómiát, másoknak föderációt, megint másoknak különválást? A nemzetiség dönt sorsáról, de azt jelenti-e ez, hogy a pártnak nem kell befolyásolnia a nemzetiség akaratát a proletariátus érdekeinek legjobban megfelelő döntés szellemében? A párt a vallási szabadság mellett, bármely vallás gyakor-

lásának joga mellett van. Lehet-e ebből azt a következtetést levonni, hogy a párt Lengyelországban a katolicizmus, Grúziában a pravoszláv, Örményországban a gregoriánus vallás mellett lesz, hogy nem fog harcolni e világnézeti formák ellen? .. És nem magától értetődő-e, hogy a pártprogram 9. pontja és a kulturális nemzeti autonómia — két teljesen különböző síkban fekszik, amelyek ugyanolyan mértékben „metszhetik" egymást, mint — mondjuk — a Cheopsz-piramis és a likvidátorok hírhedt konferenciája?

De hiszen a konferencia éppen ilyen egyensúlyozó művészettel „oldja meg" a kérdést.

A likvidátorok említett határozatában a legfontosabb az eszmei bomlás a kaukázusi likvidátorok között, akik elárulták a kaukázusi internacionalizmus régi zászlaját és elérték, hogy a konferencia elfogadja ezt a határozatot.

A kaukázusi likvidátorok nem véletlenül kanyarodtak el a nacionalizmus felé. A párthagyományok felszámolását már régen megkezdték. A minimális program „szociális részének" felszámolása, a „proletariátus hegemóniájának" visszavonása (lásd „Diszkusszionnüj Lisztok" 2. sz.[127]), az a kijelentés, hogy az illegális párt a legális szervezetek kisegítő szervezete (lásd „Dnyevnyik" 9. sz.[128]) — mindezek közismert tények. Most a nemzeti kérdés került sorra.

A kaukázusi szervezetek megjelenésük kezdetétől (a kilencvenes évek elejétől) szigorúan internacionális jellegűek voltak. Az ellenség ellen egységes harcot folytató grúz, orosz, örmény és muzulmán munká-

sok egységes szervezete — ilyen volt a pártélet képe... 1903-ban, a kaukázusi (tulajdonképpen kaukázusontúli) szociáldemokrata szervezetek első alakuló kongresszusán, amely megalapította a Kaukázusi Szövetséget, az internacionális szervezeti felépítés elvét, mint az egyetlen helyes elvet, újra leszögezték. A kaukázusi szociáldemokrácia azóta a nacionalizmus elleni harcban növekedett. A grúz szociáldemokraták a „maguk" nacionalistái, nacionáldemokratái és föderalistái ellen harcoltak ; az örmény szociáldemokraták a „maguk" dasnakcakánjai ellen ; a muzulmán szociáldemokraták a pániszlámisták ellen[129]. És az ellenük folytatott harcban a kaukázusi szociáldemokrácia frakciókra való tekintet nélkül bővítette és erősítette szervezeteit... 1906-ban, a kaukázusi területi konferencián merült fel először a kulturális nemzeti autonómia kérdése. A kutaiszi szociáldemokraták csoportocskája terjesztette be és pozitív értelemben való megoldását követelte. A kérdés, mint akkor szokás volt mondani, „porba omlott", egyebek között azért, mert egyaránt élesen lépett fel ellene mind a két frakció Kosztrov és e sorok írója személyében. Úgy döntöttek, hogy az úgynevezett „kaukázusi területi önkormányzat" a nemzeti kérdés legjobb megoldása, amely legjobban megfelel a harcban egyesült kaukázusi proletariátus érdekeinek. Igen, így volt 1906-ban. És ezt a határozatot megismételték a következő konferenciákon, védelmezték és népszerűsítették mind a mensevik, mind a bolsevik kaukázusi legális és illegális sajtóban...

De lám, elérkezett az 1912-es esztendő, és „kiderült", hogy „nekünk" kulturális nemzeti autonómia

kell, persze (hát persze!) a proletariátus érdekében! Mi történt? Mi változott meg? Talán a kaukázusi proletariátus most már kevésbbé szocialista? De hiszen akkor annál észszerűtlenebb nemzeti szervezeti és „kulturális" válaszfalakat emelni a munkások közé! Talán szocialistábbá vált? De akkor hogy nevezzük azokat a — tisztesség ne essék szólván — „szocialistákat", akik mesterségesen emelik és erősítik az összeomlóban levő és senkinek se kellő válaszfalakat?.. Mi történt hát? Az történt, hogy a paraszti Kutaisz maga után vonta Tiflisz „szociáldemokrata októbristáit". A kaukázusi likvidátorok ügyeit ettől kezdve a kardcsörtető nacionalizmustól megfélemlített kutaiszi paraszt fogja intézni. A kaukázusi likvidátorok nem tudtak helyt állni a nacionalista hullámmal szemben, kiejtették kezükből az internacionalizmus zászlaját és... himbálózni kezdtek a nacionalizmus „hullámain", bedobva a hullámok közé utolsó kincsüket: „nem kár érte, eb aki bánja"...

De aki A-t mondott, mondjon B-t is: mindennek megvan a maga logikája! A kaukázusi likvidátorok grúz, örmény, muzulmán (és orosz?) nemzeti kulturális autonómiája után a grúz, örmény és egyéb likvidátorok pártjai következnek. Egy közös szervezet helyett nemzetiségek szerint különálló szervezetek lesznek, hogy úgy mondjuk, grúz, örmény és egyéb „Bundok".

Hát nem erre kormányozzák a nemzeti kérdés „megoldását" a kaukázusi likvidátor urak?

Nos, kívánunk nekik jó merészséget ehhez. Csináljanak, amit akarnak!

Mindenesetre biztosíthatjuk őket arról, hogy a kaukázusi szervezetek másik része, a párthoz hű grúz, orosz, örmény és muzulmán szociáldemokraták határozottan szakítani fognak a nacionál-likvidátor urakkal, a kaukázusi internacionalizmus dicső zászlajának árulóival.

„Szociál-Demokrát" („Szociáldemokrata") 30. sz.
1913 január 12 (25).

Aláírás: K. Szt.

MARXIZMUS ÉS NEMZETI KÉRDÉS[130]

Az ellenforradalom időszaka Oroszországban nemcsak „mennydörgéssel és villámlással" járt, hanem azzal is, hogy az emberek csalódtak a mozgalomban és elvesztették a közös erőbe vetett hitüket. Amíg egy „szebb jövőben" hittek — együtt is harcoltak, függetlenül attól, hogy milyen nemzetiséghez tartoztak: a közös kérdések mindenekelőtt! De amint kétely lopódzott a lelkükbe — kezdtek szétszéledni, ki-ki a maga nemzeti táborába: mindenki csak önmagára számítson! A „nemzeti kérdés" mindenekelőtt!

Ugyanakkor az ország gazdasági életében komoly és mélyreható változások mentek végbe. 1905 nem volt hiábavaló: a hűbéri rend maradványait a falun még egy csapás érte. Néhány jó termés az éhínség évei után és az azután következő ipari fellendülés előrevitte a kapitalizmust. A falu differenciálódása, a városok növekedése, a kereskedelem és a közlekedés fejlődése nagy lépéssel haladt előre. Különösen a határvidékeken. Mindez azonban elkerülhetetlenül gyorsította az oroszországi nemzetiségek gazdasági konszolidációjának folyamatát. A nemzetiségeknek mozgásba kellett jönniök...

Ugyanebben az irányban, a nemzetiségek fel-

ébredésének irányában hatott az akkor kialakult „alkotmányos rendszer" is. Az ujságok és általában az irodalom fejlődése, a sajtó és a kultúrintézmények némi szabadsága, a népszínházak számának növekedése stb. kétségkívül elősegítette a „nemzeti érzelmek" erősödését. A Duma, választási kampányaival és politikai csoportjaival, új lehetőségeket nyujtott a nemzetek felélénkülésére, új, széles teret nyitott a nemzetek mozgósítására.

A harcias nacionalizmus felülről elinduló hulláma, a megtorlások sorozata a „hatalom birtokosai" részéről, akik bosszút álltak a határvidékeken azok „szabadságszeretetéért" — kiváltotta egy alulról jövő nacionalizmus ellenhullámát, amely időnként durva sovinizmusba csapott át. A cionizmus[131] erősödése a zsidók között, a fokozódó sovinizmus Lengyelországban, a pániszlámizmus a tatárok között, a nacionalizmus erősödése az örmények, grúzok és ukránok között, a nyárspolgár általános hajlama az antiszemitizmusra — mindez közismert tény.

A nacionalizmus hulláma mind magasabbra emelkedett és az a veszedelem fenyegetett, hogy a munkástömegeket is magával ragadja. És mennél inkább hanyatlott a szabadságmozgalom, annál bujábban virágzott a nacionalizmus.

E nehéz pillanatban nagy küldetés hárult a szociáldemokráciára : vissza kellett vernie a nacionalizmust, meg kellett óvnia a tömegeket az általános „ragálytól". Mert a szociáldemokrácia — és csakis a szociáldemokrácia — ezt megtehette, a nacionalizmussal szembeszegezve az internacionalizmus kipróbált fegyverét, az osztályharc egységét és oszt-

hatatlanságát. És mennél magasabbra csapott a nacionalizmus hulláma, annál harsányabban kellett felhangzania a szociáldemokrácia szavának valamennyi oroszországi nemzetiség proletárjainak testvérisége és egysége érdekében. Ez különös állhatatosságot követelt a határvidékek szociáldemokratáitól, akik közvetlenül kerültek szembe a nacionalista mozgalommal.

De nem minden szociáldemokrata állt a feladat magaslatán és legkevésbbé nem a határvidékek szociáldemokratái. A Bund, amely azelőtt a közös feladatokat hangsúlyozta, most külön, tisztán nacionalista céljait kezdte előtérbe tolni: a dolog odáig fajult, hogy a Bund „a szombat megünneplését" és a „zsargon elismerését" választási küzdelmének harci pontjává tette.* A Bundot követte a Kaukázus: a kaukázusi szociáldemokraták egy része, amely azelőtt a többi kaukázusi szociáldemokratával együtt elutasította a „kulturális nemzeti autonómiát", most azt mint aktuális követelést állítja fel**. Már nem is szólunk a likvidátorok konferenciájáról, amely diplomatikusan szentesítette a nacionalista ingadozásokat***.

Ebből azonban az következik, hogy az oroszországi szociáldemokrácia nézetei a nemzeti kérdésről még nem minden szociáldemokrata számára világosak.

Nyilvánvaló, hogy a nemzeti kérdés komoly és

---

* Lásd „Beszámoló a Bund IX. konferenciájáról".
** Lásd „Az Augusztusi Konferencia közleménye".
*** Ugyanott.

minden oldalról való megvitatására van szükség. A következetes szociáldemokraták összetartó és fáradhatatlan munkájára van szükség, hogy a nacionalista ködöt, akárhonnan eredjen is, eloszlassák.

I

A NEMZET

Mi a nemzet?

A nemzet mindenekelőtt közösség, emberek meghatározott közössége.

Ez a közösség nem faji és nem törzsi közösség. A mai olasz nemzet rómaiakból, germánokból, etruszkokból, görögökből, arabokból stb. alakult ki. A francia nemzet gallokból, rómaiakból, britekből, germánokból stb. tevődött össze. Ugyanazt kell mondanunk az angolokról, németekről és más nemzetekről, melyek különböző fajokhoz és törzsekhez tartozó emberekből alakultak nemzetté.

A nemzet tehát nem faji és nem törzsi közösség, hanem embereknek történelmileg kialakult közössége.

Másrészről kétségtelen, hogy Cyrus vagy Sándor nagy államait nem nevezhetjük nemzeteknek, bár azok is történelmileg, különböző törzsekből és fajokból alakultak ki. Ezek nem voltak nemzetek, hanem csoportoknak véletlen és lazán összekapcsolt konglomerátumai, amelyek egyik vagy másik hódító sikereivel vagy vereségeivel kapcsolatban hol szétestek, hol egyesültek.

A nemzet tehát nem véletlen és nem rövidéletű konglomerátum, hanem emberek tartós közössége.

De nem minden tartós közösség alkot nemzetet. Ausztria és Oroszország szintén tartós közösségek, mégsem nevezi őket senki nemzeteknek. Miben különbözik a nemzeti közösség az állami közösségtől? Egyebek között abban, hogy a nemzeti közösség elképzelhetetlen közös nyelv nélkül, míg az államhoz a közös nyelv nem okvetlenül szükséges. A cseh nemzet Ausztriában és a lengyel nemzet Oroszországban lehetetlen volna, ha mindegyiküknek nem volna meg a maga közös nyelve, de Oroszország és Ausztria állami integritását nem érinti, hogy ez országokban egész sor különböző nyelvet beszélnek. Itt természetesen nem hivatalos-irodai, hanem olyan nyelvekről van szó, amelyeket a nép beszél.

Tehát a nemzet egyik jellemző vonása a *közös nyelv*.

Ez persze nem jelenti azt, hogy különböző nemzetek mindig és mindenütt különböző nyelveken beszélnek, vagy pedig, hogy mindazok, akik egy és ugyanazt a nyelvet beszélik, okvetlenül egy nemzetet alkotnak. Mindegyik nemzetnek *közös* a nyelve, de különböző nemzetek nyelve nem feltétlenül különböző! Nincsen olyan nemzet, amely egyidejűleg különböző nyelveken beszélne, de ez még nem jelenti azt, hogy nem lehet két olyan nemzet, amely ugyanazt a nyelvet beszéli! Az angolok és az északamerikaiak *egy* nyelvet beszélnek és mégsem alkotnak *egy* nemzetet. Ugyanezt kell mondanunk a norvégekről és a dánokról, az angolokról és az írekről.

De miért nem alkotnak például az angolok és az északamerikaiak *egy* nemzetet, noha közös a nyelvük?

Elsősorban azért, mert nem együtt, hanem

különböző területen élnek. Nemzet csak tartós és rendszeres érintkezés eredményeképpen, az emberek nemzedékről-nemzedékre terjedő együttélésének eredményeképpen alakul ki. Tartós együttélés pedig lehetetlen közös terület nélkül. Az angolok és az amerikaiak azelőtt *egy* területen, Angliában laktak és *egy* nemzetet alkottak. Aztán az angolok egy része Angliából új területre — Amerikába költözött, és az idők folyamán itt, az új területen, új nemzetet alkotott, az északamerikai nemzetet. A különböző területek különböző nemzetek kialakulására vezettek.

Tehát a nemzet egyik jellemző vonása a *közös terület*.

Ez azonban még nem minden. A területi közösség önmagában még nem alkot nemzetet. Ehhez ezenkívül még olyan belső gazdasági kapcsolat is kell, amely a nemzet egyes részeit egy egésszé forrasztja össze. Anglia és Észak-Amerika között ilyen kapcsolat nincs és ezért Anglia és Észak-Amerika két különböző nemzetet alkotnak. De maguk az északamerikaiak sem érdemelnék meg a nemzet nevet, ha Észak-Amerika egyes részeit a köztük levő munkamegosztás, a közlekedés fejlődése stb. nem kapcsolná össze gazdasági egésszé.

Nézzük például a grúzokat. A grúzok a reform-előtti időkben közös területen laktak, *egy* nyelvet beszéltek, és szoros értelemben mégsem alkottak egy nemzetet, mert több, egymástól különálló fejedelemségre szakadva, nem lehetett közös gazdasági életük, évszázadokon át háborúskodtak egymással, egyik fejedelemség a másikra uszította a perzsákat és a törököket s pusztították egymást. Ha néha valame-

lyik szerencséskezű uralkodónak sikerült is a fejedelemségeket rövid időre és alkalmilag egyesítenie, ez a legjobb esetben is csak a felületi adminisztratív körre terjedt ki és az egység gyorsan széttört a fejedelmek szeszélyei és a parasztok közönye miatt. Grúzia gazdasági felaprózottsága mellett ez nem is lehetett másként... Grúzia, mint nemzet, csak a XIX. század második felében tűnt fel, amikor a jobbágyság megszűnése és az ország gazdasági életének élénkülése, a közlekedés fejlődése és a kapitalizmus kialakulása Grúzia egyes területei között munkamegosztást hozott létre, végleg megingatta a fejedelemségek gazdasági elzárkózottságát és egységes egésszé kapcsolta össze azokat.

Ugyanezt kell mondanunk más nemzetekről is, amelyek átmentek a feudalizmus szakaszán és kifejlesztették maguknál a kapitalizmust.

Tehát a nemzet egyik jellemző sajátossága a *közös gazdasági élet, a gazdasági egybekapcsoltság*.

De még ez sem minden. Az elmondottakon kívül még tekintetbe kell venni a nemzetté egyesült emberek szellemi arculatának sajátosságait is. Egyik nemzet a másiktól nemcsak életviszonyaiban különbözik, hanem szellemi arculatában is, amely a nemzeti kultúra sajátosságaiban jut kifejezésre. Ha az egy nyelvet beszélő Anglia, Észak-Amerika és Írország három különböző nemzetet alkot, akkor ebben nem kis szerepe van annak a sajátos lelki alkatnak, mely náluk a különböző létfeltételek eredményeképpen nemzedékről-nemzedékre alakult ki.

Persze, önmagában véve a lelki alkat vagy — ahogy máskép nevezik — „nemzeti jellem" a meg-

figyelő számára nem kézzelfogható valami, de amennyiben a nemzet közös kultúrájának sajátszerűségében kifejezésre jut — mégis megfogható és nem hagyható figyelmen kívül.

Mondanunk sem kell, hogy a „nemzeti jellem" nem egyszersmindenkorra adott valami, hanem az életviszonyokkal együtt változik; minthogy azonban minden adott pillanatban megvan, rányomja bélyegét a nemzet arculatára.

Tehát a nemzet egyik jellemző vonása a *lelki alkat közössége*, ami a kultúra közösségében, nyilvánul meg.

Ezzel kimerítettük a nemzet valamennyi ismérvét.

A nemzet az emberek történelmileg kialakult tartós közössége, mely a nyelvnek, a területnek, a gazdasági életnek és a kultúra közösségében megnyilvánuló lelki alkatnak közössége alapján keletkezett.

Persze magától értetődik, hogy a nemzet, mint minden történelmi jelenség, alá van vetve a változás törvényének, hogy a nemzetnek megvan a maga története, kezdete és vége.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a felsorolt ismérvek közül egymagában egyik sem elegendő a nemzet meghatározásához. Sőt: ha ez ismérvek közül csak egy is hiányzik, a nemzet megszűnik nemzet lenni.

Elképzelhetünk embereket, akiknek közös „nemzeti jellemük" van és mégsem mondhatjuk róluk, hogy *egy* nemzetet alkotnak, ha gazdaságilag egymástól elkülönülve élnek, különböző területeken laknak, különböző nyelveken beszélnek és így tovább. Ilyenek például az orosz, galiciai, amerikai, grúziai és hegy-

vidéki *zsidók*, akik véleményünk szerint, nem alkotnak egységes nemzetet.

El lehet képzelni olyan embereket, akik közös területen közös gazdasági életet élnek, de a nyelv s a „nemzeti jellem" közössége hiányában mégsem alkotnak *egy* nemzetet. Ilyenek például a Baltikumban élő németek és lettek.

Végül a norvégek és dánok egy nyelvet beszélnek, de a többi ismérv hiányában mégsem alkotnak *egy* nemzetet.

Csakis az összes ismérvek együttes jelenléte esetén beszélhetünk nemzetről.

Úgy tűnhetnék fel, hogy a „nemzeti jellem" a nemzetnek nem egyik, hanem *egyetlen* lényeges ismérve, valamennyi többi ismérv pedig tulajdonképpen csak a nemzet fejlődésének *előfeltétele*, nem pedig a nemzet ismérve. Ilyen álláspontot foglalnak el például a nemzeti kérdésnek Ausztriában közismert szociáldemokrata teoretikusai: R. Springer és különösen O. Bauer.

Vizsgáljuk meg az ő nemzet-elméletüket.

Springer szerint „a nemzet egyformán gondolkodó és egyazon nyelven beszélő emberek szövetsége, modern, *röghöz többé nem kötött* emberek kultúrközössége" (a mi aláhúzásunk)*.

Tehát egyformán gondolkodó és egyazon nyelven beszélő emberek „szövetsége", bárhogyan el vannak is választva egymástól, bárhol élnek is.

Bauer még messzebb megy.

---

* R. Springer. „A nemzeti probléma." „Obscsesztvennaja Polza" kiad. 1909. 43. old.

„Mi a nemzet?" — kérdezi. — „Vajjon a nyelv közössége egyesíti az embereket nemzetté? Hisz az angolok és az írek... ugyanazt a nyelvet beszélik és mégsem alkotnak *egy* népet; a zsidóknak nincs közös nyelvük és mégis nemzetet alkotnak"*.

Hát akkor mi a nemzet?

„A nemzet viszonylagos jellemközösség"**.

De hát mi a jellem, ebben az esetben a nemzeti jellem?

A nemzeti jellem „azoknak az ismérveknek az összessége, amelyek az egyik nemzetiséghez tartozókat megkülönböztetik a másik nemzetiséghez tartozóktól, azoknak a testi és szellemi ismertetőjeleknek a komplexuma, amelyek az egyik nemzetet a másiktól elválasztják"***.

Bauer természetesen tudja, hogy a nemzeti jellem nem az égből pottyan és ezért hozzáfűzi:

„Az emberek jellemét... soha semmi más nem szabja meg, mint a sorsuk..." „A nemzet nem egyéb mint sorsközösség", amelyet viszont azok a viszonyok határoznak meg, „amelyek között az emberek az életfenntartásukhoz szükséges eszközöket termelik és munkájuk eredményét elosztják"****.

Ilyenformán megkapjuk a nemzetnek — Bauer kifejezése szerint — „teljes", legteljesebb meghatározását:

---

* O. Bauer. „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia." „Szerp" kiad. 1909. 1—2. old.

** Ugyanott, 6. old.

*** Ugyanott, 2. old.

**** Ugyanott, 24—25. old.

*„A nemzet a sorsközösség alapján jellemközösségben összekapcsolt emberek összessége"**.

Tehát nemzeti jellemközösség a sorsközösség alapján, függetlenül a terület, a nyelv és a gazdasági élet feltétlenül szükséges közösségétől.

De ebben az esetben mi marad meg a nemzetből? Milyen nemzeti közösségről lehet szó olyan embereknél, akik gazdaságilag el vannak egymástól szakítva, különböző területeken élnek és nemzedékről nemzedékre különböző nyelveken beszélnek?

Bauer a zsidókról, mint nemzetről beszél, „bár nincsen közös nyelvük"**; de milyen „sorsközösségről" és nemzeti kapcsolatról lehet szó például a grúziai, dagesztáni, orosz és amerikai zsidók között, akik teljesen elszakadtak egymástól, különböző területeken élnek és különböző nyelveken beszélnek?

Az említett zsidók a grúzokkal, dagesztánokkal, oroszokkal és amerikaiakkal kétségkívül közös gazdasági és politikai életet élnek, közös kultúrlégkörben élnek velük: ez feltétlenül rányomja bélyegét nemzeti jellemükre; ha e zsidókban maradt is valami közös, akkor ez a vallás, a közös származás és a nemzeti jellem némi maradványa. Mindez kétségtelen. De hogyan lehet komolyan állítani, hogy megcsontosodott vallási szertartások és elhalványuló pszichológiai maradványok erősebben hatnak az említett zsidók „sorsára", mint eleven társadalmi, gazdasági és kulturális környezetük? Pedig csak ha

* O. Bauer. „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia." 139. old.

** Ugyanott, 2. old.

ebből indulunk ki, csak akkor beszélhetünk általában a zsidókról mint egységes nemzetről.

Miben különbözik akkor Bauer nemzete a spiritualisták misztikus és önmagáért való „nemzeti szellemétől"?

Bauer áthághatatlan határt von a nemzet „megkülönböztető vonása" (nemzeti jellem) és a nemzetek életének „viszonyai" közt; e kettőt elszakítja egymástól. De mi más a nemzeti jellem, ha nem az életviszonyok tükröződése, a környezettől kapott benyomások lecsapódása? Hogyan lehet kizárólag a nemzeti jellemre szoritkozni és a nemzeti jellemet elkülöníteni, elszakítani attól a talajtól, amely létrehozta?

Továbbá, miben különbözött tulajdonképpen az angol nemzet az északamerikaitól a XVIII. század végén és a XIX. század elején, amikor Észak-Amerikát még „Új-Angliá"-nak nevezték? Természetesen nem a nemzeti jellemben, hiszen az északamerikaiak Angliából jöttek, az angol nyelven kívül magukkal vitték Amerikába az angol nemzeti jellemet is és világos, hogy azt olyan gyorsan nem veszíthették el, bár az új viszonyok hatása alatt bizonyosan kialakulóban volt a saját külön jellemük. És mégis, bár a jellemük többé-kevésbbé közös volt, már akkor az angol nemzettől különálló nemzetet alkottak! Nyilvánvaló, hogy „Új-Anglia", mint nemzet, Angliától, mint nemzettől, akkor nem külön nemzeti jellemében, vagy nem annyira nemzeti jellemében különbözött, mint inkább abban, hogy környezete, életviszonyai Anglia környezetétől és életviszonyaitól különböztek.

Igy tehát világos, hogy a valóságban nincs a

nemzetnek semmiféle *egyetlen* megkülönböztető ismérve. Mindig együttesen vannak meg az ismérvek s közülük, ha a nemzeteket egybevetjük, hol az egyik (a nemzeti jellem), hol a másik (a nyelv), hol a harmadik (terület, gazdasági viszonyok) domborodik ki jobban. A nemzet az összes együttvett ismérvek kombinációja.

Bauer álláspontja, mely a nemzetet a nemzeti jellemmel azonosítja, elszakítja a nemzetet annak talajától és valami láthatatlan, önmagáért való erővé változtatja. Nem élő és cselekvő nemzet ez, hanem valami misztikus, megfoghatatlan és túlvilági. Mert, ismétlem, micsoda zsidó nemzet az, amely grúz, dagesztán, orosz, amerikai és egyéb zsidókból áll, amelynek tagjai nem értik meg egymást (különböző nyelveken beszélnek), a földteke különböző részein élnek, sohasem fogják látni egymást, sohasem fognak együttesen fellépni, sem békében, sem háborúban?!

Nem, a szociáldemokrácia nem az ilyen papiros „nemzetek" számára írja nemzeti programját. A szociáldemokrácia csakis valóságos nemzetekkel számolhat, amelyek cselekszenek és mozognak s ezért arra kényszerítenek bennünket, hogy számoljunk velük.

Bauer nyilván összezavarja a *nemzetet*, amely történelmi kategória, a *törzzsel*, mely etnográfiai kategória.

Egyébként, úgylátszik, maga Bauer is érzi álláspontja gyengeségét. Könyve elején a zsidókról határozottan mint nemzetről beszél*, a könyv végén

* O. Bauer. „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia." 2. old.

viszont helyesbíti magát és azt állítja, hogy „a kapitalista társadalom egyáltalán lehetetlenné teszi (a zsidóknak), hogy mint nemzet fennmaradjanak"* és más nemzetekbe olvasztja be őket. Amint kiderül, ennek az az oka, hogy a „zsidóknak nincs zárt települési területük"**, míg a cseheknek például, akiknek, Bauer szerint, mint nemzetnek fenn kell maradniok, van ilyen területük. Szóval, az ok az, hogy nincs területük.

Ezzel az érveléssel Bauer azt akarta bebizonyítani, hogy a nemzeti autonómia nem lehet a zsidó munkások követelése***, ezzel azonban akaratlanul is felborította saját elméletét, amely tagadja, hogy a közös terület a nemzet egyik ismérve.

De Bauer még tovább megy. Könyve elején határozottan kijelenti, hogy „a zsidóknak nincs *közös* nyelvük és mégis egy nemzetet alkotnak"****. De alig ért a százharmincadik oldalig s máris megváltoztatta álláspontját, ugyanolyan határozottan kijelentve: „*kétségtelen, hogy egy nemzet sem lehetséges közös nyelv nélkül*"***** (a mi aláhúzásunk).

Ezzel Bauer azt akarta bebizonyítani, hogy „a nyelv az emberek érintkezésének legfontosabb eszköze"******, de ugyanakkor akaratlanul olyat is bebizonyított, amit nem volt szándékában bizonyí-

* O. Bauer. „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia." 389. old.

** Ugyanott, 388. old.

*** Ugyanott, 396. old.

**** Ugyanott, 2. old.

***** Ugyanott, 130. old.

****** Ugyanott, 130. old.

tani, mégpedig saját nemzetelméletének tarthatatlanságát, amely tagadja a közös nyelv jelentőségét.

Igy hazudtolja meg önmagát az idealista fonállal összefércelt elmélet.

II

A NEMZETI MOZGALOM

A nemzet nem egyszerűen történelmi kategória, hanem egy meghatározott korszaknak, a felfelé haladó kapitalizmus korszakának történelmi kategóriája. A hűbériseg felszámolásának és a kapitalizmus fejlődésének folyamata egyúttal az a folyamat is, melyben az emberek nemzetté egyesülnek. Igy történt például Nyugat-Európában. Az angolok, franciák, germánok, olaszok és mások a hűbéri szétforgácsoltság felett győzedelmeskedő kapitalizmus diadalmas előretörése folyamán egyesültek nemzetté.

De ott a nemzetek kialakulása egyszersmind azt is jelentette, hogy ezek a nemzetek önálló nemzeti államokká lettek. Az angol, francia és egyéb nemzet ugyanakkor angol stb. állam is. Irország, amely kimaradt ebből a folyamatból, nem változtat az általános képen.

Némileg másképpen megy végbe a dolog Kelet-Európában. Mig Nyugaton a nemzetek államokká fejlődtek, Keleten nemzetiségközi államok alakultak, olyan államok, melyek több nemzetiségből állanak. Ilyenek Ausztria-Magyarország és Oroszország. Ausztriában a németek voltak politikailag a legfejlettebbek — ők vállalták az ausztriai nemzetiségek állammá való egyesitését. Magyarországon az állami

szervezettségre a magyarországi nemzetiségek magva, a magyarok bizonyultak legalkalmasabbaknak — ők egyesítették Magyarországot. Oroszországban a nemzetiségek egyesítőinek szerepét a nagyoroszok vállalták, akiknek élén egy történelmileg kialakult, erős és szervezett nemesi katonai bürokrácia állt.

Igy történt Keleten.

Az államalakulásnak ez a sajátos módja csak ott volt lehetséges, ahol a hűbériséget még nem szüntették meg, a kapitalizmus még gyengén volt kifejlődve, amikor a háttérbe szorított nemzetiségeknek még nem sikerült gazdaságilag egész nemzetekké konszolidálódniok.

De a kapitalizmus a keleti államokban is fejlődésnek indul. Fejlődik a kereskedelem és a közlekedés. Nagy városok keletkeznek. A nemzetek gazdaságilag konszolidálódnak. A kapitalizmus betör a háttérbe szorított nemzetiségek nyugodt életébe, felrázza és mozgásba hozza őket. A sajtó és a színház fejlődése, az ausztriai Reichsrat és az oroszországi Duma működése elősegíti a „nemzeti érzés" erősödését. A „nemzeti eszme" áthatja a kialakult értelmiséget, mely ugyanebben az irányban hat tovább . . .

De az önálló életre ébredt, háttérbe szorított nemzetek most már nem tömörülnek független nemzeti államokká: útjukon már régen az állam élére került uralkodó nemzetek vezető rétegeinek legerélyesebb ellenállására találnak. Elkéstek ! . .

Igy formálódnak nemzetté a csehek, a lengyelek stb. Ausztriában; a horvátok és más nemzetek Magyarországon; a lettek, litvánok, ukránok, grúzok, örmények és mások Oroszországban. Ami Nyugat-

Európában kivétel volt (Irország), Keleten szabály lett.

Nyugaton Irország nemzeti mozgalommal válaszolt kivételes helyzetére. Ugyanígy kellett válaszolniok a felébredt nemzeteknek Keleten is.

Igy alakultak ki azok a körülmények, melyek harcra ösztönözték Kelet-Európa fiatal nemzeteit.

A harc tulajdonképpen nem egészében vett nemzetek közt, hanem a parancsoló és a háttérbe szorított nemzetek uralkodó osztályai között kezdődött és lobbant lángra. Rendszerint vagy az elnyomott nemzet városi kispolgársága vezeti a harcot a parancsoló nemzet nagyburzsoáziája ellen (csehek és németek), vagy az elnyomott nemzet falusi burzsoáziája az uralkodó nemzet földesurai ellen (ukránok Lengyelországban), vagy pedig az elnyomott nemzetek egész „nemzeti" burzsoáziája az uralkodó nemzet kormányzó nemessége ellen (Lengyelország, Litvánia, Ukrajna Oroszországban).

A főszereplő — a burzsoázia.

A zsenge burzsoázia számára az alapvető kérdés — a piac. Célja az, hogy elhelyezze áruit és győztesen kerüljön ki a más nemzetiségű burzsoáziával való versenyből. Innen ered az a kívánsága, hogy a maga számára biztosítsa „saját" „hazai" piacát. A piac az első iskola, ahol a burzsoázia nacionalizmust tanul.

De a dolog rendszerint nem szorítkozik a piacra. A harcba beavatkozik az uralkodó nemzet félfeudális-félburzsoá bürokráciája „fogd meg és ne ereszd" módszereivel. A parancsoló nemzet burzsoáziájának — mindegy: kis- vagy nagyburzsoázia-e —

lehetősége nyílik arra, hogy „gyorsabban" és „határozottabban" végezzen konkurrensével. Az „erők" egyesülnek és az „idegen származású" burzsoázia ellen a korlátozó rendszabályok egész sorozata lép életbe, amelyek megtorló intézkedésekbe mennek át. A harcot a gazdasági szférából a politikai szférába viszik át. A költözködési szabadság korlátozása, a nyelvhasználat korlátozása, a választójog szűkítése, az iskolák számának csökkentése, vallási korlátozások stb. csak úgy zuhognak a „konkurrens" fejére. Az ilyen rendszabályok persze nemcsak az uralkodó nemzet burzsoá osztályainak érdekeit tartják szem előtt, hanem a kormányzó bürokrácia külön, úgyszólván kasztcéljait is. De az eredmény szempontjából ez teljesen közömbös: ilyenkor a burzsoá osztályok és a bürokrácia karöltve haladnak — Ausztria-Magyarországon éppúgy, mint Oroszországban.

Az elnyomott nemzet minden oldalról szorongatott burzsoáziája természetesen mozgásba jön. A „vérrokon alsó rétegekhez" apellál, a „hazáról" kezd kiabálni és saját ügyét az egész nép ügyének tünteti fel. „Honfitársaiból" sereget toboroz magának a . . . „haza" érdekében. És a burzsoázia nem mindig talál süket fülekre az „alsó rétegeknél" — ezek zászlaja köré sereglenek: a felülről jövő megtorló intézkedések ezeket a rétegeket is érintik és elégedetlenséget váltanak ki bennük.

Igy kezdődik a nemzeti mozgalom.

A nemzeti mozgalom erejét az határozza meg, mennyire vesznek részt benne a nemzet széles rétegei, a proletariátus és a parasztság.

Hogy a proletariátus a burzsoá nacionalizmus

zászlaja alá áll-e vagy sem, az az osztályellentétek fejlődési fokától, a proletariátus öntudatától és szervezettségétől függ. Az öntudatos proletariátusnak megvan a saját kipróbált zászlaja és nincs miért a burzsoázia zászlaja alá állnia.

Ami a parasztokat illeti, részvételük a nemzeti mozgalomban mindenekelőtt attól függ, milyen jellegűek a megtorló intézkedések. Ha ezek az intézkedések a „föld" érdekeit érintik, ahogy Írországban történt, akkor a széles paraszti tömegek azonnal a nemzeti mozgalom zászlaja alá sorakoznak.

Másrészt, ha például Grúziában nincs komolyabb *oroszellenes* nacionalizmus, ennek oka mindenekelőtt az, hogy ott nincs orosz földesúr vagy orosz nagyburzsoázia, amely táplálná a tömegekben az ilyen nacionalizmust. Grúziában *örményellenes* nacionalizmus van, mégpedig azért, mert ott még örmény nagyburzsoázia van, amely a kis, még meg nem erősödött grúz burzsoáziát legyűri és így belehajtja az örményellenes nacionalizmusba.

E tényezőktől függ, hogy a nemzeti mozgalom tömegjellegűvé válik-e, egyre jobban növekedve (mint Írországban, Galíciában), vagy pedig kis összeütközések láncolatává lesz-e, botrányokká és cégtáblákért folyó „harcokká" fajulva (mint Csehország egyes városkáiban).

A nemzeti mozgalom tartalma természetesen nem lehet mindenütt egyforma: teljes egészében a mozgalom támasztotta különböző követelések határozzák meg. A mozgalomnak Írországban agrár, Csehországban „nyelvi" jellege van, ott polgári egyenjogúságot és vallásszabadságot, itt „saját"

hivatalnokokat vagy saját tartománygyűlést követelnek. A különböző követeléseken gyakran különböző, a nemzetet általában jellemző vonások csillannak keresztül (nyelv, terület stb.). Figyelemreméltó, hogy sehol sem akadunk a Bauer-féle mindent átfogó „nemzeti jellem" követelésére. Ez érthető is: a „nemzeti jellem" *önmagában* véve megfoghatatlan és ahogy J. Strasser helyesen jegyezte meg: „mit kezdjünk vele a politikában?"*

Általában ilyenek a nemzeti mozgalom formái és jellege.

Az elmondottakból világos, hogy a *felfeléhaladó* kapitalizmus viszonyai között a nemzeti harc a burzsoá osztályok egymás közötti harca. Néha a burzsoáziának sikerül a nemzeti mozgalomba bevonni a proletariátust és akkor a nemzeti harc *külsőleg* „általános népi" jelleget ölt, de csupán külsőleg. *Lényegében* ez a harc mindig polgári marad s főleg a burzsoázia számára előnyös és kívánatos.

De ebből egyáltalán nem következik, hogy a proletariátusnak nem kell harcolnia a nemzetiségi elnyomás politikája ellen.

A költözködési szabadság korlátozása, a választójogtól való megfosztás, a nyelvhasználat korlátozása, az iskolák számának csökkentése és egyéb megtorló intézkedések nem kisebb, sőt talán nagyobb mértékben érintik a proletariátust, mint a burzsoáziát. Az ilyen helyzet az alárendelt nemzetek proletariátusának szellemi erőit szabad fejlődésükben csak hátráltat-

---

* Lásd J. Strasser. „Der Arbeiter und die Nation." Reichenberg 1912. 33. old.

hatja. Nem beszélhetünk komolyan a tatár vagy a zsidó munkás szellemi képességeinek teljes fejlődéséről, ha gyűléseken és előadásokon tilos anyanyelvét használnia, ha iskoláit becsukják.

De a nacionalista megtorló intézkedések politikája más szempontból is veszedelmes a proletariátus ügyére. Ez a politika eltereli a széles rétegek figyelmét a szociális kérdésekről, az osztályharc kérdéseiről a nemzeti kérdések irányába — a proletariátus és a burzsoázia számára „közös" kérdések irányába. Ez pedig kedvező talajt teremt az „érdekek összhangjának" hazug hirdetése, a proletariátus osztályérdekeinek elhomályositása, a munkások szellemi rabságbaejtése számára. Ez komoly akadályt gördít az elé, hogy valamennyi nemzetiség munkásai egyesüljenek. Annak, hogy a lengyel munkások jelentékeny része mindeddig a burzsoá nacionalisták szellemi szolgaságában van, hogy a lengyel munkások jelentékeny része mindmáig távolmarad a nemzetközi munkásmozgalomtól — elsősorban az az oka, hogy a „hatalom birtokosainak" évszázados lengyelellenes politikája megteremti ennek a szolgaságnak a talaját, megnehezíti a munkások felszabadítását ez alól a szolgaság alól.

De a megtorló intézkedések politikája itt nem áll meg. Az *elnyomás* „rendszeréről" gyakran áttér a nemzetek egymásra *uszításának* „rendszerére", a mészárlások és pogromok „rendszerére". Ez utóbbi persze nem mindenütt és nem mindig lehetséges, de ott, ahol lehetséges — ahol nincsenek meg a legelemibb szabadságjogok sem —, gyakran rettenetes méreteket ölt és azzal a veszéllyel fenyeget, hogy

vérbe és könnybe fojtja a munkások egyesülésének ügyét. A Kaukázus és Dél-Oroszország nem kevés példát nyujt erre. „Oszd meg és uralkodj!" — ez az uszító politika célja. S ha ez a politika sikerül, óriási bajt okoz a proletariátusnak, ez a legkomolyabb akadálya annak, hogy az állam valamennyi nemzetiségének munkásai tömörüljenek.

A munkásoknak azonban érdekük, hogy összes társaikkal egységes nemzetközi hadsereggé forrjanak össze, hogy gyorsan és végleg felszabaduljanak a szellemi szolgaság alól, melyben a burzsoázia tartja őket, hogy bármilyen nemzethez tartozó munkástestvéreik teljesen és szabadon fejlesszék szellemi erőiket.

A munkások ezért küzdenek és fognak küzdeni a nemzeti elnyomás politikájának minden formája ellen, a legkifinomultabbtól a legdurvábbig, és éppígy küzdenek az uszítás politikája ellen is, bármilyen formában jelentkezzék.

Ezért hirdeti minden ország szociáldemokráciája a nemzetek önrendelkezési jogát.

Az önrendelkezési jogot, vagyis azt, hogy csupán a nemzetnek magának van joga saját sorsát meghatározni, senkinek sincs joga a nemzet életébe *erőszakosan* beavatkozni, iskoláit és egyéb intézményeit *lerombolni*, erkölcsét és szokásait *megtörni*, nyelvének használatát *korlátozni*, jogait *megnyirbálni*.

Ez, persze, nem azt jelenti, hogy a szociáldemokrácia támogatni fogja a nemzet mindenféle és fajta szokását és intézményét. A nemzet elleni erőszak megszüntetéséért küzdve, csak a *nemzet* jogát fogja védeni, hogy maga döntsön sorsáról, de ugyan-

akkor agitálni fog e nemzet káros szokásai és intézményei ellen, hogy lehetővé tegye az illető nemzet dolgozó rétegeinek, hogy megszabaduljanak azoktól.

Az önrendelkezési jog azt jelenti, hogy a nemzet saját belátása szerint rendezkedhetik be. Joga van ahhoz, hogy életét az autonómia elve alapján rendezze be. Joga van ahhoz, hogy föderatív viszonyba lépjen más nemzetekkel. Joga van ahhoz, hogy teljesen különváljon. A nemzet szuverén és minden nemzet egyenjogú.

Ez persze nem azt jelenti, hogy a szociáldemokrácia a nemzet bárminő követeléséért harcolni fog. A nemzetnek joga van ahhoz is, hogy a régi rendhez visszatérjen, de ez nem jelenti azt, hogy a szociáldemokrácia az illető nemzet egyik-másik intézményének ilyen határozatát aláírja. A proletariátus érdekeit védő szociáldemokrácia kötelességei és a különböző osztályokból álló nemzet jogai — két különböző dolog.

A szociáldemokrácia, amikor a nemzetek önrendelkezési jogáért harcol, azt a célt tűzi maga elé, hogy végetvessen a nemzeti elnyomás politikájának, lehetetlenné tegye ezt a politikát és ezáltal aláássa, letompítsa, a minimumra csökkentse a nemzetek harcát.

Az öntudatos proletariátus politikája ezzel lényegében különbözik a burzsoázia politikájától, mely a nemzeti harcot mélyíteni és felszítani, a nemzeti mozgalmat folytatni és kiélezni igyekszik.

Éppen ezért nem állhat az öntudatos proletariátus a burzsoázia „nemzeti" zászlaja alá.

Éppen ezért az úgynevezett „evolúciós nemzeti" politika, amelyet Bauer ajánl, nem válhat a prole-

tariátus politikájává. Bauer kísérlete, hogy „evolúciós nemzeti" politikáját azonosítsa a „modern munkásosztály" politikájával* — kísérlet arra, hogy a munkások osztályharcát a nemzetek harcához idomítsa.

A nemzeti mozgalomnak, mint lényegében burzsoá mozgalomnak, sorsa természetszerűen a burzsoázia sorsához van kötve. A nemzeti mozgalom végleg csak a burzsoázia bukásával szűnhetik meg. Csak a szocializmus birodalmában teremthető meg a teljes béke. De a nemzeti harcot a minimumra csökkenteni, gyökerében aláásni, a proletariátus számára a lehető legártalmatlanabbá tenni — ez a kapitalizmus keretein belül is lehetséges. Ezt tanusítja, mondjuk, Svájc és Amerika példája. E célból demokratizálni kell az országot és a nemzeteknek meg kell adni a szabad fejlődés lehetőségét.

III

A KÉRDÉS FELTEVÉSE

A nemzetnek joga van ahhoz, hogy szabadon döntsön saját sorsáról. Joga van berendezkednie, ahogy akar, persze anélkül, hogy más nemzetek jogát sértené. Ez vitathatatlan.

De *hogyan* rendezkedjék be a nemzet, *milyen formákat* öltsön jövendő alkotmánya, ha a nemzet többségének és elsősorban a proletariátusnak érdekeire vagyunk tekintettel?

---

* Lásd O. Bauer. id. mű, 166. old.

A nemzetnek joga van arra, hogy autonóm módon rendezkedjék be. Még az elszakadásra is megvan a joga. De ez még nem jelenti azt, hogy ezt minden körülmények között meg is kell tennie, hogy a nemzetnek, vagyis a nemzet többségének, vagyis a dolgozó rétegeknek, az autonómia, illetve a különválás mindenütt és mindig előnyös lesz. A kaukázusontúli tatárok, mint nemzet, összegyűlhetnek, mondjuk parlamentjükben és bégeik és mulláik befolyása alatt visszaállíthatják a régi rendet, elhatározhatják, hogy elszakadnak az államtól. Az önrendelkezésről szóló pont értelmében ehhez teljes joguk van. De vajjon ezt kívánják-e a tatár nemzet dolgozó rétegeinek az érdekei? Nézheti-e közömbösen a szociáldemokrácia, hogy a nemzeti kérdés megoldásánál a bégek és mullák hogyan vezetik a tömegeket? Nem kell-e a szociáldemokráciának beavatkoznia a dologba és határozott irányban befolyást gyakorolnia a nemzet akaratára? Nem kell-e a kérdés megoldásának olyan konkrét tervével fellépnie, amely a legelőnyösebb a tatár tömegek számára?

De melyik megoldás felel meg legjobban a dolgozó tömegek érdekeinek? Az autonómia, a föderáció, vagy a különválás?

Mindezek olyan kérdések, amelyeknek eldöntése az illető nemzetet környező konkrét történeti viszonyoktól függ.

Sőt, mi több : mint minden, a viszonyok is változnak és megtörténhetik, hogy az a megoldás, amely az adott pillanatban helyes, a másik pillanatban teljesen elfogadhatatlannak bizonyul.

A XIX. század közepén Marx Orosz-Lengyel-

ország elszakadásának volt a híve és igaza volt, mert akkor arról volt szó, hogy egy magasabb kultúra megszabaduljon egy alacsonyabb kultúrától, mely az előbbit rombolta. És akkor ez nem akadémikus, nemcsak elméleti kérdés volt, hanem a gyakorlatban, magában az életben várt megoldásra...

A XIX. század végén a lengyel marxisták már Lengyelország különválása ellen foglalnak állást és szintén igazuk van, mert az utolsó 50 év folyamán Oroszország és Lengyelország gazdasági és kulturális közeledése tekintetében mélyreható változások történtek. Ezenkívül a különválás kérdése időközben gyakorlati kérdésből akadémikus viták tárgyává lett, melyek talán csak a külföldön élő intellektueleket izgatják.

Ez, persze, nem zárja ki olyan belső és külső konjunktúra kialakulásának lehetőségét, amely Lengyelország különválásának kérdését megint napirendre tűzi.

Ebből következik, hogy a nemzeti kérdés megoldása csak a fejlődésükben vett történelmi viszonyokkal való összefüggésben lehetséges.

Az illető nemzetet környező gazdasági, politikai és kulturális viszonyok — ez az egyetlen kulcsa ama kérdés megoldásának, *hogyan* kell valamely nemzetnek berendezkednie, *milyen formákat* kell jövendő alkotmányának öltenie. Lehetséges, hogy minden nemzet számára a kérdés külön megoldása szükséges. Ha valahol, akkor éppen itt, a nemzeti kérdésben van szükség a kérdés dialektikus feltevésére.

Ezért határozottan fel kell lépnünk a nemzeti kérdés egy igen elterjedt, de nagyon sommás

„megoldási" módja ellen, amely a Bundtól ered. Arról a felületes módszerről van szó, amely az osztrák és délszláv szociáldemokráciára* hivatkozik, amely állítólag már megoldotta a nemzeti kérdést és amelytől az orosz szociáldemokráciának egyszerűen csak át kell vennie a megoldást. E módszer feltételezi, hogy mindaz, ami például Ausztriára vonatkozóan helyes, helyes Oroszországra vonatkozóan is. Nem veszik tekintetbe azt, ami az adott esetben a legfontosabb és döntő: Oroszországnak és Oroszországon belül mindenegyes nemzet életének konkrét történelmi viszonyait.

Hallgassuk meg például, mit mond az ismert bundista V. Kosszovszkij:

„Amikor a Bund IV. kongresszusán a kérdés elvi oldalát vitatták meg (a nemzeti kérdésről van szó. — *I. Szt.)*, általánosan helyeselték a kongresszus egyik tagjának azt a javaslatát, hogy a kérdést a délszláv szociáldemokrata párt határozatának szellemében oldják meg"**.

Az eredmény az volt, hogy a „kongresszus egyhangúlag elfogadta" ... a nemzeti autonómiát.

Ez volt az egész! Szó sem volt az orosz valóság elemzéséről, az oroszországi zsidók életviszonyainak megvilágításáról: először átvették a délszláv szociáldemokrata párt határozatát, azután „helyeselték", azután „egyhangúlag elfogadták!" Így teszik fel és így „oldják meg" a bundisták a nemzeti kérdést Oroszországban ...

---

* A délszláv szociáldemokrácia Ausztria déli részén működik.

** Lásd V. Kosszovszkij. „A nemzetiség kérdései." 1907. 16—17. old.

Pedig Ausztria és Oroszország viszonyai teljesen különbözők. Ez a magyarázata annak, hogy az osztrák szociáldemokrácia, amely Brünnben (1899-ben)[182] a délszláv szociáldemokrata párt határozatának szellemében fogadta el a nemzeti programot (igaz, néhány jelentéktelen módosítással), hogy úgy mondjuk, egyáltalán nem orosz módra nyúl a kérdéshez és, természetesen, nem is orosz módra oldja meg azt.

Mindenekelőtt nézzük a kérdés feltevését. Hogyan teszik fel a kérdést a kulturális nemzeti autonómia osztrák teoretikusai, a brünni nemzeti program és a délszláv szociáldemokrata párt határozatának magyarázói, Springer és Bauer?

„Vajjon a nemzetiségi állam — mondja Springer — lehetséges-e és különösen, vajjon az osztrák nemzetiségek kénytelenek-e egységes államszervezetet alkotni, ez olyan előzetes kérdés, melyre itt nem adunk választ, ezt mi megoldottnak tekintjük. Aki nem ismeri el ennek lehetőségét és szükségességét, annak számára a mi fejtegetésünk tárgytalan. A mi témánk ez: minthogy ezeknek a nemzeteknek együtt *kell elniök*, milyen *jogi* formák mellett tehetik ezt *viszonylag legjobban?*" (Springer kiemelése)*.

Tehát Ausztria állami integritása, mint kiindulópont.

Ugyanezt mondja Bauer:

„Mindenekelőtt abból a feltevésből indulunk ki, hogy az ausztriai nemzetek megmaradnak ugyanabban az állami kötelékben, melyben most együtt élnek és azt kérdezzük, hogy e nemzetek, ezen a kötelékeu belül, hogyan

* Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 14. old.

fogják rendezni egymáshoz és az államhoz való viszonyukat"*.

Tehát ismét: Ausztria integritása elsősorban.

Felteheti-e *így* a kérdést az orosz szociáldemokrácia? Nem, nem teheti. És pedig azért nem teheti, mert kezdettől fogva a nemzetek önrendelkezési jogának álláspontján áll, amelynek értelmében a nemzetnek joga van elszakadni.

Még a bundista Goldblat is elismerte az oroszországi szociáldemokrácia második kongresszusán, hogy az orosz szociáldemokrácia nem mondhat le az önrendelkezés álláspontjáról. Ezt mondotta akkor Goldblat:

„Az önrendelkezési jog ellen nem lehet semilyen ellenvetést tenni. Ha valamely nemzet önállóságáért küzd, ennek nem szabad ellenszegülni. Ha Lengyelország nem akar «törvényes házasságra» lépni Oroszországgal, akkor nem a mi dolgunk, hogy gátoljuk ebben".

Mindez igaz. De ebből az következik, hogy az osztrák és az orosz szociáldemokraták kiindulópontja nemcsak nem azonos, hanem ellenkezőleg, egyenesen ellentétes. Lehet-e ezek után arról a lehetőségről beszélni, hogy átvegyük az osztrákok nemzeti programját?

Továbbá. Az osztrákok úgy gondolják, hogy apró reformok útján, lassú lépésben fogják megvalósitani a „nemzetiségek szabadságát". Amikor a kulturális nemzeti autonómiát mint gyakorlati rendszabályt javasolják, egyáltalán nem számítanak gyökeres

* Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia." 399. old.

változásra, demokratikus szabadságmozgalomra — nekik ilyen perspektívájuk nincs. Az orosz marxisták viszont a „nemzetiségek szabadságának" kérdését egy valószínű gyökeres változással, demokratikus szabadságmozgalommal kötik össze, mert nincs okuk arra, hogy reformokra számítsanak. Ez pedig az Oroszországban élő nemzetek valószínű sorsát illetően lényegesen változtat a dolgon.

„Persze, kevéssé valószínű — mondja Bauer —, hogy a nemzeti autonómia egy nagy elhatározás, egy merész tett eredménye lesz. Ausztria lépésről-lépésre fog haladni a nemzeti autonómia felé ... lassú fejlődési folyamatban, nehéz küzdelmek között, amelyek állandóan újra és újra meg fogják bénítani a törvényhozást és a meglevő közigazgatást. Nem egy nagy törvényhozási aktus, hanem számos különálló, egyes tartományokra, egyes községekre vonatkozó törvény fogja megteremteni az új alkotmányt"*.

Ugyanezt mondja Springer:

„Jól tudom — írja —, hogy ilyenfajta intézményeket (a nemzeti autonómia szerveit — *I. Szt.)* nem hoznak létre sem néhány év, sem egy évtized alatt. Csupán a porosz közigazgatás újjászervezése egymagában is hosszú időt vett igénybe ... Poroszországnak két évtized kellett ahhoz, hogy alapvető alkotmányos berendezését végleg megállapítsa. Ne higgyék, hogy bármilyen illúzióm volna abban a tekintetben, mennyi időbe és nehézségbe fog ez kerülni Ausztriában"**.

Mindez igen határozottan hangzik. De vajjon megtehetik-e az orosz marxisták, hogy ne kapcsolják össze a nemzeti kérdést „merész, határozott tettek-

* Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés ..." 422. old.
** Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 281—282. old.

kel"? Számíthatnak-e részleges reformokra, „sok egyes törvényre", mint olyan eszközre, mellyel „a nemzetiségek szabadságát" kivívhatják? Ha pedig ezt nem tehetik és nem szabad tenniök, nem világos-e ebből, hogy az osztrákok és az oroszok harci módszerei és perspektívái teljesen különbözők? Ilyen körülmények között hogyan lehet az osztrákok egyoldalú és felemás kulturális nemzeti autonómiájára szorítkozni? Vagy—vagy: vagy nem számolnak az osztrák elmélet átvételének hívei a „merész és határozott tettekkel" Oroszországban, vagy pedig számolnak ilyen tettekkel, de „nem tudják, mit cselekszenek".

Végül, Oroszország és Ausztria teljesen különböző aktuális feladatok előtt áll, minek folytán a nemzeti kérdés megoldásának módszere is különböző kell hogy legyen. Ausztriában parlamentarizmus van. A mai viszonyok között ott lehetetlen a fejlődés parlament nélkül. De Ausztriában a parlamenti élet és a törvényhozás gyakran teljesen szünetel a nemzeti pártok éles összeütközései miatt. Ez a magyarázata annak a krónikus politikai válságnak, amelyben Ausztria régóta szenved. Ennélfogva ott a nemzeti kérdés a politikai élet tengelye, létkérdés. Ezért nincs mit csodálkozni azon, hogy az osztrák szociáldemokrata politikusok mindenekelőtt a nemzeti összeütközések kérdését igyekeznek így vagy úgy megoldani, persze, a már létező parlamentarizmus talaján, parlamenti módszerrel . . .

Másképp áll a dolog Oroszországban. Oroszországban, először is „hála istennek, nincs parlament"[133]. Másodszor — és ez a fő — Oroszország politikai életé-

nek tengelye nem a nemzeti, hanem az agrárkérdés. Ezért az orosz kérdésnek és ennélfogva a nemzetek „felszabadításának" sorsa Oroszországban az agrárkérdés megoldásával, vagyis a jobbágyság maradványainak megszüntetésével, vagyis az ország demokratizálásával van összekapcsolva. Ez a magyarázata annak, hogy Oroszországban a nemzeti kérdés nem önálló és nem döntő kérdés, hanem része az ország felszabadítására irányuló általános és fontosabb kérdésnek.

„Az osztrák parlament meddőségének — írja Springer — éppen az az oka, hogy a nemzeti pártokon belül minden reform ellenteteket hoz létre, melyek e pártok egységét aláássák. A pártok vezetői ezért egyenesen kerülnek minden reformkezdeményezest. Haladás Ausztriában egyáltalán csak úgy képzelhető el, ha a nemzetek olyan visszavonhatatlan jogi pozíciókhoz jutnak, amelyek felmentik őket attól, hogy állandó nemzeti harci csapatot tartsanak a parlamentben és lehetővé teszik számukra, hogy gazdasági és szociális feladatokkal foglalkozzanak"*.

Ugyanezt mondja Bauer:

„A nemzeti békére elsősorban az államnak van szüksége. Az állam nem bírhatja ki, hogy a legostobább nyelvi kérdés miatt, a nemzeti határok mentén lakó, izgatott emberek minden egyes összetűzése miatt, minden új iskola miatt megbénuljon a törvényhozás"**.

Mindez érthető. De nem kevésbbé érthető az is, hogy Oroszországban a nemzeti kérdés egészen másképpen áll. Nem a nemzeti, hanem az agrárkérdés

---

* Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 36. old.

** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés..." 401. old.

dönti el Oroszországban a haladás sorsát. A nemzeti kérdés — alárendelt kérdés.

Tehát: különböző a kérdés feltevése, különbözők a perspektívák és a harci módszerek, különbözők a soronlevő feladatok. Nem világos-e, hogy a dolgok ilyen állása mellett csak szobatudósok, csak olyan emberek, akik tértől és időtől függetlenül „oldják meg" a nemzeti kérdést, vehetnek példát Ausztriáról és foglalkozhatnak azzal, hogy átvegyék az osztrák programot.

Ismétlem: a konkrét történeti viszonyok mint kiindulópont, a dialektikus kérdésfeltevés mint egyetlen helyes kérdésfeltevés — ez a nemzeti kérdés megoldásának a kulcsa.

IV

A KULTURÁLIS NEMZETI AUTONÓMIA

Fentebb az osztrák nemzeti program formális oldaláról beszéltünk, a módszertani indokokról, amelyek következtében az orosz marxisták nem vehetnek egyszerűen példát az osztrák szociáldemokráciáról és nem tehetik magukévá programját.

Beszéljünk most érdemben magáról a programról.

Mi tehát az osztrák szociáldemokraták nemzeti programja?

Ez a pár szó fejezi ki: kulturális nemzeti autonómia.

Ez először is azt jelenti, hogy autonómiát például

nem Csehország vagy Lengyelország kap, ahol a népesség főképpen csehekből és lengyelekből áll — hanem általában a csehek és a lengyelek, függetlenül a területtől, tekintet nélkül arra, hogy Ausztriának melyik részén élnek.

Ezért hívják ezt az autonómiát *nemzeti* és nem területi autonómiának.

Ez másodszor azt jelenti, hogy az Ausztria különböző zugaiban elszórt csehek, lengyelek, németek stb. személyileg, mint különálló egyének, zárt nemzetekké szerveződnek és mint ilyenek, tagjai az osztrák államnak. Ausztria ebben az esetben nem autonóm területek, hanem a területtől függetlenül megalakuló autonóm nemzetiségek szövetsége lesz.

Ez harmadszor azt jelenti, hogy a lengyelek, csehek stb. számára létesítendő össznemzeti intézmények nem „politikai" kérdésekkel, hanem csak „kultúr"-kérdésekkel fognak foglalkozni. A sajátképpen politikai kérdések az összausztriai parlamentben (Reichsrat) összpontosulnak.

Ezért hívják ezt az autonómiát még *kulturális*, kulturális nemzeti autonómiának is.

Ime a program szövege, melyet az osztrák szociáldemokrácia brünni kongresszusán 1899-ben fogadott el*.

A program, miután utal arra, hogy „Ausztriában a nemzeti zűrzavar minden politikai haladást . . .

---

* Erre a programra szavaztak a délszláv szociáldemokrata párt képviselői is. Lásd „A brünni pártkongresszuson a nemzeti kérdésben elhangzott viták." 1906, 72. old.

megbénít", hogy „a nemzetiségi kérdés végleges rendezése... mindenekelőtt kulturális szükséglet", hogy ennek a kérdésnek a rendezése „csupán egy valóban demokratikus társadalomban lehetséges, amely az általános, egyenlő és közvetlen választói jogon alapul" — így folytatja:

„Ausztriában valamennyi nép *nemzeti sajátosságának** *ápolása és fejlesztése* csak jogegyenlőség alapján és minden elnyomás mellőzésével lehetséges. Ezért mindenekelőtt vissza kell utasítani minden bürokratikus állami centralizmust, valamint az egyes tartományok feudális előjogait.

Ilyen és csakis ilyen előfeltételek mellett lesz lehetséges, hogy Ausztriában a nemzeti viszályok helyét a nemzeti rend foglalja el éspedig a következő fő alapelvek elismerésével:

1. Ausztria a nemzetiségek demokratikus szövetségi államává alakítandó át.

2. A történelmi koronatartományok helyett nemzetileg elhatárolt önkormányzati testületek alakítandók, melyeknek törvényhozásáról és közigazgatásáról általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján választott nemzeti kamarák gondoskodnak.

3. Egyazon nemzet valamennyi önkormányzati területe együttesen egy nemzetileg egységes szövetséget alkot, mely teljesen autonóm módon intézi nemzeti ügyeit.

4. A nemzeti kisebbségek jogait külön törvény biztosítja, melyet a birodalmi parlament ad ki".

---

* M. Panyin orosz fordításában (lásd Bauer könyvét Panyin fordításában) „nacionalnüje oszóbennosztyi" (nemzeti sajátosságok) helyett „nacionalnüje individualnosztyi" (nemzeti egyéniségeket) olvasunk. Panyin ezt a helyet hibásan fordította: a német szövegben nincs ez a szó „egyéniség", ott „nationale Eigenart"-ról van szó, azaz *sajátosságokról*, ami korántsem egy és ugyanaz.

A program azzal végződik, hogy szolidaritásra hívja fel Ausztria valamennyi nemzetét*.

Nem nehéz észrevenni, hogy ebben a programban még bennmaradt a „territorializmus" némi nyoma, de a program egészében nem egyéb, mint a nemzeti autonómia megszövegezése. Nem hiába fogadja elragadtatással Springer, a kulturális nemzeti autonómia első agitátora**. Bauer szintén egyetért vele, amikor a nemzeti autonómia „elméleti győzelmének"*** nevezi; csak a jobb érthetőség kedvéért azt javasolja, hogy a 4. pontot határozottabb fogalmazással helyettesítsék, amely megállapítja annak szükségességét, hogy „a nemzeti kisebbségek minden önkormányzati területen belül mint közjogi testületek alakuljanak meg" az iskola- és egyéb kulturális ügyek vezetésére****.

Ez az osztrák szociáldemokrácia nemzeti programja.

Vizsgáljuk meg ennek tudományos alapját.

Nézzük, hogyan indokolja az osztrák szociáldemokrácia az általa hirdetett kulturális nemzeti autonómiát.

Forduljunk ennek teoretikusaihoz, Springerhez és Bauerhez.

A nemzeti autonómia kiindulópontja az a felfogás, hogy a nemzet egyének szövetsége, amely független egy meghatározott területtől.

---

* Lásd Verhandlungen des Gesamtparteitages. 1899.

** Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 286. old.

*** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés . . ." 549. old.

**** Ugyanott. 555. old.

„A nemzetiség — Springer szerint — nincs semilyen lényeges kapcsolatban a «területtel»: a nemzetiség «személyek autonóm szövetsége»"*.

Bauer szintén mint „személyi közösségről" beszél a nemzetről, amely nem gyakorol „kizárólagos uralmat bizonyos területen"**.

De a nemzetet alkotó személyek nem mindíg élnek tömör tömegben — gyakran csoportokra szakadnak és ilyenformán beékelődnek idegen nemzeti szervezetekbe. A kapitalizmus különböző területekre és városokba kergeti őket kenyérkeresetre. De ezek a csoportok idegen nemzeti területeken, ahol kisebbséget alkotnak, kénytelenek eltűrni, hogy a helyi nemzeti többség korlátozza nyelvhasználatukat, iskoláikat stb. Igy keletkeznek a nemzeti konfliktusok. Ezért „alkalmatlan" a területi autonómia. Springer és Bauer véleménye szerint az egyetlen kivezető út ebből a helyzetből az, hogy az illető nemzetiségnek az állam különböző részein elszórt kisebbségeit egy általános osztályközi nemzeti szövetséggé szervezzék meg. Véleményük szerint csak az ilyen szövetség védelmezhetné meg a nemzeti kisebbségek kulturális érdekeit, csak az ilyen szövetség tud végetvetni a nemzeti viszályoknak.

„Ebből az következik — mondja Springer —, hogy a nemzetiségeket meg kell alakítani, jogokkal és felelősséggel kell felruházni"***... „Igen ám, törvényt hozni könnyű, de lesz-e a törvénynek olyan hatása, amilyet várunk?" „Ha törvényt akarunk alkotni a nemzeteknek,

* Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 19. old.
** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés..." 286. old.
*** Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 74. old.

akkor előbb a nemzeteket kell megalkotni..."* „Ha nem alakítjuk meg a nemzetiségeket, akkor a nemzeti jog megteremtése és a zavarok kiküszöbölése... lehetetlen"**.

Ugyanilyen szellemben beszél Bauer, amikor „a kisebbségeknek a személyi elv alapján közjogi testületekben való megszervezését"*** mint a „munkásosztály követelését" állítja fel.

De hogyan szervezzük meg a nemzeteket? Hogyan állapítható meg, hogy ki melyik nemzethez tartozik?

„A nemzeti hozzátartozást — mondja Springer — az anyakönyv állapítja meg. Mindenki, aki egy bizonyos körzetben lakik, köteles magát a körzet valamely nemzetiségéhez tartozónak vallani"****.

„A személyi elv — mondja Bauer — feltételezi, hogy a népesség nemzetiségek szerint oszlik meg... A nagykorú állampolgárok *nemzetiségi* hozzátartozandóságukra vonatkozó *szabad nyilatkozatai* alapján nemzeti katasztereket kell készíteni"*****.

Továbbá:

„A nemzetileg egységes körzetek összes németjei — mondja Bauer — és a kettős nemzetiségű körzetekben a nemzeti kataszterbe bevezetett németek alkotják a német nemzetet és választják a nemzeti tanácsot"******.

Ugyanezt kell mondani a csehekről, a lengyelekről stb.

---

* Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 88—89. oldal.

** Ugyanott, 89. old.

*** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés..." 552. old.

**** Lásd R. Springer. „A nemzeti probléma." 226. old.

***** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés..." 368. old.

****** Ugyanott, 375. old.

Springer szerint „*a nemzeti tanács* a nemzet kultúrparlamentje. Feladata az alapelvek megállapítása és az eszközök megszavazása, tehát az egész nemzeti közoktatásügyről, a nemzeti irodalomról, művészetről és tudományról való gondoskodás, akadémiák, múzeumok, képtárak, színházak stb. létesítése"*.

Ilyen a nemzet szervezete és központi intézménye.

Az osztrák szociáldemokrata párt az ilyen osztályközi intézmények megteremtésével, Bauer véleménye szerint, arra törekszik, hogy „a nemzeti kultúrát . . . az egész nép közkincsévé tegye és ezáltal *a nemzet összes tagjait egy nemzeti kultúrközösségbe tömörítse*"** (a mi aláhúzásunk).

Az ember azt hihetné, hogy mindez csak Ausztriára vonatkozik. De Bauer ezzel nem ért egyet. Határozottan állítja, hogy a nemzeti autonómia kötelező más államokra is, amelyek Ausztriához hasonlóan, több nemzetiségből állnak.

„A nemzetiségi államban — Bauer véleménye szerint — minden nemzet munkásosztálya a birtokos osztályok nemzeti hatalmi politikájával a nemzeti autonómia követelését szegezi szembe"***.

Aztán, a nemzetek önrendelkezését észrevétlenül nemzeti autonómiával helyettesítve, Bauer így folytatja:

„A nemzeti autonómia, a nemzetek önrendelkezése, így válik szükségszerűen a nemzetiségi államban élő összes nemzetek munkásosztályának alkotmányprogramjává"****.

---

* Lásd Springer. „A nemzeti probléma". 234. old.
** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés . . ." 553. old.
*** Ugyanott, 337. old.
**** Ugyanott, 333. old.

De Bauer még tovább megy. Rendületlenül hiszi, hogy az osztályközi „nemzeti szövetségek", melyeket ő és Springer „megalakították", az eljövendő szocialista társadalomnak valamilyen mintatípusai lesznek. Mert ő tudja, hogy „a szocialista társadalmi rend ... az emberiséget nemzetileg elhatárolt közösségekre fogja tagolni"*, hogy a szocializmus „az emberiséget autonóm nemzeti közösségekre tagolja"**, hogy tehát „a szocialista társadalom kétségtelenül a nemzeti személyi szövetségek és a területi testületek tarka képét fogja nyújtani"***, hogy ennélfogva „a szocialista nemzetiségi elv a nemzeti autonómiának és a nemzeti elvnek magasabb egysége"****.

Azt hisszük, elég ...

Bauer és Springer munkái így indokolják a kulturális nemzeti autonómiát.

Először is szembetűnik, hogy a nemzeti önrendelkezést teljesen érthetetlenül és teljesen indokolatlanul felcserélik a nemzeti autonómiával. Vagy — vagy : Bauer vagy nem értette meg az önrendelkezést, vagypedig megértette, de valamilyen okból tudatosan megszűkíti. Mert kétségtelen, hogy *a)* a kulturális nemzeti autonómia feltételezi a nemzetiségi állam osztatlan egészét, míg az önrendelkezés túlmegy az ilyen állami osztatlanság keretein, *b)* az önrendelkezés minden jogot megad, a nemzeti autonómia pedig csak „kulturális" jogokat ad a nemzeteknek. Ez az első megjegyzés.

---

* Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés ..." 555. old.
** Ugyanott, 556. old.
*** Ugyanott, 543. old.
**** Ugyanott, 542. old.

A második: a jövőben nagyon lehetséges a belső és külső konjunktúra olyan összefonódása, amikor egyik vagy másik nemzetiség elhatározza, hogy kilép a nemzetiségi államból, mondjuk Ausztriából; hiszen a brünni pártkongresszuson a rutén szociáldemokraták kijelentették, hogy készek népük „két részét" egy egésszé egyesíteni*. Mi lesz akkor a *„minden nemzet proletariátusa számára szükségszerű"* nemzeti autonómiával? Milyen megoldás az, amely mechanikusan begyömöszöli a nemzeteket az állami osztatlanság Prokrusztesz-ágyába?

Továbbá, a nemzeti autonómia ellentmond a nemzetek egész fejlődésmenetének. Kiadja a jelszót a nemzetek megszervezésére, de vajjon lehet-e nemzeteket mesterségesen összeforrasztani, ha az élet, ha a gazdasági fejlődés egész csoportokat szakít el tőlük és különböző területeken szórja szét őket? Kétségtelen, hogy a kapitalizmus első stádiumaiban a nemzetek tömörülnek. De az is kétségtelen, hogy a kapitalizmus magasabb stádiumaiban megkezdődik a nemzetek szétszóródásának folyamata, az a folyamat, amikor számos csoport elválik a nemzettől, kenyérkereset után megy és később teljesen át is települ az állam más területeire; az áttelepültek elvesztik a régi kapcsolatokat, az új helyeken új kapcsolatokra tesznek szert, nemzedékről-nemzedékre új szokásokat, új ízlést sajátítanak el és talán új nyelvet is. Kérdjük: lehet-e egységes nemzeti szövetségbe egyesíteni az ilyen egymástól elkülönült csoportokat? Hol van az a

---

* Lásd „A brünni pártkongresszuson a nemzeti kérdésben elhangzott viták." 48. old.

csodatevő abroncs, amely az egyesíthetetlent egyesítené? El lehet-e képzelni, hogy a balti és a kaukázusontúli németek „egy nemzetbe tömöríthetők”? De ha mindez elképzelhetetlen és lehetetlen, akkor miben különbözik a nemzeti autonómia azoknak a régi nacionalistáknak utópiájától, akik visszafelé akarták forgatni a történelem kerekét?

De a nemzet egysége nemcsak a széttelepülés miatt esik széjjel. Szétesik belülről is, az osztályharc kiéleződése következtében. A kapitalizmus első stádiumaiban még beszélhetünk a proletariátus és a burzsoázia „kulturális közösségéről”. De a nagyipar fejlődésével és az osztályharc kiéleződésével a „közösség” olvadni kezd. Nem beszélhetünk komolyan a nemzet „kulturális közösségéről”, amikor egyazon nemzet munkáltatói és munkásai már nem értik meg egymást. Milyen „sorsközösségről” lehet szó, ha a burzsoázia szomjazza a háborút, a proletariátus pedig „hadat üzen a háborúnak”? Lehet-e ilyen ellentétes elemekből egységes osztályközi nemzeti szövetséget szervezni? Lehet-e ezek után a „nemzet minden tagjának nemzeti kultúrközösségbe való tömörítéséről”* beszélni? Nem világos-e mindebből, hogy a nemzeti autonómia ellentmond az osztályharc egész menetének?

De tegyük fel egy pillanatra, hogy ez a jelszó: „szervezz nemzetet” — megvalósítható jelszó. Azokat a polgári nacionalista parlamenti képviselőket, akik nemzetet akarnak „szervezni”, hogy több szavazatot kapjanak, még meg lehet érteni. De mióta foglalkoz-

* Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés . . .” 553. old.

nak a szociáldemokraták nemzetek „szervezésével", nemzetek „megalakításával", nemzetek „alkotásával"?

Milyen szociáldemokraták azok, akik az osztályharc legerősebb kiéleződésének korszakában osztályközi nemzeti szövetségeket szerveznek? Mindeddig az osztrák szociáldemokráciának — éppúgy, mint valamennyi többi szociáldemokráciának — az az egy feladata volt, hogy megszervezze a proletariátust. De ez a feladat nyilván „elavult". Springer és Bauer most „új", érdekesebb feladatot tűz ki: nemzeteket kell „alkotni", „szervezni".

Egyébként a logika kötelez: aki elfogadta a nemzeti autonómiát, annak vállalnia kell ezt az „új" feladatot is, de aki ezt vállalja, az elhagyja az osztályálláspontot, rátér a nacionalizmus útjára.

Springer és Bauer kulturális nemzeti autonómiája nem egyéb, mint a nacionalizmus finomított válfaja.

És egyáltalán nem véletlen, hogy az osztrák szociáldemokraták nemzeti programja „a népek nemzeti sajátosságainak *ápolására és fejlesztésére*" kötelez. Képzeljük csak el: „meg kell őrizni" a kaukázusontúli tatárok olyan „nemzeti sajátosságát", mint az önkorbácsolás a „Sahszej-Vahszej" ünnepén! „Fejlesszük" a grúzoknak olyan „nemzeti sajátosságait", mint a „vérbosszú"!..

Ilyen pontnak nyilvánvalóan polgári-nacionalista programban van a helye és ha belekerült az osztrák szociáldemokraták programjába, akkor ennek az az oka, hogy a nemzeti autonómia megtűri az ilyen pontokat, nincs ellentmondásban velük.

De ha a nemzeti autonómia alkalmatlan a jelen

számára, akkor még alkalmatlanabb a jövő, a szocialista társadalom számára.

Bauer jóslatát, hogy „az emberiség nemzetileg elhatárolt közösségekre" fog tagolódni*, megcáfolja a modern emberiség fejlődésének egész menete. A nemzeti válaszfalak nem szilárdulnak, hanem omladoznak és leesőben vannak. Marx már a negyvenes években mondotta, hogy „a népek nemzeti elkülönültsége és ellentétei mindinkább eltűnnek", hogy „a proletariátus uralma még jobban sietteti majd eltűnésüket"[134]. Az emberiség további fejlődése, a kapitalista termelés gigászi növekedésével, a nemzetiségek össze-vissza keverésével és az embereknek mind nagyobb területeken való egyesítésével — határozottan megerősíti Marx gondolatát.

Bauer úgy kívánja feltüntetni a szocialista társadalmat, mint „nemzeti személyi szövetségek és területi testületek tarka képét" ; ez a kívánság — félénk kísérlet arra, hogy a szocializmus marxi elgondolását Bakunin reformált elgondolásával helyettesítse. A szocializmus története azt mutatja, hogy minden ilyen kísérlet magában hordja az elkerülhetetlen csőd elemeit.

Nem is szólva holmi „szocialista nemzetiségi elvről", amelyet Bauer magasztal és amely, nézetünk szerint, az *osztályharc* szocialista elvének helyettesítése a burzsoá „*nemzetiségi elvvel*". Ha a nemzeti autonómia ilyen kétes elvből indul ki, el kell ismerni, hogy csak kárt okozhat a munkásmozgalomnak.

Igaz, ez a nacionalizmus nem olyan átlátszó,

---

* Lásd e fejezet elején.

mert szocialista frázisokkal ügyesen eltakarják, de éppen ezért annál ártalmasabb a proletariátusra. A nyilt nacionalizmussal mindig el lehet bánni: azon nem nehéz keresztüllátni. Sokkal nehezebb a leplezett és álarcában felismerhetetlen nacionalizmussal harcolni. Ha ez a szocializmus páncélját viseli: kevésbbé sebezhető és szívósabb. A munkások között pedig megmérgezi a légkört, mert különböző nemzetiségű munkások kölcsönös bizalmatlanságának és elkülönülésének ártalmas eszméit terjeszti.

De ezzel még nem merül ki a nemzeti autonómia ártalmassága. Nemcsak a nemzetek elkülönülése számára készíti elő a talajt, hanem az egységes munkásmozgalom szétforgácsolása számára is. A nemzeti autonómia eszméje megteremti a pszichológiai előfeltételeket arra, hogy az egységes munkáspárt különálló, nemzetiségek szerint felépített pártokra szakadjon. A párt után szétforgácsolódnak a szakszervezetek is és teljes elkülönülés áll be. Az egységes osztálymozgalom ilyenformán különálló nemzeti patakocskákra szakad.

Ausztria, a „nemzeti autonómia" hazája szolgáltatja e jelenség legszomorúbb példáit. A valamikor egységes osztrák szociáldemokrata párt 1897-ben (a wimbergi pártkongresszuson[135]) kezdett külön pártokra felaprózódni. A brünni kongresszus (1899) után, mely a nemzeti autonómiát elfogadta, a felaprózódás még jobban fokozódott. A vége az lett, hogy egy egységes, nemzetközi párt helyett most hat nemzeti párt van, amelyek közül a cseh szociáldemokrata párt hallani sem akar a német szociáldemokráciáról.

A pártokkal azonban összefüggnek a szakszer-

vezetek. Ausztriában a főmunkát a pártokban is, a szakszervezetekben is ugyanazok a szociáldemokrata munkások végzik. Ezért az a veszély állt fenn, hogy a párt szeparatizmusa a szakszervezetek szeparatizmusára fog vezetni, hogy a szakszervezetekben szintén szakadás áll be. Igy is történt : a szakszervezetek szintén elkülönültek egymástól nemzetiségek szerint. Sőt most nem ritkán odáig fajul a dolog, hogy a cseh munkások sztrájktörő szerepet játszanak a német munkásokkal szemben, vagy pedig községi választásokon a cseh burzsoákkal együtt lépnek fel a német munkások ellen.

Ebből látható, hogy a kulturális nemzeti autonómia nem oldja meg a nemzeti kérdést. Sőt : kiélezi és összezavarja, miközben termékeny talajt teremt a munkásmozgalom egységének megsemmisítésére, a munkások nemzetiségek szerint való elkülönülésére, a munkások közötti surlódások fokozására.

Ez a nemzeti autonómia gyümölcse.

V

A BUND, NACIONALIZMUSA ÉS SZEPARATIZMUSA

Mondottuk, hogy Bauer, aki szükségesnek tartja a csehek, lengyelek stb. nemzeti autonómiáját, mégis ellenzi a zsidók autonómiáját. Arra a kérdésre : „kell-e a munkásosztálynak autonómiát követelnie a zsidó nép számára", Bauer azt feleli : „a nemzeti autonómia nem lehet a zsidó munkások követelése"*.

---

* Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés . . ." 381, 396. old.

Ennek oka, Bauer szerint, az, hogy „a kapitalista társadalom egyáltalán nem engedi őket (a zsidókat — *I. Szt.)* nemzetként fennmaradni"*.

Szóval, a zsidó nemzet megszűnik létezni, tehát nincs kinek nemzeti autonómiát követelni. A zsidók asszimilálódnak.

Nem új ez a felfogás a zsidóság mint nemzet sorsáról. Marx már a negyvenes években mondotta ezt**[136], főképpen a német zsidókra vonatkozóan. Ugyanazt ismételte Kautsky 1903-ban*** az orosz zsidókra vonatkozóan. Most meg Bauer ismétli ezt az osztrák zsidókra vonatkozóan, csak azzal a különbséggel, hogy Bauer a zsidó nemzetnek nem jelenét, hanem jövőjét tagadja.

Azt, hogy a zsidók, mint nemzet, nem maradhatnak fenn, Bauer azzal magyarázza, hogy „a zsidóknak nincs zárt letelepülési területük"****. Ez a magyarázat alapjában ugyan helyes, de nem fejezi ki az egész igazságot. Mindenekelőtt arról van szó, hogy a zsidóknak nincs a földhöz kötött széles szilárd rétege, amely természetes módon összetartaná a nemzetet, nemcsak mint annak váza, hanem mint „nemzeti" piac is. Az 5—6 millió orosz zsidó közül mindössze 3—4 százaléknak van valamilyen kapcsolata a mezőgazdasággal. A többi 96 százalék a kereskedelemben, az iparban, a városi intézményekben foglalkozik és általában városokban él, azonfelül

* Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés..." 389. old.

** Lásd Marx. „A zsidókérdésről." 1906.

*** Lásd Kautsky. „A kisinyovi mészárlás és a zsidókérdés." 1903.

**** Lásd O. Bauer. „A nemzeti kérdés..." 388. old.

szét vannak szórva egész Oroszország területén és egyetlenegy kormányzóságban sincsenek többségben.

Ilyenformán a más nemzetiségű területeken nemzeti kisebbségként szétszórt zsidók, mint iparosok és kereskedők, mint szabad foglalkozást űző személyek, főként „idegen" nemzeteket szolgálnak ki, és nyelv stb. tekintetében természetszerűen alkalmazkodnak az „idegen nemzetekhez". Mindez, kapcsolatban a nemzetiségek növekvő össze-vissza keveredésével, ami a kapitalizmus fejlett formáinak sajátossága, a zsidók asszimilációjára vezet. A „települési zónák" megszüntetése csak gyorsíthatja ezt a folyamatot.

Az orosz zsidók nemzeti autonómiájának kérdése ennélfogva némileg kuriózum: autonómiát javasolnak olyan nemzet számára, melynek jövőjét tagadják és amelynek létezése még bizonyításra szorul.

Mindezek ellenére a Bund ezt a furcsa és ingatag álláspontot foglalta el, amikor VI. kongresszusán (1905-ben) a nemzeti autonómia szellemében fogadott el „nemzeti programot".

A Bundot két körülmény késztette erre a lépésre:

Először, az a körülmény, hogy a Bund a zsidó szociáldemokrata munkások szervezete és csakis a zsidó munkásoké. A zsidó munkások között dolgozó szociáldemokrata csoportok már 1897 előtt azt a célt tűzték maguk elé, hogy „külön zsidó munkásszervezetet" teremtsenek*. Ezt a szervezetet 1897-ben meg is teremtették, midőn a Bundban egyesültek. Ez

* Lásd „A nemzeti mozgalom formái" stb. Szerk. Kasztelјanszkij. 772. old.

akkor történt, amikor az oroszországi szociáldemokrácia, mint egész, ténylegesen még nem létezett. Azóta a Bund állandóan nőtt és terjedt, egyre jobban kiemelkedett az oroszországi szociáldemokrácia hétköznapjainak szürke hátteréből ... De felvirradnak a kilencszázas évek. Kezdődik a munkások *tömeg*mozgalma. Nő a lengyel szociáldemokrácia és a tömegharcba bevonja a zsidó munkásokat. Nő az oroszországi szociáldemokrácia és magához vonzza a „bundista" munkásokat. A Bund nemzeti keretei, területi alap híján, szűkké válnak. A Bund előtt ez a kérdés áll: vagy felolvad az általános nemzetközi hullámban, vagypedig védelmezi exterritoriális szervezetkénti önálló létét. A Bund az utóbbit választja.

Igy jön létre a Bund „elmélete", mely szerint ő „a zsidó proletariátus egyetlen képviselője".

De ezt a furcsa „elméletet" lehetetlen csak úgy „egyszerűen" igazolni. Valamilyen „elvi" alátámasztásra, „elvi" igazolásra van szükség. Ilyen alátámasztásnak bizonyult a kulturális nemzeti autonómia. A Bund kapva kapott is rajta, átvette az osztrák szociáldemokráciától. Ha az osztrákoknak nem lett volna ilyen programjuk, akkor a Bund kigondolta volna, hogy önálló létét „elvi alapon" igazolja.

Ilyenformán a Bund, az 1901-ben (IV. kongresszusán) történt félénk próbálkozás után, 1905-ben (VI. kongresszusán) végleg elfogadja a „nemzeti programot".

A második körülmény — a zsidóknak az a különleges helyzete, hogy külön nemzeti kisebbségként élnek másnemzetiségű tömör többségek egységes

települési területein belül. Már beszéltünk arról, hogy ez a helyzet aláássa a zsidóknak mint nemzetnek létét, az asszimiláció útjára tereli őket. De ez objektív folyamat. Szubjektíve, a zsidók fejében, ez a helyzet visszahatást kelt és az elé a kérdés elé állítja őket, hogyan biztosíthatnák nemzeti kisebbségi jogaikat, hogyan biztosíthatnák magukat az asszimiláció ellen. A Bund, mivel a zsidó „nemzetiség" életrevalóságát hirdette, kénytelen volt a „biztosíték" álláspontjára helyezkedni. S ha erre az álláspontra helyezkedett, el kellett fogadnia a nemzeti autonómiát, mert ha a Bund egyáltalán valamilyen autonómiába kapaszkodhatott, akkor az csakis a nemzeti, vagyis *kulturális nemzeti* autonómia lehetett: területi politikai autonómiáról a zsidóknál szó sem lehetett, mivel a zsidóknak nincsen meghatározott egységes területük.

Jellemző, hogy a Bund kezdettől hangsúlyozta a nemzeti autonómiának azt a jellegét, hogy az a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítéka, a nemzet szabad fejlődésének biztosítéka. Az sem véletlen, hogy az oroszországi szociáldemokrácia II. kongresszusán a Bund képviselője, Goldblat, a nemzeti autonómiát „olyan intézményekként" határozta meg, „amelyek nekik (a nemzeteknek. — *I. Szt.)* a kulturális fejlődés teljes szabadságát *biztosítják*"*. Ugyanilyen javaslatot tettek a Bund eszméinek hívei, a negyedik szociáldemokrata Duma-frakcióban.

Igy helyezkedett a Bund a zsidók nemzeti autonómiájának furcsa álláspontjára.

Fentebb megvizsgáltuk a nemzeti autonómiát

---

* Lásd a II. kongresszus jegyzőkönyvét. 176. old.

általában. Vizsgálatunk azt mutatta, hogy a nemzeti autonómia nacionalizmusra vezet. A továbbiakban látni fogjuk, hogy a Bund is idejutott. De a Bund szemében a nemzeti autonómiának van még egy külön oldala is: a Bund az autonómiát a nemzeti kisebbségi jogok *biztosítékainak* szemszögéből is nézi. Vizsgáljuk meg a kérdést erről a külön oldaláról is. Ez annál is inkább szükséges, mert a nemzeti kisebbségek — és nemcsak a zsidó nemzeti kisebbségek — kérdésének a szociáldemokrácia számára komoly jelentősége van.

Tehát olyan „*intézményekről*" van szó, melyek a nemzeteknek a „kulturális fejlődés teljes szabadságát *biztosítják*" (a mi aláhúzásunk. — *I. Szt.*).

De milyen „intézmények" ezek, amelyek „biztosítják" stb.?

Mindenekelőtt a Springer—Bauer-féle „nemzeti tanács", valami tartománygyűlésféle, kulturális ügyek intézésére.

De vajjon biztosíthatják-e ezek az intézmények a nemzet „kulturális fejlődésének teljes szabadságát"? Biztosíthatják-e bármiféle, kulturális ügyek céljaira létesített tartománygyűlések a nemzeteket a nacionalista represssziók ellen?

A Bund véleménye szerint biztosíthatják.

De a történelem az ellenkezőjét tanusítja.

Orosz-Lengyelországnak egy időben szejmje volt, politikai szejmje és az, persze, igyekezett biztosítani a lengyelek „kulturális fejlődésének" szabadságát, de nemcsak ezt nem érte el, hanem — ellenkezőleg — maga is elbukott az oroszországi általános politikai viszonyokkal folytatott egyenlőtlen harcban.

Finnországnak régóta megvan a maga tartománygyűlése, amely szintén igyekszik megvédeni a finn nemzetiséget a „merényletektől". De hogy nem sokat sikerül tennie ebben az irányban — azt mindenki láthatja.

Persze, a tartománygyűlések nem egyformák és a demokratikusan szervezett finn tartománygyűléssel nem olyan könnyű elbánni, mint az arisztokratikus lengyel szejmmel. De a *döntő* mégse maga a tartománygyűlés, hanem az általános rend Oroszországban; ha Oroszországban ma is ugyanolyan durva ázsiai társadalmi és politikai viszonyok volnának, mint a multban, a lengyel szejm feloszlatásának éveiben — a finn tartománygyűlés sokkal rosszabbul járna. Ezenkívül a Finnország elleni „merényletek" politikája erősbödik és nem lehet azt állítani, hogy vereséget szenvedett . . .

Ha így áll a dolog régi, történelmileg kialakult intézményekkel és politikai tartománygyűlésekkel, akkor még kevésbbé biztosíthatják a nemzet szabad fejlődését a zsenge tartománygyűlések, a zsenge intézmények s méghozzá olyan erőtlenek, mint a „kulturális" tartománygyűlések.

Nyilván nem az „intézményektől" függ a dolog, hanem az ország általános rendjétől. Ha az ország nem demokratizálódik, akkor a nemzetiségek „kulturális fejlődése" teljes szabadságának biztosítéka sincs meg. Biztosan mondhatjuk, hogy mennél demokratikusabb az ország, annál kevesebb a „nemzetiségek szabadsága" elleni „merénylet", annál nagyobb a biztosíték az ilyen „merényletek" ellen.

Oroszország félig ázsiai ország és ezért a „merény-

letek" politikája ott nem ritkán a legdurvább formákat, a pogrom formáit ölti. Mondanunk sem kell, hogy Oroszországban a „biztosítékokat" a legvégső minimumra csökkentették.

Németország már Európa, több-kevesebb politikai szabadsággal; nincs mit csodálkozni azon, hogy ott a „merényletek" politikája sohasem ölt pogrom-formákat.

Franciaországban, persze, még több a „biztosíték", mert Franciaország demokratikusabb Németországnál.

Svájcról már nem is beszélünk, ahol a nemzetiségek — akár kisebbségek, akár többségek — szabadon élnek, mivel Svájcban a demokrácia — bár polgári demokrácia — magas színvonalon áll.

A Bund tehát hamis úton jár, amikor azt állítja, hogy az „intézmények" önmagukban véve biztosíthatják a nemzetiségek teljes kulturális fejlődését.

Azt mondhatná valaki, hogy a Bund maga is Oroszország demokratizálódását tekinti az „intézmények megteremtésének" és a szabadság biztosítékainak *előfeltételéül*. Ez azonban nem igaz. A „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról"[187] azt mutatja, hogy a Bund Oroszország jelenlegi rendjének *alapján, a zsidó hitközség* „megreformálása" útján szándékozik „intézményekhez" jutni.

„A hitközség — mondotta a konferencián a Bund egyik vezető embere — a jövendő kulturális nemzeti autonómiának magjává válhat. A kulturális nemzeti autonómia a nemzet önkiszolgálásának formája, a nemzeti szükségletek kielégítésének formája. A hitközség formája

mögött ugyanez a tartalom rejlik. Ugyanannak a láncnak a szemei, ugyanannak a fejlődésnek a szakaszai"*.

A konferencia ebből kiindulva elhatározta, hogy harcolni kell „a zsidó hitközség *megreformálásáért és törvényhozási úton*", demokratikusan megszervezett „világi intézménnyé való átalakításáért"** (a mi aláhúzásunk. — *I. Szt.*).

Világos, hogy a Bund nem Oroszország demokratizálását tekinti előfeltételnek és biztosítéknak, hanem a zsidók jövendő „világi intézményét", melyhez „a zsidó hitközség reformálása" útján, úgyszólván „törvényhozási úton", a Dumán keresztül juthatnak.

De már láttuk, hogy az „intézmények" önmagukbanvéve, anélkül hogy az egész államban demokratikus rend uralkodna, nem szolgálhatnak „biztosítékul".

De mégis, hogyan alakul mindez az eljövendő demokratikus rendben? Nincs-e szükség a demokráciában is külön „kulturális intézményekre, amelyek biztosítékul szolgálnak" stb.? Hogy áll a dolog e tekintetben, például, a demokratikus Svájcban? Vannak-e ott különleges kultúrintézmények, mint amilyen a Springer-féle „nemzeti tanács"? *Nincsenek.* De nem esik-e csorba ezáltal például az ottani olasz nemzeti kisebbség kulturális érdekein? Nemigen hallunk róla. És ez érthető is: a svájci demokrácia feleslegessé tesz bármilyen külön kulturális „intéz-

---

* Lásd „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról." 1911. 62. old.

** Lásd „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról." 83—84. old.

ményt", mely állítólag „biztosítékul szolgál" és így tovább.

Tehát erőtlenek a jelenben, feleslegesek a jövőben — ilyenek a kulturális nemzeti autonómia *intézményei*, ilyen a nemzeti autonómia.

Még ártalmasabbá válik azonban ez a nemzeti autonómia, ha olyan „nemzetre" erőszakolják, amelynek létezése és jövője kétséges. A nemzeti autonómia híveinek ilyen esetekben őrizniök és konzerválniok kell a „nemzet" összes sajátosságait, nemcsak hasznos, hanem ártalmas sajátosságait is — csakhogy „megmentsék a nemzetet" az asszimilációtól, csakhogy „megőrizzék" a nemzetet.

A Bundnak elkerülhetetlenül erre a veszedelmes útra kellett rátérnie. És a Bund csakugyan rá is tért. Utolsó konferenciáin a „szombatról", a „zsargonról" stb. hozott ismert határozataira gondolunk.

A szociáldemokrácia *valamennyi nemzet számára* követeli az anyanyelv használatának jogát, de a Bund ezzel nem elégszik meg — azt követeli, hogy „különös nyomatékkal" védjék a „*zsidó* nyelv jogait"* (a mi aláhúzásunk. — *I. Szt.)*, maga a Bund pedig a IV. Duma választásainál „azt az elektort részesíti előnyben, aki arra kötelezi magát, hogy védeni fogja a zsidó nyelv jogait"**.

Nem az anyanyelv használatának *általános* jogát, hanem a zsidó nyelv, a zsargon használatának *külön* jogát! Hadd harcoljanak az egyes nemzetiségek

---

* Lásd „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról." 85. old.

** Lásd „Beszámoló a Bund IX. konferenciájáról." 1912. 42. old.

munkásai *mindenekelőtt* a saját anyanyelvükért: a zsidók a zsidó nyelvért, a grúzok a grúz nyelvért stb. Az összes nemzetek általános jogáért folytatott harc — másodrendű dolog. Ha nem ismeritek is el minden elnyomott nemzetiség jogát anyanyelve használatára, de ha elismeritek a zsargon jogát, tudjátok meg: a Bund rátok fog szavazni, benneteket fog „előnyben részesíteni".

Miben különbözik hát akkor a Bund a burzsoá nacionalistáktól?

A szociáldemokrácia a heti egynapos kötelező munkaszünetért harcol, de a Bund ezzel nem éri be; azt követeli, hogy „törvényben biztosítsák a zsidó proletariátus számára a szombat megünneplésének jogát és ne kényszerítsék arra, hogy más napot is megünnepeljen"*.

Feltehető, hogy a Bund még egy lépést tesz majd „előre" és követelni fogja valamennyi régi zsidó ünnep megünneplésének jogát. Ha pedig a zsidó munkások, a Bund fájdalmára, letettek az előítéletekről és nem óhajtanak ünnepelni, akkor a Bund a „szombat jogáért" folytatott agitációjával emlékeztetni fogja őket a szombatra, ápolni fogja bennük, hogy úgy mondjuk, a „szombat szellemét" . . .

Ennélfogva teljesen érthetők ama szónokok „lángoló beszédei", akik a Bund VIII. konferenciáján „zsidó kórházak" létesítését követelték és ezt a követelést azzal okolták meg, hogy „a beteg jobban érzi magát övéi körében", hogy „a zsidó munkás

* Lásd „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról." 83. old.

rosszul fogja magát érezni lengyel munkások között, jól fogja magát érezni zsidó szatócsok között"*.

Megőrizni mindazt, ami zsidó, konzerválni a zsidók *valamennyi* nemzeti sajátosságát, még a proletariátus szempontjából nyilván ártalmas sajátosságokat is, elhatárolni a zsidókat mindentől, ami nem zsidó, még külön kórházakat is létesíteni — idáig süllyedt a Bund!

Plechánov elvtársnak ezerszeresen igaza volt, amikor azt mondta, hogy a Bund „a szocializmust a nacionalizmushoz idomítja"[138]. Persze, V. Kosszovszkij és a hozzá hasonló bundisták megtehetik azt, hogy Plechánovot „demagógnak" szidalmazzák** — a papír mindent elbír —, de azok, akik a Bund tevékenységét ismerik, könnyen megértik, hogy ezek a bátor emberek egyszerűen félnek megmondani az igazat saját magukról és a „demagógiáról" hallatott erős kifejezések mögé rejtőznek...

Mivel azonban a Bund a nemzeti kérdésben ilyen állásponton maradt, természetes, hogy a szervezeti kérdésben is rá kellett térnie a zsidó munkások elkülönülésének, a szociáldemokrácián belüli nemzeti kuriáknak az útjára. Ez a nemzeti autonómia logikája!

És valóban, az „egyedüli képviselet" elméletéről a Bund áttér a munkások „nemzeti elhatárolásának" elméletére. A Bund azt követeli az oroszországi szociáldemokráciától, hogy „szervezeti felépítésében vigye keresztül a nemzetiségek egymástól való el-

* Lásd „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról." 68. old.

** Lásd „Nasa Zarjá" 1912. 9—10. szám, 120. old.

határolását"*. Az „elhatárolás" után pedig még egy lépést tesz „előre" az „elkülönülés" elméletéhez. Nemhiába hangoztatták a Bund VIII. konferenciáján, hogy „az elkülönülésben rejlik a nemzeti lét"**. A szervezeti föderalizmus a bomlás és a szeparatizmus elemeit rejti magában. A Bund a szeparatizmus felé halad.

De voltaképpen nincs is más útja. Puszta léte, mint exterritoriális szervezeté, a szeparatizmus útjára hajtja. A Bundnak nincs határozott egységes területe, „idegen" területeken működik, míg a vele érintkező lengyel, lett és oroszországi szociáldemokrácia nemzetközi és területi kollektívek. Ez pedig arravezet, hogy ezeknek a kollektíveknek minden terjeszkedése „veszteséget" jelent a Bund számára, szűkíti működési területét. Vagy — vagy: vagy az egész oroszországi szociáldemokráciának át kell épülnie a nemzeti föderalizmus alapján — és akkor a Bundnak meglesz a lehetősége arra, hogy „biztosítsa" magának a zsidó proletariátust; vagy pedig érvényben marad ezeknek a kollektíveknek területi és nemzetközi elve és akkor a Bund, a lengyel és a lett szociáldemokráciához hasonlóan átépül a nemzetköziség elve alapján.

Ez a magyarázata annak is, miért követeli a Bund kezdettől fogva, hogy „az oroszországi szociáldemokráciát föderatív alapon szervezzék át"***.

---

* Lásd „Jelentés a Bund VII. kongresszusáról."[139] 7. old.

** Lásd „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról." 72. old.

*** Lásd „A nemzeti autonómia stb. kérdéséhez." A Bund kiadása. 1902.

1906-ban a Bund, engedve az alulról jövő egyesülési hullámnak, a középutat választotta és belépett az oroszországi szociáldemokrata pártba. De hogyan lépett be? Míg a lengyel és lett szociáldemokraták békés együttes munka céljából léptek be, a Bund azért lépett be, hogy harcot folytasson a föderációért. A bundisták vezetője, Medem, meg is mondta akkor:

„Nem idill, hanem harc céljából lépünk be. Nincsen idill és csak Manyilovok remélhetnek ilyesmit a közeljövőben. A Bundnak tetőtől talpig felfegyverzetten kell a pártba belépnie"*.

Hiba lenne ebből Medem rosszakaratára következtetni. Nem a rosszakaraton fordul meg a dolog, hanem a Bund különleges álláspontján, amely miatt nem tehet egyebet, mint azt, hogy a nemzetköziség elvén felépített oroszországi szociáldemokrácia ellen harcoljon. Viszont az oroszországi szociáldemokrácia elleni harccal a Bund természetesen megsértette az egység érdekeit. Végül is a dolog odáig fajul, hogy a Bund, miután megsértette az alapszabályokat és a IV. Duma választásain együtt ment a lengyel nacionalistákkal a lengyel szociáldemokraták ellen, formálisan szakít az oroszországi szociáldemokráciával.

A Bund nyilván úgy vélte, hogy önállóságát a szakítással biztosíthatja legjobban.

A szervezeti „elhatárolás" „elve" tehát szeparatizmusra és teljes szakításra vezetett.

A régi „Iszkrá"-val[140] a föderalizmusról vitatkozva, a Bund valamikor ezt írta:

* Lásd „Nase Szlóvo." Vilna 1906. 3. sz. 24. old.

„Az «Iszkra» arról akar bennünket meggyőzni, hogy a Bund föderatív viszonya az oroszországi szociáldemokráciához okvetlenül a köztük levő kapocs lazulására vezet. Mi nem cáfolhatjuk meg ezt a nézetet azzal, hogy az oroszországi gyakorlatra hivatkozunk ; egyszerűen azért nem, mert az oroszországi szociáldemokrácia mint föderatív egyesülés nem létezik. De hivatkozhatunk az osztrák szociáldemokrácia rendkívül tanulságos tapasztalataira, mely az 1897-es pártkongresszus határozati alapján föderatív jelleget öltött"*.

Ezt 1902-ben írták.

De most 1913-ban vagyunk. Most már van oroszországi „gyakorlatunk" is és megvan „az osztrák szociáldemokrácia tapasztalata" is.

Mit jelent ez a gyakorlat és ez a tapasztalat?

Kezdjük „az osztrák szociáldemokrácia rendkívül tanulságos tapasztalatain". Az osztrák szociáldemokrata párt 1896-ig még egységes. A csehek a londoni nemzetközi kongresszuson ebben az évben elsőízben követelnek különálló képviseletet, amit meg is kapnak. 1897-ben a bécsi (wimbergi) kongresszuson formálisan felszámolják az egységes pártot és helyébe hat nemzeti „szociáldemokrata csoportból" álló föderatív szövetséget alakítanak. A továbbiak során ezek a „csoportok" önálló pártokká válnak. A pártok lassanként megszakítják az egymásközötti kapcsolatot. A pártok után a parlamenti frakció is szétesik, nemzeti „klubok" alakulnak. Majd a szakszervezetek kerülnek sorra, amelyek szintén felaprózódnak nemzetiségek szerint. Még a szövetkezeteket sem hagyják ki, a cseh szeparatisták felhívják a munkásokat,

* Lásd „A nemzeti autonómia stb. kérdéséhez." A Bund kiadása. 1902. 17. old.

hogy azokat is aprózzák fel*. Arról már nem is beszélünk, hogy a szeparatista agitáció gyengíti a munkásokban a szolidaritás érzését és nem ritkán a sztrájktörés útjára tereli őket.

„Az osztrák szociáldemokrácia rendkívül tanulságos tapasztalatai'' tehát a Bund *ellen*, a régi „Iszkra'' mellett szólnak. A föderalizmus a legszemérmetlenebb szeparatizmusra, a munkásmozgalom egységének megbontására vezetett az osztrák pártban.

Fentebb láttuk, hogy az „oroszországi gyakorlat'' ugyanerről tanuskodik. A bundista szeparatisták a csehekhez hasonlóan szakítottak a közös, az oroszországi szociáldemokráciával. Ami a szakszervezeteket, a bundista szakszervezeteket illeti, ezeket kezdettől fogva a nemzetiségi elv alapján szervezték meg, vagyis elszakították őket más nemzetiségek munkásaitól.

Teljes elkülönülés, teljes szakítás, ezt mutatja a föderalizmus „oroszországi gyakorlata''.

Nincs mit csodálkozni azon, hogy ez az állapot a munkásokra olymódon hat, hogy gyengíti bennük a szolidaritás érzését, demoralizálja őket és ez a demoralizálódás a Bundba is behatol. A munkanélküliséggel kapcsolatban a zsidó és a lengyel munkások között mind sűrűbben előforduló összeütközésekre gondolunk. A Bund IX. konferenciáján ilyen beszédek hangzottak el erre vonatkozóan:

„... A lengyel munkásokat, akik kiszorítanak bennünket, pogromhősöknek, sárgáknak tekintjük, sztrájk-

---

* Lásd a „Dokumente des Separatismus''-ban idézett szavakat Vaněk brosúrájából[141], 29. old.

jaikat nem támogatjuk, letörjük. Másodszor, a kiszorításra kiszorítással válaszolunk: ha a zsidó munkásokat nem engedik a gyárakba, mi távoltartjuk a lengyel munkásokat a kézi munkapadoktól... *Ha ezt az ügyet nem vesszük a kezünkbe, a munkások másokat fognak követni*"* (a mi aláhúzásunk. — *I. Szt.).*

A bundista konferencián így beszélnek a szolidaritásról.

Lehetetlen tovább menni az „elhatárolás" és „elkülönülés" terén. A Bund elérte célját: egészen a verekedésig, a sztrájktörésig határolja el a különböző nemzetek munkásait. Máskép ez nem is lehetséges: „ha ezt az ügyet nem vesszük a kezünkbe, *a munkások másokat fognak követni*"...

A munkásmozgalom züllesztése, demoralizálódás a szociáldemokrácia soraiban: idevezet a bundista föderalizmus.

Ilyenformán a kulturális nemzeti autonómia eszméje, az általa teremtett légkör Oroszországban még ártalmasabbnak bizonyult, mint Ausztriában.

VI

A KAUKÁZUSIAK, A LIKVIDÁTOROK KONFERENCIÁJA

Fentebb beszéltünk a kaukázusi szociáldemokraták egy részének ingadozásairól, akik nem tudtak ellenállni a nacionalista „ragálynak". Ezek az ingadozások abban nyilvánultak meg, hogy az említett

---

* Lásd „Beszámoló a Bund IX. konferenciájáról," 19. old.

szociáldemokraták — akármilyen furcsa is ez — a Bund nyomdokain haladtak és proklamálták a kulturális nemzeti autonómiát.

Területi autonómiát az egész Kaukázusnak és kulturális nemzeti autonómiát a Kaukázusban élő nemzeteknek — így fogalmazzák meg követelésüket ezek a szociáldemokraták, akik — jegyezzük meg — az orosz likvidátorokhoz tartoznak.

Hallgassuk meg elismert vezérüket, a nem ismeretlen *N*-t.

„Közismert dolog, hogy a Kaukázus erősen különbözik a központi kormányzóságoktól, mind népességének faji összetétele, mind területe és mezőgazdasági kultúrája tekintetében. Az ilyen vidék kiaknázására és anyagi fejlesztésére helyi munkatársakra van szükség, akik ismerik a helyi sajátosságokat, megszokták a helyi éghajlatot és kultúrát. A helyi terület kiaknázását célzó összes törvényeket a helyszínen kell kiadni és helyi erőknek kell azokat végrehajtani. Következésképpen a helyi kérdéseket illető törvényhozás a kaukázusi önkormányzat központi szervének hatáskörébe tartozik . . . Ilymódon a kaukázusi központ funkciói olyan törvények kibocsátásában állanak, melyeknek célja a helyi terület gazdasági kiaknázása, a vidék anyagi felvirágoztatása"*.

Szóval a Kaukázus területi autonómiája.

Ha *N*. némileg zavaros és összefüggéstelen megokolásától eltekintünk, el kell ismernünk, hogy következtetése helyes. A Kaukázusnak, tekintettel lakossága összetételének és életfeltételeinek sajátosságaira, valóban szüksége van területi autonómiára, mely az egész államra kiterjedő alkotmány keretében működ-

* Lásd a „Csveni Czhovreba"[142] c. grúz ujság 1912. 12. számában.

nék ; ezt *N*. sem tagadja. Ezt az oroszországi szociáldemokrácia is elismerte, amikor II. kongresszusán „területi önkormányzatot" követelt „az olyan határvidékek számára, melyek életfeltételeikben és népességük összetételében a tulajdonképpeni orosz területektől különböznek".

Amikor Martov a II. kongresszus elé terjesztette ezt a pontot, azt így indokolta : „Oroszország óriási kiterjedése és központosított kormányzatunk tapasztalatai alapján szükségesnek és célszerűnek kell tartanunk az olyan nagy egységek területi önkormányzatát, mint Finnország, Lengyelország, Litvánia és a Kaukázus."

Ebből azonban az következik, hogy a területi *önkormányzaton* területi *autonómiát* kell érteni.

De *N*. tovább megy. Véleménye szerint a Kaukázus autonómiája „a kérdésnek csak az egyik oldala".

„Mindeddig csak a helyi élet anyagi fejlesztéséről beszéltünk. A vidék gazdasági fejlődését azonban nemcsak a gazdasági, hanem a szellemi, kulturális tevékenység is elősegíti..." „Kultúrájában erős nemzet gazdasági tekintetben is erős..." „De a nemzetek kulturális fejlődése csak nemzeti nyelven lehetséges..." „Ezért mindazok a kérdések, amelyek összefüggésben vannak az anyanyelvvel, kulturális nemzeti kérdések. Ilyenek a népművelés, a bíráskodás, az egyház, az irodalom, a művészet, a tudomány, a színházak stb. kérdései. Míg a vidék anyagi fejlődése egyesíti a nemzeteket, addig a nemzeti kulturális ügyek szétválasztják őket, minthogy minden egyes nemzetnek külön munkaterületet jelölnek ki. A működés előbbi fajtája meghatározott területtel függ össze" ... „Másképp áll a dolog a kulturális nemzeti ügyekkel. Ezek az ügyek nem határozott területtel, hanem bizonyos meghatározott nemzet létével függnek össze. A grúz nyelv sorsa egyaránt

érdekli a grúzt, akárhol él is. Nagy tudatlanság volna azt mondani, hogy a grúz kultúra csak a Grúziában élő grúzokat érinti. Vegyük például az örmény egyházat. Ügyeinek intézésében a különböző helyeken és a különböző államokban élő örmények vesznek részt. Itt a terület nem játszik szerepet. Vagy például, egy grúz múzeum megalapításában egyaránt érdekeltek a tifliszi, a bakui, a kutaiszi, a pétervári és más grúzok. Tehát az összes kulturális nemzeti ügyekben az igazgatást és a vezetést maguknak az érdekelt nemzeteknek kell átengedni. A kaukázusi nemzetiségek kulturális nemzeti autonómiáját proklamáljuk"*.

Rövidebben: mivel a kultúra nem terület, a terület pedig nem kultúra, ezért szükséges a kulturális nemzeti autonómia. Ez minden, amit *N.* ez utóbbi mellett fel tud hozni.

Itt nem térünk ki mégegyszer a nemzeti kulturális autonómiára általában: fentebb már beszéltünk negatív jellegéről. Csak azt szeretnők még megjegyezni, hogy az általában hasznavehetetlen kulturális nemzeti autonómia a kaukázusi viszonyok szempontjából még értelmetlenség és ostobaság is.

Mégpedig ezért:

A kulturális nemzeti autonómia többé-kevésbbé fejlett nemzetiségeket tételez fel, fejlett kultúrával, irodalommal. E feltételek nélkül ez az autonómia elveszti minden értelmét, képtelenséggé válik. A Kaukázusban azonban számos olyan népcsoport él, amelynek primitív kultúrája, külön nyelve van ugyan, de nincs saját irodalma; méghozzá átmeneti állapotban levő népcsoportok, amelyek részben asszimilálódnak, részben tovább fejlődnek. Hogyan alkalmazható ezekre a kulturális nemzeti autonómia? Mi

* Lásd „Csveni Czhovreba" 1912. 12. sz.

történjék az ilyen népcsoportokkal? Miképpen lehet ezeket különálló kulturális nemzeti szövetségekbe „szervezni”, ami kétségtelenül feltétele a kulturális nemzeti autonómiának?

Mi történjék a mingrélekkel, abházokkal, adzsárokkal, szvánokkal, lezginekkel és másokkal, akiknek külön nyelvük van, de nincs saját irodalmuk? Milyen nemzetekhez soroljuk őket? Lehet-e őket nemzeti szövetségekbe „szervezni”? Milyen „kultúrügyek” körül kell őket „megszervezni”?

Mi legyen az oszétekkel, akik közül a kaukázusontúli oszétek a grúzokhoz asszimilálódnak (de még korántsem asszimilálódtak), a kaukázusoninneniek pedig részben az oroszokhoz asszimilálódnak, részben tovább fejlődnek és saját irodalmat teremtenek? Hogyan lehet őket egységes nemzeti szövetségbe „szervezni”?

Milyen nemzeti szövetséghez számítsuk az adzsárokat, akik grúz nyelven beszélnek, de török kultúrájuk van és mohamedán vallásúak? Talán szervezzük meg őket *vallási alapon* a grúzoktól külön és *egyéb kulturális ügyek alapján* a grúzokkal együttesen? Hát a kobuletek? Meg az ingusok? Meg az ingilójok?

Miféle autonómia az, amely a népcsoportok egész sorát kizárja a listából?

Nem, ez nem megoldása a nemzeti kérdésnek, ez üres fantázia gyümölcse.

De tegyük fel, ami nem tehető fel, hogy a mi *N*-ünk nemzeti kulturális autonómiája megvalósult. Hová, milyen eredményekre vezet ez a nemzeti kulturális autonómia? Vegyük például a kaukázuson-

túli tatárokat, akiknek csak minimális százaléka tud írni-olvasni, kiknek iskoláit a mindenható mullák vezetik és kultúrájukat vallásos szellem hatja át... Nem nehéz megérteni, hogy őket kulturális nemzeti szövetségbe szervezni annyit jelent, mint mullákat állítani az élükre, annyit jelent, mint szőröstől-bőröstől kiszolgáltatni őket a reakciós mulláknak, annyit jelent, mint a tatár tömegek szellemi leigázásához új bástyát építeni legádázabb ellenségei számára.

De mióta hajtja a szociáldemokrácia a reakciósok malmára a vizet?

A kaukázusontúli tatárokat olyan kulturális nemzeti szövetségben elhatárolni, melyben a legádázabb reakciósok kötik gúzsba a tömegeket — hát csakugyan nem tudtak ennél jobbat „proklamálni" a kaukázusi likvidátorok?...

Nem, ez nem megoldása a nemzeti kérdésnek.

A nemzeti kérdést a Kaukázusban csak abban a szellemben, csak úgy lehet megoldani, hogy *az elkésett nemzeteket és népcsoportokat bevonják a magasabb kultúra közös medrébe.* Csak ez a megoldás lehet progresszív és elfogadható a szociáldemokrácia számára. A Kaukázus területi autonómiája azért elfogadható, mert az elkésett nemzeteket bevonja az általános kulturális fejlődésbe, segíti őket abban, hogy kibújjanak kisnemzeti elzárkózottságuk burkából, előrehajtja őket és megkönnyíti nekik, hogy egy magasabb kultúra jótéteményében részesedjenek. Ellenben a kulturális nemzeti autonómia merőben ellentétes irányban hat, mert bezárja a nemzeteket régi burkaikba, fogva tartja őket a kulturális fejlődés

alacsonyabb fokán, akadályozza őket abban, hogy a kultúra magasabb fokára emelkedjenek.

A nemzeti autonómia ezáltal paralizálja a területi autonómia pozitív oldalait, semmivé teszi azokat.

Éppen ezért hasznavehetetlen az autonómiának *N.* által javasolt vegyes típusa, a nemzeti kulturális autonómiának a területi autonómiával való összekapcsolása is. Ez a természetellenes összekapcsolás nem javít, hanem ront a dolgon, mert azonkívül, hogy feltartóztatja az elkésett nemzetek fejlődését, a területi autonómiát még a nemzeti szövetségekbe szervezett nemzetek összeütközésének színterévé is teszi.

Ilyenformán az általában hasznavehetetlen kulturális nemzeti autonómia a Kaukázusban értelmetlen, reakciós próbálkozás lenne.

Ilyen *N*-nek és kaukázusi elvbarátainak kulturális nemzeti autonómiája.

Tesznek-e a kaukázusi likvidátorok még „egy lépést előre" és követni fogják-e a Bundot a szervezeti kérdésben is — ezt majd a jövő mutatja meg. A szociáldemokrácia történetében a szervezeti föderalizmus eddig mindig megelőzte a programban követelt nemzeti autonómiát. Az osztrák szociáldemokraták már 1897-ben bevezették a szervezeti föderalizmust és csak két év mulva (1899-ben) fogadták el a nemzeti autonómiát. A bundisták először 1901-ben beszéltek kifejezetten a nemzeti autonómiáról, holott a szervezeti föderalizmust már 1897 óta gyakorolták.

A kaukázusi likvidátorok a végén, a nemzeti autonómián kezdték a dolgot. Ha tovább is a Bund nyomdokain haladnak, előzőleg le kell rombolniok

az egész mai szervezeti építményt, mely még a kilencvenes évek végén az internacionalizmus alapelvein épült fel.

De amilyen könnyű volt elfogadni a nemzeti autonómiát, mely a munkások számára egyelőre még érthetetlen, ugyanolyan nehéz lesz lerombolni azt az épületet, melyet a Kaukázus valamennyi nemzetiségének munkásai évek során gonddal és szeretettel építettek. Csak bele kell fogni ebbe a herosztráteszi vállalkozásba s a munkások szeme kinyílik és a munkások meg fogják érteni a kulturális nemzeti autonómia nacionalista lényegét.

Míg a kaukázusiak a szokásos úton, szóbeli és irodalmi vitákkal oldják meg a nemzeti kérdést, addig a likvidátorok összoroszországi konferenciája egészen szokatlan módszert eszelt ki. Könnyű és egyszerű módszert. Halljuk csak:

„Meghallgatva a kaukázusi küldöttség közlését... a nemzeti kulturális autonómia követelésének szükségszerűségéről, a konferencia, anélkül hogy e követelésről érdemben nyilatkoznék, megállapítja, hogy az összes nemzetiségek önrendelkezési jogát elismerő programpontnak ilyen magyarázata nem ellenkezik a program pontos értelmével."

Tehát mindenekelőtt — „anélkül hogy a kérdésről érdemben nyilatkoznék", azután — „megállapítja". Eredeti módszer...

Mit is „állapít" meg ez az eredeti konferencia?

Azt állapítja meg, hogy a nemzeti kulturális autonómia „követelése" „nem ellenkezik" a nem-

zetek önrendelkezési jogát elismerő program „pontos értelmével".

Vizsgáljuk meg ezt a tételt.

Az önrendelkezésre vonatkozó pont a nemzetek jogairól szól. E pont szerint a nemzeteknek joguk van nemcsak autonómiára, hanem különválásra is. *Politikai* önrendelkezésről van szó. Kit akartak becsapni a likvidátorok, amikor megkísérelték, hogy a nemzeteknek ezt az egész nemzetközi szociáldemokrácia által régóta megállapított politikai önrendelkezési jogát értelméből kiforgassák?

Vagy talán szofizmával próbálnak kibújni a likvidátorok: hogy, úgymond, a kulturális nemzeti autonómia „nem ellenkezik" a nemzetek jogaival? Azaz, hogyha valamely állam összes nemzetei megegyeznek abban, hogy a kulturális nemzeti autonómia alapján rendezkednek be, az illető nemzetek összességének ehhez teljes joga van és senkisem *erőszakolhat* rájuk más politikai életformát. Milyen új és milyen bölcs gondolat! Nem kellene-e hozzáfűzni, hogy, általában szólva, a nemzeteknek joguk van eltörölni alkotmányukat és azt önkényuralommal helyettesíteni, visszatérni a régi rendhez, mert a nemzeteknek és csakis maguknak a nemzeteknek áll jogában, hogy saját sorsuk felett döntsenek. Ismételjük: ebben az értelemben sem a kulturális nemzeti autonómia, sempedig bármilyen nemzeti reakció „nem ellenkezik" a *nemzetek jogaival.*

Nem ezt akarta-e mondani a tisztelt konferencia?

Nem, nem ezt akarta mondani. A konferencia egyenesen azt mondja, hogy a kulturális nemzeti autonómia „nem ellenkezik" — nem a nemzetek

jogaival, hanem a *program* *„pontos értelmével”*. A programról van itt szó, nem pedig a nemzetek jogairól.

Ez érthető is. Ha a likvidátorok konferenciájához valamelyik nemzet fordult volna, akkor a konferencia egyenesen megállapíthatta volna, hogy a nemzetnek joga van kulturális nemzeti autonómiára. De a konferenciához nem egy nemzet fordult, hanem a kaukázusi szociáldemokraták — igaz, rossz szociáldemokraták, de mégis szociáldemokraták — „küldöttsége”. És nem a nemzetek jogai iránt érdeklődtek, hanem aziránt, hogy a kulturális nemzeti autonómia nem mond-e ellent a *szociáldemokrácia elveinek*, nem „ellenkezik”-e a *szociáldemokrácia* programjának „pontos értelmével”?

Tehát a *nemzetek jogai és a szociáldemokrácia programjának* „pontos értelme” — nem egy és ugyanaz.

Nyilván vannak olyan követelések is, amelyek, anélkül hogy ellentétben állnának a népek jogaival, ellentétben állhatnak a program „pontos értelmével”.

Egy példa. A szociáldemokrácia programjában van egy pont a vallásszabadságról. E pont szerint az emberek bármilyen csoportjának *joga van* bármilyen vallást követni : a katolikus, görögkeleti stb. vallást. A szociáldemokrácia harcolni fog minden vallási elnyomás, a görögkeletiek, a katolikusok, a protestánsok üldözése ellen. Azt jelenti-e ez, hogy a katolicizmus, a protestantizmus stb. „nem ellenkezik” a program „pontos értelmével”? Nem, nem ezt jelenti. A szociáldemokrácia mindenkor tiltakozni fog a katolicizmus és a protestantizmus üldözése ellen,

mindig védeni fogja a nemzeteknek azt a jogát, hogy bármilyen vallást gyakorolhassanak, de ugyanakkor a proletariátus helyesen értelmezett érdekeiből kiindulva, agitálni fog a katolicizmus ellen is, a protestantizmus ellen is, a görögkeleti vallás ellen is, hogy győzelemre juttassa a szocialista világnézetet.

És a szociáldemokrácia ezt azért fogja tenni, mert a protestantizmus, a katolicizmus, a görögkeleti vallás stb. kétségtelenül „ellenkezik" a program „pontos értelmével", azaz a proletariátus helyesen felfogott érdekeivel.

Ugyanezt kell mondanunk az önrendelkezésről is. A nemzeteknek joguk van arra, hogy kívánságuk szerint rendezkedjenek be, joguk van arra, hogy bármilyen nemzeti intézményt — akár káros, akár hasznos — fenntartsanak, senki sem avatkozhat be *erőszakosan* a nemzetek életébe (ehhez senkinek sincs joga!). De ez még nem jelenti azt, hogy a szociáldemokrácia nem fog harcolni, nem fog agitálni a nemzetek ártalmas intézményei, a nemzetek célszerűtlen követelései ellen. Ellenkezőleg: a szociáldemokrácia köteles ilyen agitációt folytatni és olyan értelemben hatni a nemzetek akaratára, hogy a nemzetek a proletariátus érdekeinek legjobban megfelelő formában rendezkedjenek be. Éppen ezért a szociáldemokrácia, a nemzetek önrendelkezési jogáért harcolva, egyszersmind agitálni fog, mondjuk a tatárok különválása ellen is, a kaukázusi nemzetek kulturális nemzeti autonómiája ellen is, mert mind az egyik, mind a másik, ha nincs is ellentétben a nemzetek *jogaival*, mégis ellentétben van a *program*

„pontos értelmével”, azaz a kaukázusi proletariátus érdekeivel.

Nyilvánvaló, hogy a „nemzetek jogai” és a program „pontos értelme” két teljesen különböző dolog. A program „pontos értelme” a proletariátus érdekeit fejezi ki, melyeket a program tudományosan formuláz meg, a nemzetek jogai azonban bármely osztály — a burzsoázia, az arisztokrácia, a papság stb. — érdekeit is kifejezhetik, aszerint, hogy milyen ez osztályok ereje és befolyása. Ott a marxista *kötelességeiről*, itt a különböző osztályokból álló nemzetek *jogairól* van szó. A nemzetek jogai és a szociáldemokrácia elvei ugyanúgy „ellenkezhetnek” egymással, mint, mondjuk Cheops piramisa és — a likvidátorok hirhedt konferenciája. Egyszerűen összehasonlíthatatlanok.

Ebből azonban az következik, hogy a tisztelt konferencia a legmegbocsáthatatlanabb módon összezavart két teljesen különböző dolgot. Nem a nemzeti kérdés megoldása lett az eredmény, hanem az a sületlenség, hogy a nemzetek jogai és a szociáldemokrácia elvei „nem ellenkeznek” egymással — következésképpen a nemzet minden követelése összeegyeztethető a proletariátus érdekeivel, következésképpen az önrendelkezésre törekvő nemzetnek egyetlen követelése sem „ellenkezhet” a program „pontos értelmével”.

Nem esett meg a szívük a logikán . . .

Ennek a sületlenségnek a talajából nőtt ki a likvidátorok konferenciájának az a mostantól fogva hirhedt határozata, melynek értelmében a nemzeti kulturális autonómia követelése „nem ellenkezik” a program „pontos értelmével”.

De a likvidátorok konferenciája nemcsak a logika törvényeit szegi meg.

Azzal, hogy szentesíti a kulturális nemzeti autonómiát, megszegi az oroszországi szociáldemokrácia iránti kötelességét is. A leghatározottabban vét a program „pontos értelme ellen", mert tudvalevő, hogy a II. kongresszus, mely a programot elfogadta, *határozottan elvetette* a kulturális nemzeti autonómiát. Erről a következőket mondották ezen a kongresszuson:

„*Goldblat* (bundista): ... Szükségesnek tartom külön intézmények létesítését, amelyek biztosítanák a nemzetiségek kulturális fejlődésének szabadságát és ezért javasolom, hogy a 8. §-t a következőkép egészítsék ki: *«és olyan intézmények létesítését, melyek biztosítják nekik a kulturális fejlődés teljes szabadságát»* (ez, tudvalevően, a kulturális nemzeti autonómia bundista formulázása. — *I. Szt.*).

Martünov rámutat arra, hogy a közös intézményeket úgy kell berendezni, hogy azok a magánérdekeket is biztosítsák. Lehetetlen valamilyen *külön* intézményt teremteni, amely biztosítaná a nemzetiség kulturális fejlődésének szabadságát.

Jegórov: A nemzetiségek kérdésében mi csupán negatív javaslatokat fogadhatunk el, azaz ellene vagyunk a nemzetiség bármilyen korlátozásának. De nekünk, mint szociáldemokratáknak, semmi közünk sincs ahhoz, hogy egyik vagy másik nemzetiség, mint ilyen, tovább fog-e fejlődni. Ez — spontán folyamat.

Kolcov: A Bund küldöttei mindig megsértődnek, ha az ő nacionalizmusukról kezdünk beszélni. Pedig az a módositás, melyet a Bund küldötte javasolt — merőben nacionalista jellegű. Kimondottan offenzív rendszabályokat követelnek tőlünk még a kihalóban levő nemzetiségek támogatására is."

... Végeredményben „*a többség három szavazat ellenében elvetette Goldblat módosító javaslatát*".

Igy tehát világos, hogy a likvidátorok konferenciája „ellenkezett" a program „pontos értelmével". A konferencia megsértette a programot.

A likvidátorok most igazolni próbálják magukat és a stockholmi kongresszusra hivatkoznak, amely állítólag jóváhagyta a kulturális nemzeti autonómiát. Kosszovszkij ezt írja:

„Tudvalevő, hogy a stockholmi kongresszuson elfogadott egyesség alapján a Bundnak jogában áll nemzeti programjához ragaszkodni, (amíg az általános pártkongresszus nem dönt a nemzeti kérdésben). Ez a kongresszus elismerte, hogy a nemzeti kulturális autonómia egyáltalában nem mond ellent a párt általános programjának"*.

A likvidátorok próbálkozásai azonban hiábavalók. A stockholmi kongresszusnak eszeágában sem volt a Bund programját jóváhagyni — egyszerűen beleegyezett abba, hogy a kérdést ideiglenesen eldöntetlenül hagyja. A bátor Kosszovszkijnak nem volt mersze, hogy megmondja a teljes igazságot. De a tények maguk beszélnek. A tények ezek:

„Gálin módosító javaslatot terjeszt be: «A nemzeti program kérdése, *tekintettel arra, hogy a kongresszus nem tárgyalta, nyilt kérdés marad.*» (*Mellette* 50 szavazat, *ellene* — 32.)

Egy hang: Mit jelent az — nyilt kérdés?

Elnök: Ha azt mondjuk, hogy a nemzeti kérdés nyilt kérdés marad, ez azt jelenti, hogy a Bund a következő pártkongresszusig megmaradhat e kérdésben hozott határozatánál!"** (a mi kiemelésünk — *I. Szt.)*.

---

* Lásd „Nasa Zarjá" 1912. 9—10. sz. 120. old.

** Lásd „Nase Szlovo" 1906. 8. sz. 53. old.

Amint látjuk, a kongresszus még csak nem is „foglalkozott" a Bund nemzeti programjának kérdésével — egyszerűen „nyitva" hagyta a kérdést és a Bundra bízta, hogy programjának sorsa felett maga határozzon a következő általános kongresszusig. Más szóval: a stockholmi kongresszus kitért a kérdés elől és egyáltalában nem értékelte ki a kulturális nemzeti autonómiát.

A likvidátorok konferenciája viszont a leghatározottabban állást foglal ebben a dologban, elfogadhatónak ismeri el a kulturális nemzeti autonómiát és a pártprogram nevében jóváhagyja azt.

A különbség szembeszökő.

Ilyenformán a likvidátorok konferenciája minden ravaszkodása ellenére egy lépéssel sem vitte előre a nemzeti kérdést.

Hajbókolás a Bund és a kaukázusi nacionállikvidátorok előtt — ez minden, amire képesnek bizonyult.

VII

A NEMZETI KÉRDÉS OROSZORSZÁGBAN

Hátra van még a nemzeti kérdés pozitív megoldásának körvonalazása.

Abból indulunk ki, hogy a kérdés nem oldható meg másként, mint megbonthatatlan kapcsolatban Oroszország mai helyzetével.

Oroszország átmeneti időszakban él, amikor még nem alakult ki a „normális" „alkotmányos élet", amikor a politikai válságot még nem oldották meg. Még viharos napoknak és „bonyodalmaknak" nézünk

elébe. Ez az oka annak a mozgalomnak, a mostani és a közelgő mozgalomnak, melynek célja Oroszország teljes demokratizálása.

A nemzeti kérdést ezzel a mozgalommal kapcsolatban kell megvizsgálni.

Tehát, az ország teljes demokratizálása a nemzeti kérdés megoldásának *alapja* és előfeltétele.

A kérdés megoldásánál nemcsak a belső, hanem a külső helyzettel is számolni kell. Oroszország Európa és Ázsia, Ausztria és Kína között fekszik. A demokratikus mozgalom növekedése Ázsiában elkerülhetetlen. Az imperializmus növekedése Európában nem véletlen. Európa szűkké válik a tőke számára, mely új piacokat, olcsó munkásokat, új befektetési lehetőségeket keresve, viharosan nyomul idegen országokba. Ez azonban külső bonyodalmakra és háborúra vezet. Senki sem mondhatja, hogy a balkánháború[143] a bonyodalmak végét, nem pedig kezdetét jelenti. Ezért teljesen lehetséges a belső és külső helyzetnek olyan összefonódása, amikor Oroszország egyik vagy másik nemzetisége szükségesnek fogja látni, hogy felvesse és el is döntse függetlenségének kérdését. És természetesen nem a marxisták dolga, hogy ilyen esetekben akadályokat gördítsenek eléjük.

Ebből azonban az következik, hogy az orosz marxistáknak el kell ismerniök a nemzetek önrendelkezési jogát.

Tehát, az *önrendelkezési jog* a nemzeti kérdés megoldásának *szükséges pontja*.

Továbbá. Mi legyen azokkal a nemzetekkel, amelyek valamely oknál fogva inkább megmaradnak az egész keretén belül?

Láttuk, hogy a kulturális nemzeti autonómia használhatatlan. Először is a kulturális nemzeti autonómia mesterséges és nem életképes, mert feltételezi, hogy mesterségesen egy nemzetbe vonnak össze olyan embereket, akiket az élet, a valóságos élet, elkülönít egymástól és szétszór az állam különböző sarkaiba. Másodszor: a kulturális nemzeti autonómia a nacionalizmus felé hajtja az embereket, mert nemzeti kúriákban való „elhatárolásuk" álláspontjára, a nemzetek „szervezésének" álláspontjára, a „nemzeti sajátosságok" „megőrzésének" és kultuszának álláspontjára vezet — ami egyáltalán nem egyeztethető össze a szociáldemokráciával. Nem véletlen, hogy a morva szeparatisták a Reichstagban, miután különváltak a német szociáldemokrata képviselőktől, a morva burzsoá képviselőkkel egyesültek, hogy úgy mondjuk, egy morva „kolo"-ban. Az se véletlen, hogy a bundista orosz szeparatisták a nacionalizmus posványába merültek és a „szombatot" és a „zsargont" dicsőítik. A Dumában még nincs bundista képviselő, de a Bund működési területén ott a klerikális-reakciós zsidó hitközség, amelynek „vezető intézményeiben" a Bund egyelőre a zsidó munkások és burzsoák között „egyesítősdit" rendez*. Lám, ilyen a kulturális nemzeti autonómia logikája.

Tehát a *nemzeti* autonómia nem oldja meg a kérdést.

Hol a kivezető út?

Az egyetlen helyes megoldás — a *területi* auto-

---

* „Beszámoló a Bund VIII. konferenciájáról". A hitközségről szóló határozat vége.

nómia, az olyan, már kialakult egységek autonómiája, mint amilyen Lengyelország, Litvánia, Ukrajna, a Kaukázus stb.

A területi autonómia előnye elsősorban az, hogy itt nem területnélküli fikcióval, hanem meghatározott területen élő, meghatározott népességgel van dolgunk. Ezenkívül a területi autonómia nem határolja el az embereket nemzetek szerint, nem erősíti a nemzeti válaszfalakat, hanem ellenkezőleg, ledönti azokat és egyesíti a népességet, hogy utat nyisson egy másik elhatárolásnak, az osztályok szerinti elhatárolásnak. Végül, a területi autonómia lehetővé teszi a terület természeti kincseinek legjobb kiaknázását és a termelőerők fejlesztését a közös központ határozatainak bevárása nélkül. Olyan funkciók ezek, melyeknek a kulturális nemzeti autonómia híjával van.

Tehát, *a területi autonómia* a nemzeti kérdés megoldásának *szükséges pontja.*

Kétségtelen, hogy egyetlen terület sem teljesen egyöntetű nemzeti szempontból, mert mindegyikbe nemzeti kisebbségek ékelődnek be. Ilyenek Lengyelországban a zsidók, Litvániában a lettek, a Kaukázusban az oroszok, Ukrajnában a lengyelek stb. Ezért attól lehet tartani, hogy a nemzeti többségek el fogják nyomni a kisebbségeket. Ilyen aggályokra azonban csak akkor van alap, ha az országban megmarad a régi rendszer. Adjatok az országnak teljes demokráciát — és az ilyen aggályok minden alapja megszűnik.

Azt javasolják, hogy a szétszórt kisebbségeket foglalják egységes nemzeti szövetségbe. De a kisebb-

ségeknek nem mesterséges szövetségre van szükségük, hanem reális jogokra, ott, helyben. Mit adhat nekik az ilyen szövetség teljes demokratizálás *nélkül?* Illetve: mi szükség van nemzeti szövetségre, ha *megvan* a teljes demokrácia?

Mi az, ami a nemzeti kisebbséget kiváltképpen izgatja?

A kisebbség nem azért elégedetlen, mert nincs nemzeti szövetsége, hanem azért, mert nincs joga arra, hogy anyanyelvét használja. Adjátok meg neki anyanyelve használatának jogát — és elégedetlensége magától elmúlik.

A kisebbség nem azért elégedetlen, mert nincs mesterséges szövetsége, hanem azért, mert nincs sajátnyelvű iskolája. Adjatok neki ilyen iskolát — és elégedetlenségének minden alapja megszűnik.

A kisebbség nem azért elégedetlen, mert nincs nemzeti szövetsége, hanem azért, mert nincs lelkiismereti (vallási), költözködési stb. szabadsága. Adjátok meg neki ezeket a szabadságjogokat — és nem lesz elégedetlen.

Tehát: *a nemzeti egyenjogúság minden formájában (a nyelv használata, iskolák stb.)* a nemzeti kérdés megoldásának *szükséges pontja.* Következésképpen szükség van az ország teljes demokratizálásának alapján kibocsátott s az egész államban érvényes törvényre, amely megtilt kivétel nélkül minden és mindenfajta nemzeti előjogot és megtiltja a nemzeti kisebbségek jogainak bárminő korlátozását vagy megnyirbálását.

Ez és csakis ez lehet a kisebbségek jogainak tényleges, nempedig papiros biztosítéka.

Az, hogy van-e logikus kapcsolat a szervezeti föderalizmus és a kulturális nemzeti autonómia között, vitatható vagy nem vitatható. De vitathatatlan, hogy a kulturális nemzeti autonómia kedvező légkört teremt a korlátlan föderalizmus számára, amely teljes szakításba, szeparatizmusba megy át. Ha Ausztriában a csehek és Oroszországban a bundisták autonómiával kezdték, azután áttértek a föderációra és szeparatizmussal végezték — akkor ebben kétségtelenül nagy szerepet játszott az a nacionalista légkör, amit a kulturális nemzeti autonómia természetszerűen terjeszt. Nem véletlen, hogy a nemzeti autonómia és a szervezeti föderáció karöltve halad. Ez érthető is. Egyik is, másik is nemzetiségek szerinti elhatárolást követel. Egyik is, másik is nemzetiségek szerinti szervezkedést tételez fel. A hasonlóság kétségtelen. Csak az a különbség, hogy a kulturális nemzeti autonómia általában a népesség, a szervezeti föderáció pedig — a szociáldemokrata munkások közé von határokat.

Tudjuk, mire vezet a munkások nemzetiségek szerinti elhatárolása. Az egységes munkáspárt szétesése, a szakszervezeteknek nemzetiségek szerinti megoszlása, a nemzeti súrlódások kiéleződése, sztrájktörés nemzeti alapon, teljes demoralizálás a szociáldemokrácia soraiban — ilyen eredményekre vezet a szervezeti föderalizmus. A szociáldemokrácia története Ausztriában és a Bund tevékenysége Oroszországban ékesszólóan bizonyítja ezt.

Egyetlen orvossága ennek — a nemzetköziség alapján való szervezkedés.

Az Oroszországban élő valamennyi nemzetiség

munkásainak helyi tömörítése *egységes* és *osztatlan* kollektívekben, e kollektívek tömörítése *egységes* pártban — ez a feladat.

Magától értetődik, hogy a pártnak ilyen felépítése nem zárja ki, hanem feltételezi a területek széleskörű autonómiáját az egységes párt egészén belül.

A Kaukázus tapasztalata megmutatja, milyen célszerű az ilyen szervezeti típus. Ha a kaukázusiak le tudták küzdeni az örmény és tatár munkások közötti nemzeti súrlódásokat, ha sikerült megóvniok a népességet a mészárlás és egymásra lövöldözés veszedelmétől, ha Bakuban, a nemzeti csoportok e kaleidoszkópjában most már lehetetlenek a nemzeti összeütközések, ha a munkásokat sikerült ott bevonni egy hatalmas mozgalom egységes medrébe — akkor ebben nem utolsó szerepet játszott a kaukázusi szociáldemokrácia nemzetközi felépítése.

A szervezet típusa nemcsak a gyakorlati munkára van kihatással, hanem kitörülhetetlenül rányomja bélyegét a munkás egész szellemi életére. A munkás szervezetének életét éli, ott fejlődik szellemi tekintetben és ott nevelődik. Mármost, midőn szervezetét látogatja, ahol mindannyiszor más nemzetiségű elvtársaival találkozik, midőn azokkal együtt, a közös kollektív vezetése alatt közös harcot vív — akkor mélyen áthatja az a gondolat, hogy a munkások *mindenekelőtt* egy osztály családtagjai, a szocializmus egységes hadseregének tagjai. Ez pedig óriási nevelőhatással van a munkásosztály széles rétegeire.

Ezért a szervezet nemzetközi típusa az elvtársi

érzés fejlesztésének iskolája, nagyszerű agitáció az internacionalizmus mellett.

Nem így áll a dolog a nemzetiségek szerint felépített szervezetekkel. Ha a munkások nemzetiségi alapon szervezkednek, nemzeti burokba zárják be magukat, szervezeti válaszfalakkal határolják el magukat egymástól. Nem az domborodik ki, ami *közös* a munkásoknál, hanem az, ami megkülönbözteti őket egymástól. Ebben az esetben a munkás *mindenekelőtt* nemzetének tagja: zsidó, lengyel stb. Nincs mit csodálkozni azon, hogy a *nemzeti* föderalizmus a szervezkedésben a nemzeti elkülönülés szellemét neveli a munkásokban.

Ezért a szervezet nemzeti típusa a nemzeti szűkkeblűség és megrögzöttség iskolája.

Ilymódon két *elvileg* különböző szervezeti típus áll előttünk: a nemzetközi tömörülés típusa és az a típus, mely a munkásokat nemzetiségük szerint szervezetileg „elhatárolja".

Azok a kísérletek, amelyek e két típus kibékítésére irányultak, mindeddig sikertelenek voltak. Az osztrák szociáldemokráciának az 1897. évi wimbergi kongresszuson kidolgozott kibékítő szervezeti szabályzata a levegőben lóg. Az osztrák párt darabokra szakadt és ugyanez történt a szakszervezetekkel is. A „békülés" nemcsak utópikusnak, hanem ártalmasnak is bizonyult. Strassernak igaza van, amikor azt állítja, hogy „a szeparatizmus a wimbergi kongresszuson ünnepelte első diadalát"*. Ugyan-

---

* Lásd J. Strasser. „Der Arbeiter und die Nation." 1912. 48. old.

ez áll Oroszországra is. A Bund föderalizmusával való „megbékülés", ami a stockholmi kongresszuson történt, teljes csőddel végződött. A Bund meghiúsította a stockholmi kompromisszumot. A Bund Stockholm után már az első naptól kezdve akadálya lett annak, hogy a munkások *egységes*, az összes nemzetiségek munkásait átfogó helyi szervezetekben forrjanak össze. És a Bund makacsul folytatta szeparatista taktikáját, bár az oroszországi szociáldemokrácia 1907-ben is, 1908-ban is többször követelte az összes nemzetiségekhez tartozó munkások alulról jövő egységének megvalósítását[144]. A Bund, amely a szervezeti nemzeti autonómiával kezdte, a valóságban áttért a föderációra, hogy teljes szakítással, szeparatizmussal fejezze azt be. Midőn szakított az oroszországi szociáldemokráciával, bomlást és dezorganizációt vitt annak soraiba. Emlékezzünk például a Jagello-esetre[145].

Ezért az „összebékítés" útját, mint utópikus és káros utat, el kell vetni.

Vagy — vagy: *vagy* a Bund föderalizmusa és akkor — az oroszországi szociáldemokráciának át kell építenie szervezeteit a munkások nemzetiségek szerinti „elhatárolása" alapján: *vagy* a szervezet nemzetközi típusa és akkor — a Bundnak kell átépítenie szervezeteit a területi autonómia alapján, a kaukázusi, lett és lengyel szociáldemokrácia mintájára, utat nyitva a zsidó munkások és Oroszország egyéb nemzetiségeihez tartozó munkások közvetlen egyesülése számára.

Középút nincs: az elvek győznek és nem „békülnek".

Tehát — *a munkások nemzetközi tömörülésének elve* — a nemzeti kérdés megoldásának *szükséges pontja*.

Bécs, 1913 január

„Proszvescsényije" („Felvilágosodás")[146] *3—5. sz. 1913 március—május.*

Aláírás: K. Sztálin.

A SZOCIÁLDEMOKRATA FRAKCIÓBAN FENNÁLLÓ HELYZET

A „Právda" 44. számában megjelent hét szociáldemokrata képviselő „nyilatkozata", amelyben ellenségesen lépnek fel hat munkásképviselő ellen[147]. A „Právdá"-nak ugyanabban a számában a hat munkásképviselő válaszol is nekik és a szakadás felé tett első lépésnek nevezi „nyilatkozatukat".

A munkások előtt ilyképpen felmerül a kérdés: legyen vagy ne legyen egységes szociáldemokrata frakció?

A szociáldemokrata frakció mindeddig egységes és egységében erős volt, eléggé erős ahhoz, hogy a proletariátus ellenségei kénytelenek legyenek számolni vele.

Most, úgylehet, két részre hasad az ellenség mulatságára és örömére...

Miről van szó? Mi miatt különböztek össze ilyen élesen a szociáldemokrata frakció tagjai? Mi bírta rá a hét képviselőt arra, hogy az ujság hasábjain, a munkásosztály ellenségeinek szemeláttára megtámadják elvtársaikat?

„Nyilatkozatukban" két kérdést vetnek fel: a „Lucs" és a „Právda" munkájában való részvételnek és e két lap összeolvasztásának kérdését.

A hét képviselő úgy véli, hogy a szociáldemokrata képviselők kötelesek mindkét lapban résztvenni, hogy a hat képviselő, aki vonakodik résztvenni a „Lucs"-ban, megszegi a szociáldemokrata frakció egységét.

De így van-e ez? Igaza van-e a hét képviselőnek? Előszöris, furcsa, hogyan lehet résztvenni olyan lapban, amelynek irányát nemcsak nem helyesli, hanem károsnak tartja az ember? Hogyan lehet kötelezni például az ortodox Bebelt arra, hogy résztvegyen egy revizionista lap munkájában, vagy a revizionista Vollmart — hogy ortodox lapban vegyen részt? Németországban kikacagták volna ezt a követelést, mert ott tudják, hogy az akcióegység nem zárja ki a nézetek különbözőségét. De nálunk ... nálunk, hálistennek, még nem tartunk ott műveltség dolgában.

Másodszor, az oroszországi tapasztalat határozottan azt mutatja, hogy a képviselőknek két különböző lapban való részvétele korántsem ássa alá a frakció egységét. A harmadik frakcióról beszélünk[148]. Senki előtt sem titok, hogy a III. Duma szociáldemokrata frakciójának 13 tagja közül 9 *csak* a „Zvezdá"-ban vett részt, 2 — csak a „Zsivoje Djeló"-ban[149], a többi kettő pedig egyáltalán tartózkodott mind az egyik, mind a másik lapban való részvételtől ... És ez a helyzet mégsem ásta alá jótányit sem a harmadik frakció egységét! A frakció állandóan egységesen lépett fel.

A hét képviselő nyilván helytelen úton jár, amikor azt követeli, hogy a „Lucs" munkájában feltétlenül részt kell venni. Nyilván nem látnak még egészen tisztán ebben a kérdésben.

Továbbá. A hét képviselő azt követeli, hogy a „Právdá”-t és a „Lucs”-ot egy nemfrakciós lapban olvasszák össze.

De hogyan olvasszák össze őket? Össze lehet-e olvasztani őket egyetlen lapban?

Vajjon a hét képviselő, a „Lucs”-nak ezek az „eszmei hívei” nem tudják, hogy a „Lucs” elsőnek utasítja vissza az ilyen összeolvasztást? Olvasták-e a „Lucs” 108. számát, amelyben arról ír, hogy *„az egység nem érhető el olyan egyszerű mechanikus rendszabályokkal, mint a két lap összeolvasztása stb.”*?

Ha pedig olvasták, hogyan beszélhetnek komolyan összeolvasztásról?

Másodszor, ismeri-e a hét képviselő a likvidátorok vezetőinek viszonyát az egységhez általában és különösen a közös laphoz?

Hallgassák meg a „Lucs” sugalmazóját, P. Axelrodot. Amikor a pétervári munkások egy része elhatározta, hogy a „Zvezdá”-val és a „Zsivoje Djeló”-val szemben kiad egy nemfrakciós lapot, a „Nyevszkij Gólosz” 6. számában ezt írta:

„A nemfrakciós szociáldemokrata lap gondolata ma utópia, méghozzá olyan utópia, amely objektíve ellenkezik azokkal az érdekekkel, melyek a proletariátus pártpolitikai fejlődéséhez és a szociáldemokrácia zászlaja alatt való szervezeti egyesítéséhez fűződnek. A természetet még vasvillával sem űzöd ki ... A tervezett munkáslap foglalhat-e el semleges álláspontot a két szembenálló tábor között? ... Nyilvánvaló, hogy nem” (lásd „Nyevszkij Gólosz” 6. sz.).

Tehát Axelrod szerint egy közös lap nemcsak lehetetlen, hanem ártalmas is, mert ellenkezik a „proletariátus politikai fejlődésének érdekeivel”.

Hallgassuk meg a „Lucs" másik sugalmazóját, a nem ismeretlen Dan-t.

„A nagy politikai feladatok — írja — elkerülhetetlenné teszik a kíméletlen harcot a likvidátorellenesek ellen . . . A likvidátorellenesség örökös fék, örökös züllesztés". „Minden erővel igyekezni kell, hogy csirájában elfojtsuk" (lásd „Nasa Zarjá" 1911. 6. sz.).

Tehát „kíméletlen *harc* a likvidátorellenesek ellen", vagyis a „Právda" ellen, „*elfojtani* a likvidátorellenességet", vagyis a „Právdá"-t — ez az, amit Dan ajánl.

Ezek után hogy beszélhet komolyan a hét képviselő a két lap összeolvasztásáról?

Végeredményben kit akarnak összeolvasztani, egyesíteni?

Két eset lehetséges:

Vagy nem sajátították el a kérdést és nem tudtak még tiszta képet alkotni a „Lucs" álláspontjáról, noha híveinek tartják magukat — és akkor „nem tudják, mit cselekszenek".

Vagy igazi lucsisták, akik Dannal együtt készek „elfojtani a likvidátorellenességet", Axelroddal együtt nem hisznek *egy* lap lehetőségében, de *harsányan* beszélnek az egységről azért, hogy *sultyomban* előkészítsék a talajt a frakció szakadásához . . .

Bárhogy van is, egy kétségtelen : a munkások előtt ott áll a kérdés, hogy ép maradjon-e a szociáldemokrata frakció, amelyet szakadás fenyeget.

Veszélyben a frakció!

Ki mentheti meg a frakciót, ki biztosíthatja a frakció épségét?

A munkások és csak a munkások! A munkásokon kívül senki más!

A tudatos munkások ezért kötelesek felemelni szavukat a frakciónbelüli szakító kísérletek ellen, bárhonnan induljanak is ki azok.

A tudatos munkások kötelesek rendreutasítani a hét szociáldemokrata képviselőt, akik szembehelyezkedtek a szociáldemokrata frakció másik felével.

A munkásoknak azonnal be kell avatkozniok a dologba, hogy megóvják a frakció egységét.

A hallgatás most lehetetlen. Sőt — a hallgatás most bűn.

„Pravda" („Igazság") 47. sz.
1913 február 26.

Aláírás: K. Sztálin.

A LÉNAI VÉRFÜRDŐ ÉVFORDULÓJA[150]

Elvtársak!

Egy év telt el azóta, hogy a Lénánál 500 elvtársunkat agyonlőtték. 1912 április 4-én békés gazdasági sztrájk miatt a lénai aranytelepeken az orosz cár parancsára, maroknyi milliomos érdekében, agyonlőtték 500 testvérünket.

Trescsenko kapitány, aki ezt a mészárlást a cár nevében megrendezte, miután a kormánytól magas kitüntetéseket és az aranyteleptulajdonosoktól busás ajándékot kapott, most arisztokrata szalonokban dorbézol és várja kinevezését ohranaparancsnokká. Az izgalom első pillanataiban megígérték, hogy gondoskodnak a megöltek családjairól és kiderül, hogy pimaszul hazudtak. Megígérték, hogy a lénai munkásokat az állam biztositani fogja, és kiderül, hogy ez is becsapás volt. Megígérték, hogy „kinyomozzák" az ügyet, a valóságban viszont még azt a nyomozást is elrejtették, amelyet saját küldöttük — Manuhin szenátor — hajtott végre.

„Igy volt, így is lesz" — vetette oda foghegyről a Duma szónoki emelvényéről Makárov, a hóhér miniszter. És igaza lett: a cár és helytartói hazugok,

esküszegők, vérontók kamarillája volt és lesz, amely a barbár földesurak és milliomosok maroknyi csoportjának akaratát teljesíti.

1905 január 9-én a Téli Palota előtti téren kivégezték a régi, forradalomelőtti önkényuralomba vetett hitet.

1912 április 4-én a távoli Lénánál kivégezték a mai „megújított" forradalomutáni önkényuralomba vetett hitet.

Mindazok, akik azt hitték, hogy nálunk most alkotmányos rend van, mindazok, akik azt gondolták, hogy a régi kegyetlenségek többé nem lehetségesek, mindazok meggyőződtek arról, hogy nem így van, hogy most is a cári banda önkényeskedik a nagy orosz néppel, hogy Romanov Miklós monarchiája továbbra is az orosz munkások és parasztok hulláinak százait és ezreit követeli áldozati oltárára, hogy Oroszországszerte most is suhog a korbács és fütyülnek a golyók: a cári bérencek — a Trescsenkók a fegyvertelen orosz polgárokon gyakorlatoznak.

A lénai gyilkosság új lapot nyitott történelmünkben. Betelt a tűrés pohara. Átszakadt a népi felháborodás gátja. Megindult a népharag folyama. Makárovnak, a cári lakájnak szavai: „így volt, így is lesz" — olajat öntöttek a tűzre. Ugyanolyan hatással voltak, mint kilencszázötben a másik cári véreb, Trepov parancsa: „ne sajnáljátok a töltényt!" Viharzik, tajtékzik a munkások tengere. És az orosz munkások egységes, majdnem félmilliós sztrájkkal válaszoltak a lénai gyilkosságra. És magasba emelték régi vörös zászlónkat, amelyre a munkásosztály ismét felírta az orosz forradalom három fő követelését:

Nyolcórás munkanapot — a munkásoknak!

Valamennyi földesúri és cári föld elkobzását — a parasztoknak!

Demokratikus köztársaságot — az egész népnek!

Egy harccal teli év van mögöttünk. És visszatekintve, elégedetten mondhatjuk: az első lépést megtettük, ez az év nem volt hiábavaló.

A lénai sztrájk egybeolvadt Május Elseje megünneplésével. A dicső 1912 Május Elseje aranylapot írt be munkásmozgalmunk történetébe. A harc azóta egy pillanatra sem csitul. Nő, terjed a politikai sztrájk. A 16 szevasztopoli matróz kivégzésére 150.000 munkás forradalmi sztrájkkal válaszol és kikiáltja a forradalmi proletariátus és a forradalmi hadsereg szövetségét. A pétervári proletariátus sztrájkkal tiltakozik a dumaválasztás meghamisítása ellen. A IV. Duma megnyitásának napján[151], amikor a szociáldemokrata frakció benyujtotta biztosítási interpellációját, a pétervári munkások egynapos sztrájkokat és tüntetéseket rendeztek. És végül, 1913 január 9-én mintegy 200.000 orosz munkás sztrájkolt, ünnepelve az elesett hősök emlékét és új harcra szólítva az egész demokratikus Oroszországot.

Ezek 1912 legfontosabb eredményei:

Elvtársak! Közeledik a lénai vérfürdő első évfordulója. E napot ilyen vagy olyan formában kötelesek vagyunk megünnepelni. Meg kell mutatnunk, hogy tiszteljük megölt elvtársaink emlékét. Meg kell mutatnunk, hogy nem felejtettük el a véres április 4-ét, mint ahogy nem felejtettük el a január 9-i véres vasárnapot sem.

Gyűlésekkel, tüntetésekkel, a munkából való kimaradásokkal stb. ünnepeljük meg mindenütt a lénai évfordulót.

És ezen a napon egész Oroszország forrjon össze egy közös kiáltásban:

Le a Romanovok monarchiájával!
Éljen az új forradalom!
Éljen a demokratikus köztársaság!
Dicsőség az elesett harcosoknak!

Az OSzDMP Központi Bizottsága

Sokszorosítsátok és terjesszétek!
Készüljetek Május Elseje megünneplésére!

1913 január—február.

JEGYZETEK

[1] K. Kautsky brosúráját 1907 márciusában fordították le grúzra és adták ki Tifliszben. A „Dro" („Idő") c. bolsevik ujság 1907 március 18-i száma közölte, hogy K. Kautsky brosúrája Koba (Sztálin) előszavával megjelent grúz nyelven. — *3*

[2] Kadetok (k.-d.) — Konstitucionális (Alkotmányos) Demokrata Párt — a liberális monarchista burzsoázia fő pártja; 1905 októberében alakult meg (lásd I. V. Sztálin Művei. 1. köt. Szikra 1949. 422. old., 52. jegyzet). — *7*

[3] *„Pervüj szbornyik"* („Első cikkgyüjtemény") — mensevik kiadvány; Péterváront jelent meg 1906-ban. — *8*

[4] *„Nase Djelo"* („Ügyünk") — mensevik hetilap; Moszkvában jelent meg 1906 szeptember 24-től november 25-ig. — *9*

[5] *„Továriscs"* („Az Elvtárs") — napilap; Pétervárott jelent meg 1906 márciusától 1907 decemberéig; formálisan nem tartozott egyik párthoz sem, de valójában a baloldali kadetok lapja volt. A lapba mensevikek is írtak. — *9*

[6] *„Otkliki"* („A Visszhang") — mensevik cikkgyüjtemények, amelyek 1906—1907-ben jelentek meg Pétervárott. Három kötet jelent meg. — *11*

[7] *„Mir Bozsij"* („A Világ") — liberális irányzatú havi folyóirat; Pétervárott jelent meg 1892-től. A XIX. század kilencvenes éveiben ebben a folyóiratban jelentek meg a „legális marxisták" cikkei. Az 1905-ös forradalom időszakában a folyóirat szerkesztésében résztvettek mensevikek is. 1906-tól 1918-ig „Szovremjonnüj Mir" („Mai Világ") címmel jelent meg. — *11*

[8] *„Gólosz Truda"* („A Munka Hangja") — mensevik ujság; Pétervárott jelent meg 1906 június 21-től július 7-ig. — *13*

[9] Trudovikok vagy „trudovikok csoportja" — kispolgári demokraták csoportja; 1906 áprilisában alakult meg az I. Állami Duma parasztküldötteiből (lásd I. V. Sztálin Művei. 1. köt. 427. old. 77. jegyzet).

Népi szocialisták (eneszek) — kispolgári szervezet; 1906-ban alakult meg, miután kivált az eszerek jobbszárnyából. Az eneszek politikai követelései nem léptek túl az alkotmányos monarchia kereteit. Lenin „szociálkadetoknak" és „eszer mensevikeknek" nevezte őket. — *16*

[10] Az 1907 január 6-i pétervári szociáldemokrata konferenciáról van szó, amelyet a II. Állami Duma választásain követendő választási taktika kérdéseiben tartottak. A konferencián 40 bolsevik és 31 mensevik volt jelen. Az OSzDMP Központi Bizottsága, amely többségében mensevikekből állt, azt javasolta a küldötteknek, hogy a konferenciát osszák fel városi és kormányzósági konferenciára. A mensevikek ilyen úton szerettek volna több szavazathoz jutni. A konferencia elvetette e követelés teljesítését, mivel az ellentmondott a párt szervezeti szabályzatának. A mensevik küldöttek tiltakozásuk jeléül elhagyták az ülést. A többi küldött úgy határozott, hogy folytatja a konferencia munkáját. A konferencia, miután meghallgatta Lenin előadói beszédét, a kadetokkal való választási egyezmények ellen foglalt állást — azokat nemcsak elvileg megengedhetetlennek, hanem politikailag feltétlenül károsnak is minősítette. A konferencia határozatot fogadott el, hogy „azonnal napirendre kell

tűzni a forradalmi demokráciával való megegyezés kérdését, ami Pétervár szempontjából igen fontos kérdés". A Központi Bizottságnak a konferencián jelen volt képviselői — mensevikek — kijelentették, hogy a konferencia határozatai nem kötelező erejűek a pétervári szociáldemokrata szervezet számára, a konferenciáról kivonult mensevikek pedig sajtó útján javasolták, hogy a kadetokkal blokkot kell alkotni. — *18*

11 „*Récs*" („A Beszéd") — napilap, a kadetpárt központi lapja; Pétervárott jelent meg 1906 februárjától 1917 október 26-ig. — *19*

12 „*Csveni Czhovreba*" („Életünk") — bolsevik napilap; legálisan jelent meg Tifliszben 1907 február 18-tól. A lap vezetője Sztálin volt. 13 száma jelent meg. 1907 március 6-án a lapot „szélsőséges irányzata miatt" betiltották. — *22*

13 „*Na Ocseregyi*" („Soron") — mensevik hetilap; Pétervárott jelent meg 1906 decemberétől 1907 márciusáig. Négy száma jelent meg. — *23*

14 „*Dro*" („Idő") — bolsevik napilap; Tifliszben jelent meg a „Csveni Czhovreba" betiltása után 1907 március 11-től április 15-ig. A lap vezetője Sztálin volt. A lap szerkesztőségének tagja volt M. Czhakája és M. Davitasvili is. 31 száma jelent meg. — *24*

15 *Marx*. A burzsoázia és az ellenforradalom. Lásd *Marx-Engels*. Válogatott művek. Szikra 1949. 1. köt. 46 old.
„*Neue Rheinische Zeitung*" („Új Rajnai Ujság") — Kölnben jelent meg 1848 június 1-től 1849 május 19-ig. Főszerkesztője Marx, főmunkatársa Engels volt. — *26*

16 Gurko — belügyminiszter-helyettes; Lidval — nagyspekuláns és kalandor, aki 1906-ban Gurkótól megbízást kapott gabonaszállításra az éhező kormányzó-

ságokba. A cári főhivatalnoknak Lidval spekulációs botrányában való részvétele nagy port felvert törvényszéki tárgyalásra vezetett, amelyet „lidvaliádá"-nak neveztek el. Gurkóra nézve ez az ügy állása elvesztésén kívül semilyen más következménnyel nem járt. — *27*

[17] Októbristák vagy „Október 17-i Szövetség" — a kereskedelmi és ipari nagyburzsoázia és a nagybirtokosok ellenforradalmi pártja; 1905 novemberben alakult meg. Az októbristák mindenben támogatták a sztolüpini rendszert, a cárizmus bel- és külpolitikáját. — *27*

[18] *„Párusz"* („Vitorla") — a kadetok napilapja; Moszkvában jelent meg 1907-ben. — *27*

[19] *„Szevodnya"* („Ma") — polgári esti bulvárlap; Pétervárott adták ki 1906—1908-ban. — *28*

[20] *„Szlovó"* („A Szó") — napilap; 1904 decembertől jelent meg Pétervárott. 1905 októbertől 1906 júliusig az októbristák pártjának lapja volt. — *28*

[21] G. P. Tyelija 1880-ban született, Szuhumiban halt meg 1907 március 19-én. G. Tyelija temetése március 25-én volt a kutaiszi kerület Csagani nevű falujában. — *30*

[22] A tifliszi munkások május elsejei tüntetéséről van szó, amelyet 1901 április 22-én rendeztek Sztálin közvetlen vezetésével. A tüntetés a Katona-piacon zajlott le, Tiflisz központi részében; körülbelül 2000 ember vett benne részt. A tüntetés során a tüntetők összeütköztek a rendőrséggel és a katonai csapatokkal. 14 munkás megsebesült, több mint 50 munkást letartóztattak. A lenini „Iszkra" így írt a tifliszi tüntetésről: „A Tifliszben vasárnap április 22-én (régi naptár szerint) lejátszódott esemény történelmi nevezetességű az egész Kaukázus szempontjából: Kaukázusban e nappal kezdődik a nyilt forradalmi mozgalom" („Iszkra" 6. sz. 1901 július). — *31*

[23] 1903 február 23-án az OSzDMP Tifliszi Bizottságának határozata alapján rendezték a tifliszi munkások tüntetését. A tüntetésen körülbelül 6000 ember vett részt. A tüntetés katonai csapatokkal való összetűzéssel ért véget. 150 embert letartóztattak. — *31*

[24] *„Proletariátisz Brdzola"* („A Proletariátus Harca") — grúz illegális lap, az OSzDMP Kaukázusi Szövetségének lapja (lásd I. V. Sztálin Művei. 1. köt. 416. old. 21. jegyzet). — *33*

[25] *„Ahali Czhovreba"* („Új Élet") — bolsevik napilap; Tifliszben adták ki 1906 június 20-tól július 14-ig. 20 száma jelent meg. A lap vezetője Sztálin volt, állandó munkatársai — M. Davitasvili, G. Tyelija, G. Kikodze stb. — *33*

[26] Az OSzDMP ötödik kongresszusát Londonben tartották 1907 április 30-tól május 19-ig. A kongresszus valamennyi főbb kérdésben a bolsevik határozati javaslatokat fogadta el. Sztálin a tifliszi szervezet küldötteként vett részt a kongresszuson. Sztálin a kongresszus munkájának eredményeit az „Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Londoni Kongresszusa. (Egy küldött jegyzetei.)" c. cikkben világította meg (lásd ebben a kötetben 49—83. old.) — *35*

[27] Bund — „Lengyelországi, Litvániai, és Oroszországi Általános Zsidó Munkásszövetség"; 1897 októberében szervezték meg (lásd I. V. Sztálin Művei. 1. köt. 412. old. 7. jegyzet). — *35*

[28] „Szpilka" („Fűrész") — a mensevikekhez közelálló ukrán szociáldemokrata szövetség. A „Szpilka" 1904 végén jött létre; a kispolgári, nacionalista „Forradalmi Ukrán Párt"-ból (FUP) szakadt ki. A sztolüpini reakció éveiben szűnt meg. — *35*

[29] *„Lahvari"* („Kopja") — grúz mensevik napilap ; Tifliszben jelent meg 1907 áprilisától júniusig. — *38*

[30] *„Szhivi"* („Fénysugár") — a grúz mensevikek napilapja ; Tifliszben jelent meg 1905 decemberétől 1906 januárjáig. — *42*

[31] A cári kormány 1907 június 3-án kergette szét a II. Állami Dumát. A Duma 65 képviselőt számláló szociáldemokrata frakcióját provokációs módon katonai összeesküvéssel vádolták. A szociáldemokrata képviselők nagyobb részét kényszermunkára és száműzetésre ítélték. — *44*

[32] „Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Londoni Kongresszusa. (Egy küldött jegyzetei.)" c. cikk befejezetlen ; befejezését megakadályozta az 1907 második felében fokozódó rendőri nyomozás, később pedig Sztálin letartóztatása. — *49*

[33] Vergezsszkij, A. — A. V. Türkovának, a kadet „Récs" munkatársnőjének írói álneve. — *49*

[34] Kuszkova, J. D. — a „Credó"-nak, az „ökonomisták" programjának egyik szerzője ; 1906—1907-ben félkadet és félmensevik folyóiratokba és lapokba írt. — *49*

[35] Alexinszkij, G. A. — a II. Állami Duma képviselője ; a szociáldemokrata frakció bolsevik részének tagja. Az OSzDMP Londoni Kongresszusa után a III. Állami Duma bojkottjának taktikáját védelmezte. Később eltávolodott a bolsevikok pártjától. Az Októberi Szocialista Forradalom után — fehéremigráns. — *54*

[36] A stuttgarti nemzetközi szocialista kongresszus (a II. Internacionále VII. kongresszusa) kérdését eredetileg felvették az OSzDMP Londoni Kongresszusának napirendjére, de a kongresszus utóbb úgy határozott, hogy nem

vitatja meg. A kongresszus 1907 augusztus 5-től 11-ig (18—24) tartott. A kongresszuson a bolsevikokat Lenin, A. V. Lunacsarszkij, M. M. Litvinov és mások képviselték. — *58*

[37] Rjadovoj — A. A. Malinovszkij álneve ; ismertebb Bogdánov néven (másik álneve „Maximov"). 1903-ban csatlakozott a bolsevikokhoz. Az OSzDMP Londoni Kongresszusa után elhagyta a bolsevik pártot (lásd a 80. jegyzetet). 1928-ban halt meg. — *58*

[38] A pétervári szervezet szakadásáról lásd Sztálin „A pétervári választási küzdelem és a mensevikek" c. cikkét (ebben a kötetben 16—22. old.). — *59*

[39] „Az Állami Dumától" kezdetű, a földkérdésben kiadott felhívás tervezetét a kadetok dolgozták ki és 1906 július 5-én hozták nyilvánosságra, válaszképpen a paraszti földbirtokról 1906 június 20-án kiadott kormányközleményre. A kadetok arra akarták rávenni a parasztokat, hogy várják meg, amíg a Duma befejezi a földtörvény kidolgozásával kapcsolatos munkákat. Az OSzDMP mensevikek vezette Központi Bizottsága azt ajánlotta a Duma szociáldemokrata frakciójának, hogy szavazzon a kadet tervezetre. A frakció a tervezet ellen szavazott. — *59*

[40] Narodovecek (nemzeti demokraták) — a lengyel burzsoázia ellenforradalmi nacionalista pártja ; 1897-ben alakult meg. Az 1905—1907. évi forradalmi időszakban a narodovecek a lengyel ellenforradalom fő pártjává, a lengyel feketeszázasok pártjává lettek. — *63*

[41] A mensevik A. L. Dzsaparidzének és I. G. Ceretelinek, a II. Állami Duma képviselőinek az OSzDMP V. („Londoni") kongresszusán elhangzott felszólalásáról van szó. — *63*

[42] Guesdisták — Jules Guesde hívei — baloldali, marxista irányzat a francia szocialisták sorában. A guesdisták 1901-ben megalapították a „Franciaországi Szocialista Pártot". A guesdisták harcot folytattak a francia munkásmozgalom opportunistái ellen, felléptek a burzsoáziával való megegyezés politikája ellen és ellenezték, hogy a szocialisták belépjenek a burzsoá kormányba. Guesde az imperialista világháború kezdetétől „honvédő" álláspontot foglalt el és belépett a burzsoá kormányba. A guesdisták egy része, amely hű maradt a forradalmi marxizmushoz, később belépett a Franciaországi Kommunista Pártba. — *68*

[43] Jurij Perejaszlavszkij (G. Hrusztaljov) cikkéről van szó. „*Bakinszkij Djeny*" („Bakui Nap") — liberális napilap; 1907 júniusától 1908 januárjáig jelent meg. — *73*

[44] J. Lárin, L. A. Rin (M. A. Lurje) — likvidátor mensevik 1907-ben a „széles munkáskongresszus" összehívásának eszméjét propagálta. 1917-ben J. Lárin belépett a bolsevik pártba.

El (I. I. Luzin) — likvidátor mensevik. — *74*

[45] „Az összoroszországi munkáskongresszus és a «bolsevikok»" c. brosúráról van szó, amelyet 1907-ben Tifliszben adtak ki grúz nyelven. „Brodjága" — Georgij Eradze mensevik; „Sura" — felesége, Püskina, mensevik. — *74*

[46] Csereványinnak a munkáskongresszusról írt cikke „A politikai helyzet és a taktikai problémák" c. mensevik gyüjteményben jelent meg, Moszkvában, 1906-ban. — *78*

[47] Lindov — G. D. Lejtejzen álneve. — *79*

[48] 1907 őszén a Bakui Bizottság Sztálin elvtárs vezetésével kampányt folytatott a III. Állami Duma választásával kapcsolatban. A bakui munkások meghatalmazottainak szeptember 22-i gyülésén bolsevikokat választottak meg elektoroknak a III. Állami Dumába. A gyűlés a Sztálin

által írt „Utasítást" elfogadta és az OSzDMP Balahani Kerületi Bizottságának nyomdája nyomta ki külön röplapként. — *84*

49 A cikk az olajipari vállalkozók és a bakui munkások képviselői közötti tanácskozás tervezett összehívásával kapcsolatban íródott. A tanácskozás bojkottjának taktikája, amelyet a bolsevikok annak idején folytattak, széleskörű támogatásra talált a munkástömegekben. 1907 október 10-től november 1-ig a bakui telepeken és gyárakban munkásgyűléseket tartottak, amelyek megvitatták a tanácskozás kérdését. Az ezeken a gyűléseken résztvett munkások kétharmada a tanácskozáson való részvétel ellen nyilatkozott. A mensevikek, akik mindenáron a tanácskozás mellett voltak, vereséget szenvedtek. — *87*

50 Fúrómunkások, pontosabban fúró és termelő munkások — azok a munkások, akik az olaj kiaknázásával és olajkutak fúrásával foglalkoznak. Műhelymunkások — a mechanikai műhelyek, villanytelepek és az olajtelepeket kiszolgáló egyéb melléküzemek munkásai. — *89*

51 „Baksis" (szószerint: ajándék) — az a rendszer, amikor jutalmak formájában morzsányi adományokat juttatnak a munkásoknak. Ezt a rendszert a bakui olajipari vállalkozók sűrűn alkalmazták, hogy elvonják a munkásokat a politikai harctól és szétforgácsolják a munkásmozgalmat. A jutalompénz mértéke különböző volt és a vállalkozók tetszésétől függött. A bolsevikok a sztrájk idején határozottan felléptek a jutalompénz követelése ellen és a munkások bérének felemeléséért harcoltak. — *91*

52 Kocsegár — I. Szitikov (Szamarcev), a „Gudok" felelős szerkesztője és kiadója álneve. — *91*

53 „*Nyeftjanoje Djelo*" — az olajipari vállalkozók lapja; az olajipari vállalkozók kongresszusának tanácsa adta ki Bakuban 1899—1920-ig.

Kongresszusi tanács — az olajipari burzsoázia szervezete; az olajipari vállalkozók kongresszusán választották meg a legnagyobb vállalatok képviselőiből. A kongresszusi tanács feladata az volt, hogy szervezett harcot folytasson a munkásosztály ellen, megvédje az olajipari vállalkozók érdekeit a kormánnyal szemben, biztosítsa az olajipari vállalkozók magas hasznát stb. — *94*

54 Dasnakcakánok, dasnakok — a „Dasnakcutjun" örmény polgári nacionalista párt tagjai. A dasnakok, akik az örmény burzsoázia érdekeit védelmezték, nemzeti ellenségeskedést szítottak a kaukázusontúli dolgozók között. — *95*

55 A bakui bolsevikok, Sztálinnal az élükön, 1907 novemberében kiadták a jelszót: „Tanácskozás biztosítékokkal vagy nem kell tanácskozás". Azok a feltételek, amelyekhez a munkások a tanácskozáson való részvételt kötötték, a következők voltak: módot kell adni arra, hogy a szakszervezetek tevékenyen résztvehessenek a tanácskozási kampányban, hogy a munkások széles körben megvitathassák a követeléseket, hogy szabadon összehívhassák a Meghatalmazottak Tanácsát és maguk a munkások választhassák meg a tanácskozás megkezdésének időpontját. A bakui telepeken és gyárakban széleskörű kampány kezdődött a Meghatalmazottak Tanácsának választásával kapcsolatban, amely Tanácsnak az volt a feladata, hogy véglegesen elfogadja a tanácskozáson való részvétel feltételeit és megválassza a képviselőket a tanácskozás egybehívásával megbízott szervező bizottságba. A meghatalmazottak megválasztásával kapcsolatos gyűlések nyiltan zajlottak le. A munkások többsége a bolsevikok vonala mellett volt. A dasnakok és eszerek, akik az értekezlet bojkottja mellett voltak, és a mensevikek, akik minden biztosíték nélkül akarták az értekezletet, nem találtak támogatásra a tömegekben. — *104*

56 „*Gudok*" („Sziréna") — legális bolsevik ujság, a bakui olajmunkások szakszervezetének hetilapja. A „Gudok" első száma 1907 augusztus 12-én jelent meg. A „Gudok"-

ban jelent meg Sztálinnak e kötetben közölt számos iránymutató cikke. A „Gudok" munkatársai voltak még Sz. Saumjan, A. Dzsaparidze, Sz. Szpandarjan és mások. A lap utolsó, 34. száma, amelyet még a bolsevik szerkesztőség adott ki, 1908 június 1-én jelent meg. A „Gudok" a 35. számtól kezdve a mensevikek kezébe került. A bolsevikok Bakuban új legális szakszervezeti lapot kezdtek kiadni, a „Bakinszkij Rabócsij"-t („Bakui Munkás"), amelynek első száma 1908 szeptember 6-án jelent meg. — *106*

67 A bakui Mirzojev vállalat olajtelepein lefolyt sztrájkban mintegy 1500 munkás vett részt. A sztrájk 1908 február 14-én kezdődött és 73 napig tartott. — *107*

68 A munkások meghatalmazottainak választása 1908 február elején fejeződött be. A Meghatalmazottak Tanácsának összehívását azonban Voroncov-Daskovnak, a kaukázusi helytartónak rendeletére elhalasztották. A Meghatalmazottak Tanácsának első ülését 1908 március 30-án tartották meg, az ezután következőket április 6, 10, 26. és 29-én. G. K. Ordzsonikidze később ezt írta a Meghatalmazottak Tanácsának munkájáról: „Míg egész Oroszországban a fekete reakció uralkodott, Bakuban igazi munkásparlament ülésezett. Ebben a parlamentben nyíltan kidolgozták a bakui munkások valamennyi követelését, szónokaink kifejtették egész minimális programunkat." A Meghatalmazottak Tanácsában a bolsevikok javaslatára — a biztosítékos tanácskozásra — 199 meghatalmazott szavazott, a tanácskozás bojkottjára 124-en. A bojkott hívei — az eszerek és a dasnakok — kivonultak a Tanács üléséről. Az utasítás ultimátumjellegére vonatkozó javaslatot 113 szavazattal 54 ellenében elfogadták. — *115*

69 *„Promüszlovüj Vésztnyik"* („Telepi Hiradó") — legális mensevik lap, a műhelymunkások szakszervezetének lapja; Bakuban jelent meg hetenként kétszer-háromszor 1907 novemberében és decemberében és 1908 márciusától júliusig. — *117*

[60] K—za (P. Kara-Murza) — a kadetpárt tagja, a bakui olajipari vállalkozók „Nyeftjanoje Djelo" c. lapjának szerkesztője. — *122*

[61] „Kocsi" — rabló, bérgyilkos. — *125*

[62] Hanlar Szafaralijev — bolsevik munkás, az azerbajdzsáni munkások tehetséges szervezője. A Naftalan kőolajtelepeken sikeresen végrehajtott sztrájk után, 1907 szeptember 19-ről 20-ra virradó éjszaka Hanlart halálosan megsebesítette az olajipari vállalkozók bérgyilkosa. Hanlar néhány nap mulva meghalt. Az OSzDMP Bibi-Ejbati Kerületi Bizottságának felhívására a munkások kétnapos általános sztrájkot rendeztek és azt a követelést nyujtották be a Naftalan Társaságnak, hogy távolítsa el a telepekről Hanlar gyilkosát — Dzsafar fúrómestert, valamint Abuzarbek telepvezetőt. Hanlar temetése hatalmas tiltakozó tüntetéssé vált, amelyen 20.000 munkás vett részt. Hanlar sírjánál Sztálin mondott beszédet. — *131*

[63] A „Sajtó" című szemlét Sztálin 1908 nyarán írta a bakui börtönben, ahol 1908 március 25-től november 9-ig, szolvücsegodszki száműzetéséig tartózkodott. — *138*

[64] „*Naperckáli*" („Szikra") — a grúz mensevikek napilapja; Tifliszben adták ki 1908 májusától júliusig. — *138*

[65] „*Azri*" („Gondolat") — grúz mensevik lap; Tifliszben jelent meg 1908 január 29-től március 2-ig. — *138*

[66] A Sendrikov testvérek (Lev, Ilja, Gleb) 1904-ben Bakuban zubátovi szervezetet létesítettek „Balahani és bibiejbati munkások szervezete" néven (a szervezet nevét később „Bakui Munkások Szövetségé"-re változtatták). A sendrikovisták rágalomhadjáratot folytattak a bolsevikok ellen. A sendrikovisták azzal, hogy szűk szakmai gazdasági jelszavakat adtak ki, züllesztették a sztrájkharcot, igyekeztek meghiúsítani a fegyveres felkelés elő-

készületeit, „kibékítő kamarák”, artelek s más effélék megalakítása mellett agitáltak stb. A Sendrikov testvérek pénzbeli támogatást kaptak az olajipari vállalkozóktól és a cári hatóságoktól. A mensevikek a sendrikovisták zubátovi szervezetét hivatalosan pártszervezetnek ismerték el. A bakui bolsevikok leleplezték a sendrikovistákat, mint a cári ohrana bérenceit és szétverték őket.

A „Pravoje Djelo” („Igaz Ügy”) c. folyóiratot a Sendrikov testvérek adták ki Pétervárott. A folyóirat első száma 1907 novemberében jelent meg, a 2. és a 3. szám 1908 májusában. Az alább említett Grosev és Kalínyin — mensevikek, a Sendrikov testvérek hívei. — *141*

67 Gukaszov A. — egyik legnagyobb bakui olajipari vállalkozó, az olajipari vállalkozók kongresszusi tanácsának vezetője. — *142*

68 Az olajipari vállalkozókkal tartandó tanácskozás egybehívásával megbízott szervezőbizottság ülése 1908 május 13-án folyt le, 14 olajipari vállalkozó és 15 munkás részvételével. A lapok ugyanezen a napon közölték, hogy a szakszervezetek képviselőit nem engedik be a bizottságba. A munkások küldöttsége, amely az ülésen megjelent, nem volt hajlandó hozzáfogni a munkához a szakszervezetek képviselőinek részvétele nélkül. Dzsunkovszkij, a bizottság elnöke (a kaukázusi cári helytartó mellett működő tanács tagja), erre a visszautasításra hivatkozva berekesztette a szervezőbizottság ülését. — *144*

69 „Föld és szabadság”, „Jogot csak harcban vívhatsz ki magadnak” — a szociálforradalmárok pártjának jelszavai. — *146*

70 Az általános sztrájk Bakuban 1903 július 1-én, Tifliszben július 14-én, Batumban július 17-én kezdődött. A sztrájk kiterjedt az egész Kaukázusontúlra és átterjedt Dél-Oroszországra is (Odessza, Kiev, Jekatyerinoszláv stb.). — *147*

[71] A bakui általános sztrájk 1904 december 13-án kezdődött, a Rothschild, Nobel, Mirzojev vállalatok balahani és bibi-ejbati olajtelepein rendezett munkabeszüntetésekkel. December 14. és 18. között a sztrájk kiterjedt a legtöbb bakui üzemre. A sztrájk Sztálin vezetésével folyt le. A Bakui Bizottság által a sztrájk első napjaiban kibocsátott kiáltványokban kiadták a politikai jelszavakat és megfogalmazták a gazdasági követeléseket (nyolcórás munkanap, béremelés, a bírságpénzek eltörlése stb.). A sztrájk idején a munkások nagyszámú gyűlést és összejövetelt tartottak. A sztrájk a munkások győzelmével végződött és eredményeképpen megkötötték a kollektív szerződést a munkások és az olajipari vállalkozók között, az első kollektív szerződést az oroszországi munkásmozgalom történetében. „Vihar előtti villámlás volt ez a sztrájk, mely a nagy forradalmi zivatar közeledtét jelezte" („A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." Szikra 1949. 60. old.). A bakui decemberi sztrájk jelentőségének részletes megvilágítását lásd ebben a kötetben 183—187. old. — *147*

[72] *„Baku"* — polgári lap, amely rövid megszakításokkal 1902—1918-ig jelent meg. A lap főleg az örmény olajipari és kereskedő burzsoázia érdekeit képviselte. — *154*

[73] A „Bakui munkásbizottság" c. cikkről van szó, amely a „Homli" c. grúz mensevik lap 4., 1908 július 17-i számában jelent meg. — *154*

[74] L. A. Rin (J. Lárin) „Az olajipari vállalkozókkal tartandó tanácskozásról" c. brosúráját 1907-ben adta ki a műhelymunkások szakszervezete. — *155*

[75] *„Proletarij"* („A Proletár") — illegális lap, amelyet a bolsevikok a párt IV. („Egyesítő") kongresszusa után alapítottak; 1906 augusztus 21 (szeptember 3)-tól 1909 november 28 (december 11)-ig jelent meg. 50 számot adtak ki, az első 20 számot Finnországban, a többit Genfben és Párizsban. A „Proletarij" ténylegesen a bolsevikok központi lapja volt és Lenin szerkesztette. A „Proletarij"

a sztolüpini reakció éveiben kiváló szerepet vitt a bolsevik szervezetek fenntartásában és megszilárdításában. — *158*

[76] *„Gólosz Szociál-Demokráta"* („A Szociáldemokrata Hangja") — a likvidátor mensevikek külföldi lapja; 1908 februárjától 1911 decemberéig jelent meg. A „Gólosz Szociál-Demokráta" szerkesztőségének tagjai: V. Plechánov, P. B. Axelrod, J. O. Martov, F. I. Dan, A. Sz. Martünov. Plechánov a „Gólosz" nyiltan likvidátori irányzata miatt 1908 decemberétől nem írt tovább a lapba, később pedig hivatalosan is kilépett a szerkesztőségből. A mensevikek az OSzDMP Központi Bizottsága teljes ülésének 1910 januárjában a „Gólosz Szociál-Demokráta" megszüntetéséről hozott határozata ellenére folytatták a lap kiadását és hasábjain nyiltan hirdették a likvidátori eszméket. — *158*

[77] *„Szociál-Demokrát"* („A Szociáldemokrata") — az OSzDMP Központi Lapja; 1908 februárjától 1917 januárjáig jelent meg. A lap első számát Oroszországban adták ki, további számai külföldön, először Párizsban, azután Genfben jelentek meg. A Központi Lap szerkesztősége az OSzDMP Központi Bizottságának határozata alapján a bolsevikok, a mensevikek és a lengyel szociáldemokraták képviselőiből állt. A „Szociál-Demokrát"-ban jelentek meg Lenin iránymutató cikkei. Lenin a „Szociál-Demokrát" szerkesztőségén belül a következetes bolsevik vonalért harcolt. A szerkesztőség egy része (Kámenyev és Zinóvjev) békülékeny magatartást tanusított a likvidátorok irányában és igyekezett meghiúsítani a lenini vonal megvalósítását. A mensevik Martov és Dan, akik a Központi Lap szerkesztőségében szabotálták a munkát, ugyanakkor a „Gólosz Szociál-Demokrátá"-ban nyiltan védelmezték a likvidátori eszméket. Leninnek a likvidátorok ellen folytatott engesztelhetetlen harca arra vezetett, hogy Martov és Dan 1911 júniusában kiléptek a „Szociál-Demokrát" szerkesztőségéből. 1911 decemberétől Lenin szerkesztette a „Szociál-Demokrát"-ot. A lapban Sztálinnak több cikke jelent meg, amelyek belekerültek ebbe a kötetbe. A „Szociál-Demokrát" rendsze-

resen közölt cikkeket és híreket a helyi pártszervezetek, a többi közt a kaukázusontúli pártszervezetek munkájáról. — *158*

[78] 1907 július 21—23-ig zajlott le az OSzDMP harmadik („Második Összorosz”) Konferenciája és 1907 november 5—12-ig az OSzDMP negyedik („Harmadik Összorosz”) Konferenciája. — *167*

[79] „A pártéletből” — ez a cím a „Bakinszkij Proletarij” egyik rovatának címe. — *178*

[80] A „Proletarij” kibővített szerkesztősége — ténylegesen bolsevik központ, amelyet az OSzDMP V. („Londoni”) Kongresszusa bolsevik részének ülésén 1907-ben választottak meg. A „Proletarij” kibővített szerkesztőségének tanácskozása 1909 június 8—17 (21—30)-ig folyt le Párizsban, Lenin vezetésével. A tanácskozás elítélte az otzovizmust és ultimatizmust, mint „visszájára fordított likvidátorságot”. Az otzovisták által szervezett capri-i „párt”-iskolát a tanácskozás a „bolsevikoktól elszakadt frakció központjának” minősítette. A. Bogdánov (akit V. Sancer támogatott) nem volt hajlandó a „Proletarij” kibővített szerkesztősége által hozott határozatoknak alávetni magát és ezért kizárták a bolsevik szervezetből. — *179*

[81] A Bakui Bizottság határozata a „Proletarij” 1909 október 3 (16)-i 49. számában jelent meg a szerkesztőség következő megjegyzésével: „Annál többet, mint amit a bakui elvtársak mondottak az otzovistákról, ultimatistákról és istenépítőkről, mi sem mondottunk. A bakui elvtársak maguk tiltakoznak Maximov elvtárs magatartása ellen, aki kijelentette, hogy nem veti alá magát a szerkesztőség döntéseinek». De ha Maximov elvtárs engedelmeskedett volna a bolsevik lap határozatainak és nem indított volna egész bomlasztó hadjáratot a bolsevik frakció ellen, nem lett volna semilyen «elszakadás» sem. Éppen az «engedelmesség megtagadása» — ez az, ami természetesen nem egyéb, mint «elszakadás». A mi állítólagos «szakító»

politikánkról mai számunkban részletesen nyilatkoztunk a «Beszélgetés a pétervári bolsevikokkal» c. cikkben. Ezt a cikket a pétervári bolsevikok hasonló határozatával kapcsolatban írtuk, amely a bakui bolsevikok határozatánál előbb jutott el szerkesztőségünkbe". A szerkesztőség által említett „Beszélgetés a pétervári munkásokkal" c. cikket Lenin írta (*Lenin* Művei. 4. kiad. 16. köt. 49—59. old., oroszul). — *182*

82 „Amsara" — szószerint : atyafi, földi ; így nevezték az iráni napszámosokat, akik Bakuba mentek munkára. — *184*

83 Sztálin a „Kaukázusi leveleket" 1909 november—decemberében írta és a „Proletarij"-ban vagy a „Szociál-Demokrát"-ban való közlésre szánta. Mivel a „Proletarij" ekkorra már megszűnt, a „Leveleket" átküldték az OSzDMP Központi Lapja, a „Szociál-Demokrát" szerkesztőségébe. A második levelet, amely élesen bírálta a likvidátori eszméket, a „Szociál-Demokrát" mensevik része nem volt hajlandó közölni a Központi Lap hasábjain. A levelet a „Diszkusszionnüj Lisztok"-ban („Vita-ujság", a „Szociál-Demokrát" melléklete) közölték. — *188*

84 A cári kormánynak a zemsztvo-hivatalokról szóló 1890 június 12-i rendelete az 1864. évi rendelet helyébe lépett. Az új rendelet, amely a régebbi vagyoni cenzus helyett rendi cenzust állapított meg, a legtöbb kerületi zemsztvogyűlésen abszolút többséget adott a nemeseknek és fokozta a zemsztvo függését a központi hatalomtól. — *192*

85 „*Bakinszkij Proletarij*" („Bakui Proletár") — illegális bolsevik lap : 1907 június 20-tól 1909 augusztus 27-ig jelent meg Bakuban. Hét száma jelent meg. A „Bakinszkij Proletarij" első száma mint az OSzDMP Bakui Szervezete Balahani Körzeti Bizottságának lapja jelent meg, a második szám — mint a Bakui Szervezet Balahani és Csernogorodi Körzetének lapja ; a lap a harmadik

számtól kezdve az OSzDMP Bakui Bizottságának lapja lett. A „Bakinszkij Proletarij" szerkesztője Sztálin volt. A lapban több vezércikke jelent meg, amelyek bekerültek ebbe a kötetbe. A „Bakinszkij Proletarij" munkatársai voltak még Sz. Saumjan, A. Dzsaparidze, Sz. Szpandarjan és mások. A „Bakinszkij Proletarij" kiadása az ötödik számmal megszakadt. 1909 augusztus 1-én jelent meg ismét, miután Sztálin megszökött a szolvücsegodszki száműzetésből és visszatért Bakuba. A lap utolsó, hetedik számát 1909 augusztus 27-én adták ki. A „Bakinszkij Proletarij" szerkesztősége szoros kapcsolatban volt a „Proletarij"-jal és a „Szociál-Demokrát"-tal. — *196*

86 „Trud" („Munka") — a bakui és a környező olajtelepeken dolgozó munkások egységes fogyasztási szövetkezete; 1908 elején szervezték. A „Trud"-nak körülbelül 1200 tagja volt. A szövetkezet a Balahanü, Bibi-Ejbat, Zavokzalnüj és Csernogorod körzetekben fiókokat nyitott. A szövetkezet 1909-ben kiadta a „Trudovoj Gólosz" („A Dolgozók Hangja") c. hetilapot. A bolsevikok tevékeny részt vettek a szövetkezet munkájában. — *201*

87 A „Tudás — hatalom" és a „Tudomány" nevű klubok az olajmunkások önképzését iparkodtak előmozdítani. Általános ismereteket nyujtó és technikai tanfolyamokat, köröket és előadásokat szerveztek. A klubok a tagdíjakból és az előadásokból szerzett bevételből tartották fenn magukat. A „Tudás — hatalom" klubot, amely az olajkörzetekben működött, a bolsevikok vezették, a „Tudomány" klubot — a mensevikek. — *201*

88 Az iszákosság elleni harc kérdésében tartott kongresszus 1909 december 28-án nyílt meg Pétervárott és néhány napig tartott. A kongresszuson 510 küldött volt jelen. A kongresszus munkáscsoportja 43 emberből állt, köztük a bakui munkások 2 küldötte. A munkásküldöttek egy részét a rendőrség nyomban a kongresszus után letartóztatta. — *202*

[89] *„Daszackiszi"* („Az Elv") — legális grúz mensevik lap, amely Tifliszben jelent meg 1908 március 4-től 30-ig. — *204*

[90] An, N. Kosztrov — Noj Zsordánijának, a grúz likvidátorok vezetőjének álneve. — *204*

[91] Az idézett szavakat Plechánov mondotta 1899-ben a párizsi nemzetközi szocialista kongresszuson. — *208*

[92] A földtörvényről (ukázról) van szó, amelyet Sztolüpin cári miniszter 1906 november 9-én adott ki a parasztoknak a faluközösségből (obscsinából) való kiválásáról. — *212*

[93] A levélben az OSzDMP Központi Bizottságának 1910 január 2—23 (január 15—február 5)-ig Párizsban tartott teljes üléséről van szó. A teljes ülés határozatot hozott arról, hogy „valamennyi többé-kevésbbé szervezett frakciót fel kell számolni és a pártcselekvés egységét nem sértő áramlatokká kell őket átalakítani". A teljes ülés Lenin követelésére elítélte a likvidátorságot és az otzovizmust (a határozatban azonban a „likvidátorságot" és „otzovizmust" nem nevezték meg nyiltan igazi nevükön). A teljes ülésen a békítgető elemek voltak többségben és ezeknek sikerült több leninellenes határozatot elfogadtatni. A párt központi intézményeibe Lenin tiltakozása ellenére bejutott több likvidátor mensevik. A likvidátorok a teljes ülés után fokozták a párt elleni harcot. — *227*

[94] Az OSzDMP Központi Bizottságának 1910 januári teljes ülésén elfogadott határozatáról van szó, amely elrendelte a párt központi intézményeinek — a Központi Bizottságnak, a Központi Lap szerkesztőségének, a Központi Bizottság Külföldi Irodájának és a Központi Bizottság orosz kollégiumának — újjászervezését („reformját") (lásd „A SzK(b)P—kongresszusainak, konferenciáinak és a KB teljes üléseinek határozataiban és döntéseiben." 1. rész, 6. kiad. 1940. 157, 158. old., oroszul). — *227*

[95] A levélben arról a hat hónapról van szó, amely Sztálin szolvücsegodszki száműzetésének határidejéig, vagyis 1911 június végéig még hátra volt. — *228*

[96] „*Müszl*" („A Gondolat") — bolsevik legális filozófiai és társadalmi gazdasági folyóirat; Moszkvában adták ki 1910 decemberétől 1911 áprilisáig. Öt száma jelent meg. A folyóiratot Lenin alapította. Ő volt a lap tényleges vezetője is. A „Müszl"-ben (1—4. sz.) Leninnek több cikke jelent meg. V. V. Vorovszkij, M. Sz. Olminszkij, I. I. Szkvorcov-Sztyepánov a folyóirat belső munkatársai voltak. A folyóiratba a bolsevikokon kívül Plechánov és más pártot-akaró mensevikek is írtak. — *228*

[97] „*Rabócsaja Gazéta*" („Munkás Ujság") — népszerű bolsevik ujság; Párizsban jelent meg 1910 október 30 (november 12)-től 1912 július 30 (augusztus 12)-ig. A lap szervezője és vezetője Lenin volt. A Prágai Konferencia (1912 január) külön megemlékezett a „Rabócsaja Gazétá"-nak a párt és a pártszerűség védelmében szerzett érdemeiről és a Központi Bizottság hivatalos lapjának ismerte el. — *228*

[98] „*Zvezdá*" („Csillag") — bolsevik legális lap; Pétervárott jelent meg 1910 december 16-tól 1912 április 22-ig (előbb hetenként, majd hetenként kétszer-háromszor). A „Zvezdá" tevékenységét Lenin irányította; a lapnak külföldről rendszeresen küldte cikkeit. A „Zvezdá" belső munkatársai V. M. Molotov, M. Sz. Olminszkij, N. G. Poletájev, N. N. Batúrin, K. Sz. Jeremějev és mások voltak. A lap szerkesztésében A. M. Gorkij is résztvett. Sztálin 1912 tavaszán, pétervári tartózkodása idején közvetlenül vezette a lap munkáját és a jelen kötetbe beiktatott cikkek közül több ebben a lapban látott először napvilágot. A lap egyes számainak példányszáma elérte az 50—60.000-et. A „Zvezdá" készítette elő a „Právda" bolsevik napilap megjelenését. A cári kormány 1912 április 22-én a „Zvezdá"-t betiltotta. A „Zvezdá" utódja a „Nyevszkaja Zvezdá" („Névai Csillag") volt, amely 1912 októberéig jelent meg. — *228*

99 „A Pártért !" c. röplapot Sztálin 1912 március elején írta. Ez a röplap a Lenin által írt „Az OSzDMP választási platformja" c. röplappal együtt széles körben elterjedt az egész országban. A Központi Bizottság Irodája a „Szociál-Demokrát" 26. számában közölte: „A Központi Bizottság Oroszországban kiadta a következő röplapokat: 1. «A Pártért !» (6000), 2. Választási platform (10.000). Ezeket a röplapokat 18 elosztóhelyre, köztük több igen nagy központba juttattuk el ... A Központi Bizottság röplapjait mindenütt örömmel fogadták, csak azt sajnálták, hogy kevés volt belőlük." G. K. Ordzsonikidze 1912 március 29-én azt írta Kievből, hogy mindkét röplap „nagyon jó benyomást keltett, a közönség lelkesedik". N. K. Krupszkája valamivel később Lenin megbízásából ezt írta: „Megkaptuk két levelüket (a helyi ügyekről és a kitűzött tervekről) és a 2 röplapot: «A Pártért !» és a «platformot». Fogadják meleg üdvözletünket." —*229*

100 A röplapban a hatodik Összoroszországi Pártkonferenciáról van szó, amely Prágában folyt le 1912 január 5-től 17 (18—30)-ig. A konferencia egyesítette a bolsevik szervezeteket és megpecsételte a bolsevik párt önálló létét. A konferencia határozata kiűzte a pártból a mensevikeket, egyszersmindenkorra véget vetett annak, hogy a bolsevikok és a mensevikek formálisan *egy* pártban egyesüljenek. A Prágai Konferencia vetette meg az alapját az újtípusú pártnak. Lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam" (IV. 5. fejezet). Szikra 1949. 149—155. old. — *229*

101 Az „Éljen Május Elseje !" c. kiáltványt Sztálin 1912 április elején Moszkvában írta. Titokban nyomták Tifliszben, legális nyomdában. A kiáltvány példányait azután átszállították Pétervárra. — *235*

102 Az állami alaptörvények 87. paragrafusa felhatalmazta a minisztertanácsot, hogy mialatt az Állami Duma munkája szünetel, közvetlenül a cár elé terjeszthessen törvényjavaslatokat szentesítés végett. Sztolüpin ennek

alapján számos fontos törvényt vitt keresztül a Duma megkerülésével, nevezetesen az agrárkérdéssel összefüggő törvényeket. — *245*

103 *„Zaproszü Zsiznyi”* („Az Élet Követelményei”) — folyóirat; Pétervárott jelent meg 1909—1912-ben. Lenin 1912 nyarán ezt írta Gorkijnak erről a folyóiratról: „Mellesleg, furcsa egy folyóirat — likvidátor-trudovik-véhista” (Leninszkij Szbornyik. I. köt. 125. old. oroszul). — *247*

104 „Békés Megújulás Pártja” — a kereskedelmi és ipari nagyburzsoázia és a nagybirtokosok pártja; 1906-ban alakult meg. Lenin „a békés rablás pártjának” nevezte. — *247*

105 *„Djelo Zsiznyi”* („Az Élet Ügye”) — a likvidátor mensevikek legális folyóirata; Pétervárott adták ki 1911 január 22-től október 31-ig. — *249*

106 *„Nasa Zarjá”* („Hajnalunk”) — havonta megjelenő legális folyóirat, a likvidátor mensevikek lapja; Pétervárott jelent meg 1910-től 1914-ig. — *249*

107 Progresszisták — az orosz burzsoázia liberális monarchista csoportja, amely közbülső helyzetet foglalt el az októbristák és a kadetok között. A progresszisták vezetői Rjabusinszkij, Konoválov és más moszkvai gyárosok voltak. — *256*

108 A IV. Állami Duma választásai 1912 őszén folytak le. A bolsevikok azonban Leninnel és Sztálinnal az élükön már tavasszal megkezdték a választási hadjárat előkészítő munkálatait. A IV. Duma választásain a bolsevik párt önállóan, a demokratikus köztársaságnak, a nyolcórás munkanapnak, a földesúri földek elkobzásának jelszavával lépett fel. Lenin 1912 márciusában megírta az „OSzDMP választási platformját”, amelyet röp-

lap formájában kiadtak és Oroszország számos nagy városában terjesztettek. A választási hadjáratban a bolsevikok munkáját közvetlenül Sztálin vezette. Letartóztatása (1912 április 22) ideiglenesen megszakította az Állami Duma választásainak előkészítésével kapcsolatos munkáját. Sztálin, miután megszökött narümi száműzetéséből, 1912 szeptemberében tért vissza Pétervárra, amikor a választási hadjárat már javában folyt. — *258*

109 *„Zemscsina"* („A Honpolgárság") — feketeszázas lap, amely Pétervárott jelent meg 1909-től 1917-ig; az Állami Duma szélsőjobboldali képviselőinek lapja. — *263*

110 *„Nóvoje Vremja"* („Új Idő") — pétervári ujság, megjelent 1868-tól 1917 októberéig; a reakciós nemesi és államhivatalnoki körök lapja. 1905-től a feketeszázasok egyik lapja. — *264*

111 *„Gólosz Moszkvü"* („Moszkva Hangja") — az októbrista párt napilapja; Moszkvában jelent meg 1906 decemberétől 1915-ig. A lap szerkesztője és kiadója A. I. Gucskov volt. — *264*

112 *„Právda"* („Igazság") — naponta megjelenő bolsevik munkáslap; Pétervárott jelent meg 1912 április 22-től 1914 július 8-ig. A „Právdá"-t Lenin útmutatásai alapján Sztálin kezdeményezésére alapították. Sztálin mint a párt Központi Bizottságának tagja vezette a „Právda" platformjának kidolgozását és résztvett a lap első számának szerkesztésében. Április 22-én, amikor a „Právda" első száma megjelent, Sztálint letartóztatták. Csak 1912 őszén vehetett újból részt a „Právda" munkájában, miután megszökött a narümi száműzetésből. 1912 októberétől 1913 februárjáig Sztálinnak számos vezércikke jelent meg a „Právda" hasábjain (lásd ebben a kötetben). A „Právda" szerkesztőségének tagjai és közvetlen munkatársai V. M. Molotov, M. Sz. Olminszkij, N. N. Batúrin, J. M. Szverdlov, A. M. Gorkij, K. N. Szamoj-

lova és mások voltak. A cári kormány két és fél év alatt nyolcszor tiltotta be a „Právdá"-t, de a munkások támogatása lehetővé tette, hogy mindannyiszor újból megjelent új címmel („Rabócsaja Právda" [„Munkás Igazság"], „Szévernaja Právda" [„Északi Igazság"], „Právda Truda" [„A Munka Igazsága"], „Za Právdu", [„Az Igazságért"] stb.). A „Právda" jelentőségéről és szerepéről lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam" (V. 2. fejezet). Szikra 1949. 160—165. old. — *267*

113 „A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára" 1912 október elején keletkezett. Az „Utasítást" a legnagyobb pétervári üzemek munkásainak gyűlésein és a munkásmeghatalmazottak 1912 október 17-i gyűlésén egyhangúan elfogadták. A gyári röpgyűléseken Sztálin irányította az „Utasítás" megvitatását. Lenin különösen nagy jelentőséget tulajdonított az „Utasításnak". Amikor nyomdába küldte, hogy a „Szociál-Demokrát"-ban közöljék, Lenin azt írta a kézirat szélére: „Haladéktalanul *küldjék vissza!!* Ne mocskolják be. *Rendkívül fontos* megőrizni ezt az okmányt". Az „Utasítást" a „Szociál-Demokrát" 1912 november 5 (18)-i 28—29. száma közölte. Lenin a „Právda" szerkesztőségéhez intézett levelében hangsúlyozta: „A pétervári munkásképviselőnek szóló utasítást azonnal közöljék feltűnő helyen, nagy betűkkel" (*Lenin* Művei. 3. kiad. XXIX. köt. 78. old., oroszul). — *269*

114 A „megmagyarázás" kifejezés az itt használt értelemben azzal függ össze, hogy a „kormányzó" Szenátus a kormány számára kívánatos értelemben magyarázta meg a választási törvényeket. A hatóságok a „törvények" „megmagyarázásával" gyakran önkényesen érvénytelennek nyilvánították a már megejtett választásokat. — *269*

115 Pétervár kormányzóság munkáskúriájában az elektorokat első ízben 1912 október 5-én a meghatalmazottak kormányzósági gyűlésén választották meg. Noha Pétervár 21 legnagyobb üzemét megfosztották a választó-

jogtól, a gyűlés által megválasztott 6 elektor közül 4 bolsevik volt. A tömegek nyomására a „megmagyarázott" üzemek munkásainak visszaadták jogaikat. 1912 október 14-én ezekben az üzemekben új meghatalmazott-választások voltak, október 17-én pedig megtartották a Pétervár kormányzósági munkáskúria meghatalmazottainak második gyűlését. Ezen a gyűlésen ejtették meg az elektorok ismételt választását, amelyen öten kaptak abszolút többséget — két bolsevik és három mensevik. Másnap pótszavazást tartottak, amelynek eredményeképpen bolsevikot választottak meg hatodik elektornak.

A választás körül folytatott harc menetét Sztálin részletesen leírja a „Szociál-Demokrát"-ban megjelent „A pétervári választás" c. tudósításában (lásd ebben a kötetben 292—307. old.). — *272*

116 „*Lucs*" („Fénysugár") — a likvidátor mensevikek legális napilapja; Pétervárott jelent meg 1912 szeptemberétől 1913 júliusáig. A likvidátorok a „Lucs" hasábjain nyiltan felléptek az illegális párt ellen. A lapot főleg a burzsoázia anyagi támogatásával tartották fenn. — *272*

117 Az Obuhov-gyárról van szó. — *275*

118 Sztálin az „Oroszország valamennyi munkásához és munkásnőjéhez!" c. kiáltványt 1905 január 9-e nyolcadik évfordulója alkalmából 1912 decemberében írta. Lenin 1912 november 23-án (december 6-án) Krakkóból a következőket írta Sztálinnak Pétervárra egy ilyen röplap kiadásának szükségességéről: „Kedves barátom, január 9-et illetőleg nagyon fontos jóelőre átgondolni és előkészíteni a dolgot. Jóelőre el kell készíteni egy röplapot, amely felhívja a munkásokat gyűlések, egynapos sztrájkok és tüntetések tartására (ezt a helyszínen kell eldönteni, a helyszínen jobban tudják, mit lehet)... A röplap jelszavai közül három legyen forradalmi (köztársaság, nyolcórás munkanap és a földesúri földek elkobzása), különösen hangsúlyozva a Románov dinasztia

300 esztendős uralmának «gyalázatát». Ha nem egészen biztosak abban, hogy Pétervárott lesz röplap, akkor előre és idejében itt kell elkészíteni és innen kell elszállítani" (*Lenin* Művei. 3. kiadás. XXIX. köt. 82. old., oroszul). — *286*

119 1912 augusztus-októberében a kutomári és algacsai fegyházakban (Nercsinszki kényszermunkakörzet, a Bajkálontúl) a politikai foglyok a börtönigazgatóság kegyetlenkedéseire tiltakozásul tömeges éhségsztrájkokkal és öngyilkosságokkal válaszoltak. Ezeknek az eseményeknek visszhangja volt a munkások tiltakozó sztrájkja és az egyetemi ifjúság gyűlésezése Pétervárott, Moszkvában és Varsóban. — *286*

120 1912 októberében a szevasztopoli haditengerészeti katonai törvényszék kihirdette az ítéletet 142 matróz ügyében, akiket azzal vádoltak, hogy felkelést készítettek elő a Fekete-tengeri flottában. 17 vádlottat halálra, 106-ot kényszermunkára ítéltek, 19 vádlottat felmentettek. Válaszképpen a bíróság ítéletére Moszkvában, Pétervárott, Harkovban, Nyikolájevben, Rigában és Oroszország más városaiban tömeges tiltakozó sztrájkokat és tüntetéseket rendeztek. — *287*

121 1911 végén újabb okmányok jelentek meg a sajtóban, amelyek leleplezték a kormány provokációját : a szociáldemokrata képviselők ellen emelt vád anyaga teljesen a pétervári ohrana kezeművének bizonyult. 1911 november közepén a III. Állami Duma szociáldemokrata frakciója interpellációt nyujtott be a második Duma szociáldemokrata képviselői ügyének felülvizsgálása tárgyában. A Duma az interpellációt elutasította. Ezzel kapcsolatban Pétervárott, Rigában, Varsóban és Oroszország más városaiban sokezerfőnyi gyűléseken határozatokat hoztak, amelyekben az elítélt képviselők szabadlábrahelyezését követelték. — *288*

122 A választási hadjárat idején Sztálin volt a párt Központi Bizottságának képviselője. A Pétervári Bizottság Végre-

hajtó Bizottsága — a Pétervári Bizottság tagjaiból a folyómunka vezetésére kijelölt szűkebb bizottság. — *293*

123 A likvidátorok 1912 szeptemberében kiadott választási platformjukba nem vették be az OSzDMP minimális programjának alapvető politikai jelszavait. Demokratikus köztársaság helyett általános választójogot követeltek „az Állami Duma és a helyi önkormányzati szervek választásánál" ; a földesúri földek elkobzása helyett a „III. Duma agrártörvényhozásának felülvizsgálását" követelték. — *296*

124 A likvidátorok úgynevezett „augusztusi" konferenciájáról van szó, amelyet 1912 augusztusában tartottak Bécsben. Ezt a konferenciát a bolsevikok Prágai Pártkonferenciájának ellensúlyozására hívták össze. — *298*

125 „*X*" bolsevik — N. G. Poletájev ; „*Y*" likvidátor — valószínűleg J. Majevszkij (V. A. Gutovszkij).
Az alább említett pétervári „Ab... és L..." likvidátorok — V. M. Abroszímov és V. Levickij (V. O. Cederbaum). — *300*

126 „*Nyevszkij Gólosz*" („Névai Hang") — a likvidátor mensevikek legális hetilapja ; Pétervárott jelent meg 1912 május—augusztusában. — *303*

127 Lásd a „Kaukázusi leveleket" ebben a kötetben 203—207. old. — *310*

128 G. V. Plechánov a „Dnyevnyik Szociál-Demokráta" („Egy Szociáldemokrata Naplója") 9. számában bírálta Sz. Dzsibladze grúz likvidátor menseviknek a „Gólosz Szociál-Demokrát"-ban megjelent cikkét. — *310*

129 Pániszlámizmus — reakciós, vallási és politikai ideológia, amely a XIX. század második felében keletkezett a szultáni Törökországban a török földesurak, a burzsoázia,

a papság körében s azután elterjedt más muzulmán népek vagyonos osztályai körében. A pániszlámizmus valamennyi iszlám vallású nép egyesítését hirdeti. A muzulmán népek uralkodó osztályai a pániszlámizmus segítségével igyekeztek megszilárdítani állásaikat és elfojtani a keleti népek dolgozóinak forradalmi mozgalmát. — *311*

180 Sztálin „Marxizmus és nemzeti kérdés" c. cikkét 1912 végén — 1913 elején Bécsben írta. A cikk először 1913-ban a „Proszvescsényije" c. folyóirat 3—5. számában jelent meg K. Sztálin aláírással „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" címmel. 1914-ben megjelent külön, brosúrában „A nemzeti kérdés és a marxizmus" címmel a „Priboj" (Pétervár) kiadásában. A belügyminiszter rendeletére a brosúrát valamennyi nyilvános könyvtárból és olvasóteremből kivonták. 1920-ban a Nemzetiségi Népbiztosság újra kiadta ezt a munkát Sztálinnak a nemzeti kérdésről szóló „Cikkgyüjtemény"-ében (Állami Kiadó. Tula). A cikk 1934-ben bekerült *I. Sztálin.* „Marxizmus és nemzeti-gyarmati kérdés. Válogatott cikkek és beszédek" c. könyvébe. Lenin az „OSzDMP nemzeti programjáról" c. cikkében rámutatott azokra az okokra, amelyek ebben az időszakban előtérbe helyezték a nemzeti kérdést és ezt írta: „Az elméleti marxista irodalomban a dolgok ilyetén állását és a szociáldemokrácia nemzeti programjának alapjait az utóbbi időben már megvilágították (itt elsősorban Sztálin cikke emelkedik ki)". 1913 februárjában (az új időszámítás szerint) Lenin ezt írta Gorkijnak: „Nálunk egy nagyszerű grúz nekiült és hosszú cikket írt a «Proszvescsényije» számára, miután összegyüjtött *minden* osztrák és egyéb anyagot". Lenin, amikor *arról értesült,* hogy a cikket vitathatónak akarják tekinteni, ezt határozottan ellenezte: „Mi, természetesen, ezt a leghatározottabban ellenezzük. A cikk *nagyon jó.* Ez harci kérdés és a bundista csirkefogókkal szemben egy jótát sem adunk fel elvi álláspontunkból" (Marx—Engels—Lenin Intézet levéltára). Röviddel Sztálin letartóztatása után, 1913 márciusában Lenin ezt írta a „Szociál-Demokrát" szerkesztőségének: „. . . A letartóztatások súlyosan érintenek bennünket. Kobát elfogták . . . Kobának sikerült megírni egy nagy cikket a nemzeti kérdésről

(a „Proszvescsényije" három számának). Nagyszerű! Harcolni kell az igazságért a Bund és a likvidátorok szeparatistái és opportunistái ellen" (Marx—Engels—Lenin Intézet levéltára). — *314*

131 Cionizmus—reakciós-nacionalista áramlat, amelynek hívei a zsidó burzsoáziából, értelmiségből és a zsidó munkások legelmaradottabb rétegeiből kerülnek ki. A cionisták arra törekedtek, hogy a zsidó munkástömegeket elszigeteljék a proletariátus közös harcától. — *315*

132 Az osztrák szociáldemokrácia brünni kongresszusát 1899 szeptember 24—29-én tartották. A kongresszus által a nemzeti kérdésben hozott határozat szövegét Sztálin e brosúra következő fejezetében idézi (lásd ebben a kötetben 348. old.). — *341*

133 „Oroszországban, hála istennek, nincsen parlament" — e szavakat Kokovcev cári pénzügyminiszter (később miniszterelnök) mondotta az Állami Dumában, 1908 április 24-én. — *344*

134 Lásd Marx és Engels „A Kommunista Párt Kiáltványa", II. fejezet. (Marx—Engels Válogatott művek. Szikra 1949. 1. köt. 28. old.). — *357*

135 Az osztrák szociáldemokrata párt bécsi kongresszusát (melyet a szállodáról, ahol az üléseket tartották, Wimbergi kongresszusnak neveztek el) 1897 június 6—12 között tartották. — *358*

136 Utalás Marx Károly „Zur Judenfrage" („A zsidókérdéshez") c. cikkére, mely 1844-ben jelent meg a „Deutsch-Französische Jahrbücher" („Német-Francia Évkönyvek") c. folyóiratban. — *360*

137 A Bund VIII. konferenciája 1910 szeptemberében folyt le Lvovban. — *366*

[138] G. V. Plechánov „Még egy pártszakító konferencia" c. cikkében, amely a „Za Partyiju" („A Pártért") c. lap 1912 október 2 (15)-i számában jelent meg, elítélte a likvidátorok „augusztusi" konferenciáját, a bundisták és a kaukázusi szociáldemokraták álláspontját pedig úgy jellemezte, mint a szocializmusnak a nacionalizmushoz idomítását. Kosszovszkij, a bundisták vezetője, a „Nasa Zarjá" („Hajnalunk") c. likvidátori folyóirat szerkesztőségéhez intézett levelében bírálta Plechánovot. — *370*

[139] A Bund VII. kongresszusa 1906 augusztus végén — szeptember elején folyt le Lvovban. — *371*

[140] „*Iszkra*" („Szikra") — az első összorosz illegális marxista lap, amelyet Lenin alapított 1900-ban (*Sztálin* Művei 1. köt. 418. old., 26. jegyzet). — *372*

[141] Karl Vanek — cseh szociáldemokrata, aki nyilt soviniszta, szeparatista álláspontot képviselt. — *374*

[142] „*Csveni Czhovreba*" („Életünk") — a grúz mensevikek napilapja; Kutaiszban jelent meg 1912 július 1-től 22-ig. — *376*

[143] Az első Balkán-háború 1912 októberében tört ki egyfelől Bulgária, Szerbia, Görögország és Montenegró, másfelől Törökország között. — *390*

[144] Lásd az OSzDMP 1907 november 5—12 között tartott negyedik („Harmadik Összorosz") konferenciájának és az OSzDMP 1908 december 21—27-én (1909 január 3—9-én) tartott V. („1908 évi Összorosz") konferenciájának határozatait (lásd „A SzK(b)P—kongresszusainak, konferenciáinak és a KB teljes üléseinek határozataiban és döntéseiben". 1. rész, 6. kiad. 1940. 118, 131. old., oroszul). — *397*

145 J. I. Jagello — a lengyel szocialista párt (PPS) tagja; Varsó képviselőjeként választotta be a IV. Állami Dumába a Bundnak és a lengyel szocialista pártnak a burzsoá nacionalistákkal a lengyel szociáldemokraták ellen alkotott blokkja. A Duma szociáldemokrata frakciója, melyben a likvidátor mensevikeknek többségük volt (a mensevik „hetek") a 6 bolsevik képviselővel szemben határozatot hozott arra vonatkozólag, hogy Jagellót felveszik a szociáldemokrata frakcióba. — *397*

146 „*Proszvescsényije*" („Felvilágosodás") — bolsevik legális havi folyóirat; 1911 decemberétől adták ki Pétervárott. A folyóirat munkáját Lenin irányította, aki rendszeres levelezést folytatott a szerkesztőbizottság Oroszországban tartózkodó tagjaival (M. A. Szavéljevvel, M. Sz. Olminszkijjel, A. I. Jelizárovával). Pétervári tartózkodása alatt a folyóirat munkájában közvetlen részt vett Sztálin. A folyóirat szoros kapcsolatban volt a „Právdá"-val. 1914 júniusában, az első világháború előestéjén, a kormány betiltotta. 1917 őszén egy kettős száma jelent meg. — *398*

147 A IV. Duma munkásképviselői 1912 decemberében beleegyeztek abba, hogy nevüket felvegyék a „Lucs" („Fénysugár") munkatársainak listájába. Ugyanakkor tovább dolgoztak a „Právdá"-nak. A munkásképviselők ténylegesen nem vettek részt a „Lucs" munkájában. A Központi Bizottság megfelelő utasítása után kijelentették, hogy töröltették nevüket a „Lucs" munkatársainak listájáról. E nyilatkozattal kapcsolatban ádáz harc tört ki a szociáldemokrata frakció két csoportja (a bolsevik „hatok" és a mensevik „hetek") között. — *399*

148 A III. Állami Duma szociáldemokrata frakciójáról van szó. — *400*

149 „*Zsivoje Djelo*" („Élő Ügy") — a likvidátor mensevikek legális hetilapja, amely Pétervárott jelent meg 1912 januártól áprilisig. — *400*

159 „A lénai vérfürdő évfordulóján” c. kiáltványt Sztálin Krakkóban írta 1913 január—februárban. Miután N. K. Krupszkája lemásolta, hektográfon sokszorosították és elküldötték Oroszországba; Pétervárott, Kievben, Mogiljovban, Tifliszben és más városokban terjesztették. — *404*

161 A IV. Állami Duma ülései 1912 november 15-én kezdődtek. — *406*

ÉLETRAJZI ADATOK

(1907—1917 március)

1907

Január 1. Megjelenik a Sztálin szerkesztette „Mnatobi” („Fáklya”) c. ujság 1. száma.

Az „Ahali Drojeba” („Új Idő”) 8. számában megjelenik Sztálin „Anarchizmus vagy szocializmus?” c. munkájának folytatása.

Február 10. Sztálin előszót ír Karl Kautsky „Az orosz forradalom mozgató erői és távlatai” c. brosúrájának grúznyelvű kiadásához.

Február 18. Megjelenik a Sztálin szerkesztette „Csveni Czhovreba” („Új Élet”) c. ujság 1. száma Sztálin „A pétervári választási küzdelem és a mensevikek” c. cikkével.

Február 21—28. A „Csveni Czhovreba” 3, 5, 8. és 9. számában megjelenik Sztálin „Anarchizmus vagy szocializmus?” c. munkájának folytatása.

Március 11.	Megjelenik a Sztálin szerkesztette „Dro" („Idő") c. ujság 1. száma.
Március 13.	A „Dro" 2. számában megjelenik Sztálin „A kadetok egyeduralma vagy a nép egyeduralma?" c. cikke.
Március 17.	A „Dro" 6. számában megjelenik Sztálin „A proletariátus harcol a kormány ellen, a burzsoázia szövetséget köt vele" c. cikke (vezércikk).
Március 22.	A „Dro" 10. számában megjelenik Sztálin „G. Tyelija elvtárs emlékére" c. cikke.
Március 28. és 30.	A „Dro"-ban megjelenik a tifliszi bolsevik munkások határozata arról, hogy Sztálint megválasztották küldöttnek az OSzDMP V. Kongresszusára.
Április 4—6. és 10.	A „Dro" 21—23. és 26. számában megjelenik Sztálin „Anarchizmus vagy szocializmus?" c. munkájának folytatása.
Április 8.	A „Dro" 25. számában megjelenik Sztálin „Az élenjáró proletariátus és a párt ötödik kongresszusa" c. cikke (vezércikk).
Április 10.	A „Dro" 26. számában megjelenik Sztálin „Zűrzavar . . ." c. cikke.

Április 13.	A „Dro” 29. számában megjelenik Sztálin „Kaukázusi bohócaink” c. cikke.
Április 30—május 19.	Sztálin a tifliszi szervezet küldötteként résztvesz az OSzDMP V. („Londoni”) Kongresszusának munkájában.
Június első fele.	Sztálin az OSzDMP V. („Londoni”) Kongresszusáról való visszatérte után Bakuba és Tifliszbe utazik; Baku, Tiflisz és számos nyugatgrúziai járás szociáldemokrata szervezeteinek gyűlésein beszámol a kongresszus eredményeiről. Sztálin irányítja a bolsevikoknak a mensevikek, eszerek stb. ellen folytatott harcát.
Június 20.	Megjelenik a Sztálin szerkesztette „Bakinszkij Proletarij” („Bakui Proletár”) c. illegális bolsevik ujság 1. száma. A lapban megjelennek Sztálinnak „A Duma szétkergetése és a proletariátus feladatai” (vezércikk) és „Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt londoni kongresszusa (Egy küldött jegyzetei)” c. cikkei.
Nyár — ősz.	Sztálin a Baku kerületeiben rendezett vitagyűléseken felszólalásaiban leleplezi a mensevikek és eszerek politikáját.
	Sztálin vezeti az olajipari vállalkozókkal tartandó tanácskozás kapcsán a bojkottkampányt.

Július 10. A „Bakinszkij Proletarij" 2. számában megjelenik „Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt londoni kongresszusa (Egy küldött jegyzetei)" c. cikk folytatása.

Július vége. A bakui bolsevikok, élükön Sztálinnal, megtartják az olajipari körzetek pártkonferenciáját, amely az általános sztrájk megszervezése mellett foglal állást.

Augusztus 12. Megjelenik a „Gudok" („Sziréna") első száma. A „Gudok" a bakui olajipari munkások szakszervezetének Sztálin kezdeményezésére alapított legális bolsevik lapja volt.

Augusztus 24. Öt kerületi szociáldemokrata szervezet és a „Gummet" muzulmán szociáldemokrata csoport küldöttgyűlésén Sztálint megválasztják a városi pártkonferencia összehívására alakított szervezőbizottság tagjává.

Szeptember—október. Sztálin vezeti a III. Állami Duma választásaival kapcsolatos kampányt.

Szeptember 22-én a bakui munkáskúria meghatalmazottainak gyűlésén elfogadják az „Utasítást" a III. Állami Duma szociáldemokrata képviselői számára, amelyet Sztálin irt.

Szeptember 29. Sztálin beszédet mond Hanlar Szafaralijev bolsevik munkás temetésén, akit a kapitalisták bérgyilkosai megöltek.

	A „Gudok” 4. számában megjelenik Sztálin „Bojkottálni kell a tanácskozást!” c. cikke.
Október 25.	Sztálint a városi bolsevik konferencián megválasztják az OSzDMP Bakui Bizottságának tagjává.
November első fele.	Az OSzDMP Bakui Bizottságának ülése a szabuncsi kórház helyiségében Sztálin részvételével.
November 22.	Az OSzDMP Bakui Bizottsága Sztálin vezetésével egynapos tiltakozó sztrájkot rendez a II. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának elítélése ellen.
November vége.	Sztálin pártügyek intézésére megérkezik Tifliszbe.
1907 november—1908 március.	Sztálin vezeti azt a kampányt, amely arra irányult, hogy a bakui munkások jogaik biztosításának feltétele mellett résztvegyenek az olajipari vállalkozókkal tartandó tanácskozáson.

1908

Január 13.	A „Gudok” 14. számában megjelenik Sztálin „Választások előtt” c. cikke (vezércikk).
Január—február.	A bakui bolsevikok Sztálin vezetésével több nagy sztrájkot szerveznek.

Február 3.	A „Gudok" 17. számában megjelenik Sztálin „Mégegyszer a biztosítékos tanácskozásról" c. cikke (vezércikk).
Február.	Az OSzDMP Bakui Bizottsága Sztálin vezetésével megszervezi az „Önvédelmi törzset" a feketeszázasok gyakorivá vált támadásaival kapcsolatban.
Március 2.	A „Gudok" 21. számában megjelenik Sztálin „Miről tanuskodnak a legutóbbi időben lezajlott sztrájkjaink?" c. cikke.
Március 9.	A „Gudok" 22. számában megjelenik Sztálin „Fordulat az olajipari vállalkozók taktikájában" c. cikke (vezércikk).
Március 16.	A „Gudok" 23. számában megjelenik Sztálin „Készülni kell!" c. cikke (vezércikk).
Március 25.	Sztálint Gajoz Nyizsaradze néven letartóztatják és a bakui Bailov-börtönbe zárják.
Március 25—november 9.	Sztálin a börtönből kapcsolatot teremt és tart fenn a bakui bolsevik szervezettel, vezeti az OSzDMP Bakui Bizottságát és cikket ir a „Bakinszkij Proletarij" („Bakui Proletár") és a „Gudok" számára. Sztálin a börtönben a politikai foglyok körében tevékenykedik, vitázik az eszerekkel és mensevikekkel, a politikai foglyok közt megszervezi a marxista irodalom tanulmányozását.

Március 30. A „Gudok” 25. számában megjelenik Sztálin „A gazdasági terror és a munkásmozgalom” c. cikke (vezércikk).

Április 21—május 18. A „Gudok” 28, 30. és 32. számában megjelenik Sztálin „Az olajipari vállalkozók a gazdasági terrorról” c. cikke.

Július 20. A „Bakinszkij Proletarij” 5. számában megjelennek Sztálin „Lakájkodó «szocialisták»” és „Farizeuskodó zubátovisták” c. cikkei.

A lap mellékletében megjelenik Sztálin „A tanácskozás és a munkások” c. cikke.

November 9. Sztálint két évre a Vologda kormányzóságba száműzik, jelentkezési kötelezettséggel.

1909

Január. Sztálint, miután a toloncszállítmánnyal gyalog megérkezett Vologdába, bezárják a vologdai börtönbe.

Január 27. Sztálin száműzetési helyéül Vologda kormányzóság Szolvücsegodszk városát jelölik ki.

Február 8. Sztálin, miközben a toloncszállítmánnyal a száműzetés helyére menetel, paratifuszba esik; a vjatkai börtönből átszállítják a Vjatka kormányzósági zemsztvo-kórházba.

Február 20.	Sztálint a kórházból ismét visszaszállítják a vjatkai börtönbe.
Február 27.	Sztálin megérkezik Szolvücsegodszkba.
Június 24.	Sztálin megszökik a szolvücsegodszki száműzetésből.
Július eleje.	Sztálin, utazását megszakítva, néhány napot Pétervárott tölt.
Július első fele.	Sztálin illegálisan Bakuba érkezik, vezeti a bakui és a kaukázusontúli bolsevik szervezetek helyreállításának és megszilárdításának munkáját.
Augusztus 1.	Megjelenik (egy éves szünet után) a „Bakinszkij Proletarij" 6. száma Sztálin „A pártválság és feladataink" c. vezércikkével.
Augusztus 2.	Az OSzDMP Bakui Bizottsága Sztálin vezetésével határozatot hoz a „Proletarij" („A Proletár") szerkesztőségében fennálló helyzetről és a „szerkesztőség többségének álláspontját teszi magáévá, amelynek képviselője Lenin elvtárs".
Augusztus 27.	A „Bakinszkij Proletarij" 7. számában megjelenik Sztálin „A pártválság és feladataink" (befejezés) és „A küszöbönálló általános sztrájkhoz" c. cikke.

Szeptember első fele.	Sztálin Bakuból Tifliszbe érkezik, ahol megszervezi és irányítja a tifliszi bolsevik szervezet harcát a likvidátor mensevikek ellen.
Szeptember vége.	Sztálin intézkedik a Bakui Bizottság illegális nyomdájának újbóli üzembehelyezése érdekében.
Október 19—november eleje.	Sztálin Tifliszbe érkezik és előkészíti a tifliszi városi pártkonferencia összehívását és a „Tiflisszkij Proletarij" („Tifliszi Proletár") c. bolsevik ujság kiadását.
Legkésőbb november 12.	Sztálin Tifliszből visszatér Bakuba.
December 13.	Az OSzDMP Bakui Bizottsága kiadja a Sztálin által írt „A decemberi sztrájkról és a decemberi szerződésről" c. kiáltványt (az 1904-es bakui sztrájk ötödik évfordulója alkalmából).
November—december.	Sztálin a párt Központi Lapja számára megírja a „Kaukázusi leveleket".

1910

Sztálin 1910-től a párt Központi Bizottságának meghatalmazottja („a Központi Bizottság ügynöke").

Január 5.	Megjelenik a Sztálin közvetlen részvételével alapított „Tiflisszkij Proletarij" 1. száma.

Január 22. Az OSzDMP Bakui Bizottsága elfogadja a Sztálin által írt határozatot arról, hogy az általános pártkonferenciát össze kell hívni, a pártmunka vezetésének gyakorlati központját át kell helyezni Oroszországba és összorosz vezető lapot kell kiadni.

Március 23. Sztálint Zahar Grigorjan Melikjanc néven letartóztatják.

Megjelenik a Sztálin által írt „August Bebel, a német munkások vezére" c. röplap.

Március 26. Sztálint a bakui Bailov-börtönbe zárják.

Szeptember 7. Sztálin a börtönben megkapja a kaukázusi helytartó augusztus 27-i rendeletét, amelyben öt évre kitiltják a Kaukázusból.

Szeptember 23. Sztálint Szolvücsegodszkba toloncolják.

Október 29. Sztálin megérkezik Szolvücsegodszkba.

1910 november—1911 június. Sztálin kapcsolatot létesít Leninnel, a száműzöttek közt összejöveteleket rendez, amelyeken előadásokat tartanak és megvitatják a napi politikai kérdéseket.

December 31. Sztálin levelet ír a párt Központi Bizottságának („Levél a szolvücsegodszki száműzetésből”).

1911

Március—június. Szolvücsegodszkban Sztálinnál (M. P. Kuzakova házában) több ízben házkutatást tartanak.

Június 1. Sztálint az OSzDMP Központi Bizottsága tagjainak párizsi tanácskozásán távollétében megválasztják a pártkonferencia összehívásával megbízott Szervező Bizottság póttagjává.

Június 23—26. Sztálin Szolvücsegodszkban háromnapos fogságot tölt ki a száműzött szociáldemokraták összejövetelének megszervezése miatt.

Június 27. Sztálin a száműzetés idejének lejártával kapcsolatban felszabadul a rendőri felügyelet alól. Mivel a Kaukázusban, a fővárosokban és az ipari központokban laknia tilos volt, Sztálin a pétervári úton fekvő Vologdát választja tartózkodási helyéül.

Július 6. Sztálin utazási igazolvánnyal elutazik Szolvücsegodszkból Vologdába.

Július 16. Sztálin megérkezik Vologdába.

Július—szeptember. Sztálin Vologdában a rendőrség titkos megfigyelése alatt van.

Július.	Sztálin levelet ír a Lenin szerkesztette „Rabócsaja Gazéta" („Munkás Ujság") szerkesztőségének. Sztálin a levélben közli, hogy Pétervárott vagy Moszkvában szándékszik dolgozni.
Szeptember 6.	Sztálin Vologdából illegálisan Pétervárra utazik.
Szeptember 7.	Sztálin Pétervárra érkezik és P. A. Csizsikov útlevelével bejelenti magát.
Szeptember 7—9.	Sztálin találkozik Sz. Todrija és Sz. Allilujev bolsevikokkal, kapcsolatba lép a pétervári pártszervezettel.
Szeptember 9.	Sztálint letartóztatják és börtönbe zárják (Pétervári vizsgálati fogház).
December 14.	Sztálint három évre Vologdába száműzik, jelentkezési kötelezettséggel.
December 25.	Sztálin megérkezik Vologdába.

1912

Január 5 (18) és 17 (30) között.	Sztálint a hatodik („Prágai") általános pártkonferencián távollétében megválasztják a bolsevik párt Központi Bizottságának tagjává.
	A konferencián az oroszországi forradalmi munka vezetésére megalakul a gyakorlati központ (a Központi Bizottság Orosz Irodája), élén Sztálinnal.

Február közepe. Lenin megbízásából G. K. Ordzsonikidze, a Központi Bizottság Orosz Irodájának tagja, a Vologdában tartózkodó Sztálinhoz utazik, hogy személyesen tájékoztassa a Prágai Konferencia határozatairól.

Február 29. Sztálin megszökik a vologdai száműzetésből.

Március eleje. Sztálin megírja „A Pártért!" c. röpiratot. A röplapot az OSzDMP Központi Bizottsága nevében adják ki és Oroszországszerte széles körben terjesztik.

Március első fele. Sztálin Bakuba és Tifliszbe utazik, hogy megszervezze a kaukázusontúli bolsevik szervezeteknek a Prágai Konferencia határozatainak megvalósításával kapcsolatos munkáját. Megírja az OSzDMP Központi Bizottságának 1. számú körlevelét a pártszervezetekhez, amelyben ezeket értesítik a Központi Bizottság végleges megalakulásáról.

Március 29. Sztálin vezeti a bakui bolsevik kerületi szervezetek pártmunkásainak értekezletét. Az értekezlet csatlakozik a Prágai Konferencia határozataihoz.

Március 30. Sztálin a bakui értekezletről tudósítást ír a „Szociál-Demokrát"-nak.

Április 1. Sztálin Bakuból elutazik Pétervárra.

Április eleje. Sztálin Pétervárra utaztában Moszkvában megállapodik és találkozik G. K. Ordzsonikidzével.

Sztálin megírja az „Éljen május elseje!" c. kiáltványát.

Sztálin Tifliszbe küldi a moszkvai pártmunkáscsoport határozatának szövegét, amelyben üdvözlik a Prágai Konferencia határozatait és az újra megalakított Központi Bizottságot.

Sztálin az OSzDMP Központi Bizottsága nevében levelet ír Klara Zetkinnek, amelyben kéri, hogy a nála őrzött pártpénzt adja át a Központi Bizottságnak a IV. Állami Dumával kapcsolatos választási hadjárat céljaira.

Április 10. Sztálin illegálisan Pétervárra utazik.

Április 10—22. Sztálin szerkeszti a „Zvezdá" c. bolsevik munkáslapot.

A „Zvezdá"-ban megjelennek Sztálin „Új szakasz" (vezércikk), „Az élet győz", „Jól dolgoznak . . .", „Megindult! . ." (vezércikk), „Hogyan készülnek a választásokra?", „Következtetések" (vezércikk) és más cikkei.

Április közepe. Sztálin a III. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tagjaival, N. G. Poletájevvel és I. P. Pokrovszkijjal,

	valamint M. Sz. Olminszkij és N. N. Batúrin bolsevik írókkal tárgyal a „Právda" kiadásáról és platformjáról és velük együtt összeállítja a lap első számát.
Április 22.	Megjelenik a „Právda" c. munkás napilap 1. száma Sztálin „Céljaink" c. cikkével.
	Sztálint letartóztatják és börtönbe zárják (vizsgálati fogház).
Július 2.	Sztálint három évre a Narüm határterületre száműzik, jelentkezési kötelezettséggel, és kitoloncolják Pétervárról.
Július 18.	Sztálin a „Kolpasevec" nevű gőzösön felügyelő kíséretében elutazik Tomszkból Narümbe, száműzetése helyére.
Szeptember 1.	Sztálin megszökik a narümi száműzetésből.
Szeptember 12.	Sztálin megérkezik Pétervárra.
Szeptember—október.	Sztálin vezeti a IV. Állami Dumával kapcsolatos választási hadjáratot, szervezi a harcot a likvidátor mensevikek ellen.
	Sztálin szerkeszti a „Právdá"-t.
Október 4.	A Pétervári Bizottság Végrehajtó Bizottsága Sztálin vezetésével ülést tart, amelyen határozatot fogadnak el arról,

hogy a pétervári nagyüzemekben (Putyilov-gyár stb.) megtartott meghatalmazott-választások érvénytelenítése ellen egynapos tiltakozó sztrájkot szerveznek.

Október eleje. Sztálin illegális párttanácskozást rendez, amelyen megvitatják a likvidátorok elleni harc taktikáját és megállapodnak a IV. Állami Dumába jelölendő munkásképviselő személyében.

Sztálin megírja „A pétervári munkások utasítását munkásképviselőjük számára".

Október közepe. Sztálin megküldi Leninnek a „Szociál-Demokrát" szerkesztőségébe a „Pétervári munkások utasításá"-t (az „Utasítás" a „Szociál-Demokrát" 28—29. számában jelent meg, 1912 november 5 [18]-án).

Október 17. A Pétervár-kormányzósági munkáskúria meghatalmazottainak gyűlésén elfogadják a Sztálin által írt „Utasítást".

Október 19. A „Právda" 147. számában megjelenik Sztálin „A meghatalmazottak akarata" c. cikke (vezércikk).

Október 21 (november 3). N. K. Krupszkája Lenin megbízásából megírja a „Právdá"-nak és a szociáldemokrata frakció tagjainak, hogy Sztálinnak Krakkóba kell utaznia.

Október 24.	A „Právda" 151. számában megjelenik Sztálin „A pétervári munkáskúriában megtartott választások eredményeihez" c. cikke.
Október 25.	A „Právda" 152. számában megjelenik Sztálin „A választás napján" c. cikke.
Október vége.	Sztálin kis ideig Moszkvában tartózkodik, felveszi a kapcsolatot a IV. Állami Duma újonnan megválasztott bolsevik munkásküldötteivel.
Október 29.	Sztálin visszatér Moszkvából Pétervárra.
November 10-ig.	Sztálin illegálisan Krakkóba utazik Leninhez.
November 11 (24).	Lenin megküldi a „Právda" szerkesztőségének a Sztálintól kapott „Utasítást" és javasolja, hogy „feltűnő helyen, nagy betűkkel" hozzák.
November első fele.	Sztálin Krakkóban résztvesz az OSzDMP Központi Bizottsága tagjainak ülésén.
November vége—december eleje.	Sztálin, miután Krakkóból visszatért Pétervárra, vezeti a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának munkáját.

November 23 (december 6). Lenin Sztálinhoz intézett levelében Január 9-e évfordulójának előkészítéséről és röplapok kiadásának szükségességéről ír.

December első fele. N. K. Krupszkája Lenin megbízásából levélben azt írja Sztálinnak, hogy Krakkóba kell utaznia az OSzDMP Központi Bizottsága tagjainak a IV. Duma képviselőivel (a bolsevik „hatok"-kal) tartandó tanácskozására.

December vége. Sztálin illegálisan elutazik Krakkóba.

1912 december 28 (1913 január 10) — 1913 január 1 (14). Sztálin résztvesz az OSzDMP Központi Bizottságának a szociáldemokrata dumafrakció bolsevik pártmunkásaival és tagjaival tartott „februári" tanácskozásán, amely Lenin vezetésével folyt le. A tanácskozáson Lenin és Sztálin megjelölik a „Právda" szerkesztősége munkájának megjavításához szükséges rendszabályokat.

1912 december vége—1913 január eleje. Megjelenik a Sztálin tollából származó „Oroszország valamennyi munkásához és munkásnőjéhez!" c. kiáltvány.

1913

Január 12. A „Szociál-Demokrát" 30. számában megjelennek Sztálin „A pétervári választás (Szentpétervári levél)" és „Útban a nacionalizmus felé (Kaukázusi levél)" c. cikkei.

Január második fele.	Sztálin Krakkóból Bécsbe utazik, ahonnan megszervezi azt, hogy Párizsban kinyomassák Leninnek a „februári" tanácskozásról írt „Értesítését" és a tanácskozás határozatait.
Január.	Sztálin megírja „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" c. munkát. A munka a „Proszvescsényije" c. folyóirat 3—5. számában jelent meg, 1913 március—májusában.
Január—február.	Sztálin megírja a „Lénai vérfürdő évfordulóján" c. kiáltványt.
Február közepe.	Sztálin külföldről visszatér Pétervárra ; J. M. Szverdlovval együtt Lenin utasításainak megfelelően hozzáfog a „Právda" szerkesztőségének újjászervezéséhez.
Február 23.	Sztálint letartóztatják a pétervári bolsevik szervezet által a Kalasnyikovi gabonatőzsde termében rendezett hangversenyen és bebörtönzik.
Február 26.	A „Právda" 47. számában megjelenik Sztálin „A szociáldemokrata frakcióban fennálló helyzet" c. cikke.
Július 2.	Sztálint négy évre a turuhanszki határvidékre száműzik, jelentkezési kötelezettséggel, és toloncúton elindítják.
Július 11.	Sztálin megérkezik Krasznojarszkba.

Július 15. Sztálin Krasznojarszkból elindul Turuhanszkba.

Augusztus 10. Sztálin megérkezik Turuhanszkba és útnak indul a száműzetés helyére, a kis Kosztyino telepre.

1914

Március első fele. Sztálint átszállítják az Északi sarkkörtől északra fekvő Kurejka nevű telepre. Sztálint szigorított rendőri felügyelet alá helyezik.

1915

Február 27. Sztálin Monasztürszkoje faluból, ahová a száműzött Sz. Szpandarjanhoz utazott, levelet ír Leninnek. A levélben bírálja Plechánovnak és az opportunista álláspontra helyezkedett nemzetközi szociáldemokráciának „honvédő" vonalát.

Nyár. Sztálin Monasztürszkoje faluban résztvesz a politikai száműzöttek — az OSzDMP Központi Bizottsága Orosz Irodájának és a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tagjai által rendezett gyűlésen. A gyűlésen megvitatják a frakció ellen lefolytatott bírósági tárgyalás kérdését.

November 10. Sztálin a turuhanszki száműzetésből levelet ír Leninnek és Krupszkájának.

1916

Február 5. Sztálin a külföldi pártközpontnak levelet ír arról, hogy a nemzeti kérdést tárgyaló cikkeken dolgozik.

Február 25. Sztálin a külföldi bolsevik központhoz intézett levelében, amelyet Inessza Armand útján juttatott el, érdeklődik külföldre küldött „A kulturális nemzeti autonómiáról" c. cikke sorsáról.

Március 12. Sztálin Sz. Szpandarjannal és a többi száműzöttel levelet ír a „Voproszü Sztrahoványija" („A Biztosítás Kérdései") c. folyóirat szerkesztőségének.

December 14. Sztálint a közigazgatási úton száműzöttek mozgósításával kapcsolatban Krasznojarszkba toloncolják.

1917

Február eleje. A krasznojarszki sorozóbizottság Sztálint felmenti állítási kötelezettsége alól.

Február 20. Sztálin Krasznojarszkból Acsinszkba utazik, s engedélyt kap arra, hogy száműzetése határidejének leteltéig itt lakhasson.

Március 8. Sztálin a száműzöttek egy csoportjával Acsinszkból Petrográdra utazik.

TARTALOM

1908

1909

1910

1912

1540. Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: Janka Gyula vállalatvezető.